

Kultūrvides daudzveidības veicināšana un pārvaldība: nevalstiskās un privātās kultūras iniciatīvas

Izpildītājs: LU SZF SPPI, pasūtītājs LR KM

Līguma nr. 2007/2437, noslēgts 2007.gada 18.decembrī

LR KM reģ. Nr. 2.1.-7-361, LU nr. L-2437

Projekta vadītājs
Darba grupa

Aivars Tabuns
Anita Kalniņa, Jānis Daugavietis, Kristīne Liepiņa-Ozoliņa,
Kaspars Vīgulis, Nauris Grass

LU SPPI

Rīga, 2008

Izpildītājs	LU Sociālo un politisko pētījumu institūts (SPPI)
Projekta vadītājs	Prof. Aivars Tabuns
Darba grupa	Anita Kalniņa, Jānis Daugavietis, Kristīne Liepiņa-Ozoliņa, Kaspars Vīgulis, Nauris Grass
Pilns juridiskais nosaukums (oficiālais nosaukums)	Latvijas Universitāte
Saīsinājums	LU
Juridiskais statuss	Valsts dibināta publisko tiesību juridiska persona
PVN maksātāja reģistrācijas numurs	LV90000076669
Juridiskā un pasta adrese	Raiņa bulvāris 19, Rīga, LV-1586
Projekta kontaktpersona	Jānis Daugavietis
Tālruņa numurs	26771848
Faksa numurs	67089867
E-pasta adrese	Janis.Daugavietis@lu.lv
Interneta lapas adrese	http://szf.lu.lv

Satura rādītājs

1. Ievads.....	4
2. Kultūras iniciatīvas interneta vidē.....	11
Kultūras NVO definēšana.....	11
Kultūras iniciatīvu darbības atspoguļojums interneta vidē	15
3. Nevalstisko organizāciju klasifikācija.....	22
NVO klasifikāciju sistēmas.....	24
Pētījumi par NVO klasifikāciju Latvijā.....	41
Kopsavilkums un secinājumi.....	49
Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija.....	52
4. Pašvaldību kultūras darbinieku interneta aptauja.....	54
Pētījuma metode, izlases kopums.....	54
Pašvaldību kultūras darbinieku interneta aptaujas analīze.....	57
Kopsavilkums un secinājumi.....	71
5. Kultūras iniciatīvu datu bāze.....	73
Metodoloģija.....	73
Kultūras iniciatīvu datu bāzes analīze.....	80
Kopsavilkums un secinājumi.....	122
6. Kultūras iniciatīvu analīze.....	125
Metodoloģija.....	125
Kultūras iniciatīvu kapacitāte un pārvaldība.....	126
Finansējums.....	139
Cilvēkresursi.....	148
Informācija un informācijas avoti.....	151
Kultūras iniciatīvu dalībnieku priekšlikumi.....	154
Secinājumi.....	158

Pielikumi

Pielikums. Pašvaldības kultūras darbinieku aptaujas anketa	166
Pielikums. KM pavadvēstules teksts pašvaldību kultūras speciālistu on line aptaujas veikšanai	169
Pielikums. Kultūras iniciatīvu gadījuma studijas: izvēlēto iniciatīvu saraksts.	170
Pielikums. Kultūras iniciatīvu gadījuma studijas: iniciatīvu apraksti.	171
Pielikums. 12 NVO gadījumu studiju interviju jautājumi.	185
Pielikums. 50 NVO izlase	187

1. Ievads

Zinātniskā pētījuma „**Kultūrvides daudzveidības veicināšana un pārvaldība: nevalstiskās un privātās kultūras iniciatīvas**” virsmērķis ir novērtēt tos reģionālās kultūrpolitikas un vietējās kultūras dzīves pārvaldības mehānismus un instrumentus, kuri var uzlabot reģionālās kultūras dzīves kvalitāti, tādējādi veicinot reģionu un visas Latvijas attīstību.

Pētījuma pamatojums. Kultūras statistika liecina par iedzīvotāju masveidīgām kultūras aktivitātēm savās dzīvesvietas teritorijās. Pamatā tā ir darbība mākslinieciskajā pašdarbībā vai mākslas pasākumu apmeklējumi. Pārsvārā šīs aktivitātes tiek finansētas un organizētas ar pašvaldību vai pašu apmeklētāju finansēm un noris pašvaldību pārraudzībā – tās pārraudzības telpās (kultūras namos, bibliotēkās, skolās, muzejos). Pašvaldību kultūras infrastruktūra ir resurss, ko valsts un pašvaldības savas attīstības labā varētu izmantot vēl efektīvāk. Tāpēc nepieciešams noskaidrot, kas ir potenciāli veiksmīgākie scenāriji un mehānismi tam, lai mākslinieciskā pašdarbība un citas lokālās kultūras aktivitātes varētu pēc iespējas sekmīgāk līdzdarboties savas vietas (pagasta, pilsētas, novada, rajona) dzīves kvalitātes uzlabošanai. Joprojām nav skaidras vīzijas par veidiem, kā kultūra reģionos var sekmēt to vispārējo sociāli-ekonomisko attīstību.

Kultūrpolitikas dokumentos vairākkārt uzsvērts, ka

“[...] trūkst pētījumu un pozitīvās prakses piemēru par kultūrvēsturisko novadu kultūras savdabības un resursu nozīmību šo teritoriju ekonomiskajā izaugsmē un investīciju piesaistē, nodarbinātības veicināšanā, sociālā spriedzes mazināšanā un pilsoniskās līdzdalības paplašināšanā. [...] Teritorijas attīstības plānošanā trūkst labas prakses piemēru, kā, kultūrvēsturiskajam mantojumam un laikmetīgajām vērtībām, vienam otru papildinot, veidojas augstas kvalitātes dzīves telpa.”¹

Neizstrādāta vai vāja reģionālā un lokālā kultūrpolitika un rīcība, kas nevar izmantot kultūrvides resursus un iespējas vietējā attīstības plānā, var būt par vēl vienu iemeslu, lai ekonomiski un sociāli aktīvie iedzīvotāji migrācijas rezultātā aizvien vairāk attālinātos no reģioniem, par dzīvesvietām izvēloties tradicionāli spēcīgākos kultūras centrus.

Reģionālās kultūrvides potenciāla (augsta iedzīvotāju kultūras līdzdalība un liela vietējo kultūras pasākumu intensitāte) neprofilēšana atbilstoši reģionālās attīstības vajadzībām

¹ “Kultūra un teritoriālā attīstība”, Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam.

un specifikai, un Tautas attīstības stratēģiskajām prioritātēm, mazina šī resursa izmantošanas iespējas Latvijas valsts sociāli ekonomiskās attīstības labā.

Latvijā darbojas vairāk nekā 550 kultūras un tautas namu, kas nodrošina dažādu vecumu un sociālo slāņu radošās aktivitātes (tajos darbojas ap 4 000 tautas mākslas kolektīvi ar 70 000 dalībniekiem²). Kultūras ministrijas apsekojums³ liecina, ka kultūras un tautas namos notikušos amatiermākslas pasākumus apmeklē par trešdaļu vairāk, nekā visu reģistrēto profesionālās mākslas pasākumus. Tas liecina par iedzīvotāju masveidīgām kultūraktivitātēm savu dzīvesvietu teritorijās. Saskaņā ar KM kalkulācijām 2005.gadā vietējās pašvaldības finansiālais īpatsvars kultūras kopējā finansējumā bija 41,56%⁴.

Līdz šim pat teorētiskajā līmenī ir vāji apzināts tas, kā dažādo sabiedrības grupu piesaistītību reģionam ietekmē un var ietekmēt lokālā kultūras dzīve, kāda ir pašvaldības pārraudzītās kultūras infrastruktūras ietekme uz vietējo sociāli-ekonomisko attīstību. Līdz šim nav veikta šo aktivitāšu dziļāka analīze par vispārīgu un virsēju kultūras statistikas apskatu.

Valsts kultūras politika kopumā ir vērsta uz atbalstu tādām mākslas jomām, gan profesionālās, gan amatiermākslas, kas pašas nespētu izdzīvot bez valsts atbalsta. Valsts reģionos, it īpaši mazajās pilsētās, novados, pagastos, tās praktiski ir tikai dažādas amatiermākslas formas, ko valsts atbalsta ar savu kultūras infrastruktūru un dotācijām. Šīs sistēmas uzturēšanai tiek ieguldīti lieli līdzekļi, bet tikpat kā nav veikts tās audits. Mūsdienu Latvijas Republikas kultūras pārvaldes sistēma sakņojas padomju laiku kārtībā un priekšstats par valsts funkcijām kultūras jomā un ir mantojusi daļu tās pamatprincipu, piemēram, par atbalstāmām un neatbalstāmām mākslas un jaunrades formām; par pašdarbības pārraudzības stilu. Ārpus kultūras politikas un kultūras pārvaldes interešu sfēras paliek liels segments iedzīvotāju kultūraktivitāšu un kultūrpatēriņa, tādējādi paliek neizmantotas iespējas, ko sniegtu tāda vai citāda valsts līdzdalība šajās aktivitātēs.

Līdz šim Latvijā nav veikta apjomīga reģionu lokālās kultūrvides attīstību veicinošā potenciāla analīze, lai arī tas ir viens no galvenajiem mērķiem un argumentiem daudzos kultūrpolitikas un valsts reģionālās plānošanas uzdevumiem. Pētījums lielā mērā varētu risināt šo pētniecisko un administratīvo problēmu, kalpojot gan akadēmiskiem mērķiem, gan dodot praktiskas rekomendācijas politikas īstenotājiem.

² <http://www.km.gov.lv/UI/main.asp?id=15865>.

³ "Kultūras statistikas rādītāji un politikas indikatori". Pielikumi "Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015.gadam".

⁴ www.culturalpolicies.net/web/latvia.php?aid=63.

Pētījuma centrēšanās uz reģionālo pašvaldību (pagastu, novadu, pilsētu, rajonu) izpēti svarīga ne tikai tāpēc, ka praktiski visi līdzšinējie pētījumi par analīzes vienību izvēlas lielās pilsētas, reģionus vai visu valsti, nesniedzot pietiekoši dziļu ieskatu mazāka līmeņa un mēroga administratīvi-teritoriālajās vienībās, bet arī tāpēc, ka drošticama informācija, dati un situācijas kvalitatīvs novērtējums šajā līmenī ir svarīgs īstenojamās administratīvi-teritoriālās reformas gaismā.

Pēdējo gadu kultūras statistika un pētījumi sniedz vispārīgu ieskatu reģionu iedzīvotāju kultūraktivitātēs un to saistību ar valsts un reģionu sociālajiem procesiem. Ir konstatēts, ka ekonomiski nelabvēlīgākajos reģionos arī iedzīvotāju kultūras līdzdalība un kultūras patēriņš ir zemāks nekā citviet, tāpat viņi ir neapmierinātāki ar savas dzīves vietas kultūras un izklaides iespējām⁵. Tai pat laikā apsekojumi rāda, ka nav tiešas saistības starp teritorijas ekonomiskās attīstības un kultūras rādītājiem, piemēram, konstatēts, ka atsevišķos pašdarbības veidos Latgales reģionā ir būtiski lielāka iedzīvotāju aktivitāte nekā citviet Latvijā⁶. Šādi secinājumi prasa nopietnāku analīzi un izskaidrojumu.

Dažādos pētījumos ir noskaidrots, ka iedzīvotāju un nevalstisko organizāciju kontakti ar pašvaldībām ir biežāki un nepastarpinātāki mazās pašvaldībās un lauku rajonos, retāki – lielās pilsētās.

*“Mazliet vairāk nekā katrs ceturtais nepilsonis aktīvi vai mazāk aktīvi piedalās dažādos pašvaldības organizētajos pasākumos. Mazajās pašvaldībās biežāk nekā lielajās pilsētās. Tas liecina, ka neliela pašvaldība ir tuvāka saviem iedzīvotājiem nekā lielās pašvaldības vai valsts institūcijas kopumā. [...] Pētījums apstiprina, ka uz daudziem jautājumiem, [...] jāmeklē atbildes pašvaldības līmenī, nevis valsts vai reģiona līmenī kopumā.”*⁷

Ir pamats uzskatīt, ka pašvaldības (t.s. pašvaldības kultūras iestādes) var būt nozīmīgs sociālās attīstības instruments reģionos. Kultūras rīcībspēja var kalpot par katalizatoru rīcībspējai gan ekonomiskajā, gan sociālajā, gan pilsoniskajā jomā. Kultūras vērtību iepazīšana un mākslinieciskās jaunrades izpausmes gan profesionālā, gan amatieru līmenī ir nozīmīgs cilvēka spēju un pašapziņas attīstīšanas avots.⁸ Kolektīva rīcība un regulāra sociāla saskare, kas notiek vietējos kultūras pasākumos un kultūraktivitātēs, ir reāls vietējās kopienas paraugs, kas var pāraugt arī turpmākās ekonomiskās iniciatīvās un partnerībās.

⁵ „Kultūras patēriņš”, Ķīlis, Roberts, 2007.

⁶ „Kultūras pieejamība novados: aptauja un ekspertu intervijas”, BSZI, 2007.

⁷ „Reģionālo aspektu nozīme pilsonības jautājumu risināšanā”, Ilze Brande Kehre, Ilona Stalidzāne, 2003.

⁸ Zobena, Aija (red.) „Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2004/2005. Rīcībspēja reģionos” 2005, 119.lpp.

Valsts atbalstīto, nevalstisko un privāto kultūras iniciatīvu sadarbībai un papildinātībai ir nozīmīga loma kultūras procesos un kultūrvides veidošanā. Pēdējos gados Latvijā tiek īstenota virkne dažādu nozīmīgu kultūras iniciatīvu, taču šie pasākumi bieži paliek ārpus oficiāla kultūras aktivitāšu uzskaitījuma. Šobrīd kultūrsituācijas pilnvērtīgai apzināšanai, kultūrpolitikas plānošanai un īstenošanai trūkst informācijas par nevalstiskām un privātām kultūras iniciatīvām, kuru darbību nekoordinē vai finansiāli neatbalsta Kultūras ministrijas padotībā esošās institūcijas vai KM sadarbības organizācijas. Tādējādi politikas plānotājiem pieejamā kultūrvides aina, piemēram, par minimālā kultūras pakalpojuma groza faktisko piepildījumu ir nepilnīga

Projekta mērķis - apkopot drošticamu un aktuālu informāciju par nevalstiskām un privātām kultūras iniciatīvām Latvijas kultūras kartes (www.kulturaskarte.lv) datu bāzes papildināšanai; analizēt nevalstiskās un privātās kultūras iniciatīvas, to sadarbību ar valsts un pašvaldību institūcijām, izstrādāt rekomendācijas kultūras politikas un tās realizācijas pilnveidošanai.

Projekta ietvaros tika izpildīti šādi uzdevumi:

Tika analizēta nacionālo un starptautisko organizāciju pieredze bezpeļņas sektora klasificēšanā; apskatīti NVO klasifikatori, to priekšrocības un nepilnības; analizēta attiecīgo Latvijas Republikas statistisko datu pieejamība un detalizētības pakāpe, īpašu uzmanību veltot dažādām kultūras sektora klasifikācijām. Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija izmantota Kultūras iniciatīvu datu bāzes veidošanai, kodējot bezpeļņas organizācijas, uzņēmumus un veicot to analīzi.

Tika izveidota kultūras iniciatīvu datu bāze. Tajā ir informācija (adrese, darbības virzieni, dibināšanas gads, utml.) par 1439 kultūras biedrībā un 55 kultūras nodibinājumiem. Tika izstrādāta nevalstisko un privāto kultūras iniciatīvu datu bāzes atlases metodoloģija, veikta datu bāzes analīze un izvērtēts kultūras NVO: skaits un dibināšanas dinamika; sadalījums pa reģioniem un rajoniem; sadalījums pa darbības jomām, sasniedzamība.

Tika izveidota kultūras pasākumu datu bāze (LPDB, 646 ieraksti, datu bāze pievienota ziņojumam (CD)). Ar LPDB palīdzību tika pārbaudīta kultūras iniciatīvu datu bāzes un tiešsaistes aptaujas gaitā iegūtā informācija par kultūras pasākumu organizētājiem, pasākumu norises vietām. Tika analizēts arī pasākumu kalendārs.

Lai izvērtētu un salīdzinātu ar citām pētījuma metodēm iegūto informāciju, tajā skaitā, lai izvērtētu dažādos reģistros (Lursoft, Centrālās statistikas pārvaldes, Kultūras karte) apkopotos datus, tika analizēti plašsaziņas līdzekļos un publiskajās datu bāzēs pieejamā informācija par 50 NVO darbību. 12 no šīm organizācijām bija iekļautas pētījuma gadījumu izpētē, bet 38 – atlasītas no pētījuma kultūras iniciatīvu datu bāzes stratificētas nejaušas izlases veidā (kontrolējot pazīmes “reģionālā piederība” un “darbības joma” sadalījumu). Analīzes mērķis bija pārbaudīt iepriekš ievāktās statistiskās informācijas kvalitāti; iegūt priekšstatu par to kā kultūras iniciatīvas veido savas mājas lapas, publisko savas aktivitātes, kādas tēmas un problēmas tiek atspoguļotas, kādi atslēgas vārdi dominē dažādu kultūras iniciatīvu aprakstā; noskaidrot, kāda ir statūtos rakstīto mērķu atbilstība tam, ar ko organizācijas patiešām nodarbojas; izvērtēt, cik lielā mērā gadījumu izpētē 12 apsekotās iniciatīvas ir reprezentatīvas un cik lielā mērā interviju gaitā iegūtā informācija un vai izveidotās datu bāzes informācija var raksturot esošo kultūras situāciju.

Tika veikta pašvaldības kultūras darbinieku aptauja un iegūto datu analīze. Aptaujas anketa tika ievietota internetā publiski pieejamā adresē. Respondenti bija vietējās kultūras dzīves eksperti – kultūras/tautas nama vadītāji vai speciālisti; pašvaldības kultūras komitejas/nodaļas vadītāji vai speciālisti; tūrisma informācijas centra speciālisti; kultūras NVO aktīvisti; bibliotekāri u.c. Datu analīzē ir izmantotas 472 personu aizpildītas anketas. Aptauja deva iespēju noskaidrot respondentu viedokli par: pašreizējo kultūras situāciju – kultūraktivitātēm viņu pilsētās un pagastos; galvenajiem kultūras dzīves organizētājiem; iestādēm, kuras sniedz atbalstu kultūraktivitātēm; tām vietām, kurās šis kultūraktivitātes tiek realizētas.

Tika veikta 14 nevalstisko, pašvaldību un privāto kultūras iniciatīvu gadījumu analīze. Gadījumu studiju uzdevums ir noskaidrot: dažādu kultūras iniciatīvu kapacitātes līmeni; pieredze valsts, pašvaldību un starptautiskā finansējuma piesaistīšanā darbības efektivitāti; ilgspēju, izaugsmi kavējošos faktorus un problēmas; nevalstisko un privāto kultūras iniciatīvu lokālo, nacionālo un starptautisko sadarbības tīklus; labās prakses piemērus. Lai sasniegtu šos mērķus tika veiktas daļēji strukturētas intervijas ar iniciatīvu dalībniekiem, sadarbības partneriem, kultūras ekspertiem, pašvaldību darbiniekiem, kultūras produktu patērētājiem, plašsaziņas līdzekļu un vietējo kopienu pārstāvjiem.

Katras nodaļas beigās ir rekomendācijas.

Pētījuma mērķauditorija ir valsts un pašvaldību kultūras iestāžu darbinieki, nevalstisko un privāto kultūras iestāžu profesionāļi, pētniecības institūcijas, masu mediji, studenti.

Metodes. Vairāku metožu (dokumentu analīzes, interviju, novērošanas, aptaujas) integrēts pielietojums un iepriekšējā projekta posmā paveiktās iestrādes ļāva veikt daudzpusīgu kultūrvides procesu izvērtējumu un iegūt kvalitatīvus secinājumus. Socioloģiskajā pētījumā tika veikts jau iepriekšējos pētījumos datu analīze (politikas dokumentu, statistikas, plašsaziņas līdzekļu rakstu, ekspertu interviju), kā arī izmantotas trīs pētnieciskās metodes:

- kvalitatīvā, atlasīto gadījumu (rajonu, pilsētu, pagastu, novadu) izpēte, izmantojot padziļinātās intervijas, novērojumus, darbības pētījumus (*action research methods*), interneta resursu analīzi;
- kvantitatīvā kultūras ekspertu aptauja;
- datu bāzu informācijas izvērtējums.

Šīs metodes ļauj veidot empīriski pamatotus priekšlikumus valsts kultūrpolitikas modificēšanai.

Projekta galvenie izpildītāji. Projekta vadītājs: prof. Aivars Tabuns, LU Sociālo zinātņu fakultātes profesors, LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūta pētnieks. Atbildīgs par pētījuma koncepcijas izstrādi, pētījuma vadīšanu, metodoloģijas izstrādi, teorētisko analīzi, atskaites sagatavošanu. Vadošā pētniece: Dr.soc. Anita Kalniņa, LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūta pētniece. Atbildīga par gadījumu pētījuma metodoloģijas izstrādi, gadījumu pētījuma organizēšanu un veikšanu, datu analīzi, atskaites sagatavošanu. Pētnieki: Jānis Daugavietis (LU doktorands), LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūta pētnieks. Atbildīgs par datu bāzes veidošanu; datu bāzes informācijas analīzi; tiešsaistes aptaujas sagatavošanu, veikšanu un analīzi; atskaites sagatavošanas koordinēšanu; atskaites sagatavošanu. Kristīne Liepiņa-Ozoliņa (BA), LU SZF Sociālo un politisko pētījumu institūta asistente. Atbildīga par gadījumu pētījuma datu sagatavošanu. Kaspars Vīgulis, LU SZF socioloģijas nodaļas 3.kursa students. Atbildīgs par datu bāzes veidošanu; datu bāzes informācijas analīzi. Nauris Grass, LU SZF socioloģijas nodaļas 3.kursa students. Atbildīgs par kvantitatīvo datu analīzi, interneta informācijas analīzi.

Projekta veicējiem ir pieredze šo jautājumu analīzē. Viņi piedalījušies vairāku kultūras un reģionālās attīstības pētījumu veikšanā – projekti: „Reģionālās kultūrvides attīstības problēmas” (projektu finansēja Latvijas Universitāte, projekta vadītājs Aivars Tabuns,

2007,). „Dziesmu un deju svētki mainīgā sociālā vidē” (projektu finansēja LR Kultūras ministrija, projekta vadītājs Tālis Tisenkopfs, 2007), „Latvija. Pārskats par tautas attīstību. 2006/07” (projektu finansē Latvijas Universitāte, 2007, projekta vadītāja Aija Zobena).

2. Kultūras iniciatīvas interneta vidē

Kultūras NVO definēšana

Lai iegūtu priekšstatu par kultūras NVO darbības atspoguļojumu interneta vidē, tika veikta informācijas meklēšana publiski pieejamajā virtuālajā vidē. Meklētājā www.google.lv tika ierakstīti iepriekš noteikti atslēgvārdi („sabiedriskā organizācija”, „NVO”, „biedrība”, „māksla”, „teātris” u.c.), kuri darba gaitā tika brīvi kombinēti un mainīti, pievienojot terminu „kultūra”. Šie paši atslēgas vārdi tika meklēti arī krievu un angļu valodās. Lai fiksētu iegūtos rezultātus, tika izveidoti starpposma pieraksti, tajos fiksējot atrasto rezultātu jeb ierakstu skaitu; mājas lapu veidus, kas visbiežāk saturēja atslēgas vārdus; aptuveno laika posmu, kurā visbiežāk bija sastopami ieraksti ar konkrētajiem atslēgas vārdiem u.c.

Meklējot atslēgas vārdu „biedrība” un pievienojot tam papildus vārdus „kultūra”, „teātra”, „mākslas” utt., visbiežāk tiek atrasta informācija par dažādiem muzejiem, to vēsturi; dažādu vietējo biedrību pasākumu un šo biedrību dalībnieku apraksti; sastopami raksti par dažādiem māksliniekiem un viņu gaitām un pieredzi, tas pats arī attiecināms uz biedrību pieredzi un starptautiskām pieredzes apmaiņām. Jānorāda, ka termins „biedrība” plaši tika lietots pirms Otrā Pasaules kara, jau retāk divdesmitā gadsimta otrajā pusē un no jauna plaši tika ieviests aprītē tikai pēc 2004.gada.

Kombinējot atslēgas vārdu „kultūra” ar vārdu „nodibinājums”, tiek atrasti aptuveni 36 tūkstoši ierakstu. Tiem raksturīgas atsauces un darbi, kas datēti pēc 2005. gada. Tas skaidrojams ar 2004. gadā pieņemto „Biedrību un nodibinājumu likumu”, kas pirmo reizi valsts likumdošanā ieviesa šo terminu, runājot par trešā sektora organizācijām. Tiek atrasti arī daudz *.doc un *.pdf tipa faili – pārreģistrācijas un dibināšanas dokumenti, jo jaunais likums noteica, ka katra sabiedriskā organizācija ir jāpārreģistrē Uzņēmumu reģistrā atbilstoši jaunajiem nosaukumiem kā biedrība, nodibinājums, reliģiskā organizācija, politiskā partija u.c.

Visbiežāk atslēgas vārdus „NVO”, „biedrība” un „sabiedriskā organizācija”, saistot ar vārdu „kultūra”, var atrast valsts un pašvaldību veidotajās mājas lapās⁹. Pilsētu un to pašvaldību mājas lapās vārdi „kultūras biedrība”, „kultūras NVO” visbiežāk tiek saistīti ar informāciju par dažādām reģionālām kultūras aktivitātēm. Tomēr par galveno iemeslu,

⁹ Bieži atrasta saite ir <http://www.kultura.lv/lv> (KM veidotais „Latvijas Kultūras portāls”), kas tika atrasta pie visiem atslēgvārdu meklējumiem, to skaitā arī meklējumiem svešvalodās.

kāpēc tieši pašvaldību mājas lapās visbiežāk atrodama informācija par kultūras NVO, jāuzskata tas, ka tajās ir ievietoti vietējo sabiedrisko organizāciju un biedrību saraksti. Nevalstiskās un sabiedriskās organizācijas, biedrības parādās galvenokārt divos kontekstos: kā vietēja mēroga kultūras notikumu organizētājs vai izpildītājs, bet visbiežāk – kā NVO saraksta daļa pašvaldību mājas lapās¹⁰.

No visām izmēģinātām atslēgvārdu kombinācijām visvairāk tika atrasti ieraksti, lietojot atslēgvārdu kombināciju „kultūras pasākumi” (+ „biedrība”, „NVO” un „nodibinājums”), turklāt gandrīz visas pārbaudītās saites saturēja jaunāko informāciju. Šie atslēgvārdus visbiežāk bija sastopami dažādos izklaides portālos, pašvaldību un pilsētu mājas lapās. Var pieņemt, ka mūsdienās jebkuram interesentam informācija par dažādām kultūras aktivitātēm un iespējām piedalīties biedrību vai nodibinājumu rīkotajos pasākumos ir brīvi pieejama un diezgan viegli atrodama. Divas biežāk atrastās saites ir Rīgas Domes Kultūras departamenta mājas lapa un Ārlietu Ministrijas mājas lapas.

Daži atslēgvārdi tika tulkoti un meklēti krievu valodā, ierobežojot meklējumus uz saitēm „latviešu valodā” vai „Latvijas lapās”: „Общественные организации культуры” („kultūras sabiedriskās organizācijas”), „общество культуры” („kultūras biedrība”), „социальное общество культуры” („kultūras sociālā biedrība”), ‘социальные организации культуры’ (“kultūras sociālās organizācijas”).

Pirmkārt, „Latvijas lapās” neviena no šīm atslēgvārdu kombinācijām netika atrasta biežāk nekā analogie latviešu valodas termini.

Otrkārt, pie atrastajiem rezultātiem bieži parādās mājas lapas, kas ir veidotas un veltītas Latvijas mazākumtautību tiesību aizstāvēšanai. Svarīga iezīme, kas raksturo daudzas krievu valodā veidotās un uzturētās mājas lapas, ir tā, ka šīs saites satur salīdzinoši maz informācijas par dažādām kultūras aktivitātēm un ar kultūru saistītiem pasākumiem. Diezgan daudz tiek rakstīts par krievvalodīgo dzīves problēmām Latvijā, par skolu reformu un par neiecietīgu latviešu attieksmi pret krieviem. Vārds „kultūra” šajos rakstos galvenokārt tiek saistīts ar krievu valodu un mazāk ar citām krievu tautas kultūras vērtībām. Tādējādi tiek salīdzinoši daudz runāts un rakstīts par cilvēktiesību problēmām Latvijā, kas lielā mērā šīs mājas lapas liek definēt kā politiskas.

Visbiežāk informācija un saites krievu valodā tika atrasta portālā “Klio” (Информационно–справочный интернет–портал. Страны Балтии). Šajā saitē

¹⁰piemēram, <http://www.jelgava.lv/index.php?id=14051>; http://www.valmiera24.lv/par_valmieru/131, <http://www.liepaja.lv/page.php?id=1072>.

atrodams arī krievvalodīgo sabiedrisko organizāciju saraksts¹¹. Vēl informācija tika iegūta šajās mājaslapās: www.russkie.org.lv; www.iecietiba.lv; www.gorod.lv; www.svoi.lv; www.kompromat.lv; www.minelres.lv; www.lashor.lv; www.dialogi.lv; <http://evrika.tsi.lv>; www.li.lv, www.kultura.lv, kā arī Latvijas pilsētām veltītas mājaslapas (galvenokārt Latgales reģionā www.latgale.lv, īpaši daudz Daugavpils pilsētas vai tajā bāzētas mājas lapās).

Veicot atkārtotus meklējumus ar atslēgvārdu “НПО” (“NVO”), piesaistot šim vārdam citus atslēgvārdus, nākas secināt, ka šis termins ir salīdzinoši maz lietots Latvijā, jo atrasto ierakstu skaits nepārsniedz dažus desmitus, pat nesaistot šo terminu ar vārdu „культура” („kultūra”).

Angļu valodas atslēgas vārdi „Culture NGO” („kultūra NVO”), „culture society” (“kultūra biedrība”), „cultural society” („kultūras biedrība”), „culture organisation” („kultūra organizācija”), „culture association” („kultūra asociācija”), uzstādot meklēšanas nosacījumu „Latvijas lapās”, galvenokārt sastopami blogos, domubiedru grupās, Ārlietu Ministrijas saitēs, kā arī ES lapās. Liela daļa atrasto rezultātu datēti pat ar 1990. gadu un citiem pagājušās desmitgades laika posmiem. Saites nereti ir novecojušas un pēdējie ieraksti izdarīti pirms vairākiem mēnešiem vai gadiem. Tiek atrasti arī diezgan daudzi dažādi *.pdf un *.doc tipa faili. Pievienojot minētajiem atslēgvārdiem vārdu „Latvia” un meklējot visas pasaules lapās, kā rezultāti galvenokārt tiek piedāvāti UNESCO, ES un Latvijas ministriju lapas. Salīdzinoši bieži tiek atrastas latviešu biedrību mājaslapas, kas bāzētas dažādās pasaules valstīs, visbiežāk Amerikā. Tomēr lielāko daļu sastāda dažādi Latvijas apraksti un valsts profili informatīvās mājaslapās, kas nav veidotas konkrēti par Latviju, bet gan uztur informāciju par daudzām dažādām pasaules valstīm. Noteicošais atslēgvārds šajos meklējumos ir „Latvia”, līdz ar to lielākajai daļai atrasto rezultātu ir mazs vai nekāds sakars ar kultūru un tās apvienībām.

Tikai nelielam skaitam Latvijas NVO ir kvalitatīvas mājaslapas, kas iztulkotas vienlīdz labi gan krievu, gan angļu valodā. Nereti mēdz būt tā, ka interneta vietne tiek pastāvīgi atjaunota un tajā esošie forumi izmantoti, taču pieejamās valodas nomaiņas iespējas ir tikai daļējas. Parasti mājas lapās ir iztulkota tikai neliela daļu uzturēto rakstu un informācijas, un nereti sastopami gadījumi, kad ir pieejama valodu izvēle, tomēr svešvalodā nekas nav iztulkots.

¹¹ <http://www.klio.lv/modules.php?name=topics2&tid=194>.

Kopumā jāsecina, ka daudzām biedrībām un sabiedriskajām organizācijām nav savu mājas lapu. Nereti tām nav arī e-pastu un vienīgā kontaktinformācija pašvaldību lapās ir norādītā adrese un telefona numuri. Nereti organizāciju mājaslapas tika norādītas, tomēr to kopējā kvalitāte nav augsta – mājaslapu informācija netiek regulāri atjaunota, to pēdējie pieejamie ieraksti ir vairākus gadus veci, mājas lapas serveri nedarbojās. Atsevišķas mājas lapas, kas tiek atjaunotas un kurās pieejami arī diskusiju forumi, ne vienmēr satur apraksta nodaļu „Par mums”, tādēļ bieži ir lielas grūtības noteikt, kā sevi pozicionē šīs biedrības un nodibinājumi un kādi ir to mērķi.

Kopumā situācija neliecina par attīstītu un sakārtotu kultūras biedrību vidi internetā.

Meklēšanas gaitā skaidri iezīmējās saites, kas biežāk par citām saturēja meklētos atslēgvārdus dažādās to kombinācijās. Tie bija pilsētu, valsts, ES un ziņu portāli – visbiežāk Rīgā, kā arī citās Latvijas lielākās pilsētās bāzētas mājas lapas¹². Visbiežāk atslēgas vārdi visās trīs valodās tika atrasti portālā “politika.lv” (www.politika.lv). Biežāk par citām mājaslapām atslēgvārdi bija portālā “Latvijas reitingi” (www.reitingi.lv), kas ir informatīva uzziņu un tekstu datu bāze ar sadaļu “Kultūra, māksla”. Portāls publicē un pārpublicē dažādus rakstus un pētījumus (latviešu un krievu valodā). Bieži atslēgvārdi tika atrasti ziņu portālos www.delfi.lv, www.studentnet.lv un www.tvnet.lv. Meklējot ierakstus ar atslēgvārdu „NVO”, nereti iegūtajos rezultātos bija sastopama atsauce uz biedrību „Latvijas pilsoniskā alianse”, kā arī uz tās mājaslapu (www.nvo.lv). Salīdzinoši bieži tika atrastas arī dažādas ES institūciju un valdības mājaslapas. Ar atslēgvārdiem angļu valodā biežāk atrastās Latvijas mājaslapas ir: www.li.lv; www.mmic.lv; www.likumi.lv; www.rixc.lv un KM saite www.kultura.lv.

Var izdarīt šādus galvenos secinājumus par kultūras NVO atspoguļojumu Latvijas mājas lapās:

- lielu atrastās informācijas daļu satur valsts un pašvaldību mājas lapas, Latvijas pilsētām veltītie portāli;
- lielai daļai Latvijas biedrību un NVO nav savu mājas lapu, un, ja tādas ir, tad to kvalitāte vairumā gadījumu nav augsta;

¹² Piemēram, „NVO Rīgas Vidzemes priekšpilsētā” <http://www.rvp.lv/?ct=noorvp>, www.liepajniekiem.lv, www.liepaja.lv, www.ventspils.lv, www.valmiera.lv, www.valmiera24.lv, www.ogrenet.lv, www.jelgava.lv

- Latvijas krievu valodas portālos raksti par NVO darbību, vietējo biedrību aktivitātēm un lokālajiem kultūras pasākumiem sastopami salīdzinoši reti.

Kultūras iniciatīvu darbības atspoguļojums interneta vidē

Lai izvērtētu un salīdzinātu ar citām pētījuma metodēm iegūto informāciju, tajā skaitā, lai izvērtētu dažādos reģistros („Lursoft”, Centrālās statistikas pārvaldes, Kultūras karte) apkopoto informāciju, tika analizēti plašsaziņas līdzekļos un publiskajās datu bāzēs pieejamā informācija par 50 NVO darbību. Divpadsmit no šīm organizācijām bija iekļautas pētījuma gadījumu izpētē, bet 38 atlasītas no pētījuma kultūras iniciatīvu datu bāzes (KI DB) stratificētas nejaušas izlases veidā (kontrolējot pazīmes „reģionālā piederība” un „darbības joma” sadalījumu).

Analīzes mērķis bija pārbaudīt iepriekš ievāktās statistiskās informācijas kvalitāti, pieņemot, ka daudzas NVO raksturīgas aktivitātes, piemēram, brīvprātīgais darbs, statistiski ir grūti fiksējamas un aprakstāmas.

Uzdevumi:

1. Noskaidrot, kā vērtējama kultūras NVO aktivitāte, jo par NVO aktivitātes intensitāti un raksturu nevar pilnvērtīgi spriest vienīgi pēc tā, vai NVO ir reģistrēta UR un vai tā ir vai nav iesniegusi pārskatus VID. Daudzas trešā sektora aktivitātes nav aprakstāmas ar finanšu indikatoru palīdzību, pie kam dati par bezpeļņas organizācijām ir fragmentāri un izkaisīti dažādās institūciju datu bāzēs. Apsekojuma uzdevums bija iegūt priekšstatu par to kā kultūras iniciatīvas veido savas mājas lapas, publisko savas aktivitātes.
2. Veidojot KI DB, viena no būtiskākajām datu bāzē aprakstītajām organizācijas pazīmēm ir tās darbības sfēra (sfēras) kultūras jomā, tā pamatā tika noteikta balstoties uz tās statūtos rakstītajiem mērķiem un uzdevumiem. Zinot, ka organizācijas mainās, bet to statūti parasti paliek nemainīti, bija būtiski noskaidrot, kāda ir statūtos rakstīto mērķu atbilstība tam, ar ko organizācijas patiešām nodarbojas.
3. Izvērtēt, cik lielā mērā gadījumu izpētē 12 apsekotās iniciatīvas ir reprezentatīvas un cik lielā mērā interviju gaitā iegūtā informācija un vai KI DB¹³ dati atbilstoši reālajai situācijai.

¹³ Tika kodētas katras NVO darbības jomas, bet pamatā vienīgais informācijas avots bija izvilkumi no tās statūtiem (metodoloģijas aprakstu skat. apakšnodaļā “ Kultūras iniciatīvu datu bāzes kodēšana”). Zinot, ka statūti tiek rakstīti vienreiz un tajos parasti cenšas izmantot plašākas iecerētās darbības definīcijas, un, organizācijai darbojoties, tās darbības pamatjomas var mainīties, bija jānoskaidro, cik lielā mērā statūtos noteiktie organizācijas mērķi un darbības jomas atbilst tam, ar ko tās nodarbojas pēc tam, kad dibinātas.

NVO tika izvēlētas, veidojot stratificētu izlasi atbilstoši organizāciju proporcionālam sadalījumam pa reģioniem un darbības jomām, izmantojot nejaušo skaitļu metodi. Rezultātā tika analizētas kultūras NVO, kas atlasītas pēc divām pazīmēm: reģiona (Rīgā 16; Kurzemē 9; Latgalē 9; Zemgalē 8; Vidzemē 8) un darbības jomas (kultūrizglītība – 5; literatūra - 2; kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes – 7; kultūras mantojums – 7; skatuves mākslas - 2; skatuves māksla/teātris -1; mūzika – 6; mūzika un skatuves māksla/folklorā – 1; mūzika/kori – 1; mūzika/pakalpojumi (jauniešu kultūras centrs) – 1; mediji, komunikācijas – 3; vizuālā māksla – 6; vizuālā māksla/fotogrāfija – 1; vizuālā māksla/mediji – 1; kultūrizglītība – 2; pakalpojumi kultūras biedrībām – 1; tautas māksla – 2; tradicionālā kultūra – 1; tradicionālā kultūra/lietišķā māksla – 1).

Analīzes objekts - plašsaziņas līdzekļos un publiskajās datu bāzēs pieejamā informācija par izvēlēto 50 NVO darbību, tās līderiem. Par katru no piecdesmit biedrībām tika meklēta pieejamā informācija internetā ar meklētājprogrammas *Google* palīdzību (izmantojot meklēšanu ar NVO saistītiem atslēgvārdiem), kā arī ‘Lursoft’ laikrakstu bibliotēkā un atsevišķās publiskajās datu bāzēs. Pētījuma gaitā tika arī analizēti internetā un ‘Lursoft’ laikrakstu bibliotēkā atrodamie raksti, kuri ļaujot iegūt priekšstatu par iniciatīvu darbību. Vēlā ņemti arī biežākie avoti, kas saturēja informāciju par NVO, to darbībām un aktivitātēm. Meklējumos par katru no iniciatīvām tika izmantoti dažādi atslēgvārdi, lai atrastu dažādus informācijas avotus un veiktu nelielu informācijas atsijāšanu. Interneta meklējumos visbiežāk par NVO informācija bija atrodama portālā www.Lursoft.lv, kas uztur visu reģistrēto NVO sarakstu. Šī saite bija dominējoša meklējumos, kad informācija par biedrībām nebija pieejama vai arī tā bija pieejama salīdzinoši mazā apjomā. Šādos gadījumos bieži tika atrasta ‘Lursoft’ mājaslapa, jo tā satur atslēgvārdus ar iniciatīvas nosaukumu. Vēl bieži meklēto informāciju saturēja www.kulturaskarte.lv, Centrālās Statistikas pārvaldes uzņēmumu reģistrs¹⁴, vietējo pašvaldību un laikrakstu mājaslapas, kas atspoguļoja biedrību darbību. Par spilgtu piemēru pašvaldību lapām jāmin Rīgas domes Kultūras departamenta mājaslapa www.rdkp.lv, savukārt informatīvu saišu piemēri, kuri nereti saturēja informāciju par biedrībām ir www.latgaleslaiks.lv un www.kurzemes-varde.lv. Tieši vietējo pilsētu un reģionu mājaslapas gan privātās, gan pašvaldību ir ievērojami informācijas avoti par biedrību aktivitātēm. Meklējumos ‘Lursoft’ laikrakstu bibliotēkā visbiežākais informācijas avots ir ‘Latvijas Vēstnesis’.

¹⁴Latvijas Centrālā statistikas pārvalde. [http://www.csb.gov.lv/csp/print-isk?p_action=1&search_txt=&search_by=1] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08.

Kultūras iniciatīvas tika vērtētas, balstoties uz sešiem galvenajiem kritērijiem¹⁵:

1. Ierakstu skaits. Veicot NVO padziļināto analīzi, vērā tika ņemti minējumu jeb ierakstu aptuvenais skaits internetā un laikrakstu bibliotēkā. Ierakstu skaits variēja no viena („Lursoft” reģistrā) līdz pat vairākiem tūkstošiem dažādos publiskos medijos atkarībā no iniciatīvas un meklējumos izmantotajiem atslēgvārdiem.
2. Mājaslapas. Atsevišķi tika veidots novērtējums par biedrības mājaslapām, to kvalitāti, lietošanas ērtumu, lapas atjaunošanas biežumu un pieejamās informācijas daudzumu.
3. Darbības joma. Pēc tam, kad bija iegūts pietiekami plašs priekšstats par kultūras iniciatīvām, tika novērtēta NVO darbības jomas atbilstība reģistrētajiem statūtiem. Informācijas ieguves procesā iniciatīvu darbība tika no jauna kodēta, balstoties uz to pašu kultūras jomu iedalījumu, kas izmantots KI DB. Tādējādi bija iespējams veikt salīdzinājumu, noskaidrojot, cik atbilstoša organizācijas tālākai darbībai ir tās reģistrācijas brīdī sniegtā informācija par plānoto darbības lauku un aktivitātēm.
4. Sadarbība. Uzdevums noskaidrot, katras biedrības sadarbības partnerus (valsts, privātais sektors, NVO, starptautiskie partneri), sadarbības intensitāti un galveno sadarbības virzienus.
5. Līderi. Uzdevums noskaidrot organizāciju līderus, viņu blakusdarbības¹⁶. Vērā ņemta arī informācija, kas pieejama Valsts Ieņēmumu Dienesta amatpersonu deklarāciju datu bāzē Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistrā.
6. Aktivitāte. Tika vērtētas NVO aktivitāte un efektivitāte. Galvenie indikatori: pieejamās informācijas daudzums un aktivitāšu daudzums. Izmantota arī informācija no Sabiedriskā labuma organizāciju reģistra (sabiedriskā labuma statuss, gada pārskati).

Pazīmju novērtējums. Meklējumos pieejamā informācija (katra analizētā pazīme) tika novērtēta četru baļļu skalā, kur viens apzīmēja nepieejamu/neizsmeļošu informāciju, bet četri apzīmēja plaši pieejamu un kvalitatīvu informāciju, ļaujot iegūt priekšstatu par iniciatīvu aktivitātēm un darbības kvalitāti, kas tiek atspoguļota medijos. Jāpiezīmē, ka

¹⁵ Niall O Dochartaigh. The Internet research handbook: a practical guide for students and researchers in the social sciences. London. SAGE Publ., 2002. p. 274

Claire Hewson, Peter Yule, Dianna Laurent, Carl Vogel. Internet research methods: a practical guide for the social and behavioural sciences. London. SAGE, 2003. p. 155

¹⁶ Tas, ka kultūras iniciatīvas līderim NVO darbs nav pamatdarbs var liecināt, ka viņam ir ierobežoti laika resursi kultūrmērķu sasniegšanai.

izdarītie NVO novērtējumi liecina tikai par to aktivitātes atspoguļojumu publiskajā telpā un zināmā mērā arī par to darbības efektivitāti, nevis pilnībā novērtē iniciatīvas.

1. tabula. **Pētījumā pielietotā skala**

Izmēramā pazīme/balles	1	2	3	4
<i>Minējumi presē</i>	Nav atrodami	Maz/minimāli	Vidēji	Daudz
<i>Organizācijas www lapa</i>	Nav	Slikta/vāja	vidēja	Ļoti laba
<i>Sadarbība</i>	Nav konstatējama	Ļoti šaura/ierobežota	Vidēja	Izvērsta
Iespējams, arī <i>aktivitāte</i>	Nav konstatējama	Neliela	Vidēja/Laba	Liela/Ļoti laba

NVO gala novērtējums. Kultūras iniciatīvu gala novērtējums izdarīts, balstoties uz trim pazīmēm: minējumi skaitu, mājaslapu un darbības aktivitātes novērtējumu. Tas izdarīts saskaitot visu pazīmju novērtējuma balles un izdalot tās ar pazīmju skaitu. Gadījumos, kad bija nepieciešama noapaļošana, tad tā tika veikta par svarīgāku lielumu uzskatot NVO aktivitāti nevis, piemēram, to mājaslapas novērtējumu, noapaļojot uz attiecīgo pusi. Katras NVO novērtējums tika likts vienlaikus ar informācijas meklēšanu, kā arī tika veikts atkārtots novērtēšanas posms pēc tam, kad informācijas meklēšana bija pabeigta. Šādi varēja atkārtoti un objektīvāk novērtēt katru iniciatīvu, salīdzinot tās savā starpā, balstoties uz kopsummā gūto informācijas daudzumu.

No visām 50 apskatītajām kultūras iniciatīvām vienpadsmit bija sava mājaslapa, turklāt trijām no tām mājaslapa bija veidota kopā ar kādu citu organizāciju (piemēram, „K@2”¹⁷). Daudzu mājaslapu kvalitāte nebija augsta, tajās salīdzinoši bieži atrodamas drukas kļūdas, ir lietotājam neērta mājaslapas sadaļu izkārtojums. Tikai dažās lapās bija pieejama valodu izvēle un, ja tā arī bija pieejama, tad ne visi teksti bija iztulkoti. Izklāstītā informācija mājaslapās parasti ir lakoniska, tāpēc ne vienmēr lasītājs var izprast biedrības mērķus, tās pašreizējo un plānoto darbību. Kopumā jāsecina, ka Latvijas biedrību mājaslapu vide ir diezgan nesakārtota. To var skaidrot gan ar finansu līdzekļu trūkumu, gan lapu veidotāju nepietiekošo kompetenci.

Informācija par koriem un deju kolektīviem, visbiežāk tika atrastas dažādu gadu Dziesmu un Deju svētkiem veltītajās mājaslapās¹⁸, kur šo kolektīvu nosaukumi minēti skašu vai svētku programmās. Nereti cita informācija par šiem kolektīvu internetā nav pieejama. Tikai tās NVO, kuras piedalās starptautiskos projektos, tiek pieminētas nacionālos ziņu avotos. Mazākie kori un deju apvienības tiek pieminēti vienīgi vietēja mēroga ziņu avotos, piemēram, Skultes pagasta padomes ziņās¹⁹.

¹⁷Karosta. K@2. Organization information. [<http://www.karosta.lv/k2>] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08

¹⁸Dziesmu un deju svētki 2008. Limbažu rajona koru skate. [<http://www.dziesmusvetki2008.lv/index.php?&360>] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08.

¹⁹Skultes pagasta padome. Kultūra. [<http://www.skulte.lv/?cat=43&lang=lv>] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08

Veicot NVO novērtējumu pēc trim kritērijiem (to mājaslapām, internetā un laikrakstu bibliotēkā atrasto ierakstu skaita, biedrību darbības atspoguļojumiem dažādos medijos)²⁰, tās var iedalīt trijās grupās.

1. Pirmajā grupā ietilpst 18 NVO par kurām informācija vispār nebija atrodamā vai arī no pieejamās informācijas nebija izdarāmi skaidri secinājumi par iniciatīvu darbību.
2. Otrajā grupā var klasificēt 14 NVO. Informācija par šīm NVO ir atrodamā un sniedz priekšstatu par tās aktivitātēm. Šajā grupā nereti ietilpst biedrības, kurās aktīvi darbojas daži vai vairāki cilvēki, savu brīvo laiku veltot sabiedriskā labuma vairošanai. Šādu biedrību līderi mēdz būt skolotāji, vietējās pašvaldības pārstāvji, dažādu pulciņu rīkotāji vai, piemēram, jaunieši, kas ārpus skolas un ārpus studiju laikā nodarbojas ar sabiedriskā labuma sniegšanu dažādos veidos, piemēram, atkritumu savākšanu publiskajās pludmalēs, kā to darījusi jauniešu biedrība „Opā”²¹.
3. Trešajā grupā ietilpst 18 no 50 pārbaudītajām NVO un šajā grupā ietilpst deviņas NVO gadījuma izpētē iekļautās iniciatīvas. Tas nozīmē, ka gadījumu izpētei izvēlēto iniciatīvu informatīvā aktivitāte ir augstāka par vidējo un gadījumu izpētē iekļautās iniciatīvas neraksturo „tipisku” reģionālu kultūras iniciatīvu. Šīs grupas NVO aktivitātes ir regulāras un tās ir salīdzinoši plaši atspoguļotas dažādos medijos, to aktivitātes atzinīgi novērtējuši gan no sabiedrības, gan no pašvaldības puses. Šajā grupā ietilpst tādas NVO kā NEKAC no Kuldīgas un k@2 no Liepājas. Tās ir ieguvušas nacionālu un starptautisku atpazīstamību, izveidojušas labu sadarbību ar pašvaldībām (piemēram, uz izdevīgiem noteikumiem iegūstot lietošanā pašvaldības ēkas), spējušas piesaistīt finanšu līdzekļus arī no starptautiskiem un citu valstu fondiem.

Lai gan nejaušās kārtībā izvēlēto iniciatīvu skaits bija neliels (38), tomēr tas ļauj izdarīt pieņēmumu, ka aptuveni katra sestā no lokālām kultūras iniciatīvām ir informatīvi aktīva un informācija par to darbību tiek regulāri publiskota. Aptuveni katrai trešajai nejaušās izlases kārtībā izvēlētai NVO publiskās informācijas iztrūkums nedeva iespēju izvērtēt vai to darbība saskan ar NVO statūtos izvirzītiem mērķiem un uzdevumiem. Pārējo NVO darbība visumā atbilda tam, kas rakstīts to statūtos. Pieejamās informācijas daudzums ne vienmēr bija atkarīgs no NVO pastāvēšanas ilguma. Visplašākā informācijas bija pieejama par aptuveni desmit gadus vecām iniciatīvām, retāk par tām, kas ir salīdzinoši nesen dibinātas vai dibinātas deviņdesmito gadu sākumā.

²⁰ Analīzes starpposmā tika veikti konspekti un attiecīgo indikatoru novērtēšana.

²¹ Kurzemes Vārds. Kaktuss. Paceļ to, ko citi nometa. [<http://www.kurzemes-vards.lv/?doc=45913>] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08.

NVO sadarbības partneri visbiežāk ir vietējās pašvaldības un to kultūras nodaļas (piemēram, Rīgas domes Kultūras pārvalde), Valsts Kultūrkapitāla Fonds, kā arī citi fondi un finansējuma donori. Nozīmīgu lomu biedrību darbības publiskošanai ir arī Kultūras Ministrijai, jo medijos tiek publicēti ministrijas izdevumi un preses relīzes (kaut vai tādējādi, publiskajā telpā parādās to NVO nosaukumi, kuras saņēmušas valsts dotācijas²²).

Salīdzinoši lielu NVO publicitāti virtuālajā vidē nodrošina sabiedriskā labuma statusa saņemšana (pats šī statusa saņemšanas un zaudēšanas fakts tiek atspoguļots dažādos e-medijos, piemēram, laikrakstos 'Diena'²³ un 'Latvijas Vēstnesis' un to mājas lapās). Arī valsts finansējuma saņēmēju biedrību nosaukumi parādās medijos neatkarīgi no tā, cik plaša informācija ir pieejama par NVO citos avotos. Šāda publikācija var būt viens no plašāk pieejamiem informācijas avotiem par iniciatīvām, par kurām cita informācija nav vai ir grūti atrodamā internetā.

Secinājumi.

Cilvēki grib un var darboties NVO, taču nesaņemot atbalstu, laika gaitā nereti novēršas no kultūraktivitātēm. Spēcīgs atbalsts NVO būtu to nodrošināšana ar telpām, līdzekļi nelielām reklāmām pašvaldības informācijas avotos, īpaši veicinot jaunu biedru piesaisti; vietējās domes publisks atbalsts un vēlme atbalstīt iniciatīvas, jo visbiežāk veiksmīgākās biedrības ir tās, kurām ir izveidojusies laba sadarbība ar vietējo pašvaldību. Taču ne vienmēr šāda sadarbība beidzas veiksmīgi. Kā piemēru var minēt Liepājas „K@2” darbību, kura sākotnēji ieguva gan vietējās pašvaldības, gan starptautisku atbalstu. NVO sekmīgā darbība gandrīz beidzās sākoties nesaskaņām ar Liepājas domi²⁴. Kaut arī „K@2” bija iepriekš saņēmusi atbalstu no Liepājas pašvaldības, pēdējā pārtrauca sadarbību ar biedrību juridisku iemeslu dēļ. Minētajā piemērā konflikts tika risināts ar tiesas palīdzību. Šis gadījums var kalpot kā ilustrācija tam, ka veiksmīgas NVO darbību var sarežģīt nesakārtotas juridiskas attiecības ar vietējo pašvaldību.

NVO mājaslapu veidošanā varētu palīdzēt valsts atbalsts to veidošanai, izstrādājot un bez samaksas izplatot viegli pielāgojamus mājaslapu šablonus, kurus NVO varētu izmantot

²² Te gan lieku reizi jāpiebilst, ka šobrīd valstī nav vienotas datu bāzes ar tām NVO, kas saņēmušas valsts atbalstu.

²³ Diena Bizness. FM kalendārs 14.07.2008 – 18.07.2008.

[<http://jauna.diena.lv/lat/business/presrelease/legislation/fm-kalendars-14-07-2008-18-07-2008>]

Pēdējo reizi skatīts 26.11.08

²⁴ Liepajniekiem.lv. Ziņas. Kalle un Kristīne neredz iespēju turpināt kultūras centra „K@2” darbību.

[<http://www.liepajniekiem.lv/lat/zinas/aktuali/2008/06/18/kalle-un-kristine-neredz-iespeju-turpinat-kulturas-centra--k-2--darbibu/>] Pēdējo reizi skatīts 26.11.08

savu mājaslapu izveidei. Šādu atvērtā koda mājaslapu izveide varētu palīdzēt ietaupīt NVO līdzekļus, jo tām nebūtu jāmaksā speciālistiem par mājaslapas izveidi vai licences. Serveru uzturēšanu būtu jāuzņemas reģionālai pašvaldībai, tādējādi atbalstot iniciatīvu darbību, ļaujot tām informēt sabiedrību par savām aktivitātēm. Valstij būtu nepieciešams investēt finanses Kultūras kartes (<http://www.kulturaskarte.lv>) datu regulārai papildināšanai, lai interesenti varētu meklēt dažādas NVO, vadoties pēc teritoriālā iedalījuma, darbības jomas vai citiem parametriem.

NVO bieži vien ir ieinteresētas jaunu biedru un atbalstītāju piesaistei un sakārtota interneta vide varētu palīdzēt tām piesaistīt interesentus un resursus. Tas ļautu arī iedzīvotājiem vieglāk un ērtāk uzzināt par kultūras aktivitātēm vietējā apkārtnē. No otras puses, pilnvērtība datu bāzē ļautu pašvaldībām, valsts institūcijām vieglāk atrast sadarbības partnerus.

Kopumā jāsecina, ka pēc apskatīto darbību aktivitātes, NVO var klasificēt trīs grupās. Aptuveni par katru trešo nejaušas izlases kārtībā izvēlēto NVO interneta vidē informācija nav pieejama vai ir grūti atrodamā. Šādām iniciatīvām gada laikā var būt dažas aktivitātes. Kā piemēru var minēt jauniešu interešu grupas un apvienības, kuras jau ir nodibinātas, bet to darbības rezultāti ir grūti identificējami, atrodamī. Otrajā grupā ietilpstošās iniciatīvas var tikt vērtētas kā informatīvi vidēji aktīvas. Šīm NVO raksturīga dažu vai vairāku aktivitāšu veikšana gadā, tās pamatā darbojas paļaujoties uz saviem iekšējiem cilvēku, finansiālajiem resursiem. Šādām NVO parasti neizdodas piesaistīt lielus finansu līdzekļus. Informācija par tām interneta resursos ir pieejama, taču ir visai lakoniska. Šādā grupā ietilpst daudzi rokdarbu pulciņi, amatnieku apvienības, etnisko grupu apvienības vai deju kolektīvi. Aptuveni sestā daļa no apsekotām NVO sekmīgi publisko informāciju par savu darbību. Šajā grupā ietilpst tās NVO, kas ir veiksmīgi piedalījušās vietēja mēroga pasākumos kā to dalībnieces vai organizatores. NVO ir sekmīgi darbojušās valsts vai starptautiskos projektos, iegūstot atbalstītāju atzinību. Par šīm NVO ir pieejami salīdzinoši plaša informācija. Šajā grupā ietilps dažādas iniciatīvas - deju un mūzikas apvienības, dažādu valstiska mēroga pasākumu organizētāji, rakstu izdevēji. Sekmīgākās NVO biežāk par citām iegūst sabiedriskā labuma organizāciju statusu un spēj piesaistīt lielākus finansiālos līdzekļus.

3. Nevalstisko organizāciju klasifikācija

Šis pētījuma daļas mērķis ir izstrādāt priekšlikumus Latvijas kultūras NVO klasifikatoram, jo bez šādas klasifikācijas detalizēta NVO darbības analīze nav iespējama. Lai sasniegtu šo mērķi, tiks analizēta nacionālo un starptautisko organizāciju pieredze bezpeļņas sektora klasificēšanā; apskatīti NVO klasifikatori, to priekšrocības un nepilnības; analizēta attiecīgo Latvijas Republikas statistisko datu pieejamība un detalizētības pakāpe, īpašu uzmanību veltot dažādām kultūras sektora klasifikācijām. Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija izmantota Kultūras iniciatīvu datu bāzes veidošanai, kodējot bezpeļņas organizācijas, uzņēmumus un veicot to analīzi (skat. 5. nodaļu “Kultūras iniciatīvu datu bāze”).

Pirmkārt jānorāda, ka termini „nevalstiskās organizācijas, NVO”, „trešais sektors”, „sabiedriskās organizācijas”, „biedrības” un „nodibinājumi” nereti tiek lietoti kā sinonīmi. Jāpiezīmē, ka joprojām termins „nevalstiskās organizācijas” tiek izmantots retāk nekā ‘sabiedriskā organizācija’, kas bija padomju laikos ieviests NVO apzīmējums²⁵. Otrkārt, Latvijā lietotais saīsinājums NVO ir gramatiski nepareizs, jo veidots pēc angļu valodas sinonīma parauga (NGO – Non–Governmental Organization). Treškārt, terminam „nevalstiskās organizācijas” Latvijas valsts likumdošanā nav dots precīzs skaidrojums²⁶.

Termins „nevalstiskās organizācijas” nav vienkārši definējams, jo tam ir daudz atšķirīgu iezīmju un administratīvu mērķu. Pie NVO sektora var tikt pieskaitītas dažādas organizācijas, kas var atšķirties gan pēc savas specializācijas (mērķiem), gan pēc tā, kā šis jēdziens tiek definēts dažādās valstīs, reģionos, juridiskajās tradīcijās, sabiedriskajās izpratnē.

Arī Eiropas Savienībā nav skaidra definēts „nevalstiskās organizācijas” termins, taču ir zināmas tā galvenās kopējās pazīmes:

- NVO netiek radītas ar mērķi gūt peļņu un personīgu labumu;

²⁵ Meklējot šos atslēgas vārdus ar google.lv meklētāju Latvijas mājas lapās, redzams, ka “Sabiedriskā organizācija” ir visplašāk izmantotais termins. “NVO” ir nedaudz biežāk sastopams nekā “biedrība”. Hronoloģiski izvērtējot iegūtos datus, novērojama tendence, ka gandrīz visi atrastie mājas lapu ieraksti, kuros minēti vārdi “NVO” vai “biedrība”, sastopami pēc 2000. gada. Viens skaidrojums ir tehnoloģisks – interneta attīstība (lietotāju pieaugums, interneta pārklājuma palielinājums, interneta izmantošanas valsts un trešā sektora vajadzībām intensificēšanās). Pašvaldību un valsts mājaslapās atslēgvārds “NVO” visbiežāk saistīts ar dažādu projektu konkursiem, to pārskatiem.

²⁶ Pamatjautājumus un atbildes par NVO un trešo sektoru skatīt “Latvijas Pilsoniskā alianses” mājas lapā [http://www.nvo.lv/article.php?id=15&lang=lv].

- dalība NVO ir brīvprātīga;
- NVO raksturīga iekšēji formāla vide, kas balstās uz iekšējiem noteikumiem;
- NVO ir neatkarīgas no valsts un politiskajiem spēkiem, kā arī no komerciālām organizācijām.²⁷

Līdzīga jēdziena definīcija dominē krievu valodas vidē, ar to saprotot brīvprātīgu, nekomerciālu veidojumu, kas pats sevi pārvalda. Tas ir veidots pēc pilsoņu iniciatīvas, tiem apvienojoties ar mērķi īstenot kopīgas intereses²⁸.

2004. gadā tika pieņemts likums, kas „regulē pārejas posmu, kura laikā sabiedriskās organizācijas vai to apvienības tiek ierakstītas biedrību un nodibinājumu reģistrā, kā arī noteikt pārejas posmā piemērojamo likumu”²⁹ – „Biedrību un nodibinājumu likums”, kas praksē un likumdošanā ieviesa jaunus terminus nevalstisko organizāciju apzīmēšanai:

- Biedrība ir brīvprātīga personu apvienība, kas nodibināta, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, kam nav peļņas gūšanas rakstura.
- Nodibinājums, arī fonds, ir mantas kopums, kurš nodalīts dibinātāja noteiktā mērķa sasniegšanai, kam nav peļņas gūšanas rakstura.³⁰

Līdz tam darbojās 1993. gadā pieņemtais likums „Par sabiedriskajām organizācijām” un to apvienībām³¹. Tomēr šobrīd nav skaidrs, kāds ir termina „sabiedriskā organizācija” juridiskais statuss, jo likums par šīm organizācijām joprojām ir spēkā esošs, bet visām sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām bija jāpārreģistrējas par biedrībām vai nodibinājumiem uzņēmumu reģistrā līdz 2005. gada nogalei. Latvijas uzņēmumu datu reģistros šobrīd galvenokārt tiek lietoti termini „biedrība” un „nodibinājums”, tomēr arī termins „sabiedriskā organizācija” joprojām ir atrodamas atsevišķās datubāzēs, piemēram, SIA „Lursoft”³².

²⁷ Commission Discussion Paper. *The Commission and Non-Governmental Organisations: Building a Stronger Partnership*. Presented by President Prodi and Vice – President Kinnock [http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/en/communication.pdf] pēdējo reizi skatīts 16.10.08.

²⁸ Регулирование НПО. Определение НПО согласно национальному законодательству [<http://www.legislationline.org/ru/?tid=3&jid=42&less=false>] pēdējo reizi skatīts 16.10.08.

²⁹ Biedrību un nodibinājumu likums, 1.pants. Likuma mērķis.

³⁰ Biedrību un nodibinājumu likums [<http://www.likumi.lv/doc.php?id=81050>] pēdējo reizi skatīts 12.10.08.

³¹ Likums „Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām” [<http://www.likumi.lv/doc.php?id=62836>] pēdējo reizi skatīts 12.10.08.

³² „Lursoft”. Statistika. Sabiedriskās organizācijas. [<http://www.Lursoft.lv/stat/so.html>] pēdējo reizi skatīts 16.10.08.

NVO klasifikāciju sistēmas

Klasifikācija biedrību un nodibinājumu gada pārskatos

Katrai biedrībai un nodibinājumam reizi gadā Valsts ieņēmumu dienestā obligāti ir jāiesniedz vismaz gada atskaite („Darbības pārskats un nākamā pārskata gada darbības plāns”), pat ja tā pārskata periodā nav veikusi nekādas aktivitātes. Atbilstoši valsts akceptētajām biedrību gada pārskata formām³³, sadaļā „Organizācijas pamatdarbības joma (atzīmēt ne vairāk kā trīs)” dots 20 jomu saraksts (skat. 2. tabulu “Biedrību gada pārskata formās atzīmējamās organizācijas pamatdarbības jomas”), no kurām katrai organizācijai jāatzīmē līdz trim sev atbilstošākajām.

2. tabula. **Biedrību gada pārskata formās atzīmējamās organizācijas pamatdarbības jomas**

1. Bērni un jaunatne
2. Cilvēktiesības
3. Darba aizsardzība
4. Ģimenes
5. Interesu aizstāvība
6. Invalīda tiesības
7. Izglītība
8. Kopienas attīstība
9. Kultūra
10. Labdarība
11. Nodarbinātības veicināšana
12. Palīdzības sniegšana katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās
13. Pilsoniskās sabiedrības attīstība
14. Sociālā attīstība
15. Sports
16. Trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšana
17. Veselības veicināšana
18. Vides aizsardzība
19. Zinātne
20. Cits (nosaukt)

Gada pārskata pamatdarbības jomas var būt labs pamats NVO klasifikācijas datu bāzei, jo katra organizācija pati novērtē, kas ir tās būtiskākie darbības virzieni. Bet šī veidlapas sadaļa obligāti jāaizpilda tikai sabiedriskā labuma organizācijām. Finanšu ministrijas

³³ 09.02.2005. Ministru Kabineta noteikumi nr. 52 “Noteikumi par biedrības vai nodibinājuma iepriekšējā gada darbības pārskata un turpmākās darbības plāna veidlapas paraugu”.

sabiedriskā labuma organizāciju reģistra datu bāzē attiecīgās NVO ir kodētas pēc atšķirīgas klasifikācijas.

FM sabiedriskā labuma organizāciju reģistra klasifikācija

Finanšu ministrijas mājas lapā ir publiski pieejama datu bāze, kur ievietota informācija par visām NVO, kas ieguvušas sabiedriskā labuma statusu³⁴. Līdzās NVO pamatinformācijai, kas pieejama arī citos publiskajos reģistros (reģistrācijas numurs, nosaukums, adrese utt.), ir pieejamas šo organizāciju pēdējo trīs gadu pārskatu atskaites (Gada darbības pārskats un nākamā pārskata gada darbības plāns), kā arī tās klasificētas pēc darbības jomām (Sabiedriskā labuma organizācijas joma, kurai piešķirts statuss). Katra NVO novērtēta ar vienu, divām vai trim no 13 iespējamām jomām (skat. 3. tabulu “Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistra organizācijas darbības jomu klasifikācija”).

3. tabula. **Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistra organizācijas darbības jomu klasifikācija**

1.	Cilvēka tiesību aizsardzība
2.	Indivīda tiesību aizsardzība
3.	Izglītības atbalstīšana
4.	Kultūras atbalstīšana
5.	Labdarība
6.	Palīdzības sniegšana katastrofu gadījumos un ārkārtas situācijās
7.	Pilsoniskās sabiedrības attīstība
8.	Slimību profilakse
9.	Sporta atbalstīšana
10.	Trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās labklājības celšana
11.	Veselības veicināšana
12.	VIDES aizsardzība
13.	Zinātnes atbalstīšana

Atšķirībā no 19 definētām jomām, kas organizācijām piedāvātas izvēlei gada pārskata veidlapā, Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistra dalījuma ir mazāk definēto grupu. Izpaliek: bērni un/vai jaunatne, darba aizsardzība, ģimenes, interešu aizstāvība, kopienas attīstība, nodarbinātības veicināšana, sociālā attīstība.

Eiropas Savienības ekonomiskās darbības veidu klasifikācija NACE

³⁴ <http://www.fm.gov.lv/?lat/sls/sloreģistrs>.

Viens no klasifikācijas veidiem, ar ko kodēti uzņēmumi publiski pieejamā Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzē³⁵, ir „Institucionālo sektoru klasifikācija”, kurā nevalstiskais sektors tiek klasificēts sadaļā „Mājsaimniecības apkalpojošās organizācijas” ar klasifikācijas kodu S15, vai ja tās reģistrētas kā darba devējs, tad sadaļā „Nefinanšu komersanti” (S11). Jāpiezīmē, ka S11 sadaļas NVO nav iekļautas šajā SCP publiskajā datu bāzē. Detalizētāks sadalījums par darbības veidiem vai mērķiem šīs klasifikācijas ietvaros netiek veikts, tāpēc šo kodu var izmantot tikai NVO atlases pirmajā posmā – S15 sadaļa ietvertās NVO atdalot no pārējiem uzņēmumiem.

Specifiskākas NVO klasifikācijas iespējas nodrošina Eiropas Savienības ekonomiskās darbības veidu klasifikācija NACE³⁶. Šī klasifikatora iepriekšējā versijā (NACE 1.1. red.) NVO sektoram bija atvēlēta O sadaļa „Sabiedriskie, sociālie un individuālie pakalpojumi”, NACE 2. redakcijā – S sadaļa „Citi pakalpojumi” (94 Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība). Ekonomiskās aktivitātes, kas atbilst kultūras NVO definīcijai, pamatā grupējas NACE 2. red. klasifikācijas sadaļās J (Informācijas un komunikācijas pakalpojumi) un R (Māksla, izklaide un atpūta). Atsevišķas kultūras NVO raksturīgas aktivitātes izkaisītas citās sadaļās (skat. 6. tab. „NACE 2 ‘kultūras’ kodī”).

Centrālā statistikas pārvalde kodē tikai Valsts ieņēmumu dienesta gada pārskatus iesniegušās NVO un tikai tās, kas gada pārskatos uzrādījušas ieņēmumus lielākus nekā ‘0 Ls’ (kopā tādu ir aptuveni 60% no visām nelikvidētajām NVO³⁷). 2008. gada sākumā notikusi pāreja uz NACE 2. redakciju, bet Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzē uzņēmumi kodēti pēc NACE 1.1. Tas rada papildus grūtības, jo atlasot uzņēmumus, kas darbojas kultūras jomā, jāoperē ar abām NACE versijām.

Kultūras ministrijas pasūtījumā veikti divi pētījumi par radošajām industrijām, kuros viens no uzdevumiem bija atlasīt tos NACE kodus, kas atbilst radošo industriju klasifikācijai. Pētījumos secināts, ka NACE klasifikatora nepilnību (neatbilstības) dēļ tajā nav iespējams izdalīt daudzas radošās nozares (piemēram, specializētā mūzikas ierakstu un nošu materiālu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; modes industriju (apgērbu dizains); pašdarbības kolektīvu darbību; izstāžu organizēšanu; kultūrizglītību u.c.), bet pārējās ir izkaisītas dažādās klasifikācijas grupās³⁸.

³⁵ Bāze “Institucionālo sektoru klasifikācija” (publisku pieeju un meklēšanas sistēmu) izveidota 2007.gadā. Pagaidām tur pieejam informācija pamatā tikai par bezpeļņas organizācijām un valsts uzņēmumiem. Adrese: <http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=5718>.

³⁶ NACE 2 kodu saraksts: <http://www.ur.gov.lv/faili/nace.htm>.

³⁷ Linda Curika, “NVO klasifikācija un statistika”, 2005.gads.

³⁸ Anda Miķelsone, Radošo industriju nozaru atlase pēc NACE klasifikatora 2. Redakcijas, Baltijas starptautiskais ekonomikas un politikas pētījumu centrs BICEPS, 2008.gads, 33.lpp.

Šajos pētījumos radošās industrijas iedalītas deviņos sektoros (skat. 4.tab. “Latvijas radošo industriju pamatklasifikācija”).

4. tabula. **Latvijas radošo industriju pamatklasifikācija***

1. Literatūra, prese un poligrāfija (rakstniecība, grāmatniecība, prese, žurnālistika, poligrāfija)
2. Vizuāla māksla (glezniecība, tēlniecība, fotogrāfija, datorgrafika, arhitektūra, lietišķā māksla)
3. Audiomāksla (mūzika, citi skaņu ieraksti)
4. Audiovizuāla māksla (kino, video)
5. TV, radio, interaktīvie mediji (TV, radio, Interneta portāli, izklaide mobilajos telefonos)
6. Reklāma (mārketinga un reklāmas pakalpojumi, mediju plānošana, reklāmas izgatavošana)
7. Izpildītājmāksla (teātris, opera, deja, koncerti, cirks, šovi)
8. Kultūrās izplatīšana, saglabāšana un izpratne (kultūras nami, bibliotēkas, muzeji, kultrizglītība)
9. Atpūta, izklaide un citas kultūras darbības (atrakciju un atpūtas parki, videospēles, pasākumi)

* *Pēc BICEPS radošo industriju pētījumiem*³⁹

Pētījumos konstatēts, ka radošajām industrijām piederošiem uzņēmumiem atbilst 57 NACE 1.1. kodi⁴⁰. Revidējot šos kodus atbilstoši kultūras NVO identifikācijas vajadzībām, caurskatot gan radošo industriju kodus, gan tā dēvētos „atbalstošo nozaru”, „daļēji atbilstošo sektoru” un „saistīto nozaru” kodus, tādi var būt 36 kodi (skat. 5. tab. “NACE 1.1. kultūras NVO atbilstošie kodi (pēc pētījuma ‘Radošās industrijas Latvijā, 1. Latvijas radošo industriju apskats (definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes)’”).

5. tabula. NACE 1.1. kultūras NVO atbilstošie kodi (pēc pētījuma ‘Radošās industrijas Latvijā, 1. Latvijas radošo industriju apskats (definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes)’⁴¹)

³⁹ Radošo industriju nozaru atlase pēc NACE klasifikatora 2. Redakcijas, 2008.gads;

“Radošās industrijas Latvijā, 1. Latvijas radošo industriju apskats (definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes)”, 2007.gads.

⁴⁰ Kodi: 1800; 2211; 2212; 2213; 2214; 2215; 2221; 2222; 2223; 2224; 2225; 2231; 2232; 2233; 2464; 3230; 3340; 3610; 3622; 3630; 3650; 3661; 3663; 5242; 5247; 5248; 7221; 7222; 7240; 7320; 7413; 7414; 7420; 7440; 7481; 7482; 7484; 7487; 8010; 8021; 8022; 8030; 8042; 9134; 9211; 9212; 9213; 9220; 9231; 9232; 9233; 9234; 9240; 9251; 9252; 9272; 9305. „9. pielikums. NACE kodu atbilstība radošo industriju darbības veidiem” (Radošās industrijas Latvijā, 1. Latvijas radošo industriju apskats (definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes)), 2007.gads.

⁴¹ 8. pielikums. “Datu pieejamība Centrālajā statistikas pārvaldē”.

2211	Grāmatu izdošana
2212	Laikrakstu izdošana
2213	Žurnālu un periodisko izdevumu izdošana
2214	Skaņu ierakstu izdošana
2215	Citi izdevējdarbības veidi
2221	Laikrakstu iespiešana
2222	Citu izdevumu iespiešana
2223	Grāmatu iesiešana
2224	Salikšana un iespiedformu izgatavošana
2231	Skaņu ierakstu reproducēšana
2232	Videoierakstu reproducēšana
2233	Datorizēta materiāla reproducēšana
3230	Televīzijas un radiouztvērēju, skaņas vai video ierakstes vai reproducēšanas aparātūras un līdzīgu precu ražošana
3622	Juvelierizstrādājumu un līdzīgu izstrādājumu ražošana
3630	Mūzikas instrumentu ražošana
3661	Juvelierizstrādājumu imitācija
5247	Grāmatu, avīžu un rakstāmlietu mazumtirdzniecība
7420	Arhitektūras un projektēšanas pakalpojumi un konsultācijas
7440	Reklāma
7481	Foto pakalpojumi
7487	Pārējie citur neklasificētie komercpakalpojumi
9211	Kinofilmu un videofilmu uzņemšana
9212	Kinofilmu un videofilmu izplatīšana
9213	Kinofilmu demonstrēšana
9220	Radio un televīzijas darbība
9231	Mākslinieciska un literāra darbība
9232	Kultūras iestāžu darbība
9233	Atrāciju un atpūtas parku darbība
9234	Pārējā citur neklasificētā izklaides darbība
9240	Zinu aģentūru darbība
9251	Bibliotēku un arhīvu darbība
9252	Muzeju un vēsturisku objektu darbība
9272	Citur neklasificēta darbība atpūtas jomā
Papildus kultūras NVO piemērojami:	
7240 Datu bāzu un Interneta portālu uzturēšana un ekspluatācija. Grāmatu izdošana. Grāmatu publicēšana tiešsaistes režīmā internetā	
8042 Citur neklasificēta izglītība. Kultūras izglītība. Kultūras izglītības, kas veido daļu no pieaugušo apmācībām (programmas veidotas līmenī, kas zemāks par akadēmisko līmeni: mūzika, tēlotājmāksla, skatuves māksla, dejošana, teātris, fotogrāfija)	

Pētījumā par NACE jaunās redakcijas klasifikāciju un radošo industriju identificēšanu kā atbilstošs nosaukts 21 kods⁴² (atbalstošajām nozarēm – 25 kodi, daļēji atbilstošiem [saistītiem] sektoriem – ap 100). Revidējot šos kodus pēc to atbilstības kultūras NVO definīcijai, iegūstam sarakstu ar 22 kodiem, kurus ar diezgan lielu varbūtību varētu saukt par „kultūras” kodiem. (skat. 6. tab. „NACE 2 ‘kultūras’ kodi”) Turpinot pārējo kodu atbilstības pārbaudi kultūras NVO kodēšanas vajadzībām, jāsecina, ka tādu var būt

⁴² Kodi: 3212; 3213; 5811; 5813; 5814; 5911; 5912; 5920; 6010; 6020; 6312; 6391; 7111; 7410; 7420; 8552; 9001; 9002; 9003; 7021; 7311. Anda Miķelsone, Radošo industriju nozaru atlase pēc NACE klasifikatora 2. Redakcijas, Baltijas starptautiskais ekonomikas un politikas pētījumu centrs BICEPS, 2008.gads, 4.lpp.

daudz, bet tā kā tie pēc radošo industriju klasifikācijas pētījuma ierindoti kategorijās „atbalstošie” un „daļēji atbilstošie” sektori, tas nozīmē, ka varbūtība pēc tiem identificēt kultūras NVO nav liela.

6. tabula. NACE 2 ‘kultūras’ kodi

C Apstrādes rūpniecība
32.2 Mūzikas instrumentu ražošana
3220 Mūzikas instrumentu ražošana
J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
58 Izdevējdarbība
58.1 Grāmatu, periodisku izdevumu izdošana un citi izdevējdarbības pakalpojumi
5811 Grāmatu izdošana. Visas darbības, izņemot uzzīņu un tālrunu katalogu, adrešu sarakstu izdošanu un globusu ražošana. Klasē ietilpst: grāmatu izdošana audio formātā; enciklopēdiju u.c. izdošana CD–ROM; grāmatu publicēšana tiešsaistes režīmā internetā
5813 Laikrakstu izdošana. Laikrakstu publicēšana tiešsaistes režīmā
5814 Žurnālu un periodisko izdevumu izdošana. Visas darbības. Klasē ietilpst: radio un TV programmu izdošana; žurnālu un periodikas publicēšana tiešsaistes režīmā internetā.
59 Kinofilmu, video filmu, televīzijas programmu un skaņu ierakstu producēšana
59.1 Kinofilmu, video filmu un televīzijas programmu producēšana
5911 Kinofilmu, video filmu un televīzijas programmu producēšana. Televīzijas programmu sagatavošana. Spēlfilmu un pārējo kinofilmu uzņemšana uz filmas, DVD diska vai videolentes.
5912 Darbības pēc kinofilmu, video filmu un televīzijas programmu producēšanas. Palīgdarbības, piemēram, filmu dublēšana, filmu titru sagatavošana, arī pēc TV programmu izveides veicamās darbības
59.2 Skaņu ierakstu producēšana
5920 Skaņu ierakstu producēšana. Klasē ietilpst arī: skaņu ierakstīšanas pakalpojumi studijā vai citviet; ierakstītu radio programmu sagatavošana (t.i. tādu, kas neskan tiešajā ēterā). Mūzikas ierakstu lejupielādēšanas pakalpojumi (izplatīšana internetā un mūzikas materiālu nodrošinājums lejupielādēšanai). Ar autortiesībām saistītas darbības, autortiesību īpašnieku pārstāvēšana u.c. (izņemot kino jomā). Skaņu ierakstu studiju darbība. Ierakstītu radio programmu sagatavošana (t.i. tādu, kas neskan tiešajā ēterā).
60 Radio un televīzijas programmu izstrāde un apraide
60.1 Radio programmu apraide
60.2 Televīzijas programmu izstrāde un apraide

6010 Radio programmu apraide. Radio pārraides internetā. Radio programmu pārraidīšana (izņemot pārraidīšanu par maksu abonentiem, trešajām pusēm, piemēram, kabeļsistēmu operatoru un satelītsistēmu operatoru darbība, kuri tālāk informāciju pārraida mājas lietotājiem).

6020 Televīzijas programmu izstrāde un apraide. Skaņas un attēla pārraidīšana internetā. Televīzijas programmu veidošana un apraide.

63 Informācijas pakalpojumi

63.1 Informācijas pakalpojumi

6312 Interneta portālu darbība. Interneta meklēšanas portāli.

M Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi

7410 Specializētie projektēšanas darbi. Audumu, apģērbu, apavu, rotaslietu, mēbeļu un citu interjera priekšmetu un citu modes preču, kā arī personīgo un saimniecības preču modelēšana un dizains; grafisko dizaineru pakalpojumi; interjera dizaineru un dekoratoru darbība; stendu dizaineru darbība.

74.2 Fotopakalpojumi

7420 Fotopakalpojumi

P Izglītība

85 Izglītība

85.5 Pārējā izglītība

8552 Kultūras izglītība. Kultūras izglītības, kas veido daļu no pieaugušo apmācībām (programmas veidotas līmenī, kas zemāks par akadēmisko līmeni: mūzika, tēlotājmāksla, skatuves māksla, dejošana, teātris, fotogrāfija). Dejas skolu un deju skolotāju darbība

R Māksla, izklaide un atpūta

90 Radošas, mākslinieciskas un izklaides darbības

9001 Mākslinieku darbība

9002 Mākslas palīgdarbības

9003 Mākslinieciskā jaunrade

9004 Kultūras iestāžu darbība

91 Bibliotēku, arhīvu, muzeju un citu kultūras iestāžu darbība

91.0 Bibliotēku, arhīvu, muzeju un citu kultūras iestāžu darbība

9101 Bibliotēku un arhīvu darbība

9102 Muzeju darbība

9103 Vēsturisku objektu un līdzīgu apmeklējuma vietu darbība

S Citi pakalpojumi

94 Sabiedrisko, politisko un citu organizāciju darbība

9412 Profesionālu organizāciju darbība

9499 Citur neklasificētu organizāciju darbība

Jāpiebilst, ka šo „kultūras” kodu lietošana nenozīmē, ka ar tiem atlasītās NVO tiešām būs kultūras. Piemēram, kods „58.11 Grāmatu izdošana” it kā liecina par kultūras aktivitāti – grāmatniecību, bet šajā ekonomiskajā aktivitātē tiek klasificēta jebkura izdošana, arī tehniskās vai akadēmiskās literatūras izdošana.

Jāsecina, ka NACE klasifikatora izmantošana kultūras NVO nošķiršanai no pārējām bezpeļņas organizācijām ir mazefektīva. Pirmkārt, tā ir ekonomisko aktivitāšu klasifikācija, tādējādi principiāli nav izmantojama dažādu sociālo aktivitāšu/mērķu NVO klasifikācijai; otrkārt, šī brīža valsts NVO datu bāzes ir nepilnīgas (ar NACE kodētas tikai tās organizācijas, kas Valsts ieņēmumu dienestam iesniegušas gada pārskatus; līdz šim tās kodētas NACE 1.1. redakcijā). Kultūras NVO atlasei NACE var tikt izmantots tikai kā viens no instrumentiem.

Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju veidu klasifikācija COPNI

Lai nodrošinātu starptautiski salīdzināmu datu iegūšanu un publicēšanu, Latvijā ir jālieto starptautiski atzītu Apvienoto Nāciju Organizāciju Statistikas biroja izstrādāto „Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas organizāciju mērķu klasifikāciju” (Classification of the Purposes of Non – Profit Institutions Serving Households – COPNI), kuras lietošana Eiropas Savienības dalībvalstīs ir noteikta ar Komisijas Regulu (EK) Nr. 113/2002 (2002. gada 23.janvāris), ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2223/1996 attiecībā uz pārskatītajām izdevumu veidu klasifikācijām⁴³.

Tā ir viena no divām visbiežāk lietotajām starptautiskajām NVO klasifikācijas sistēmām. To ir izstrādājis un rekomendējis Apvienoto Nāciju Organizācijas Statistikas birojs bezpeļņas organizāciju darbības uzskaites pilnveidošanai. COPNI klasifikāciju ļauj klasificēt organizācijas pēc to sociālekonomiskajiem mērķiem, tādējādi ļaujot sagrupēt NVO sektoru pēc vairākiem kritērijiem – tādiem kā mājvieta, veselība, atpūta un kultūra, izglītība, sociālā aizsardzība, reliģija, politiskās partijas, darba un profesionālās organizācijas, vides aizsardzība un pakalpojumi, kas nav minēti citur.

⁴³ Informatīvais ziņojums par NVO klasifikāciju un dotāciju uzskaites sistēmu (par NVO klasifikācijas un vienotas finansējuma no valsts budžeta līdzekļiem uzskaites sistēmas izveides jautājumiem), ĪUMSILS, 2008. gads, 7.lpp.

Kultūras NVO ietilpst vienā no deviņām COPNI nodaļām: „03.Atpūta un kultūra”. Tā dalīta divās grupās: „3.1. Atpūtas un sporta pakalpojumi” un „3.2. Kultūras pakalpojumi”.

Grupas sīkāk nav klasificētas, ir tikai nosaukts to saturs (skat. 7. tabulu “COPNI klasifikācijas grupu „3.1. Atpūtas un sporta pakalpojumi” un „3.2. Kultūras pakalpojumi” apakšgrupas”).

7. tabula. COPNI klasifikācijas grupu „3.1. Atpūtas un sporta pakalpojumi” un „3.2. Kultūras pakalpojumi” apakšgrupas

3.1. Atpūtas un sporta pakalpojumi:

- Klubi iekštelpu vai āra sportam, ieskaitot fitnesa, jahtu, airēšanas un kanoe klubus;
 - atbalstītāju klubi iekštelpu un āra sportam;
 - klubi prasmju vai laimes spēlēm;
 - jauniešu klubi un organizācijas kā gaidas, skauti, pionieri, YMCA un YWCA;
 - klubi ārtelpu aktivitātēm kā pastaigām, ceļošanai ar kājām, kāpšanai kalnos un klintīs, izpletņlēkšanai, niršanai ar akvalangu, planierismam utt.;
 - sociālie klubi, līdzīgi veterānu apvienībām, Lauvu vai Rotari klubiem;
 - putnu vērotāju, tauriņu kolekcionāru, modeļu būvētāju, marku kolekcionāru, vilcienu vai retro automobiļu entuziastu, antikvariātu kolekcionāru utt. apvienības;
 - dzīvnieku patversmes, hospitāļi un veterinārie pakalpojumi mājdzīvniekiem;
 - organizācijas, kas meklē finansējumu vai cita veida atbalstu sportistu dalībai starptautiskās sacensībās.
- Izņemot: organizācijas, kuru mērķis ir aizsargāt savvaļas dzīvniekus (08.1.0).

“3.2. Kultūras pakalpojumi”:

- Bibliotēkas, muzeji un mākslas galerijas;
- vēstures, literatūras, humānās un filozofijas biedrības;
- teātra un deju trupas, orķestri, kori un mūzikas ansambļi, kas dzīvajā izpilda lugas, operas, baletus un citas izrādes;
- fotogrāfiju, kino un mākslas klubi;
- asociācijas vēstures pieminekļu, karā kritušo apbedījumu, zooloģisko un botānisko dārzu un akvatoriju saglabāšanai un apmeklēšanai;
- aktieru, filmu zvaigžņu un citu izpildītāju fanu klubi;
- televīzijas un radio translēšana.

Izņemot: apvienības, kas veicina alternatīvu dzīves stilu (07.1.0).

Pamatā kultūras NVO ietilpst 3.2. grupā (muzeji, galerijas, skatuves mākslas trupas, raidorganizācijas utt.), bet atkarībā no tā, kā tiek definēta „kultūras NVO”, tās var tikt grupētas 3.1. apakšgrupās (piemēram, klubi prasmju vai laimes spēlēm, sociālie klubi).

Centrālās statistikas pārvalde sniedz pretrunīgu informāciju gan par COPNI ieviešanu (minēti dažādi gadi, sākot ar 1999., beidzot ar 2004.), gan lietošanu (ir ziņas, ka NVO tiek kodētas ar COPNI, un arī tādas, ka klasifikācija Latvijā nav ieviesta)⁴⁴.

⁴⁴ Piemēram, „Klasifikācijas gatavības stadija”: paredzētais darba uzsākšanas termiņš ir 2004. gads, paredzētais apstiprināšanas un publikācijas termiņš ir 2004. gads” [http://old.csb.gov.lv/Klasif/Klasf2004/Kat31.htm], „Gatavības stadija: publicēta un ieviesta 1999.gadā.” [http://www.CSb.gov.lv/csp/content/?cat=4469&cl_cat=0&p_cid=144&p_vid=2021&p_action=1].

Nevienā publiskā datu bāzē NVO nav klasificētas pēc COPNI. Savukārt pētījumā „Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”⁴⁵ konstatēts:

*„Tāpat pašlaik nav pieejams NVO sektora sadalījums pēc COPNI klasifikatora, jo tā pielietojums ir ļoti pasīvs un izmantots tikai Nacionālās kontu sistēmas sastādīšanai un datu sniegšanai.”*⁴⁶

Jāsecina, ka Latvijas NVO klasifikācija ar COPNI, tādā apjomā, kas būtu nepieciešams trešā sektora analīzei, praktiski netiek veikta.

Starptautiskais bezpeļņas organizāciju klasifikators INCPO

Starptautisko bezpeļņas organizāciju klasifikatoru (International Classification of Nonprofit Organizations – INCPO) izstrādāja starptautiska ekspertu grupa, salīdzinot 40 valstu NVO sektorus Džona Hopkina Institūta projekta “Comparative Non-Profit Sector Project” ietvaros⁴⁷. Bezpeļņas organizāciju darbības uzskaites pilnveidošanai to rekomendējis Apvienoto Nāciju Organizācijas Statistikas birojs⁴⁸ un kopš šī klasifikatora izveides 1995. gadā, liela daļa valstu ieviesušas savā klasifikācijas sistēmā⁴⁹.

Klasifikācija tika izveidota tāpēc, ka līdz tam lietoto starptautisko uzņēmumu klasifikatoru struktūras uzbūves pamatprincipi neatbilst bezpeļņas organizāciju sektora būtībai un tradicionālajiem dalījumiem, pat ja tie nav balstīti ekonomisko aktivitāšu noteikšanā, bet darbības mērķī, kā šī⁵⁰.

INCPO ir dalīta 12 grupās un 24 apakšgrupās (aktivitātēs), kas nav dalītas vēl sīkāk, ievērojot valstu atšķirīgās tradīcijas un situācijas, faktiski to atstājot katras valsts pārziņā⁵¹.

⁴⁵ „Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, Rīga, 2008.gads [http://www.integracija.gov.lv/doc_upl/NVO%20klasifikacija%20un%20datu%20apkoposana.pdf]

⁴⁶ Tur pat, 33.lpp.

⁴⁷ Comparative Non-profit Sector Project [<http://www.jhu.edu/~cnp>].

⁴⁸ Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts, New York, United Nations, 2003, ST/ESA/STST/SER.F/91.

⁴⁹ Linda Curika, NVO klasifikācija un statistika, ĪUMSILS, 2005.gads, 12.lpp.

⁵⁰ Classifications Newsletter, United Nations Statistics Division (UNSD), Nr. 18, December 2006, 5.lpp. [http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/newsletter/newsletter_18e.pdf]

⁵¹ Salamon, Anheier “Toward a Common Classification”, 1997.gads, 69.lpp.

8. tabula. **Starptautiskais bezpeļņas organizāciju klasifikators: grupas (ar izvērstu “Kultūras un atpūtas” grupu)⁵²**

1. Kultūra un atpūta
1 100 Kultūra un māksla
Mediji un komunikācija. Informācijas sagatavošana un izplatīšana, komunikācija. Te iekļaujamas radio stacijas un TV kanāli, grāmatu, žurnālu, avīžu un ziņu lapu publicēšana, filmu producēšana un bibliotēkas.
Vizuālā māksla, arhitektūra, keramika. Vizuālās mākslas objektu un arhitektūras radīšana, izplatīšana un izstādīšana. Iekļauj tēlniecību, foto klubus, glezniecību, zīmēšanu, dizaina centrus un arhitektūras apvienības.
Skatuves māksla. Skatuves mākslas centri, kompānijas un biedrības – iekļauj teātri, deju kolektīvus, baletu, operu, orķestrus, korus un mūzikas ansambļus.
Vēstures, literārās un humanitāro zinātņu biedrības. Humanitāro zinību veicināšana un izvērtēšana, vēstures un kultūras mantojuma aizsardzība, vēsturisku notikumu pieminēšana – iekļauj vēstures biedrības, dzejas un literārās biedrības, valodu asociācijas, grāmatu draugu biedrības, kara memoriālās biedrības un memoriālos fondus, asociācijas.
Muzeji. Vispārīgie un specializētie muzeji, kas ietver mākslu, vēsturi, zinātni, tehnoloģijas un kultūru.
Zooloģiskie dārzi un akvāriji.
1 200 Sports
Amatieru sporta nodarbību nodrošināšana, treniņi, fiziskā sagatavotība un sporta sacensību pakalpojumi; iekļauj arī fitnesa un veselīga dzīvesveida centrus.
1 300 Cita atpūta un sociālie klubi
Atpūta un sociālie klubi. Nodrošina telpas un/vai pakalpojumu brīvā laika pavadīšanas aktivitātēm indivīdiem un sabiedrībai – iekļauj spēļu laukumu asociācijas, lauku klubus, sieviešu un vīriešu klubus, tūrisma klubus un atpūtas klubus.
Pakalpojumu klubi. Biedru organizācijas, kas sniedz pakalpojumus biedriem un vietējai sabiedrībai.
2. Izglītība un pētniecība
3. Veselība
4. Sociālie pakalpojumi
5. Vide
6. Attīstība un mājokļu apgāde
7. Likumdošana, interešu aizstāvība un politika
8. Filantropijas starpniecība un brīvprātīgā darba veicināšana
9. Starptautiskās aktivitātes

⁵² No “NVO klasifikācija un statistika”, ĪUMSILS, 2005.gads, 16.lpp. (tulkojums pēc Helen Stone Tice, Lester M. Salamon, Regina A.List, Finding a Sacred Bard: Portraying the Global Non-Profit Sector in Official Statistics, Johns Hopkins University Press, 2001, Baltimore, p.17).

10. Reliģija
11. Biznesa un profesionālās asociācijas, arodbiedrības
12. Citi neklasificētie

No nodokļiem atbrīvoto uzņēmumu klasifikators NTEE

No nodokļiem atbrīvoto uzņēmumu (National Taxonomy of Exempt Entities – NTEE) klasifikācijas sistēmu izstrādājis Amerikas Savienoto Valstu Nacionālais labdarības statistikas centrs (The National Center for Charitable Statistics) un tā ir viena no valsts galvenajām bezpeļņas organizāciju sektora uzskaites sistēmām⁵³.

NTEE dalīta 43 kategorijās. „Kultūras” sadaļa (A kategorija⁵⁴) ir sadalīta deviņās apakšgrupās, un katra no tām vēl vairākās sadaļās (skat. 9. tab. “NTEE bezpeļņas organizāciju klasifikatora A kategorijas “Māksla, kultūra un humanitārās zinātnes” apakšgrupas”).

9. tabula. NTEE bezpeļņas organizāciju klasifikatora A kategorijas “Māksla, kultūra un humanitārās zinātnes” apakšgrupas

A01	Apvienības un pārstāvniecība
A02	Organizēšanas un tehniskā palīdzība
A03	Profesionālās biedrības un apvienības
A05	Pētniecības iestādes un publiskās politikas analīze
A11	Vienas organizācijas atbalsts
A12	Līdzekļu vākšana un izdale
A19	Cita veida atbalsts
A20	Māksla un kultūra
A23	Kulturālā un etniskā apziņa
A24	Tautas māksla
A25	Mākslas izglītība
A26	Mākslas un humanitārās padomes un aģentūras
A27	Kopienų svētki
A30	Mediji un komunikācija
A31	Filmas un video
A32	Televīzija
A33	Drukāšana un publicēšana
A34	Radio
A40	Vizuālā māksla
A50	Muzeji
A51	Mākslas muzeji

⁵³ NTEE kodu īsā 43 kategoriju versija: http://nccsdataweb.urban.org/kbfiles/324/NTEE%20Two%20Page_2005.DOC, sakt. 2008–11–21

⁵⁴ A ARTS, CULTURE & HUMANITIES: “Organizācijas vai aktivitātes, kas veicina izpratni vai sniedz prieku ... [attiecīgajās jomās].” [http://foundationcenter.org/ntee/, sakt. 2008–11–21].

	A52	Muzeji bērniem
	A54	Vēstures muzeji
	A56	Dabas vēstures un zinātnes muzeji
	A57	Zinātnes un tehnoloģijas muzeji
A60	Izpildītājmāksla	
	A61	Izpildītājmākslas centri
	A62	Deja
	A63	Balets
	A65	Teātris
	A68	Mūzika
	A69	Simfoniskie orķestri
	A6A	Opera
	A6B	Dziedātāju grupas un kori
	A6C	Muzikantu grupas un ansambļi
	A6E	Izpildītājmākslas skolas
A70	Humanitārās zinātnes	
A80	Vēstures organizācijas	
	A82	Vēsturiskas apvienības un vēstures saglabāšana
	A84	Piemīņas pasākumi
A90	Mākslas pakalpojumi	
A99	Cita veida mākslas, kultūra un humanitārās zinātnes	

Kultūras ministrijas un tās pārraudzības iestāžu kultūras klasifikācijas

Latvijas Republikas Kultūras ministrijas kultūras sektora administrēšanā lieto dažādas sektora klasifikācijas:

10. tabula. **Kultūras ministrijas mājas lapas struktūras dalījums**

Arhīvi
Bibliotēkas
Filmu māksla
Kultūrizglītība
Literatūra
Muzeji
Mūzika
Pieminekļu aizsardzība
Tautas māksla
Teātris
Vizuālā māksla

Avots: <http://www.km.gov.lv>

11. tabula. **Kultūras ministrijas (Kultūrpolitikas ieviešanas departamenta nodaļas) struktūra**

Bibliotēku nodaļa
Skatuves mākslas nodaļa
Vizuālās mākslas un vizuālās komunikācijas nodaļa
Starpnozaru nodaļa

Avots: <http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=5980>

12. tabula. **Kultūras ministrijas atbildības sfērā esošās kultūras dalījums publiskajā gada pārskatā nodaļā “Ministrijas darbības rezultāti kultūras apakšnozarēs”**

KULTŪRAS MANTOJUMS
Kultūras pieminekļu aizsardzība
Muzeji
Bibliotēkas
Arhīvi
Nemateriālais kultūras mantojums
Kultūras informācijas sistēmu attīstība
KULTŪRIZGLĪTĪBA
PROFESIONĀLĀ MĀKSLA
Vizuālā māksla
Mūzika, deja, teātris
Literatūra
Radošā industrija
Arhitektūra un dizains
Filmu māksla
Autortiesības
Kultūras infrastruktūras attīstība

Avots: *Kultūras ministrijas gada publiskais pārskats 2007,*

<http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=5976>.

13. tabula. www.kulturkarte.lv NVO klasifikācijas*

<i>“Organizācijas galvenā darbības joma”:</i> Brīvais laiks Izglītība Kultūra Kultūrizglītība Politika Reliģija Sabiedrības integrācija Sociālā labklājība Sports Uzņēmējdarbība Veselības veicināšana Vēsturiskais mantojums Vide Zinātne
<i>Datu bāzē ievadīto NVO klasifikācija :</i> Cilvēktiesību un indivīda tiesību aizsardzība Izglītības veicināšana Kultūras veicināšana Labdarība Pilsoniskas sabiedrības attīstība Sporta atbalstīšana Trūcīgo un sociāli mazaizsargāto personu grupu sociālās Labklājības celšana Veselības veicināšana Vides aizsardzība Zinātnes veicināšana

Avots: Kultūras ministrijas veidotā portāla “Latvijas digitālās kultūrkartes informācijas sistēmas” NVO sadaļa “Organizācijas galvenā darbības joma”.

Tās ir oriģinālas klasifikācijas, saskaņā ar kuru tiek klasificētas tās NVO, kas tiek ievadītas www.kulturkarte.lv datu bāzes sadaļā „Nevalstiskās organizācijas”.

Organizācijas klasificēšanu, katrai NVO dodot līdz četriem kodiem, veic KM kultūras eksperts, kam ir autorizēta pieeja datu bāzes papildināšanai.

Citu klasifikāciju lieto Valsts Kultūrkapitāla fonds.

14. tabula. **Valsts Kultūrkapitāla fonda organizēto kultūras projektu konkursu klasifikācija**

Filmu māksla
Kultūras mantojums
Literatūra
Mūzika un deja
Starpnozare
Teātra māksla
Tradicionālā kultūra
Vizuālā māksla

Avots: <http://www.kkf.lv>

Arī Eiropas Savienības kultūras kontaktpunktam Latvijā iestrādāta oriģināla kultūras NVO klasifikācija (skat 15. tabulu “Latvijas kultūras organizāciju datu bāze: NVO nozares”). Eiropas Savienības kultūras kontaktpunkts ir KM patstāvīga struktūrvienība, kuras darbības mērķis ir nodrošināt efektīvu ES kultūras programmas īstenošanu Latvijā kultūras attīstības veicināšanai. Kultūras kontaktpunkts izveidojis un uztur publisku un atvērtu (informāciju par sevi var ievietot katra NVO) „Latvijas kultūras organizāciju datu bāzi”.

15. tabula. **Latvijas kultūras organizāciju datu bāze: NVO nozares**

Arhīvi
Bibliotēkas
Filmu studijas, kino
Literatūra
Muzeji
Mūzika

Tautas māksla
Teātris
Vizuālā māksla
Citi

Avots: <http://dev.adamasto.lv/ardo09812!/kultura/html/index.php?id=104&lng=1>

Pētījumi par NVO klasifikāciju Latvijā

Latvijā ir veikti divi pētījumi par NVO klasifikāciju un statistiku: „NVO klasifikācija un statistika” (Latvijas Pilsoniskā alianse, ĪUMSILS, 2005)⁵⁵ un „Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana” (ĪUMSILS, 2008)⁵⁶. Šajos pētījumos ir analizētas Latvijas NVO sektora klasifikācijas un uzskaites problēmas, īsi apskatītas starptautiskās NVO klasifikācijas sistēmas un dotas rekomendācijas to ieviešanai vai adaptācijai Latvijas Republikā.

Pētījumā „NVO klasifikācija un statistika” ir apskatīta bezpeļņas (trešā) sektora statistiskā uzskaitē pasaulē; aprakstīta ārvalstu pieredze nevalstiskā sektora klasifikācijā; apskatīts INCPO klasifikators; analizēta NVO klasifikācija Latvijā. Pētījuma veicēji ir secinājuši, ka nav izvērstu datu par NVO:

„(...) ir jomas, kurās nav iespējams identificēt pat pāris organizācijas.”⁵⁷

Tas saistīts ar to, netiek veikta NVO klasifikācija pēc to darbības jomām, mērķiem:

„09.02.2005. MK noteikumi nr. 52 “Noteikumi par biedrības vai nodibinājuma iepriekšējā gada darbības pārskata un turpmākās darbības plāna veidlapas paraugu” paredz, ka tikai sabiedriskā labuma organizācijām obligāti pildāma veidlapa, kurā organizācijai jāsniedz statistikai nepieciešamā informācija, piemēram, organizācijas pamatdarbības joma, sabiedrības daļa (mērķa grupa), uz kuru vērsta sabiedriskā labuma darbība, organizācijas biedru un iesaistīto personu skaits, organizācijas darbību veicinošie/kavējošie faktori.”⁵⁸

Pārējām NVO (kas sastāda ~90%) tā nav obligāta prasība un tā netiek strikti kontrolēta:

„Statistikas Pārvalde apkopo tikai tos datus, kas nāk no ekonomiski aktīvajām, peļņu nesošajām organizācijām, piemēram, netiek ņemti vērā dati par

⁵⁵ Linda Curika, “NVO klasifikācija un statistika”, ĪUMSILS, “Latvijas Pilsoniskā alianse”, 2005.gads [http://www.nvo.lv/files/NVO_klasifikacija_un_statistika_2005.pdf].

⁵⁶ Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, 2008. gads [http://www.integracija.gov.lv/doc_upl/NVO%20klasifikacija%20un%20datu%20apkoposana.pdf]

⁵⁷ Linda Curika, “NVO klasifikācija un statistika”, 2005.gads, 47.lpp.

⁵⁸ Tur pat, 51.lpp.

*nodarbinātību nevalstiskajā sektorā, lai gan tiek maksāti gan algas, gan nodokļi. Tādējādi vairākās sfērās nevalstiskais sektors izkrīt no kopējās iegūstamās un apkopojamās statistikas.”*⁵⁹

Pētījumā intervētie eksperti norādīja uz vairākiem apstākļiem, kas apgrūtina datu iegūšanu par NVO sektoru, kad tas tiek darīts atsevišķu apsekojumu vai pētījumu gadījumos. Piemēram, biedru labuma organizāciju noslēgtība; atšķirīgs aktivitāšu un mērķu redzējums, reģistrējot NVO un darbojoties kādu laiku:

*„...organizācijas pie saviem mērķiem norāda vairākus, nereti dažādus darbības veidus, līdz ar to nav iespējams izprast, kādā jomā organizācijas darbojas galvenokārt.”*⁶⁰

Pētnieki konstatēja, ka šo iemelsu dēļ tiek veidotas lokālas un fragmentāras NVO datu bāzes un rodas grūtības atrast sadarbības partnerus. Tā kā nepastāv vienots NVO reģistrs, kur tās būtu aprakstītas pēc vairākiem kritērijiem (ne tikai formālajiem: dibināšanas gads, adrese, reģistrācijas numurs utt.), valsts un pašvaldību iestādēs spiestas veidot sava veida „neoficiālās” NVO datu bāzes. Parasti tajās tiek iekļautas NVO, kas jau iepriekš izrādījušas interesi sadarboties vai sadarbojušās ar centralizētām institūcijām:

*„Līdz ar to rodas situācija, ka ir atsevišķas nevalstiskas organizācijas un sektora eksperti, kuri tiek aicināti sadarboties regulāri un kas veido nevalstiskā sektora politiku, tomēr to nevar uzskatīt par pilnvērtīgu politiku.”*⁶¹

Datu nepieejamība skar arī pašu trešo sektoru:

*„... arī pašām nevalstiskajām organizācijām nereti ir problēmas atrast partnerus, kas darbojas līdzīgā jomā, kopīgai sadarbībai projektu īstenošanā. Tā kā sektorā ilgtspēju var nodrošināt tikai spēcīgākās organizācijas, tiek meklēti veidi, kā apvienoties, dalīt kopīgus resursus, jo vienai organizācijai, piemēram, ir telpas, citai – zināšanas, vēl citai – brīvprātīgie, ir iespējams apvienot spēkus projektu izstrādei un ieviešanai. Šie kontakti tiek meklēti, izmantojot iekšējās saiknes starp organizācijām, jo nav pieejama datu bāze par organizācijām, kas darbojas attiecīgajā interesējošajā sfērā.”*⁶²

Pētnieki izdara secinājumu, ka izvērstāka statistika par NVO palīdzēs:

„Izveidojot stabilu, regulāri atjaunojamu statistikas sistēmu par nevalstisko sektoru, krasi uzlabotos sektora rezultatīvie rādītāji. Tas palīdzēs noteikt to, kādam jābūt valsts atbalstam sektoram, ja pašreiz nav skaidrs, kādas ir sektora pazīmes.

⁵⁹ Tur pat, 59.lpp.

⁶⁰ Tur pat, 49.lpp.

⁶¹ Tur pat, 47.lpp.

⁶² Tur pat, 47.lpp.

*Lai iegūtu šos datus, par pamatu izmantojama klasifikatora ieviešana, bet vēlāk – statistisko datu apkopošana. Pašlaik politikas plānošana attiecībā uz sektoru balstās uz noteiktu nevalstisko organizāciju ekspertu secinājumiem, uzskatiem un viedokļiem, bet, ja būtu pieejama statistika, būtu iespējams noteikt, kur jāiegulda, lai nodrošinātu sektora attīstību.”*⁶³

*„Tas sniegs iespēju donoriem, atbalstītājiem un citām ieinteresētām personām atlasīt organizācijas, uz kurām varētu centrēties sava atbalsta sniegšanā un sadarbības saišu veidošanā.”*⁶⁴

Izvērtējot ārvalstu pieredzi, autore secināja, ka Starptautiskais bezpeļņas organizāciju klasifikators (INCPO):

*„...ir labākais risinājums klasifikācijas ieviešanai Latvijā, un nepieciešamība pēc klasifikācijas ieviešanas tika konstatēta jau 1991.gadā. (...) Nepieciešams izstrādāt koncepciju šādas klasifikācijas sistēmas ieviešanai Latvijā. Ir svarīgi, lai netiktu nokavēts termiņš līdz 2008.gadam, jo tas būs pēdējais laiks, kad jebkādas izmaiņas varēs būt iestrādātas.”*⁶⁵

*„Eksperti no valsts iestādēm (CSP, UR, VID, Valsts kanceleja) secināja, ka ar statistikas datu apkopošanu neviena no attiecīgajām organizācijām nenodarbosies, jo tām nav finanšu kapacitātes un darbinieku, kas veltītu laiku nevalstisko organizāciju regulārām aptaujām.”*⁶⁶

Pētījuma autori uzskata, ka jāizveido sava vai jāadaptē kāda starptautiskā NVO klasifikācija.:

*„Bezpeļņas organizāciju klasifikators būtu iekļaujams (...) pielikumā pie nacionālajiem klasifikatoriem, jo to noteikti adaptēs Latvijas situācijai, līdz ar to tas nebūs oriģinālajai versijai atbilstošs, un tādēļ to nevar iekļaut starptautisko klasifikatoru pielikumā.”*⁶⁷

*„Autores ieteikums ir adaptēt INCPO, vadoties pēc sabiedriskā labuma statusa piedāvātajiem darbības veidiem, kas jau ir pierādījuši savu darbības efektivitāti – organizācijas atrod sev atbilstošo veidu un atzīmē to. (...) Testēt klasifikatoru ar pašām NVO. (...) Būtu nepieciešama vai nu ievērojama anketēšanas kampaņa, lai izzinātu sektorā darbojošos viedokli par klasifikāciju, vai aktīvs darbs vairākās darba grupās pēc aktivitātes (veselība, kultūra, vide, u.t.t.).”*⁶⁸

⁶³ Tur pat, 50.lpp.

⁶⁴ Tur pat, 60.lpp.

⁶⁵ Tur pat, 60.lpp.

⁶⁶ Tur pat, 53.lpp.

⁶⁷ Tur pat, 47.lpp.

⁶⁸ Tur pat, 55.lpp.

Ir jāveido izvērstāka un vienota NVO datu bāze. Iespējamais risinājums statistikas pilnveidošanai būtu izmantot jau esošo datu bāzi, kas pieejama SIA "Lursoft", to papildinot:

*„UR iesniegtos gada pārskatus elektroniskā formā pārveido "Lursoft", un to pašu ir iespējams darīt ar jebkuriem datiem. Tajā pašā laikā eksistē daudzi reģistri (piemēram, Komerčķīlu reģistrs), kas tiek administrēti elektroniski.”*⁶⁹

NVO datu bāzes veidošanā palīdzētu elektroniska atskaišu administrēšana. Piemēram:

*„Organizācijas nosūtīts ziņojumu UR un uz abpusējas vienošanās pamata organizācija saņems paroli "Lursoft" datu bāzei, kurā varēs izmainīt datus par sevi. Dati kļūs likumīgi no saglabāšanas brīža. Šāda prakse jau notiek, piemēram, Komerčķīlu reģistrā.”*⁷⁰

Pētījumā **“Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”** (ĪUMSILS, 2008) ir apskatīta Latvijas nevalstisko organizāciju sektora darbība (sektora izpratne, pārskatāmība, informācijas pieejamība un normatīvā bāze), ārvalstu pieredze statistikas jomā, iespējamie risinājumi NVO datu bāzes izveidē un organizāciju klasifikācijas sistēmas ieviešanā. Par vienu no centrālajām NVO sektora problēmām pētījuma autori nosauc atšķirīgas NVO sektora definīcijas interpretācijas:

„LR uzņēmumu reģistrs NVO sektoru asociē ar biedrībām un nodibinājumiem, tad cita, piemēram, Centrālā statistikas pārvalde, balstoties uz institucionālo sektoru klasifikāciju šajā sektora ieliek arī reliģiskās organizācijas un politiskās partijas.”

71

Ir nesakārtota NVO uzskaitē, nav vienotas NVO datu bāzes, dati ir sadrumstaloti un nepieejami, nav skaidri nosakāms NVO sektora lielums. Valstī nav vienotas NVO datu bāzes, kurā būtu ievadīta visa informācija, ko biedrības un nodibinājumi norāda Valsts ieņēmumu dienestam un Uzņēmumu reģistram iesniedzamajās gada pārskatu veidlapās. Līdz ar to šādi dati faktiski nav pieejami un nav iespējama detalizētāka NVO sektora analīze. Centrālajās NVO datu bāzēs („Lursoft”, Centrālā statistikas pārvaldē) ir informācija tikai par NVO ekonomiskās darbības rādītājiem (piemēram, darbinieku skaitu, apgrozījumu), organizācijas statusu un reģistrācijas datiem (piemēram, adresi,

⁶⁹ Tur pat, 53.lpp.

⁷⁰ Tur pat, 54.lpp.

⁷¹ “Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, 2008. gads, 6.lpp.

nodokļa maksātāja reģistrācijas kodu, reģistrācijas gadu, darbības reģionu, valdes sastāvu, paraksta tiesīgām personām), bez tam šī informācija ir nepilnīga, lielai daļai NVO iztrūkst arī daļa šo datu. NVO pamatdarbības jomas, kas ir jānorāda gan dibināšanas statūtos, gan gada pārskatos savā datu bāzē ievada tikai Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistra datu bāzē. Informācija ir pieejama dažādos valsts reģistros un datu bāzēs, tā:

„...nav strukturēta pēc noteiktiem kritērijiem, līdz ar to rodas problēmas saņemt informāciju par kādu konkrētu, specifisku segmentu. Analizējot informācijas un datu saņemšanas, apkopošanas un nodošanas mehānismu, var secināt, ka informācija par sektora darbojošos organizāciju skaitu ir samērā plaša, taču tā ir sadrumstalota gan datu un informācijas apjoma zina, gan izvietojuma.”⁷²

Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzē NVO kodētas atbilstoši Eiropas Savienības ekonomiskās darbības veidu klasifikācija NACE un tā:

„...ir sadrumstalotas pa 61 darbības jomu. Lielākoties tas ir viena vai divas organizācijas katrā, līdz ar to arī nav iespējams saņemt plašāku informāciju par tās darbību, ka vien datu bāzē publiski pieejamo.”⁷³

Centrālā statistikas pārvalde tiek uzskatīta par galveno NVO sektora informācijas apkopotāju, bet:

„...informāciju un datus saņem no citam valsts datu bāzēm – Uzņēmumu reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta un Finanšu ministrijas (Valsts kases). Lielākoties visa informācija jau gatavā veidā ir pieejama vienā vai otrā valsts datu bāzē, taču vēl līdz galam nesakārtotā Valsts informācijas sistēma neļauj tos iegūt. Tas rada situāciju, kad organizācijai informācija par sevi ir jāsniedz vairākās iestādes, pie tam, nereti prasīta informācija ir dažāda konteksta un griezuma, kas vēlāk traucē tās salīdzināšanu un apkopošanu. Tā rezultātā ir vērojama iegūto rezultātu atšķirības. Viena iestāde sektoru vērtē pēc vieniem kritērijiem un izejas datiem, bet otra pēc citiem. (...) Statistikas pārvalde no informācijas un datu sniedzēja pirmavota – NVO sektora – nesaņem nekāda veida datus. Visi dati ir saņemti no citām valsts iestādēm un datu bāzēm.”⁷⁴

„Organizācijai informācija par sevi ir jāsniedz vairākās iestādēs, un nereti prasītā informācija ir dažāda konteksta un griezuma, kas vēlāk traucē tās salīdzināšanu un

⁷² Tur pat, 11.lpp.

⁷³ Tur pat, 13.lpp.

⁷⁴ Tur pat, 8.lpp.

*apkopošanu. Tā rezultātā ir vērojamas iegūto rezultātu atšķirības. Viena iestāde sektoru vērtē pēc vieniem kritērijiem un izejas datiem, bet otra pēc citiem.”*⁷⁵

Fragmentāra informācija par nevalstiskā sektora darbību Latvijā ir pieejama vairākās ar nozari saistītās valsts un tās pārvaldībā esošajās iestādēs, un nevalstisko sektoru apvienojošajās organizācijās. Galvenie informācijas un datu avoti ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, Valsts ieņēmumu dienests, Centrālā statistikas pārvalde; Finanšu Ministrija (Sabiedriskā labuma reģistrs un Valsts kase).

Pētījuma autori secina, ka:

- valstī nav vienotas izpratnes par NVO robežām un nav vienota definējuma par NVO darbības sfērām;
- NVO uzskaitē vērtējama kā nesakārtota. Valstī nav vienotas NVO klasifikācijas sistēmas. NVO netiek pakļautas sistemātiskai klasifikācijai. NVO gada pārskatos iesniegtā informācija par organizāciju darbības sfērām un mērķiem netiek ievadīta datu bāzēs, uzņēmumu reģistros. Dati par NVO ir sadrumstaloti, pieejami tikai fragmentāri;
- valsts iestādēm nav intereses veidot kopīgu NVO datu bāzi (reģistru). Vairākas valsts iestādes uztur iekšējas lietošanas datu bāzi par savas jomas NVO sektoru;
- situācijā, kad valstī nav “neekonomisko” datu par NVO sektoru, nav iespējams veikt tā analīzi un iegūt kopainu.

Līdz ar to viņi rekomendē:

1. Ieviest klasifikāciju, kas organizācijas dala pēc to darbības mērķiem:

*„Pieaugot nevalstisko organizāciju sektora ietekmei un nozīmei sabiedrisko un ekonomisko un jautājumu risināšanā, ir nepieciešams skaidri definēt gan sektoru kā tādu, gan sektora darbības jomas. Kā viens no paņēmieniem, lai nodrošinātu caurspīdīgu un pārskatāmu sektora darbību, ir tāda klasifikācijas ieviešana, kas būtu pieņemama NVO darbības stilam.”*⁷⁶

„Lai varētu novērtēt patieso NVO sektora doto pievienoto vērtību tautsaimniecībā, Latvija noderīgi būtu izmantot sistēmu, kas klasificē NVO pēc to darbības mērķa. Mērķa klasifikācijai vispareizāk būtu izvēlēties COPNI (Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas institūciju veidu klasifikācija – Classification of the

⁷⁵ Informatīvais ziņojums par NVO klasifikāciju un dotāciju uzskaites sistēmu (par NVO klasifikācijas un vienotas finansējuma no valsts budžeta līdzekļiem uzskaites sistēmas izveides jautājumiem), ĪUMSILS, 2008. gads, 5.lpp.

⁷⁶ “Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, 2008. gads, 41.lpp.

Purposes of Non-Profit Institutions Serving Households) klasifikāciju, kura ļauj klasificēt organizācijas pēc to sociālekonomiskajiem mērķiem. Tā kā viena organizācija nereti nodarbojas gan, piemēram, sociālajā aprūpē, gan izglītībā vai kādā cita jomā, COPNI klasifikācija ļauj to ierindot tai atbilstošā sfērā. ... Pielietojot COPNI, nevalstisko organizāciju būtu iespējams ieklasificēt zem vairākām sadaļām atbilstoši tās darbības mērķim, nevis zem vienas, kas varbūt nav tā, kurā organizācija dod vislielāko pievienoto vērtību. COPNI klasifikācija identificē kopējus mērķus, piemēram, kultūra, izglītība, likumdošana, reliģija un citas, tādējādi aptverot visus ekonomiskos sektorus, kā arī identificē sektoram specifiskos mērķus. Šīs sistēmas pielietojumu NVO sektora uzskaitē rekomendē arī Eiropas Savienība, tādējādi nodrošinot starpvalstu datu salīdzināšanu.”⁷⁷

„Lai nodrošinātu plašāku ieskatu organizāciju darbības jomas ir nepieciešams norādīt, piemēram, trīs galvenās darbības jomas.”⁷⁸

2. Veidot vienotu un publisku NVO datu bāzi, ko iespējams papildināt un izmainīt elektroniski. Jaunizveidotajai datu bāzei ir jābūt valsts uzturētai. Sākotnēji nepieciešama vismaz vienota valsts dotēto NVO datu bāze:

„...lai nodrošinātu valsts budžeta līdzekļu lietderīgu izlietošanu, nepieciešams izstrādāt un ieviest vienotu valsts budžeta atbalstīto NVO projektu datu bāzi, šāda datu bāze nodrošinātu vienotu projektu uzskaiti, finansējuma caurskatāmību, kā arī ļautu izvairīties no viena projekta vairākkārtējās finansēšanas un ļautu NVO atbalstam paredzētos līdzekļus izlietot mērķtiecīgi.”⁷⁹

„Latvija ir nepieciešams izveidot vienoto NVO datu bāzi, kas balstītos uz noteikta klasifikatora, kas nodrošinātu informācijas pieejamību par NVO sektoru vairākos griezumos. Tas galvenokārt ir nepieciešams, lai veicinātu savstarpējo NVO sadarbību, NVO sadarbību ar valsti un NVO sadarbību ar sabiedrību.”⁸⁰

“Latvijas apstākļos būtu lietderīgi ieviest elektronisko reģistru līdzīgi kā Igaunijā, tādā veidā tiktu atvieglots gan darbs pie datu ievades, gan ilgtermiņā optimizēti finanšu resursi. Datu bāzei jābūt pieejamai jebkuram interesentam – gan NVO pārstāvjiem, gan jebkuram citam sabiedrības loceklim.”⁸¹

⁷⁷ Tur pat, 34.lpp.

⁷⁸ Tur pat, 37.lpp.

⁷⁹ “Informatīvais ziņojums par NVO klasifikāciju un dotāciju uzskaites sistēmu (par NVO klasifikācijas un vienotas finansējuma no valsts budžeta līdzekļiem uzskaites sistēmas izveides jautājumiem)”, ĪUMSILS, 2008. gads, 21.lpp.

⁸⁰ “Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, 2008. gads, 38.lpp.

⁸¹ Tur pat, 39.lpp.

3. Iestrādāt klasifikāciju NVO reģistrācijas veidlapās. Jāievieš izmaiņas NVO reģistrācijas veidlapā, nodrošinot skaidru organizāciju uzskaiti pēc COPNI klasifikācijas, nevalstisko organizāciju reģistrācijas veidlapas ir jāpapildina ar sadaļu “darbības joma”.

4. Izveidot starpresoru darba grupu NVO klasifikācijas izveidošanai un ieviešanai. Apskatot un analizējot vairākas starptautiskās NVO un uzņēmumu klasifikācijas sistēmas (Starptautisko bezpeļņas organizāciju klasifikatoru (International Classification of Nonprofit Organizations, INCPO), “Mājsaimniecības apkalpojošo bezpeļņas organizāciju mērķu klasifikāciju” (COPNI), NACE 2.red.), pētījuma autori iesaka izveidot vairāku valsts resoru un sociālo partneru darba grupu, kas strādātu pie tā, lai:

„...izvērtētu piemērotākā NVO klasifikācijas modeļa piemērošanu Latvijas situācijai, ņemot vērā INCPO, NACE un COPNI klasifikatoru iespējas, ir nepieciešama šo klasifikācijas sistēmu detalizētāka analīze. Sekretariāts ierosina izveidot darba grupu, kuras uzdevums būs izstrādāt koncepciju par piemērotākā NVO klasifikācijas modeļa definēšanu un ieviešanu.”⁸²

⁸² “Informatīvais ziņojums par NVO klasifikāciju un dotāciju uzskaites sistēmu (par NVO klasifikācijas un vienotas finansējuma no valsts budžeta līdzekļiem uzskaites sistēmas izveides jautājumiem)”, ĪUMSILS, 2008. gads, 9.lpp.

Kopsavilkums un secinājumi

Kultūras NVO klasifikācijas

Izvērtējot un salīdzinot dažādas kultūras NVO un vispār kultūras klasifikācijas, var secināt, ka tās var tikt veidotas balstoties uz dažādiem mērķiem, uzdevumiem, tradīcijām un arī attiecīgās valsts un laikposma NVO sadalījumu (jomu popularitāti), tāpēc tās var stipri atšķirties. Piemēram, Latvijas Republikas Kultūras ministrijas lietotās klasifikācijas (kultūras jomu dalījums) aptvers tikai tās sfēras, kas ir ministrijas pakļautībā un pārraudzībā, un ārpus tās kultūras definīcijas paliek, piemēram, raidorganizāciju darbība vai atpūtas un izklaides aktivitātes, kas ir vienas no kultūras NVO dalījuma pamatjomām.

Dažādas kultūras klasifikācijas (gan industriālās un institucionālās, gan NVO) parasti veidotas pēc līdzīgiem uzbūves pamatprincipiem. Viens no tiem ir tāds, ko varētu saukt par multifunkcionālo – vienas klasifikācijas ietvaros parasti ir iestrādāts vairāk par vienu uzbūves principu. Biežāk sastopamās klasifikāciju veidošanas kritēriji saistīti ar kultūras dalījumu jomās (izmantojot tradicionālās mākslu dalījuma kategorijas – žanru, nozaru); ar kultūras mērķauditoriju dalījumu (piem., bērni, mākslinieki); ar kultūras funkciju dalījumu (piem., saglabājošā, izglītojošā).

Tomēr vairums lietoto kultūras un kultūras NVO sektora klasifikāciju satur līdzīgas pamatkategorijas jeb grupas. Tās ir:

- Mediji un komunikācijas jeb izdevējdarbība.
- Kultūras arhivēšana. Kultūras mantojums.
- Kultūras izglītība.
- Vizuālā māksla.
- Skatuves jeb izpildītājmāksla.
- Atpūta, izklaide.

NVO klasifikācija Latvijā

Latvijas trešā sektora uzņēmumu – bezpeļņas jeb nevalstisko organizāciju – klasifikācija vērtējama kā nepilnīga, tikai daļēji funkcionējoša. Pirmkārt, par statistiku atbildīgā centrālā valsts institūcija Centrālā statistikas pārvalde, kurai vienīgajai ir funkcija klasificēt visas šāda veida organizācijas, to var darīt, balstoties uz nepilnu NVO datu bāzi (t.i., par tām NVO, kas attiecīgajā pārskata periodā tiek uzskatītas par ekonomiski aktīvām un kas Valsts ieņēmumu dienestam iesniegušas gada pārskatus). Otrkārt, Centrālās statistikas pārvaldes izmantotā klasifikācija (NACE) NVO kodē pēc to ekonomisko aktivitāšu rakstura. Tādējādi ārpus statistikas paliek, aptuveni 40% NVO, kas neiesniedz gada pārskatus Valsts ieņēmumu dienestam. Galu galā netiek ņemtas vērā tās NVO aktivitātes, kas paliek ārpus fiskālās sistēmas, bet nereti ir būtiskākas par tām, kas tiek iegrāmatotas ekonomiskajā uzskaites sistēmā.

Dažas valsts iestādes (piemēram, Finanšu ministrija un Kultūras ministrija) veido savas NVO datu bāzes, cenšoties reģistrēt visas (vai visas aktīvās) savas jomas bezpeļņas organizācijas. Tās ir ieviesušas savas klasifikācijas sistēmas, kas, atšķirībā no NACE, pamatā apraksta NVO pēc to aktivitātēm un mērķiem. Tikai Finanšu ministrijas Sabiedriskā labuma organizāciju reģistrs uzskatāms par pilnīgu, kamēr citu institūciju veidotie NVO saraksti ir operacionāli, nepilnīgi. Šo reģistru klasifikācijas atšķiras, tās nav saskaņotas ar Latvijā un pasaulē pieņemtām NVO sektora klasifikācijas sistēmām.

COPNI klasifikācija būtu uzskatāmas par labu pamatu NVO vispārīgākās pakāpes klasificēšanai, dalot tās deviņās pamatgrupās: kultūras un atpūtas; veselības; izglītības u.c. Tomēr tas, ka COPNI dati ir konfidenciāli, faktiski citām institūcijām nav iespējams tos izmantot. Pat ja COPNI tiktu lietota aktīvi un šie dati pieejami, tie būtu nepilnīgi, jo pati NVO pamata datu bāze, kā jau vairakkārt norādīts, ir fragmentāra.

Valsts uzņēmumu reģistru bāzes un tajās izmantotās klasifikācijas sistēmas ir pamatā veidotas, lai uzskaitītu uzņēmumu ekonomiskās aktivitātes. Statistiskajā aprītē iekļuvušie bezpeļņas uzņēmumi sastāda niecīgu īpatsvaru (mazāk nekā 1% no visiem uzņēmumiem). Tās aktivitātes, kuras neietilpst valsts pārvaldes ekonomisko interešu sfērā, paliek ārpus šīs klasifikācijas un uzskaites.

Valsts lietotās NVO klasifikācijas pat pilnīga NVO sektora uzskaites gadījumā nesniegtu pietiekoši precīzu statistisko ainu ne tikai tāpēc, ka tās klasificē pamatā tikai reģistrētās ekonomiskās aktivitātes. Ārpus uzskaites paliek, piemēram, trešajam sektoram

raksturīgais brīvprātīgais darbs. Nereti nepieciešama atsevišķu trešajā sektora jomu specifiskāka analīze, ko nevar nodrošināt šo klasifikāciju nepietiekošā detalizētība. Risinājums meklējams gan stingrākā jau šobrīd izmantoto klasifikāciju lietošanā, gan specifiskāku NVO klasifikācijas sistēmu ieviešanā, kas darbojošās organizācijas dalītu vēl mazākās apakšgrupās.

Pētījuma gaitā noskaidrots, ka Latvijas Republikas centrālajām institūcijām nav skaidra plāna kā sakārtot NVO uzskaiti, kā izveidot vienotu datu bāzi - tādu, kurā būtu apkopota ne tikai šo uzņēmumu reģistrācijas dati, bet arī darbības. Tāpat valstī nav plāna veidot un aktīvāk pielietot kādu specifisku NVO klasifikatoru, kas tās dalītu pēc to darbības mērķiem, jomām.

Valsts un trešā sektora interesēs ir sakārtot NVO uzskaiti. Citu valstu pieredze un attīstības tendences rāda, ka šī sektora īpatsvars un aktivitāte ir krietni lielāka nekā Latvijas Republika, pie kam tā īpatsvars tikai pieaug. Tāpēc vienotas un detalizētas NVO datu bāzes izveidošana ir viens no svarīgākajiem uzdevumiem.

Datu trūkumu asi izjūt dažādas pārvaldes institūcijas (piem., ministrijas, pašvaldības), tāpēc tām būtu jāveido starpinstitucionāla darba grupa (pieaicinot datu bāzu uzturētājus, trešā sektora, pašvaldību pārstāvjus) un jāizstrādā priekšlikumi: 1) vienotas NVO datu bāzes izveidošanā; 2) NVO klasificēšanas ieviešanai.

Paralēli katra institucionālā sektora pārvaldes institūcijai jāstrādā pie savas specializētākas NVO klasifikācijas sistēmas, jo centralizēti ieviestās un ieviešamās NVO klasifikācijas nav ar tādu detalizācijas pakāpi, lai apmierinātu, piem., Kultūras ministrijas vajadzības.

Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija

Pētījuma gaitā tika izstrādāta tieši šī pētījuma uzdevumiem atbilstoša NVO klasifikācijas sistēma (skat. 16. tabulu „Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija”). Veidojot šo klasifikāciju tika ievēroti šādi principi:

1. Dažādu NVO datu bāzes lietotāju interešu ievērošana (gan valsts un pašvaldību pārvaldes, gan NVO un potenciālo to klientu).
2. Harmonizācijas/savietojamības iespēja ar pastāvošajām klasifikācijas sistēmām, kā vietējām (piem., KM un citu valsts kultūras institūciju laika gaitā ieviestajiem un lietotajiem kultūras dalījumiem), tā arī starptautiskajām (piem., INCPO, COPNI).
3. Dziļāka detalizācijas pakāpe, nekā tas ir esošo sistēmu ‘kultūras’ klasēs.
4. Vairākdimensionālā klasificēšana – jau veidojot šo klasifikāciju ir paredzēts, ka viena NVO var tikt aprakstīta ar vairāk nekā vienu kodu (darbības jomu).

Adaptējot starptautiskās kultūras NVO klasifikācijas un veidojot savu, par galveno principu izvēlējamies NVO darbības jomu (aktivitātes lauku kultūrā), kā tas parasti ir NVO klasificēšanā (piem., mūzika, kino). Tomēr ne visos gadījumos tā ir būtiskākā pazīme, kas atšķir to vai citu NVO. Nereti organizācijas ir orientētas uz specifisku mērķauditoriju, piem., bērniem vai cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Tāpēc mūsu izveidotā klasifikatora otra dimensija ir NVO mērķauditorija.

Mūsu izveidotā kultūras NVO klasifikācijas sistēma faktiski uzskatāma par esošo klasifikāciju ‘kultūras’ klašu izvērsumu jeb 3. līmeni. Gan INCPO, gan COPNI ir skaidri definēti divi līmeņi – vispārīgais, kas norāda uz NVO piederību vienai no 9 –12 pamatjomām (mūsu intereses sfērai atbilstošā grupa – ‘kultūra, izklaide un sports’), un otrais, kas to grupē trīs vai divās apakšgrupās: kultūra (un izklaide/atpūta) un ‘sports (un izklaide/atpūta)’. Katrai no tām ir doti aprakstoši apakšdalījumi, bet tie nav klasificēti (piešķirti unikāli kodi). Mēs veicām šo darbu, piešķirot šīm apakšgrupām kodus un atsevišķas sadalot vēl sīkākās vienībās.

16. tabula. Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija

1. līmenis		2. līmenis	
Kultūrizglītība	10	bērnu un jauniešu kultūrizglītība/pulciņi/pasdarbība	11
Literatūra	20		
Kultūras/mākslas pakalpojumi un aktivitātes	30	mākslinieku tiesību aizstāvība/profesionālās apvienības (arodbiedrības, asociācijas)	31
		kultūras/mākslas producēšana	32
		starpkultūru sakari/starptautiskā sadarbība	33
Kultūras mantojums	40	arhīvi	41
		Autortiesības, blakustiesības	42
		bibliotēkas	43
		etniskās minoritātes	44
		kultūras pieminekļu aizsardzība	45
		muzeji	46
		nemateriālais kultūras mantojums	47
		tradicionālā kultūra	48
Skatuves mākslas	50	deja	51
		teātris	52
Mūzika	60	tautas/folkloras/etniskā	61
		popmūzika: roka, džeza, blūza, rap, elektroniskās mūzikas u.c.	62
		akadēmiskā	63
		kantrī, šlāgermūzika	64
		kori	65
Mediji/komunikācijas	70	filmas, video	71
		izdošana/publicēšana: avīžu, žurnālu, grāmatu	72
		izdošana/publicēšana: mūzikas	73
		multimediji	74
		radio, TV	75
Vizuālā māksla	80	zīmēšana, gleznošana	81
		dizains	82
		fotografēšana	83
		keramika	84
		skulptūra	85
		arhitektūra	86
		restaurēšana	87
		amatniecība/tautas lietišķā un tēlotājas māksla	88
grūti klasificējami	90		

4. Pašvaldību kultūras darbinieku interneta aptauja

Pētījuma metode, izlases kopums.

Gan ārvalstīs, gan Latvijā arvien biežāk kā socioloģiskā metode tiek izmantota interneta aptauja. Interneta aptaujas lielākās priekšrocības ir datu iegūšanas ātrums un salīdzinoši nelielās lauka darba izmaksas (ja vien ir nodrošināti visi tehniskie priekšnosacījumi). Tāpēc šī metode tika izmantota pašvaldību kultūras darbinieku aptaujai.

Aptaujas anketa tika ievietota internetā publiski pieejamā adresē⁸³ un aizpildīšanai bija pieejama no 2008.gada maija līdz novembrim. Anketa (anketas jautājumi) pievienoti pielikumā (skat. Pielikumu „Pašvaldības kultūras darbinieku aptaujas anketa”). Lai iegūtu lielāku atsaucību no potenciālo respondentu puses, uzaicinājumam piedalīties aptaujā tika pievienota KM atbalsta vēstule (skat. Pielikumu „KM pavadvēstules teksts pašvaldību kultūras speciālistu tiešsaistes (*on-line*) aptaujas veikšanai”).

Potenciālie respondenti bija vietējās kultūras dzīves eksperti – kultūras/tautas nama vadītāji vai speciālisti; pašvaldības kultūras komitejas/nodaļas vadītāji vai speciālisti; tūrisma informācijas centra speciālisti; kultūras NVO aktīvisti; bibliotekāri u.c. par aptauju tika informēti izsūtīt e-pasta vēstules. Pašvaldību kultūras darbinieku e-pasta adrešu datu bāze tika iegūta no KM. Gadījumos, kad respondenti neatsaucās, viņi tikai uzrunāti ar e-pasta palīdzību otro un trešo reizi, kā arī uz attiecīgajām pašvaldībām tika sūtīti aicinājumi, lūdzot pārsūtīt informāciju par aptauju attiecīgajiem speciālistiem un ekspertiem.

Datu analīzē ir izmantotas 472 personu aizpildītas anketas⁸⁴.

Lai arī šī aptauja nav uzskatāma par sarežģītu, daļai respondentu interneta anketas aizpildīšana radīja grūtības. Tas, visdrīzāk saistīts ar to, ka daļai potenciālo respondentu šī bija pirmā saskare ar tiešsaistes anketēšanu. Cits aptauju apgrūtināošs apstāklis ir nesakārtota un necentralizēta pašvaldību, jo īpaši kultūras darbinieku, e-komunikācijas sistēma. Liela daļa pašvaldību darbinieku kā vienīgo e-pasta adresi izmanto savu privāto e-adresi, līdz ar to nav iespējama centralizēta komunikācija, un katru vajadzīgo personu nākas uzrunāt individuāli, pirms tam iegūstot tās adresi no valsts institūciju veidotām ‘neoficiālām’ datu bāzēm vai vienkārši meklējot internetā⁸⁵.

Respondentu raksturojums

⁸³ Interneta aptaujas anketa tika izvietotas adresē <http://www.kndati.lv/aptauja>.

⁸⁴ Kopumā interneta aptaujā tika saņemts 1007 pildītu anketu, un mazliet vairāk nekā puse no tām tik atzītas par analīzei nederīgām (nepilnīgi aizpildītas, ar vienādām vai līdzīgām atbildēm bija sūtītas no vienas un tās pašas IP adreses u.t.t.).

⁸⁵ Tas nozīmē arī viņu e-pastu datu bāzes nemitīgu atjaunināšanu un ‘tīrīšanu’.

Aptaujas mērķa grupa bija personas, kuras var uzskatīt par pašvaldības kultūras dzīves pazinējiem, ekspertiem. Šajā grupā bija: pirmkārt, pašvaldības kultūras iestāžu darbinieki (kultūras/tautas namu vadītāji, speciālisti); otrkārt, pašvaldību institūciju darbinieki vispār (pārvaldes kultūras komiteju locekļi, bibliotekāri, skolotāji); treškārt, citu institūciju speciālisti un individuāli sabiedriskie aktīvisti (tūrisma informācijas centra speciālisti; kultūras NVO aktīvisti).

Aptaujāto personu vidū 70% ir kultūras/tautas namu vadītāji, speciālisti; 10% pašvaldības kultūras komitejas/nodaļas vadītāju vai speciālistu un 20% citu pašvaldību institūciju darbinieku vai sabiedrisko aktīvistu. 94% visu respondentu – sievietes (tāds pat īpatsvars saglabājas respondentu – kultūra/tautas namu vadītāju vidū).

Aptaujā piedalījās 425 pašvaldību pārstāvji (atsevišķas pašvaldības pārstāv divi, trīs vai četri respondenti). Vismazāk aptaujā pārstāvētas rajonu padomes – mazāk nekā trešdaļa (skat. 17. tabulu „Aptaujāto respondentu pašvaldību pārstāvniecība”). Tas visdrīzāk skaidrojams ar to, ka šī tipa pašvaldību organizācijām nav deleģēta atbildība par kultūras jomu. Šo organizāciju pārstāvjiem nav arī tiešas administratīvās saites ar KM.

17. tabula. **Aptaujāto respondentu pašvaldību pārstāvniecība**

Pašvaldības tips	Pašvaldību kopējais skaits*	Aptaujā pārstāvētās pašvaldības	Aptaujāto pašvaldību īpatsvars (% pret visām šī tipa pašvaldībām)
Rajonu	26	8	31
Pilsētu **	77	69	90
Pagastu **	487	350	72
Novadu	38	33	87

* RAPLM dati [<http://www.raplm.gov.lv/pub/index.php?id=6>], skatīti 2008-11-28.

** Ieskaitot novadu pilsētas un novadu pagastus.

18. tabula. **Aptaujā pārstāvētās rajonu pašvaldības (respondentu skaits)**

	Pilsētas	Pagasti	Rajons	kopā
Aizkraukles	2	15	0	17
Alūksnes	2	16	0	18
Balvu	3	17	0	20
Bauskas	1	14	0	15
Cēsu	2	17	0	19
Daugavpils	4	13	0	17
Dobeles	2	13	1	16
Gulbenes	1	13	0	14
Jēkabpils	3	18	0	21
Jelgavas	2	10	1	13
Krāslavas	2	14	0	16
Kuldīgas	2	14	0	16
Liepājas	8	21	0	29
Limbažu	5	10	0	15
Ludzas	3	16	1	20
Madonas	1	17	1	19
Ogres	7	11	0	18
Preiļu	3	10	1	14
Rēzeknes	2	19	0	21
Rīgas	12	13	0	25
Saldus	3	16	1	20
Talsu	4	16	0	20
Tukuma	1	13	1	15
Valkas	4	15	1	20
Valmieras	4	16	0	20
Ventspils	3	11	0	14
Kopā:	86	378	8	472

Respondentu sadalījums pa rajoniem ir atšķirīgs: no 13 (Jelgavas rajons) līdz 29 (Liepājas rajons). Sadalījumu ietekmēja ne tikai pašu respondentu attieksme pret aptauju, bet arī tas, ka rajonos ir atšķirīgs pašvaldību skaits⁸⁶.

Pēc RAPLM datiem, uz šo brīdi Latvijā ir 428 pagastu pašvaldības, 51 rajonu pilsētas pašvaldība, 7 Republikas pilsētu pašvaldības, 38 novadu pašvaldības (kopā 550, atsevišķi izdalot arī novadu pilsētas un novadu pagastus – 628).

Aptaujā katrs rajons pārstāvēts vidēji ar vairāk nekā divām trešdaļām pašvaldību.

⁸⁶ Latvijas pašvaldību skaits rajonos var atšķirties gandrīz trīs reizes

19. tabula. Aptaujā pārstāvētie reģioni (respondentu skaits)

	Skaits	% (no visiem respondentiem)
Rīga	73	15
Vidzeme	110	23
Zemgale	82	17
Kurzeme	99	21
Latgale	108	23
Kopā:	472	100

Pašvaldību kultūras darbinieku interneta aptaujas analīze

Aktīvo kultūras NVO skaits pašvaldībā

Respondenti tika lūgti atbildēt uz jautājumu par aktīvo kultūras NVO skaitu viņu pašvaldībā⁸⁷.

Aptaujas dati liecina, ka visbiežāk katrā Latvijas pašvaldībā darbojas tikai viena aktīva kultūras NVO. Aritmētiskais vidējais ir trīs organizācijas, bet šo rādītāju būtiski ietekmē lielās pašvaldības (piem., tikai minēts, ka Rīgā ir ap 200 kultūras NVO). Aritmētiskais vidējais pagastu kultūras NVO skaits ir 1,4 un šai grupai ir zemi izkliedes rādītāji (standartnovirze un dispersija). Daudz nevienmērīgāki ir pilsētu rādītāji, jo vienā grupā ir gan Rīga, gan mazpilsētas (skat.21.tabula „Kultūras NVO skaits, kas aktīvi darbojas pašvaldībā (vidējie rādītāji)”).

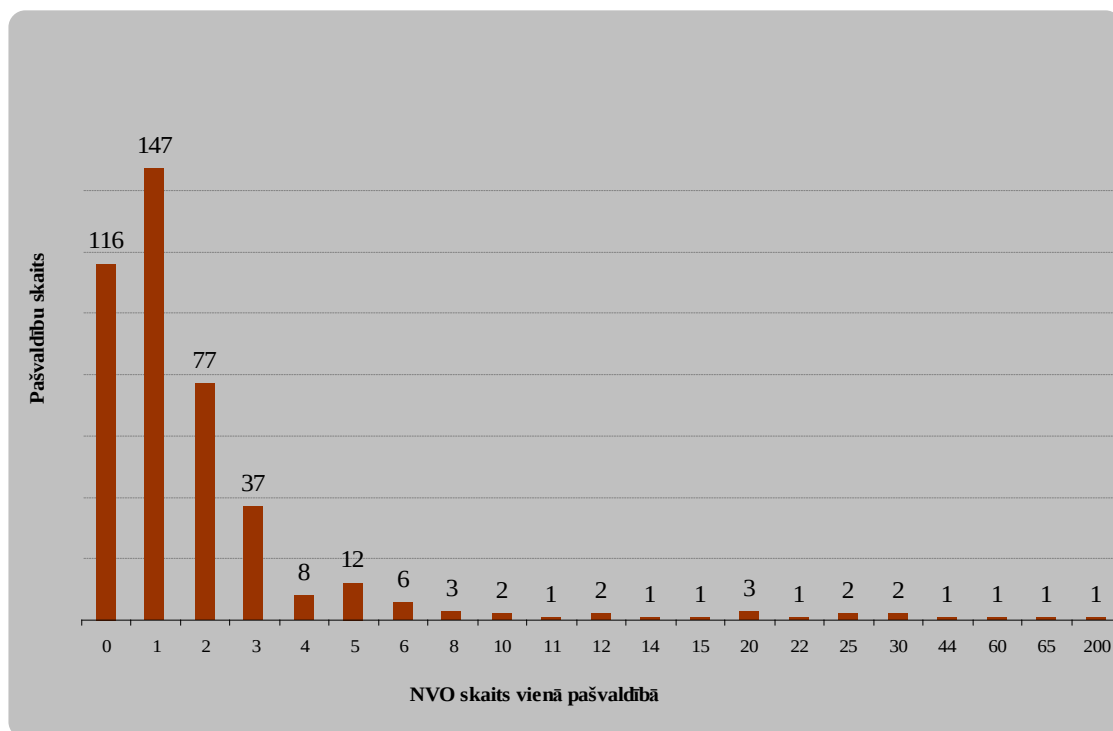
20. tabula. Kultūras NVO skaits, kas aktīvi darbojas pašvaldībā (vidējie rādītāji)

	Vidēji Latvijā	Vidēji pilsētās	Vidēji pagastos
Aritmētiskais vidējais	2,8	7,9	1,4
Mediāna	1,0	2,0	1,0
Moda	1,0	1,0	1,0
Standartnovirze (standard deviation)	11,3	24,0	1,9
Dispersija (variance)	126,7	575,9	3,7

n=425

⁸⁷ Kāds ir kultūras NVO skaits, kas aktīvi darbojas Jūsu pašvaldībā? (Ja nezināt precīzi, rakstiet aptuveni!)

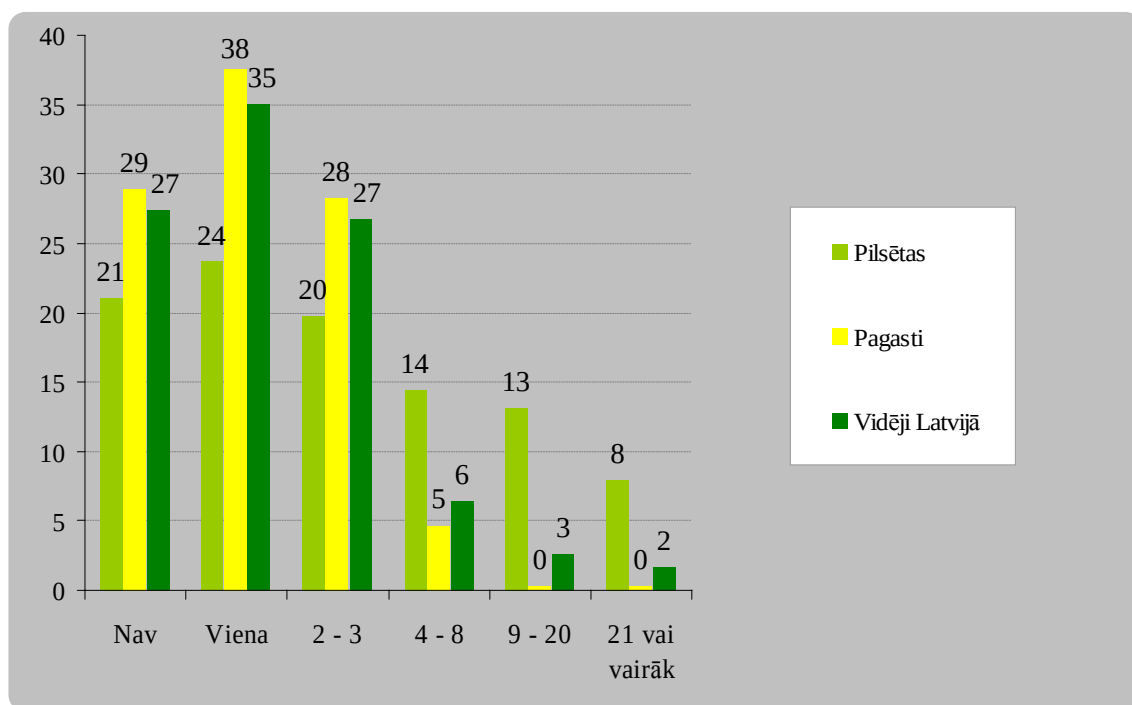
1. attēls. Aktīvo kultūras NVO skaits pašvaldībās

1. attēlā „Aktīvo kultūras NVO skaits pašvaldībās” redzams, ka pamatā aptaujātās pašvaldības var klasificēt četrās grupās: 1) pašvaldības, kurās nav pat vienas aktīvas kultūras NVO (116 pašvaldības), 2) pašvaldības, kurās ir tikai viena (147), 3) pašvaldības, kurās ir divas – trīs kultūras NVO (kopā – 114 pašvaldības) un 4) pašvaldības, kurās darbojās vairāk kā trīs NVO (48) – tās pamatā ir pilsētu pašvaldības.

Detalizētāku priekšstatu var iegūt, ja atsevišķi analizē pilsētu un pagastu pašvaldības. Katrā piektajā no pilsētām un aptuveni katrā trešajā no pagastu pašvaldībām (29%) nav nevienas kultūras NVO (skat. 2. attēlu „Aktīvo kultūras NVO skaits pilsētu un pagastu pašvaldībās (%)”). Analīze liecina, ka tikai 18 pagastos ir četras vai vairāk NVO.

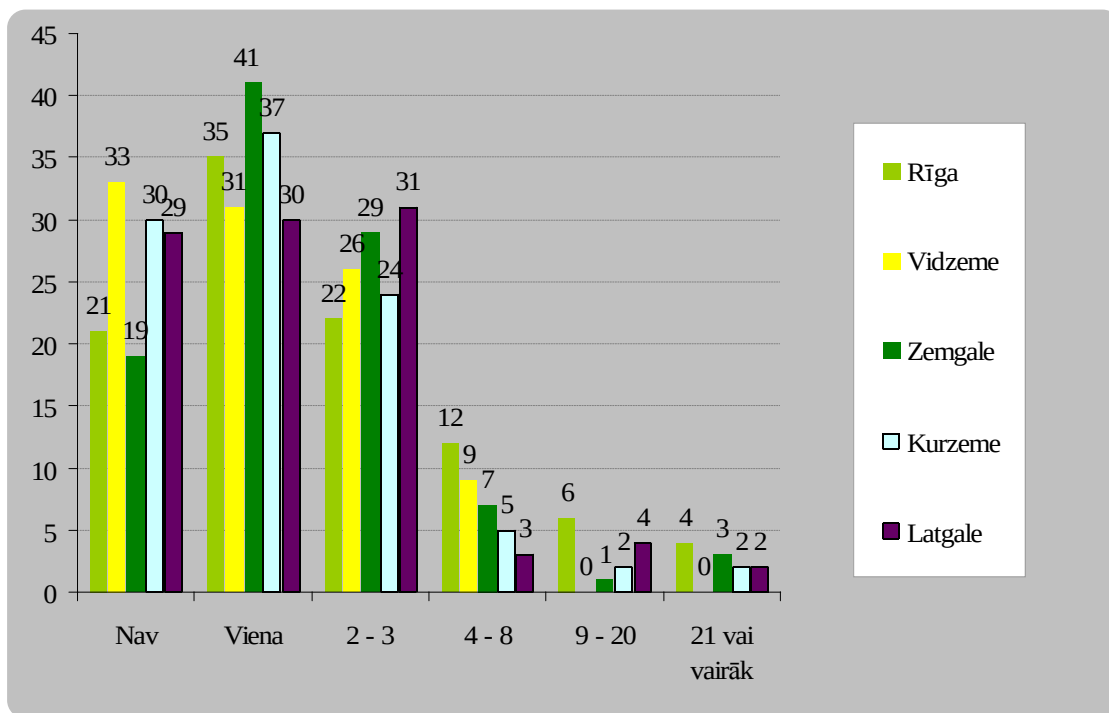
2. attēls. Aktīvo kultūras NVO skaits pilsētu un pagastu pašvaldībās (%)

n=419

Kultūras NVO sadalījums reģionālajā griezumā parāda vienu būtisku atšķirību – mazākais pašvaldību īpatsvars bez savas kultūras NVO ir Zemgalē. Līdzīgi rādītāji ir arī Rīgas reģionam (skat. 3.attēlu „Aktīvo kultūras NVO skaits reģionos (%)”).

3. attēls. Aktīvo kultūras NVO skaits reģionos (%)

n=419

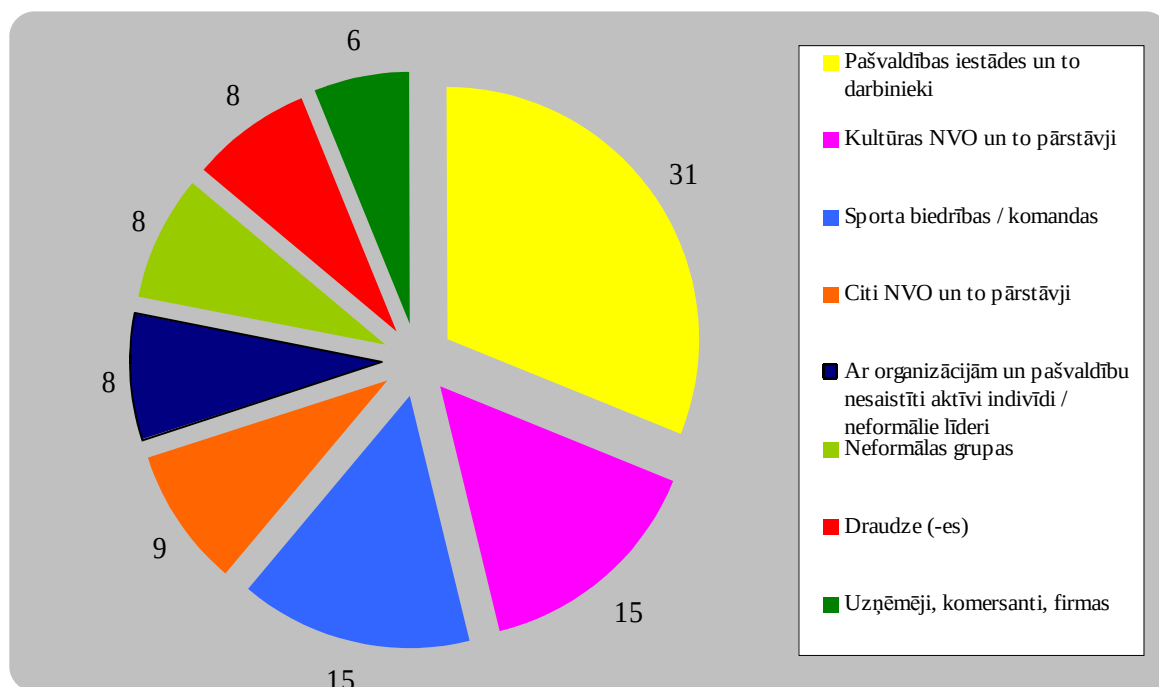
Aktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji

Respondentiem bija jāatbild uz jautājumu, kas ir viņu pašvaldības kultūras un brīvā laika aktīvākie organizētāji⁸⁸. Katrs respondents varēja norādīt trīs šādus organizētājus. Summējot visas atbildes, no astoņiem piedāvātiem variantiem visbiežāk tika norādītas pašvaldības iestādes un to darbinieki (31% no visiem nosauktajiem gadījumiem); kultūras NVO un to pārstāvji (15%); sporta biedrības/komandas (15%). Kopumā tās sastāda gandrīz divas trešdaļas no atbildēm. Pārējie organizatori par aktīviem nosaukti vēl divas-trīs reizes retāk (skat. 4. attēlu „Aktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji”).

⁸⁸ Kas ir visaktīvākie Jūsu pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji?
Izvēlieties trīs visaktīvākos (katram no tiem piešķirot 1.; 2. vai 3.vietu!)

- Kultūras NVO un to pārstāvji
- Citi NVO un to pārstāvji
- Uzņēmēji, komersanti, firmas
- Ar organizācijām un pašvaldību nesaistīti aktīvi indivīdi/neformālie līderi
- Neformālas grupas
- Pašvaldības iestādes un to darbinieki
- Sporta biedrības/komandas
- Draudze (-es).

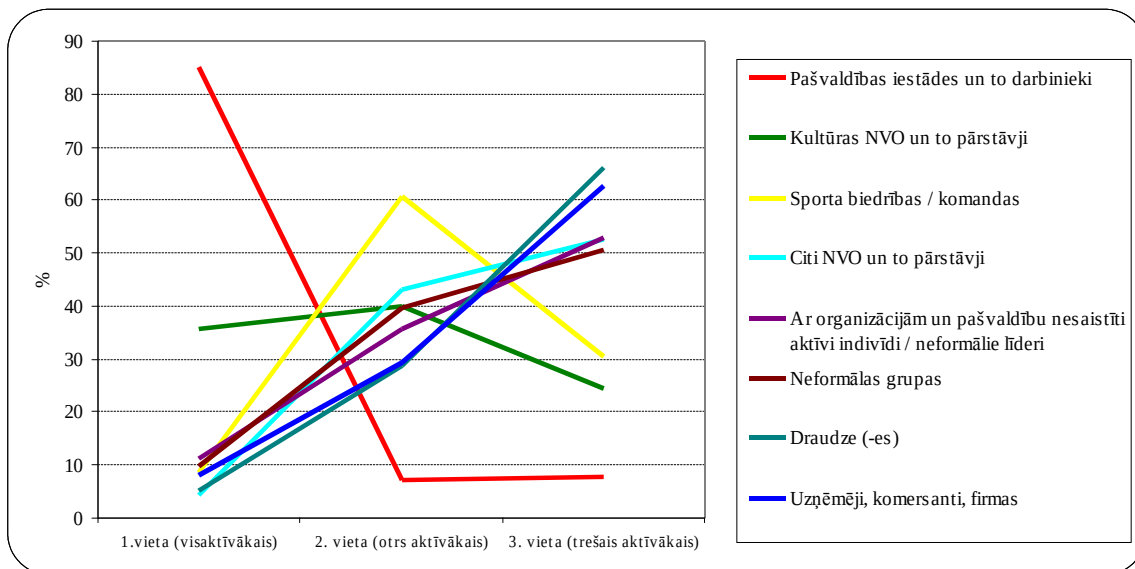
4. attēls. Aktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji (%)

n=1361 (vairākatbilžu jautājums)

Ja atsevišķi analizē organizatoru grupas pēc tā, kādi aktivitātes rangi tām piešķirti, tad redzams, ka vislielākais pirmā ranga īpatsvars ir pašvaldības iestādēm, to darbiniekiem (85% no visām izvēlēm, kad minētas ‘pašvaldības iestādes un to darbinieki’). Otrs lielākais pirmā ranga īpatsvars (36%) ir kultūras NVO un to pārstāvjiem (skat. 5. attēlu „Visaktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji: pa rangu grupām (%)”).

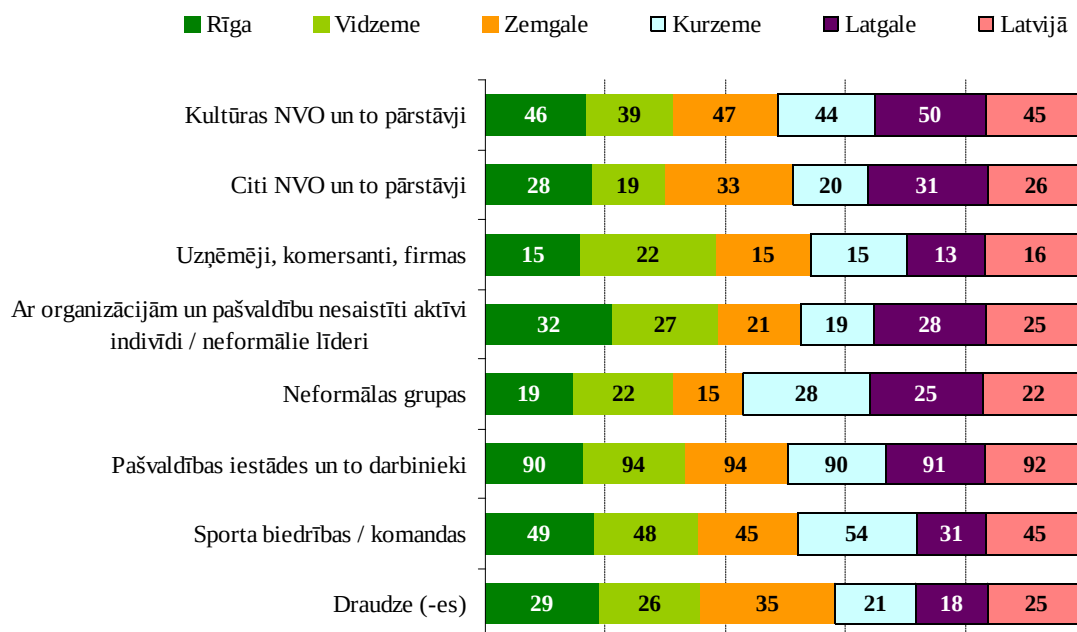
5. attēls. Visaktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji: pa rangu grupām (%)

n=421

Salīdzinot plānošanas reģionus (skat. 6. attēlu „Visaktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji reģionos (%)”), vērojamas būtiskas atšķirības atsevišķu organizatoru aktivitātes vērtējumā. Piemēram, Latgalē retāk nekā citur baznīca un draudzes nosauktas par aktīvām kultūras dzīvē, to varētu skaidrot ar striktāku garīgās un laicīgās dzīves nošķirumu katoļu dominētajos reģionos, vai arī ar protestantu brāļu draudžu aktivitāti un tās laicīgo raksturu citos reģionos. Tāpat Latgalē ir salīdzinoši neaktīvas sporta biedrības un uzņēmēji. Kā aktīvākie savās grupās (organizatoru) novērtēti Vidzemes uzņēmēji, Zemgales draudzes, Kurzemes neformālās grupas un sporta aktīvisti, Latgales kultūras NVO.

6. attēls. Visaktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji reģionos (%)*

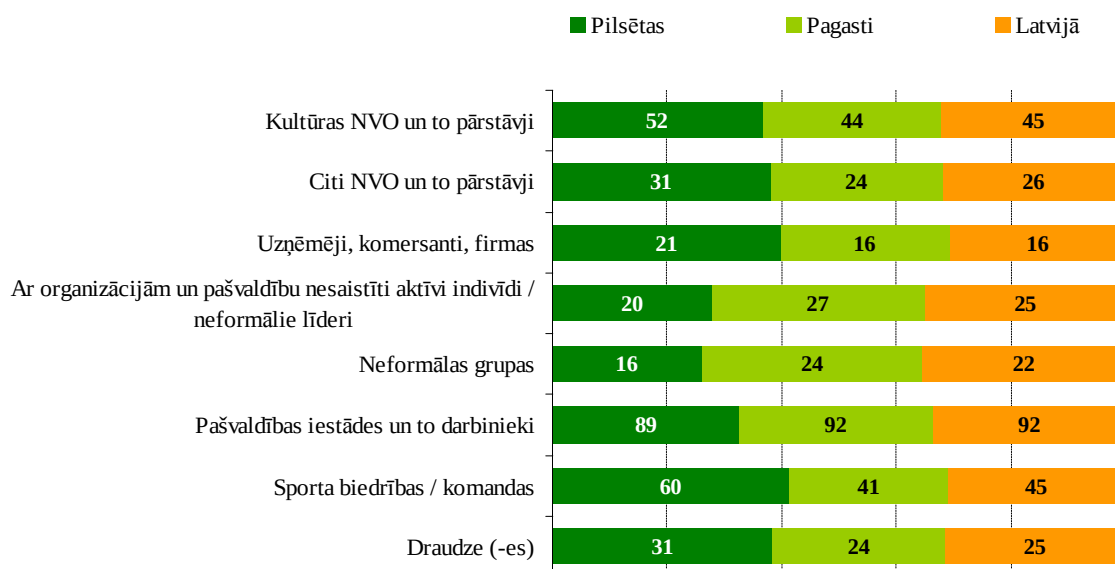

N=456 (Rīga=72, Vidzeme=109, Zemgale=77, Kurzeme=97, Latgale=101)

* norāda to, cik % gadījumu no analizētajām šī jautājuma atbildēm šis organizators minēts kā viens no trim visaktīvākajiem pašvaldības kultūras dzīves veidotājiem (piemēram – vidēji Latvijā 'pašvaldības iestādes un to darbinieki' kā viens no trim aktīvākajiem organizētājiem minēts 421 anketā, kas ir 92% no visām 456).

Salīdzinot šos pašus rādītājus pilsētu un pagastu pašvaldībās, praktiski katrs kultūras dzīves organizators vērtēts atšķirīgi. Pilsētās kā aktīvākas nekā pagastos vērtētas sporta biedrības, draudzes, kultūras NVO. Savukārt pagastos aktīvākas esot pašvaldības, neformālas grupas un individuāli līderi.

7. attēls. Visaktīvākie pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji pilsētās un pagastos: minēšanas biežums (%)*

N=451 (pilsētas=85, pagasti= 366)

* norāda to, cik % gadījumu no analizētajām šī jautājuma atbildēm šis organizators minēts kā viens no trim visaktīvākajiem pašvaldības kultūras dzīves veidotājiem

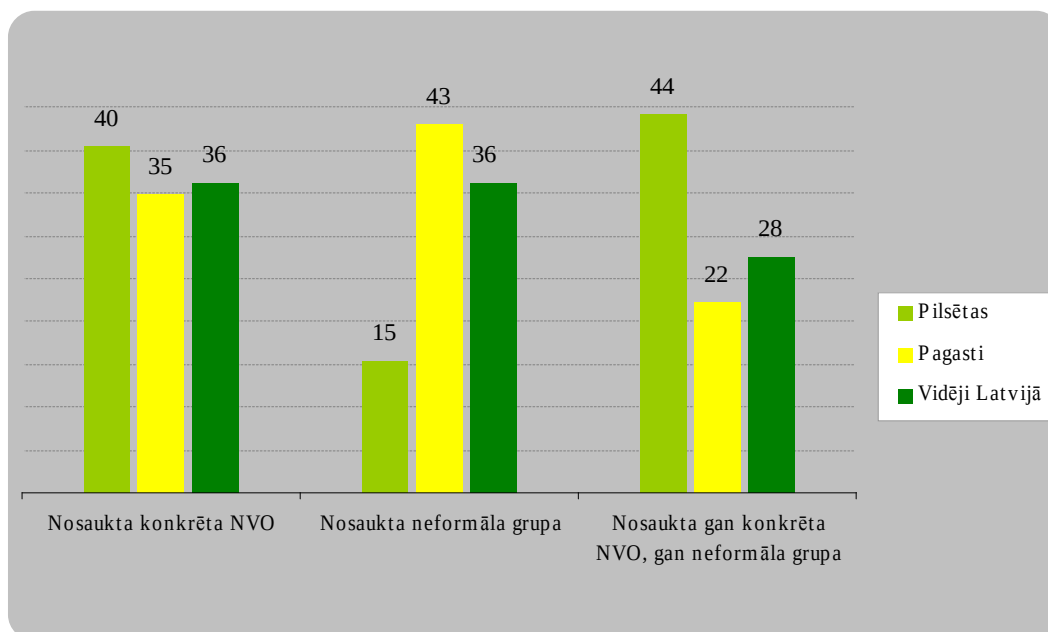
Respondentiem bija iespēja nosaukt pozitīvākos piemērus vietējās kultūras dzīves organizācijā: NVO, līderus, uzņēmējus, neformālas grupas u.c.⁸⁹ Iespēja brīvā formā nosaukt pozitīvos gadījumus, atklāja vēl vairākas citas aktīvas grupas.

Aptauja liecina, ka pozitīvo gadījumu vidū vienlīdz aktīvas ir gan formālās (reģistrētās NVO), gan neformālās grupas. Pagastos kā pozitīvie piemēri biežāk nosauktas tieši neformālās kultūras aktīvistu grupas (skat 8. attēlu „Kultūras pasākumu organizētāji – pozitīvie piemēri: NVO un neformālās grupas (%)”). Tas liecina gan par to, ka pagastos retāk nekā pilsētās kultūras aktīvisti dibina oficiālas organizācijas, gan par to, ka aktīvistu grupai nav jābūt ar oficiālu juridisko statusu, lai tā varētu veikt veiksmīgas kultūraktivitātes.

⁸⁹ Lūdzu, nosauciet pozitīvos piemērus Jūsu pašvaldības kultūras un brīvā laika pasākumu organizācijā: aktīvākās NVO, biedrības, firmas, uzņēmēji, individuālas personas vai neformālas interešu grupas.

Nosaukums, juridiskais statuss (NVO, komersants, individuālas persona, neformāla grupa), darbības jomas (piem., nemateriālais kultūras mantojums, tradicionālā kultūra, literatūra, mūzika, deja, teātris, dizains, zīmēšana u.c.)

8. attēls. Kultūras pasākumu organizētāji – pozitīvie piemēri: NVO un neformālās grupas (%)

N=210 (pilsētas=52, pagasti=158)

Vairāk nekā piektdaļa no respondentiem (no tiem, kuri deva atbildes uz šo jautājumu) nosauca pašvaldībā nestrādājošas personas – entuziastus, gan norādot (piemēram, skolotājs, bibliotekārs), gan arī nenorādot viņu profesiju (17%). Bieži tika minēti pašdarbības kolektīvi; noteikta vecuma (jauniešu, pensionāru) vai dzimuma (sieviešu, dāmu grupa) grupas (skat 21. tabulu „Pozitīvie piemēri pašvaldības kultūras un brīvā laika pasākumu organizācijā”).

21. tabula. **Pozitīvie piemēri pašvaldības kultūras un brīvā laika pasākumu organizācijā**

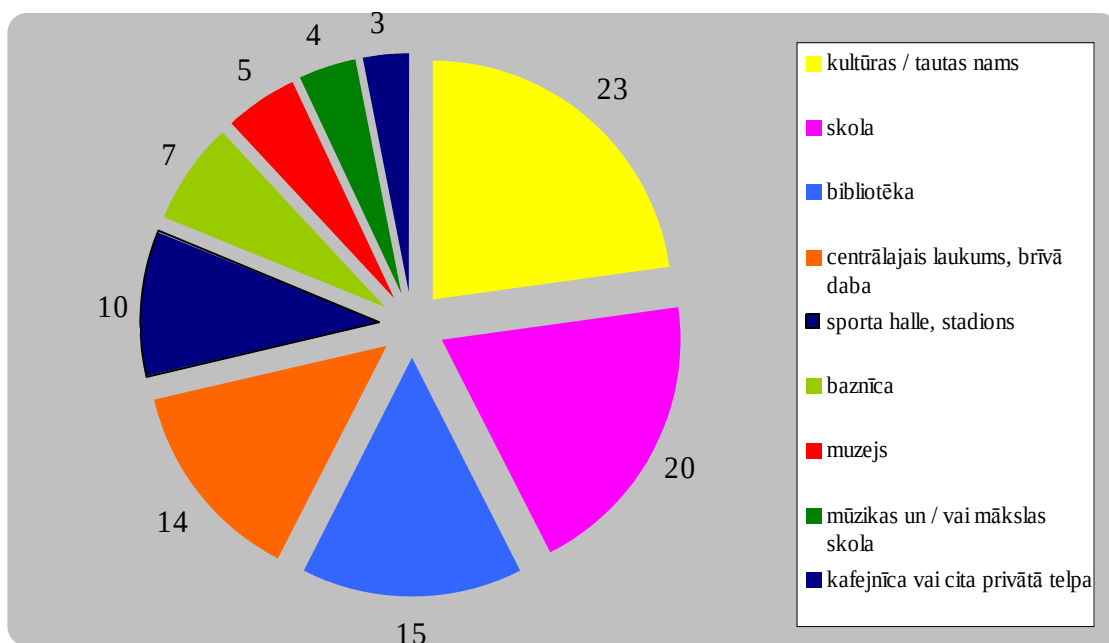
	Minēšanas biežums	%
NVO	177	28
indivīds - entuziasts, pašdarbnieks	109	17
pašdarbības kolektīvs	75	12
pašvaldības iestāde	59	9
indivīds - pašvaldības darbinieks	36	6
sieviešu, dāmu grupa	35	5
jauniešu grupa	33	5
neformāla grupa	30	5
komersants (SIA vai cita komercfirma)	22	3
pensionāru, senioru grupa	21	3
mācītājs/draudze	12	2
sporta aktīvists/treneris	10	2
bērnu kolektīvs	9	1
sporta komanda, klubs	7	1
bibliotekārs	3	0
individuāls uzņēmējs	2	0
skolotājs	2	0
invalidi	1	0

N=266

Vietas, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi

Respondentiem bija jāatbild uz jautājumu, kurās vietās viņu pašvaldībā visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi⁹⁰. Katrs respondents varēja norādīt četras šādas vietas. Summējot visas atbildes, no deviņiem piedāvātiem variantiem visbiežāk tika norādīti kultūras/tautas nami (23% no visiem gadījumiem) un skolas (20%). Ja neskaita baznīcu (7%) un privātās telpas (3%), tad pamatā tās ir pašvaldības un valsts ēkas vai publiskā telpa, piemēram, laukumi, citas teritorijas (skat. 9. attēlu „Vietas, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi (%)”).

9. attēls. Vietas, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi (%)

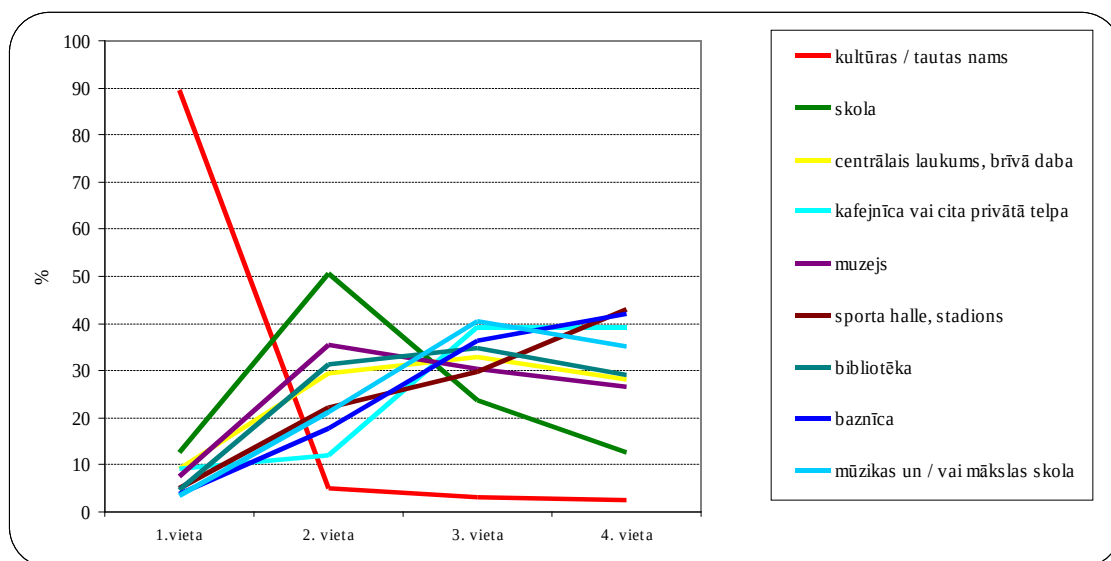
n= 1813 (vairākatbilžu jautājums)

Ja atsevišķi analizē vietas pēc tā, kādi aktivitātes rangi tām piešķirti, tad redzams, ka vislielākais pirmā ranga īpatsvars ir dots kultūras/tautas namiem – 89% no gadījumu, kad tie minēti, tie nosaukti par visaktīvākajiem (dots pirmais rangs). Salīdzinot pārējās vietas, ar neredzamu augstāku vērtējumu (summējot pirmo un otro rangs) izceļas tikai skolas.

⁹⁰ Kurās vietās Jūsu pašvaldībā visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi?
Izvēlieties četras visbiežāk izmantotās vietas (katrai no tām piešķirot 1.; 2.; 3. vai 4. vietu!)

- baznīcā
- bibliotēkā
- centrālajā laukumā, brīvdabā
- kafējnīcā vai citā privātajā telpā
- kultūras/tautas namā
- muzejā
- mūzikas un/vai mākslas skolā
- skolā
- sporta hallē, stadionā.

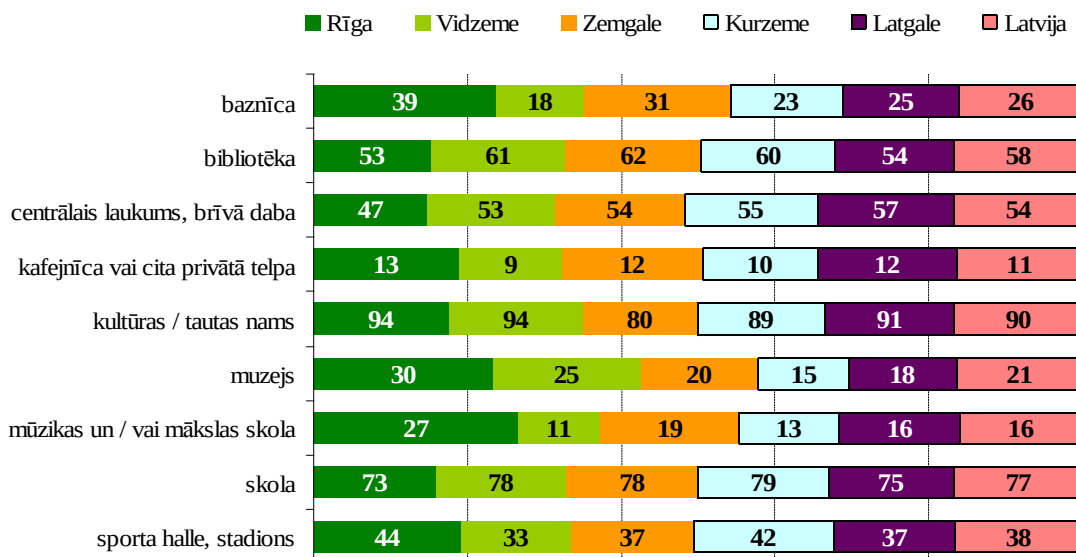
10. attēls. Vietas, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi: aktivitātes novērtējums (%)

n=397

Būtisku atšķirību sadalījumā pa reģioniem ir visai maz. Rīgas reģionā biežāk minētas baznīcas telpas. Zemgalē retāk pasākumu vietas ir kultūras/tautas nami, muzeji, bet biežāk nekā vidēji Latvijā tie noris skolās (skat 11. attēlu „Vietas reģionos, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi: minēšanas biežums (%)”).

11. attēls. Vietas reģionos, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi: minēšanas biežums (%)*

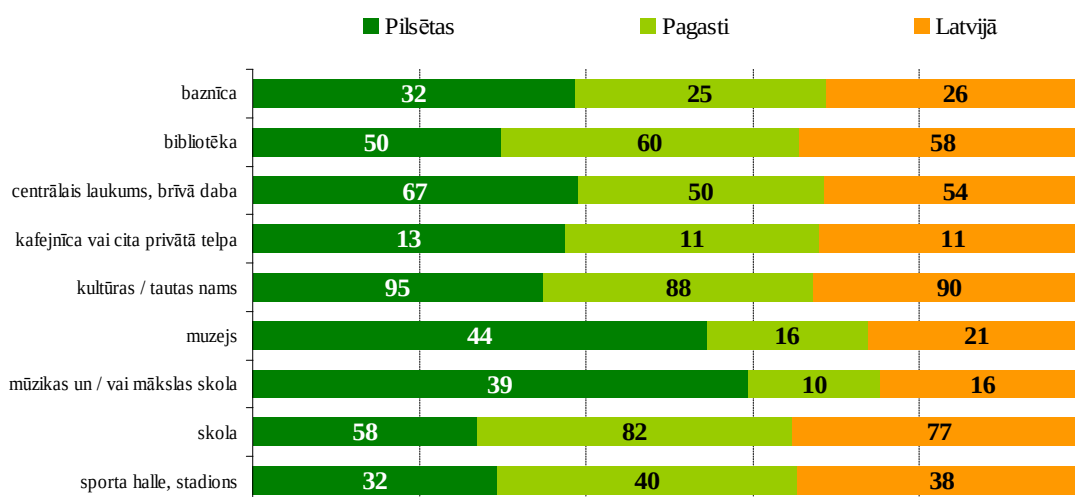

N=464 (Rīga=70, Vidzeme=109, Zemgale=81, Kurzeme=98, Latgale=106)

* norāda to, cik % gadījumu no analizētajām šī jautājuma atbildēm šī vieta minēta kā viena no četrām, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi.

Latvijas pagastos un pilsētās biežāk izmantotās kultūras un atpūtas pasākumu vietas tiek nosauktas atšķirīgās proporcijās. Tā, piemēram, pilsētu respondentu anketās mūzikas un mākslas skolas tiek nosauktas 40% anketās, kamēr pagastu – tikai 10% (sadalījumu ietekmē šo iestāžu teritoriālais izvietojums). Līdzīgas proporcijas ir muzeju gadījumā. Pretēja proporcija ir ar skolām, kā pasākumu norises vietām (skat 12. attēlu „Vietas pilsētās un pagastos, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi: minēšanas biežums (%)”).

12. attēls. Vietas pilsētās un pagastos, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi: minēšanas biežums (%)*

N=456 (pilsētas=84, pagasti=372)

* norāda to, cik % gadījumu no analizētajām šī jautājuma atbildēm šī vieta minēta kā viena no četrām, kur visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi.

Vietējās kultūras dzīves rosīgums

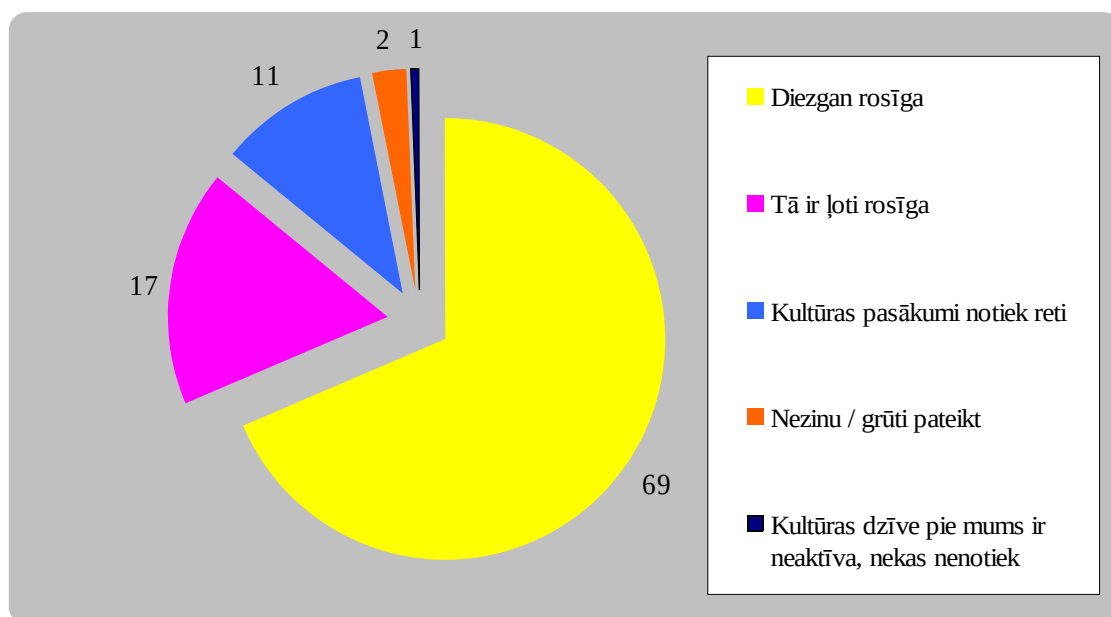
Respondentiem tika jautāts, kā viņi kopumā vērtē kultūras dzīves rosību savā pašvaldības teritorijā⁹¹. 86% respondentu uzskata, ka kultūras dzīve ir aktīva (diezgan rosīga [69%] vai ļoti rosīga [17%]). Kā neaktīvu to novērtē tikai 12% (skat. 13. attēlu „Pašvaldības kultūras dzīves rosīguma vērtējums (%)”). Aptaujas respondenti (kultūras/tautas namu vadītāji, pašvaldību kultūras speciālisti) faktiski tika lūgti novērtēt savu darbu un tas, iespējams, ietekmēja viņu atbildes. Iedzīvotāju atbildes līdzīgā jautājumā citos pētījumos ir stipri atšķirīgas. Par ļoti rosīgu un rosīgu to nosauc puse respondentu, par neaktīvu – aptuveni 40%⁹².

⁹¹ Kā Jūs novērtētu kultūras dzīvi savā dzīves vietā?

- Tā ir ļoti rosīga
- Diezgan rosīga
- Kultūras pasākumi notiek reti
- Kultūras dzīve pie mums ir neaktīva, nekas nenotiek
- Nezinu/grūti pateikt

⁹² Pētījums „Dziesmu un deju svētki mainīgā sociālā vidē”, 2007 SPPI, 23.-24.lpp.

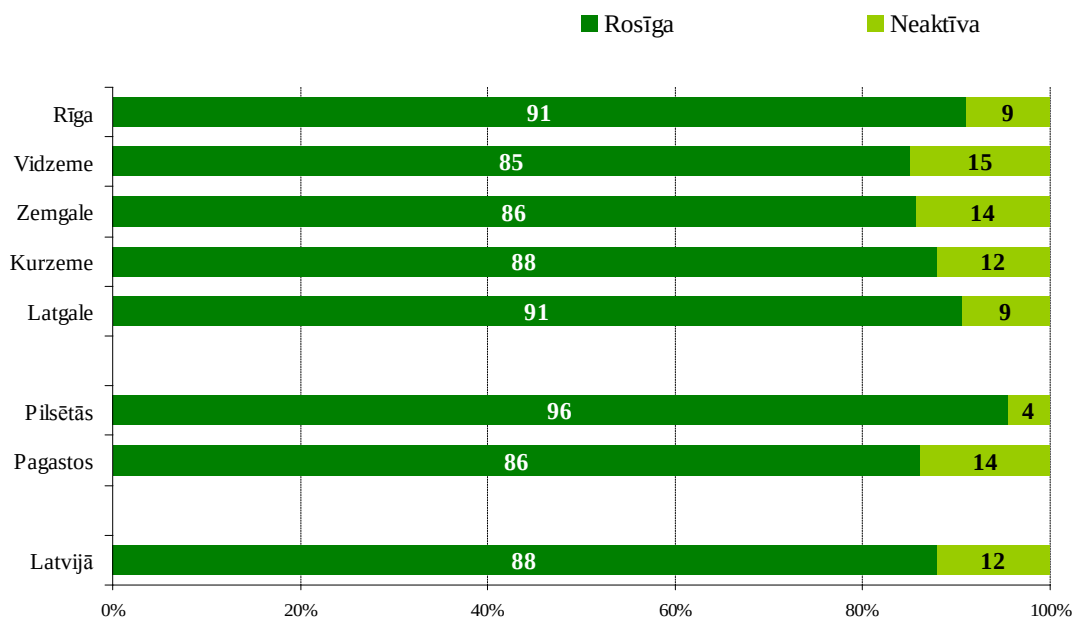
13. attēls. Pašvaldības kultūras dzīves rosīguma vērtējums (%)

n=305

Analizējot atbilžu sadalījumu pa reģioniem un pilsētām, pagastiem (pārveidojot respondentu vērtējumus divās vērtējuma kategorijās: rosīga vai neaktīva kultūras dzīve), redzams, ka kultūras dzīve pilsētās tiek vērtēta kā rosīgāka nekā pagastos (skat. 14. attēlu „Pašvaldības kultūras dzīves rosīguma vērtējums reģionos, pilsētās un pagastos (%)”). Lai gan Latgales un Rīgas reģionā kultūras dzīve ir vērtēta kā rosīgākā, tomēr izlase (respondentu skaits, kas atbildējis uz šo jautājumu), nav tik liela, lai šīs atšķirības būtu statistiski nozīmīgas.

14. attēls. Pašvaldības kultūras dzīves rosīguma vērtējums reģionos, pilsētās un pagastos (%)

$n=292$

Kopsavilkums un secinājumi

Tiešsaistes anketēšana uzskatāma par atbilstošu metodi ekspertu aptaujas gadījumā. Veicot aptauju, to apgrūtināja daži apstākļi, piemēram, nesakārtota pašvaldību un centrālo institūciju savstarpējās e-komunikācijas sistēma, dažbrīd nepietiekošas pašvaldību kultūras darbinieku e-prasmes, kā arī potenciālo respondentu pretestība ‘kārtējai anketēšanai/atskaišu gatavošanai centram’.

Kopumā tika iegūtas derīgas (aizpildītas) aptaujas anketas no vairāk nekā no divām trešdaļām visu Latvijas pašvaldību. Vairāk nekā 90% respondentu bija sievietes, tāda pat proporcija saglabājas analizējot lielāko respondentu grupu – kultūras un tautas namu vadītāju un speciālistu dzimumstruktūru.

Atbildot uz jautājumu par aktīvu kultūras NVO skaitu savā pašvaldībā, visbiežāk sniegtā atbilde ir - ‘viena’, bet katrā ceturrtā pašvaldībā nav pat vienas šādas NVO. Pagasti dalāmi aptuveni trīs līdzīgās grupās: bez aktīvas kultūras NVO, ar vienu vai ar divām-trim.

Par aktīvāko pašvaldības kultūras un izklaides organizatoru visbiežāk tiek nosaukta pašvaldība un tās darbinieki. Aptuveni divreiz retāk un parasti kā otrie un trešie aktīvākie

organizatori tiek minētas kultūras NVO un sporta biedrības, komandas. Daudzās anketās kā pozitīvie gadījumi (analizējot tikai nevalstisko sektoru) tiek minētas pašvaldībās darbojošās neformālas grupas, kas liecina par to, ka grupa var darboties veiksmīgi arī tad, ja tai nav oficiāla juridiskā statusa. Visbiežāk kultūras un izklaides pasākumi notiek pašvaldības vai valsts iestāžu telpās (kultūras/tautas namos, skolās, muzejos utt.).

Kopumā aptaujā atklātās atšķirības ir skaidrojamas ar apdzīvojamo vietu atšķirīgām infrastruktūras, vēsturiskajām un demogrāfiskajām īpatnībām. Tomēr aptauja liecina, ka liela nozīme pašvaldības kultūras dzīvē ir vietējās kultūras dzīves līderiem, vietējām kopienām.

5. Kultūras iniciatīvu datu bāze

Metodoloģija

Lai īstenotu pētījuma pirmos divus mērķus: *apkopot drošticamu un aktuālu informāciju par nevalstiskām un privātām kultūras iniciatīvām Latvijas kultūras kartes (www.kulturaskarte.lv) datu bāzes papildināšanai (1); analizēt nevalstiskās un privātās kultūras iniciatīvas (2)*; tika veidota kultūras iniciatīvu datu bāze (turpmāk – KI DB).

Datu bāze tika veidota divos soļos:

1. kultūras iniciatīvu identificēšana, atrašana un atšķiršana no pārējām iniciatīvām, uzņēmumiem, nevalstiskajām organizācijām (atlase notika vairākos posmos, izmantojot dažādas metodes, piem., esošo datu bāžu analīzi, ekspertu intervijas un aptauju, dokumentu un plašsaziņas līdzekļu analīzi u.c.);
2. atrasto kultūras iniciatīvu kodēšana un aprakstīšana atbilstoši veidojamās DB vajadzībām/parametriem.

Kultūras iniciatīvu atlase izmantojot SIA „Lursoft” uzņēmumu datu bāzi

Pēc KM pieprasījuma SIA „Lursoft” piegādāja sarakstu ar visām uz to brīdi (2008.g. 12.maijs) aktīvajām biedrībām un nodibinājumiem – 8996⁹³. Sākotnēji KM pieprasīja tikai biedrības, kas būtu uzskatāmas par kultūras NVO, bet tā kā valsts un „Lursoft” reģistros nav iestrādāta vienota NVO klasifikācija pēc to darbības veidiem⁹⁴, tika iesniegts visu biedrību saraksts.

„Lursoft” iesniegtais NVO datu fails saturēja šādus katras organizācijas apraksta laukus:

- nosaukums
- nodokļu maksātāju reģistra kods (NMRK)
- dibināšanas gads
- adrese
- pasta indekss

Pirmajā atlases posmā iespējamās kultūras NVO no pārējām tika atlasītas izmantojot atslēgvārdus organizāciju nosaukumos (piem., *kultūra, radošā, māksla, mūzika, mūziķu,*

⁹³ „Lursoft” datu bāze uzrādīja, ka uz to brīdi Latvijā bija 9476 dažāda veida sabiedrisko organizāciju [http://www.Lursoft.lv/stat/ur_stat_066.html].

Datu atšķirības saistītas ar šī brīža pārejas posmu no NVO definīcijas vecās versijas (‘sabiedriskās organizācijas’, kas iekļāva arī reliģiskās un politiskās organizācijas), uz jauno (‘biedrības’ un ‘nodibinājumi’, kuru darbību nosaka „Biedrību un nodibinājumu likums”, kas tagad ir juridiski atdalīti no reliģiskajām un politiskām organizācijām). Paralēla šo terminu sistēmu lietošana rada zināmas neskaidrības ne tikai definīcijās, bet arī apgrūtina datu bāžu veidošanu un to datu interpretāciju.

⁹⁴ Vienīgā publiski pieejamā datu bāze, kur ir klasificētas NVO ir FM ‘Sabiedriskā labuma organizāciju reģistrs’ [http://www.fm.gov.lv/?lat/sls/sloregistrs]. NVO klasifikāciju Latvijā skatīt nodaļā „Pētījumi par NVO klasifikāciju Latvijā”.

mākslinieku, galerija, izstāžu, radošā, folkloras, deju, kino, teātris, skatuves, operas dažādās formās un locījums). No visām 8996 organizācijām tika iegūts saraksts ar 463 šādiem nosaukumiem (piem., *Ziemeļvalstu Ģimnāzijas Bērnu muzikālais teātris "Pasaciņa"*, *Fonds "Zentas Loginas muzejs"*, *"Mākslas izglītības centrs TRĪS KRĀSAS"*, *"Slāvu vārds un mūzika"*).

Vienlaikus tika izmantota NVO nosaukumu kodēšana ar atslēgvārdiem, kas visdrīzāk neatbilst kultūras NVO (piem., *makšķernieku, mednieku, dzīvokļu*). Pēc šī atlasē soļa no kopējās NVO datu bāzes, kā kultūras jomai neatbilstošas tika dzēstas 3241 organizācijas (pārsvarā tās bija sporta, mednieku un makšķernieku klubi, kā arī dažādas sociālās aizsardzības un reliģiskās organizācijas, draudzes). Tās NVO, kuras nebija iespējams automatizēti nokodēt par kultūras vai 'nekultūras' organizācijām (kopā 5292), tika šķirotas un atlasītas izskatot katru no tām⁹⁵.

Noslēdzot šo atlasē posmu, tika radīts saraksts ar aptuveni 1400 NVO, kuras tādā vai citādā veidā darbojas kultūras jomā un uzskatāmas par kultūras NVO. Tas ir aptuveni 16% no visām uz to brīdi aktīvajām Latvijas NVO.

Kultūras NVO atlasē izmantojot CSP publisko uzņēmumu datu bāzi

Publiski pieejamā CSP datu bāzē⁹⁶ uzņēmumi kodēti pēc „Institucionālo sektoru klasifikācijas (ISK)” un Eiropas Savienības ekonomiskās darbības veidu klasifikācija NACE. No sākuma ar ISK palīdzību tika atdalītas nevalstiskā sektora organizācijas – 5172⁹⁷. CSP datu bāzē ir tikai tās NVO, kas iesniegušas VID gada pārskatus, kā arī tās, kas VID iesniegtajos gada pārskatos uzrādījušas ieņēmumus lielākus nekā '0 Ls'), savukārt daļai no NVO piešķirts kods 'S110000 Nefinanšu komersanti', ja tās reģistrētas kā darba devējs, un tās nav iekļautas šajā DB. Tātad publiskajā CSP DB atrodams tikai 51% no visām UR reģistrētajām bezpeļņas organizācijām⁹⁸.

Atšķirībā no mūsu rīcībā nodotās SIA „Lursoft” NVO DB, CSP DB satur NVO aprakstu arī pēc NACE 1.1. (katrai organizācijai – viens kods). Balstoties uz iepriekšējiem pētījumiem par NACE klasifikatora izmantošanu radošo industriju identificēšanai, Pētījuma gaitā tika izveidots NACE kodu saraksts, kas varētu atbilst kultūras NVO (skat. apakšodaļu „Eiropas Savienības ekonomiskās darbības veidu klasifikācija NACE”). Izmantojot šos 'kultūras' NACE kodus (t.i. tos kodus, kuri varētu liecināt par to, ka ar

⁹⁵ Kultūras NVO kodēšanas metodoloģija aprakstīta apakšnodaļā „Kultūras iniciatīvu datu bāzes kodēšana”.

⁹⁶ Pamatā pieejami tikai valsts uzņēmumi un NVO, kas nav reģistrēti kā darba devēji [<http://www.csb.gov.lv/csp/content/?cat=5718>].

⁹⁷ Klasifikācijas kods S15 - „Mājsaimniecības apkalpojošās organizācijas”.

⁹⁸ [http://www.Lursoft.lv/stat/stat_066.html], Statistikas dati aktualizēti 26.11.2008 plkst. 01:42:28].

tiem nokodētā NVO darbojas kultūras jomā), no CSB publiskās datu bāzes izdodas iegūt 187 organizācijas, jeb 3,6% no visām bāzē esošajām NVO.

22. tabula. **Kultūras NVO atlase pēc NACE 1.1. no CSP publiskās uzņēmumu datu bāzes**

NACE 1.1. 'kultūras' kods	Talasīto NVO skaits	% (no visām CSP datu bāzes NVO)
8042 Citur neklasificēta izglītība. Kultūras izglītība	73	1,4
9231 Mākslinieciska un literārā darbība	57	1,1
9234 Pārējā citur neklasificēta izklaides darbība	15	0,3
9252 Muzeju un vēsturisku objektu darbība	11	0,2
9220 Radio un televīzijas darbība	9	0,2
9232 Kultūras iestāžu darbība	7	0,1
7487 Pārējie citur neklasificēti komercpakalpojumi	6	0,1
9272 Citur neklasificēta darbība atpūtas joma	4	0,1
9212 Kinofilmu un videofilmu izplatīšana	2	0,0
2222 Citu izdevumu iespiešana	1	0,0
9233 Atraksiju un atpūtas parku darbība	1	0,0
9251 Bibliotēku un arhīvu darbība	1	0,0
Kopā:	187	3,6

Iespējami vairāki skaidrojumi, kāpēc tiek identificēts tik mazs kultūras NVO īpatsvars. Galvenais ir tas, ka ar NACE 1.1. kodu '91.33 Citur neklasificētu organizāciju darbība' šajā DB nokodēti 53% visu NVO, kas nozīmē to, ka lielākā daļa NVO praktiski netiek kodētas pēc NACE. Tas liecina vai nu par to, ka CSP pietrūkst datu par NVO galveno darbības jomu vai arī pārvaldei nepietiek resursu precīzākai NVO kodēšanai, un tā nav viņu prioritāte. Tāpat iespējams, ka NVO kultūraktivitātes retāk nekā citu biedrību darbības jomu aktivitātes tiek ekonomiski fiksētas – šīs organizācijas vairāk darbojas neformāli, te ir lielāks brīvprātīgā darba īpatsvars utt.

Tas, ka šajā CSP datu bāzē nav nevienas NVO, kas būtu darbojusies ar tādām NACE klasificētām kultūras aktivitātēm, kā, piem., '2211 Grāmatu izdošanu', '2212 Laikrakstu izdošanu', '2214 Skaņu ierakstu izdošanu', '9211 Kinofilmu un videofilmu uzņemšanu', norāda uz šīs datu bāzes ierobežojumiem, izmantojot to kultūras NVO atlasē, jo šādas biedrības ir.

Kultūras iniciatīvu atlase izmantojot www.kulturaskarte.lv datu bāzi

Dažu gadu garumā KM pārraudzībā tika papildināta www.kulturaskarte.lv datu bāzes sadaļa 'Nevalstiskās organizācijas'. KM kultūras ekspertu izveidotā datu bāze sastāvēja no 259 ierakstiem. Šīs iniciatīvas tika kodētas atbilstoši pētījuma datu bāzes prasībām un pievienotas kopējam sarakstam.

Kultūras iniciatīvu atlase izmantojot citas valsts iestāžu datu bāzes

Viena kultūras iniciatīvu pazīme var būt tāda, ka tās ir organizācijas, kas īstenojušas projektus, kas finansēti no dažādu valsts, pašvaldību vai privātā kapitāla programmu līdzekļiem vai arī tām bijuši kopīgi sadarbības projekti. Tā kā Latvijā nepastāv vienota valsts atbalstīto NVO reģistra, šie dati bija jāmeklē katrā institūcijā atsevišķi. Meklējot datus publiskajās un slēgtajās datu bāzēs, tika iegūti vairāki šādi saraksti/reģistri:

- VKKF konkursu kārtībā finansiāli atbalstītās iniciatīvas par 2007.gadu (281 NVO nosaukums);
- Rīgas domes Kultūras pārvaldes finansiāli atbalstītās iniciatīvas par 2006.-07.gadiem (197 NVO un uzņēmumu nosaukumi);
- KM 2006. un 2007.gados aktualizētu datu bāzi ar 125 koncertorganizācijām;
- KM 2006. un 2007.gados aktualizētu datu bāzi ar 38 teātru nosaukumiem;
- FM 'SLO reģistra' [<http://www.fm.gov.lv/?lat/sls/sleregistrs>] kultūras NVO (103 NVO).

Šo reģistru kultūras iniciatīvas tika salīdzinātas ar pētījuma gaitā izveidoto DB un pievienotas kopējam sarakstam.

Pašvaldību kultūras ekspertu tiešsaistes (on line) aptauja

Pētījuma gaitā tika veikta pašvaldību kultūras dzīves vadītāju, organizatoru un ekspertu tiešsaistes (on-line) aptauja („Aptauja par kultūras NVO un vietējām kultūraktivitātēm”), kuras viens no uzdevumiem bija iegūt informāciju par reģistrētām un aktīvām kultūras iniciatīvām (skat. 4.nodaļu „Pašvaldību kultūras darbinieku interneta aptauja”). Aptaujā bija divi diviem jautājumi, kas skar kultūras iniciatīvas:

3. JAUTĀJUMS.

Kāds ir kultūras NVO (nevalstiskās organizācijas, biedrības, kuru darbība saistīta ar tradicionālo vai mūsdienu kultūru, mākslu, izklaidi un tml.) skaits, kas darbojas Jūsu pašvaldībā (ne tikai ir reģistrētas)?

Ja nezināt precīzi, rakstiet aptuveni!

5. JAUTĀJUMS.

Lūdzu, nosauciet pozitīvos piemērus Jūsu pašvaldības kultūras un brīvā laika pasākumu organizācijā: aktīvākās NVO, biedrības, firmas, uzņēmēji, individuālas personas vai neformālas interešu grupas.

Nosaukums, juridiskais statuss (*NVO, komersants, individuāla persona, neformāla grupa*), darbības jomas (piem., *nemateriālais kultūras mantojums, tradicionālā kultūra, literatūra, mūzika, deja, teātris, dizains, zīmēšana u.c.*)

Aptaujā piedalījās 472 respondenti no 425 pašvaldībām. Tika minētas 117 formāli reģistrētas kultūras iniciatīvas - 192 NVO, 25 komercuzņēmumi.

Kultūras iniciatīvu datu bāzes kodēšana

Noslēdzot KI DB izveidošanas posmu pētījuma, apvienojot augstāk aprakstīto datu bāžu datus, tika izveidota DB ar 1771 kultūras iniciatīvām (no tām NVO – 1494 jeb 84%)⁹⁹.

Kultūras iniciatīvu kodēšana tika veikta, lai būtu iespējama divu pētījuma uzdevumu īstenošana:

- kultūras iniciatīvu analīze;
- lai sagatavotu kultūras NVO datu bāzi ievietošanai un publiskai izmantošanai (meklēšanai pēc noteiktiem atslēgvārdiem vai citām pazīmēm) portālā www.kulturaskarte.lv.

Katra DB ietvertā kultūras iniciatīva (biedrība, nodibinājums, SIA, IU u.c.) tika kodēta (aprakstīta) atbilstoši tās darbības jomai, piešķirot kodus divās kategorijās: ‘galvenā darbības joma’ un ‘darbība kultūras jomā’ (katrai piešķirot vienu līdz trim kodiem). Kultūras iniciatīvu ‘galvenā darbības joma’ tika kodētas izmantojot ICNPO klasifikatoru (skat. apakšnodaļu „Starptautiskais bezpeļņas organizāciju klasifikators INCPO”), bet ‘darbība kultūras jomā’ tika kodētas izmantojot Pētījuma gaitā izveidoto kultūras NVO klasifikatoru (skat. 3.4. nodaļu „Pētījuma gaitā izveidotā kultūras NVO klasifikācija”).

Kodēšanas algoritms

Kultūras iniciatīvas tika kodētas pēc pazīmēm, kuras grupējamas divās daļās: administratīvi aprakstošās (nosaukums, dibināšanas gads, adreses utt.) un iniciatīvas mērķa, uzdevumu un aktivitāšu jomas (skat 23. tab. „Kultūras iniciatīvu kodēšana: pazīmes”).

Administratīvi aprakstošās pazīmes pamatā tika ņemtas no „Lursoft” saņemtajā datu bāzē, Trūkstošās tika meklētas citās datu bāzēs un uzziņu krājumos. Iniciatīvu ‘darbības veidi’ tika atvasināti no „Lursoft” datu bāzes biedrību un uzņēmumu reģistra (balstoties uz izvilcumiem no uzņēmumu statūtiem), kā arī meklējot informāciju par katru konkrēto kultūras iniciatīvu citās datu bāzēs, uzziņu krājumos un interneta vidē (iniciatīvu mājas lapās, ziņu portālu un laikrakstu lapās u.c.).

23. tabula. Kultūras iniciatīvu kodēšana: pazīmes

Kodi	Informācijas avots, iegūšanas metode
Administratīvi aprakstošie kodi	
NMRK	norādīts ‘Lursoft’ iesniegtajā NVO sarakstā
Nosaukums	-- ‘ --
adrese	-- ‘ --
pasta indekss	-- ‘ --
reģistrācijas gads	-- ‘ --

⁹⁹ KI DB pievienota Pētījuma atskaitei elektroniskā veidā (CDR).

tālr. nr.	tika meklēts „Lursoft” datu bāzē [www.Lursoft.lv], interneta vidē un uzziņu krājumos
e-pasts	-- ‘’ --
www adrese	-- ‘’ --
Darbības jomu kodi	
galvenā darbības joma	kods atvasināts no iegūtās informācijas par kultūras iniciatīvas darbības veidiem, klasifikācijas sistēma – pētījuma gaitā izstrādātā
darbība kultūras jomā nr.1	-- ‘’ --
darbība kultūras jomā nr.2	-- ‘’ --
darbība kultūras jomā nr.3	-- ‘’ --

Kultūras iniciatīvu DB kodēšanas rezultātā katra no saraksta organizācijām ir klasificēta pēc tās darbības jomas (galvenā darbības joma un viens līdz trim specifiskiem kultūras jomas virzieniem). Otra kultūras iniciatīvas raksturojuma dimensija atvasināta no tās adreses datiem (reģions, rajons, pilsēta, pagasts utt.). Šāda DB ļauj veikt vairākpakāpju un daudzdimensiju analīzi, kas atspoguļota pētījuma atskaites 5. nodaļā „Kultūras iniciatīvu datu bāze”.

24. tabula. **Fragments no kultūras iniciatīvu datu bāzes**

NMRK	nosaukums	adrese	indekss	reģistrāc. gads	tāl. nr.	e-pasts	www adrese	galvenā darbības joma	darbība kultūras sfērā nr.1	darbība kultūras sfērā nr.2	darbība kultūras sfērā nr.3	statutos norādītie darbības veidi
000803552	"Rīgas pantomīmas atbalsta fonds"	Rīga, Ropažu iela 1	LV-1039	1998	67551717, 67903079	info@pantomima.lv	www.pantomima.lv	1	52			Veicināt un nodrošināt pantomīmas ansambļa "Rīgas pantomīma" darbību un radošo attīstību.

Kultūras iniciatīvu klasifikācijas problēmas un ierobežojumi

Kultūru iniciatīvu klasificēšana pēc to darbības jomām galvenokārt tika veikta balstoties uz to statutos norādītajiem mērķiem. No tā izriet būtisks informācijas interpretācijas apgrūtinājums, kas saistīts ar to, ka no statūtu fragmentiem ne vienmēr var spriest, ko NVO patiešām dara - nereti statūti apzināti tiek veidoti pēc iespējas „plašāki”, lai NVO vajadzības gadījumā varētu nodarboties ar vairākām jomām. NVO darbības jomas laika gaitā var mainīties, bet statūti parasti paliek nemainīti.

Lai izvairītos no šādiem gadījumiem, informācija par kultūras iniciatīvām tika meklēta arī citos avotos. Tika izmantoti interneta vides meklētāji (piem., www.google.lv), analizētas iniciatīvu mājas lapas, uzzīņu krājumi, ziņas un raksti plašsaziņas līdzekļos. Tomēr arī šeit ir ierobežojumi: daudzām iniciatīvām nav savu mājas lapu vai arī tās sen nav atjaunotas un tajās ir minimāla informācija; par daudzām organizācijām nekas nav atrodams internetā.

Pētījumā izveidotā kultūras iniciatīvu datu bāze ietver visas tās organizācijas, kas varētu darboties tajā vai citā kultūras jomā. Tomēr iespējams, ka zināma daļa no tām faktiski nedarbojas vai arī nedarbojas kultūrā, bet bez padziļinātas individuālās analīzes tas nav nosakāms. Piem., ja organizācija iesniedz VID nepieciešamās atskaites, pat neveicot nekādas citas aktivitātes, tā „Lursoft” biedrību reģistrā tiek uzskatīta par aktīvu NVO.

Lai analizētu un noteiktu aktīvo NVO īpatsvaru, salīdzinātu to statūtos rakstītos mērķus un uzdevumus ar reālajām to aktivitātēm, pētījuma ietvaros veicām mikropētījumu – izveidojot nokodēto kultūras NVO DB izlases kopu ar 50 gadījumiem (organizācijām). Analīzes metodoloģija un rezultāti aprakstīti 2.2.nodaļā „Kultūras iniciatīvu darbības atspoguļojums interneta vidē”.

Kultūras iniciatīvu datu bāzes analīze

Pētījuma ietvaros, izmantojot dažādus reģistrus un uzņēmumu datu bāzes, piemēram, „Lursoft”, Centrālās statistikas pārvaldes, Kultūras kartes (www.kulturaskarte.lv) u.c., tika izveidota datu bāze ar šobrīd aktīvām nevalstiskajām organizācijām (turpmāk - NVO), kuras darbojas kultūras jomā (skat. 5.1. nodaļu „Metodoloģija”). Datu bāzē katra NVO tika aprakstīta (kodēta) ar vairākiem tās darbību raksturojošiem elementiem, piemēram, adrese, darbības virzieni, dibināšanas gads¹⁰⁰. Izmantojot dažādus interneta meklēšanas resursus, piemēram, google.com, zl.lv, 1188.lv, zalas-lapas.lv u.c., tika meklēta arī kultūras NVO kontaktinformācija (telefons, mājas lapa, e-pasta adrese).

25. tabula. Kultūras NVO datu bāzes apraksts

Kultūras NVO		Dibināšanas gads		Darbības joma		Adrese	
Biedrības	Nodibinājumi	Zināms	Nav zināms	Zināma	Nav zināma	Zināma	Nav zināma
1439	55	1412	82	1494	0	1494	0

Kultūras NVO skaits un dibināšanas dinamika

Laika gaitā aktīvo kultūras NVO skaits absolūtos skaitļos ir pastāvīgi pieaudzis, turklāt pieaugums ir diezgan straujš. Nodaļā turpmāk analizētais kultūras NVO skaita pieaugums, to dibināšanas dinamika sniedz ieskatu šajos procesos. Tomēr interpretējot datus ir jāņem vērā, ka: 1) dažādu reģistru dati var būt nepilnīgi; 2) daļa NVO nav reģistrējušās; 3) reģistros nav pieejami dati par nevalstiskajām organizācijām, kas tika dibinātas laika posmā no 1991. gada līdz 2007. gada beigām, bet kuras līdz 2008. gada novembrim beidza pastāvēt, mainīja nosaukumu vai juridisko statusu.

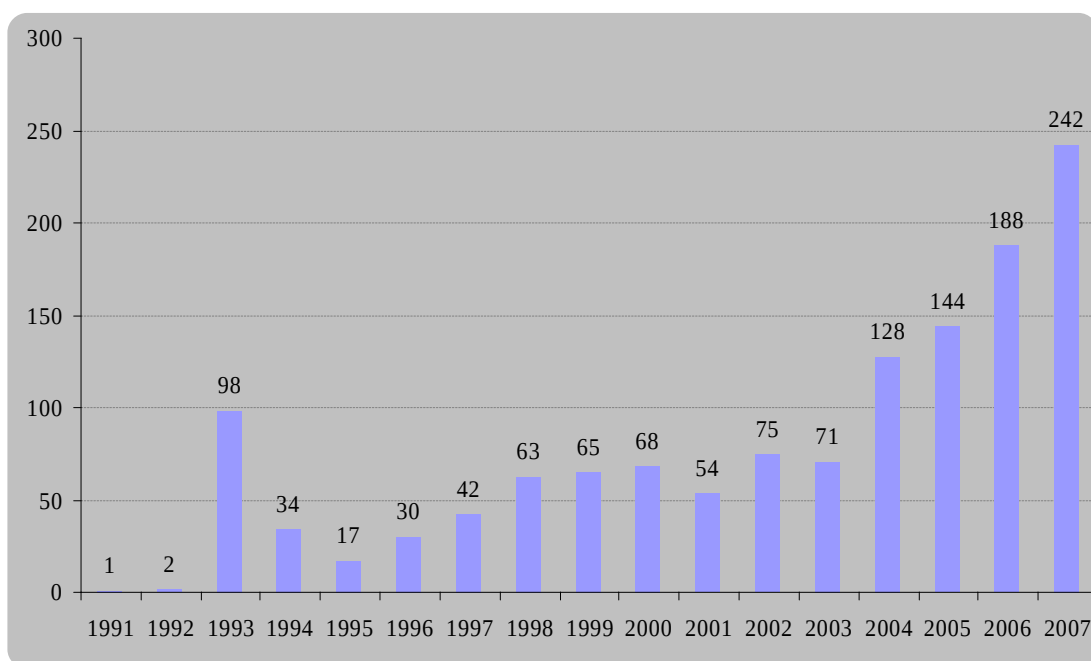
No kultūras NVO, kas reģistrētas 1991. gadā, kad Latvija atguva neatkarību, līdz šim darbojas tikai sešas. No šīm sešām organizācijām piecas kultūras NVO (balstoties uz internetā pieejamo informāciju) ir dibinātas vēl pirms 1991. gada – Latvijas Dabas un pieminekļu aizsardzības biedrība, kas reģistrēta 1959. gadā, Latvijas Rēriha biedrība un

¹⁰⁰ Datu bāzes veidošana un kultūras iniciatīvu kodēšana aprakstīta apakšnodaļā „Kultūras iniciatīvu datu bāzes kodēšana”.

Latvijas Tatāru biedrība „Idel” – 1988. gadā, Latvijas Restauratoru biedrība – 1989. gadā, un Latvijas Rakstnieku savienība – 1990. gadā. Šie gada skaitļi var neatbilst šobrīd oficiālās statistikas kritērijiem, tomēr tie liecina, ka šīs kultūras NVO ir vienas no vecākajām Latvijā aktīvām NVO.

Kultūras NVO skaita dinamiku labi raksturo to dibināšanas¹⁰¹ gadi. Viena kultūras NVO tika dibināta 1991. gadā, 1993. gadā – jau 98, bet 2007. gadā tika dibinātas jau 242 jaunas kultūras NVO. Iespējams, ka 2004. gadā veiktās izmaiņas likumdošanā¹⁰², kas atviegloja NVO reģistrāciju, veicināja straujāku to veidošanos un aktīvāku oficiālu reģistrāciju.

15. attēls. Kultūras NVO dibināšanas dinamika

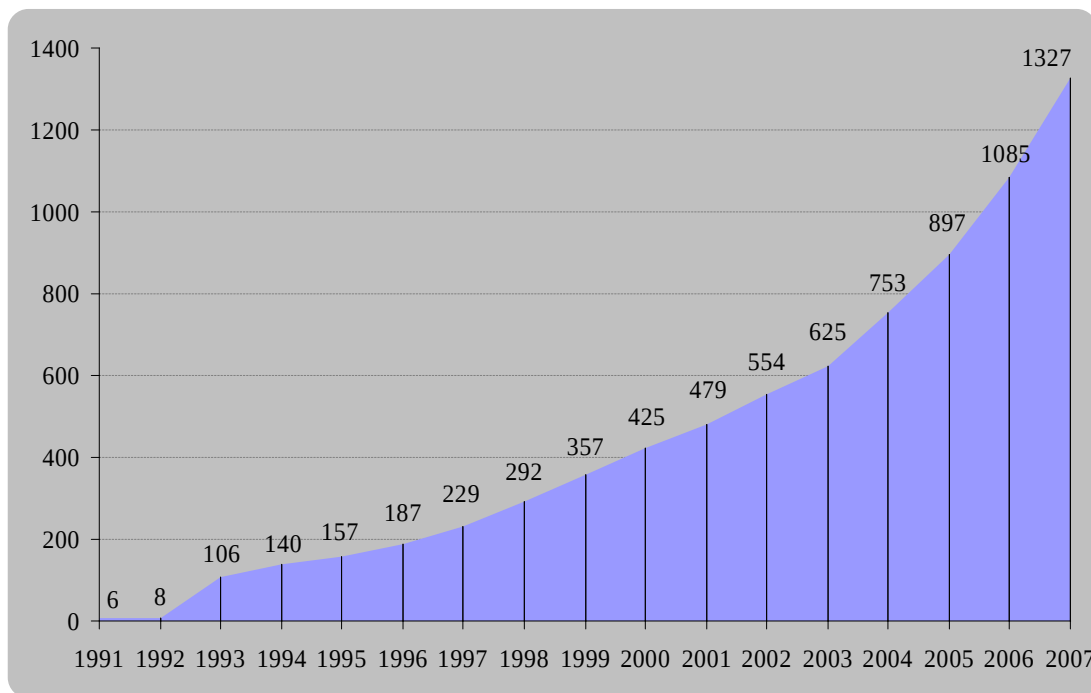
n=1322 (visas kultūras NVO, kuras dibinātas no 1991. gada līdz 2007. gadam, kurām zināms dibināšanas gads un kuras 2008. gada novembrī vēl darbojas)

Līdz ar to reģistru dati liecina, ka 56% no pašlaik reģistrētajām kultūras NVO kā savas darbības sākumu ir norādījušas pēdējo četru gadu periodu un tikai 8% laiku no 1991. līdz 1993. gadam.

¹⁰¹ Turpmāk tekstā ar to tiek saprasts organizāciju reģistrēšanas gads.

¹⁰² Jaunais Biedrību un nodibinājumu likums, atviegloji noteikumi NVO reģistrācijā.

16. attēls. Kultūras NVO skaita pieaugums

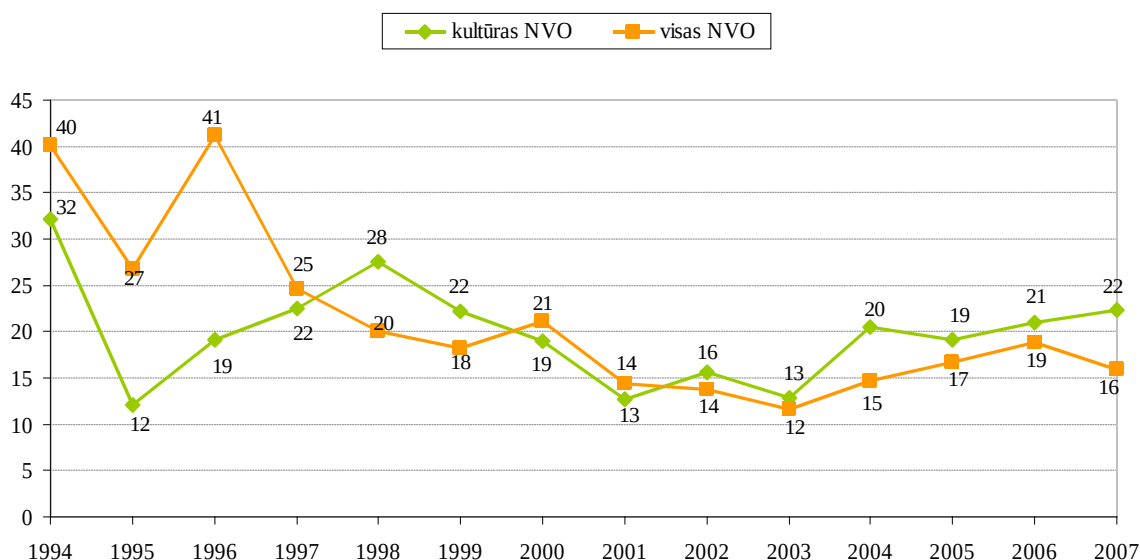

n=1327 (visas kultūras NVO, kuras dibinātas līdz 2007. gadam ieskaitot, kurām zināms dibināšanas gads un kuras 2008. gada novembrī vēl darbojas)

Dati liecina, ka 2008. gada novembrī turpina darboties 106 kultūras NVO, kuras uzsāka darbību 1993. gadā. 2007. gada beigās kopējais kultūras NVO skaits jau bija sasniedzis 1327.

17. attēlā „Kultūras un visu NVO skaita pieauguma tempi” var aplūkot gan kultūras NVO, gan visu NVO skaita pieaugumu procentos pret iepriekšējā gada kultūras NVO kopskaitu. 1994. gads tika izvēlēts par sākumu punktu, jo sākot ar šo gadu NVO skaita pieauguma tempi ir salīdzinoši nostabilizējušies. Laika posmā no neatkarības atgūšanas līdz 1994. gadam visu NVO skaita pieauguma tempi katru gadu bija ļoti augsti, jo sākotnējais NVO skaits bija ļoti mazs. Šajā gadījumā jāņem vērā, ka tiek aplūkotas NVO, kuras vēl turpina darboties 2008. gada novembrī.

17. attēls. Kultūras un visu NVO skaita pieauguma tempi (% pret iepriekšējā gada NVO kopējo skaitu)

n (kultūras NVO)=1327 (visas kultūras NVO, kuras dibinātas līdz 2007. gadam ieskaitot, kurām zināms dibināšanas gads un kuras 2008. gada novembrī vēl darbojas); n (visas NVO)=9018

Datu par visu NVO skaitu avots: „Lursoft”

Analizējot kultūras NVO skaitu un to veidošanās dinamiku, var konstatēt, ka gan kultūras NVO, gan kopējam NVO skaitam ir tendence nepārtraukti pieaugt laika gaitā. Svārstīties var NVO skaita pieauguma tempi un dinamika, bet absolūtos skaitļos, balstoties uz datiem, līdz šim nav novērojama parādība, ka kopējais vai kultūras NVO skaits būtu samazinājies. Raugoties uz kultūras NVO skaita pieauguma tempu svārstībām un dibināšanas dinamiku, ir iespējams saskatīt laika posmus, kas ir bijuši labvēlīgi vai nelabvēlīgi NVO veidošanai. Lai to varētu skaidrot sīkāk, būtu nepieciešama dziļāka analīze par procesiem un izmaiņām, kas konkrētajā gadā valstī ir notikuši, piemēram, likumdošanā, nodokļu politikā, kultūrā, ekonomikā.

Kultūras NVO izkārtojums pa reģioniem un rajoniem

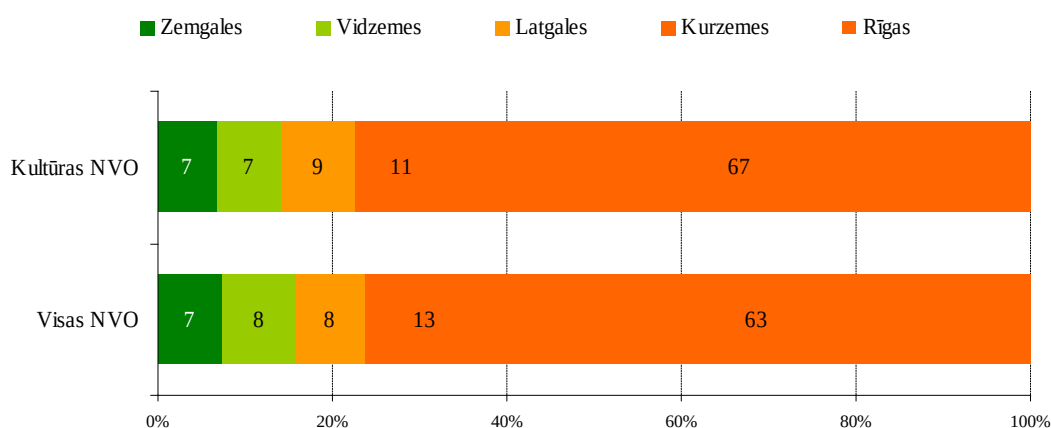
Šajā apakšnodaļā tiks aplūkotas atšķirības, kādas parādās kultūras NVO izvietojumā dažādos reģionos un rajonos. Analīzē izmantotās administratīvās vienības – administratīvais iedalījums 26 rajonos, iedalījums pilsētās (7 republikas nozīmes pilsētas, 51 rajona pilsēta, 19 novadu pilsētas) un pagastos¹⁰³, iedalījums piecos Latvijas attīstības

¹⁰³ *Pašvaldības* [tiešaiste]. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija [atsauce 2008.11.21]. Pieejams internetā: <http://www.raplm.gov.lv/pub/index.php?id=6>

plānošanas reģionos¹⁰⁴ – ir noteiktas, vadoties pēc Reģionālās un pašvaldību lietu ministrijas (RAPLM) mājas lapā publicētās informācijas. Datu bāzē esošās kultūras NVO tika sadalītas pa rajoniem un reģioniem, izmantojot to adrešu pasta indeksus un Latvijas pasta mājas lapā publicēto Rajonu apkalpojošo pasta nodaļu indeksu sarakstu¹⁰⁵.

Sākumā tiks aplūkots kultūras NVO izvietojums pa attīstības plānošanas reģioniem. Lielākā daļa kultūras NVO atrodas Rīgas reģionā (67%). Nākamais reģions pēc kultūras NVO kapacitātes ir Kurzemes reģions ar 11%. Pēc tam seko Latgales reģions ar deviņiem procentiem un Vidzeme un Zemgale, kur katrā atrodas septiņi procenti no kopējā kultūras NVO skaita. Aptuveni tāds pats procentuāls sadalījums vērojams arī visu reģistrēto NVO sadalījumā pa reģioniem: Rīgas reģiona īpatsvars ir 63%, tālāk seko Kurzemes reģions ar 13%, Latgales un Vidzemes reģioni katrs ar astoņiem procentiem un Zemgales reģions, kurā kopumā atrodas septiņi procenti no visām Latvijas NVO (skat 18. attēlu „NVO sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem (%)”).

18. attēls. NVO sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem (%)

n (kultūras NVO)=1494; n (visas NVO)=10130

Datu par visu NVO sadalījuma pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem avots: „Lursoft”

Lai labāk izprastu kultūras NVO daudzumu, nepieciešams pārrēķināt to skaitu uz katriem desmit tūkstošiem šī reģiona iedzīvotājiem. Rīgas reģionā ir ne tikai ievērojami lielāka kultūras NVO koncentrācija, bet to īpatsvars pret iedzīvotāju skaitu arī ir vislielākais – aptuveni deviņas kultūras NVO uz katriem 10 000 iedzīvotājiem (skat. 19.attēlu

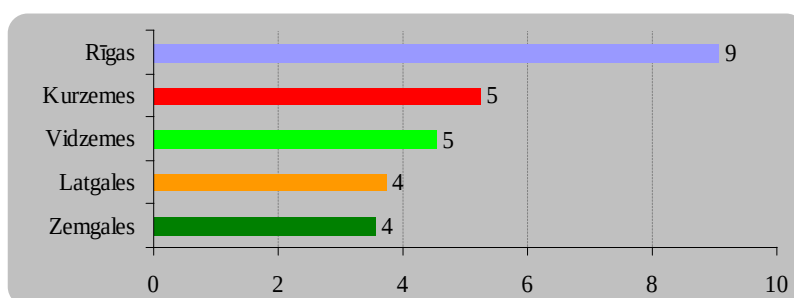
¹⁰⁴ *Plānošanas reģioni* [tiešsaiste]. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija [atsauce 2008.11.21]. Pieejams internetā: <http://www.raplm.gov.lv/pub/index.php?id=52>

¹⁰⁵ *Pasta indeksu grāmata* [tiešsaiste]. Latvijas pasts [atsauce 2008.11.21]. Pieejams internetā: http://www2.pasts.lv/lv/uzzinas/indeksu_gramata.html

„Kultūras NVO skaits Latvijas attīstības plānošanas reģionos uz 10 000 iedzīvotājiem”). Rīgas reģionā ir vislielākais iedzīvotāju blīvums, un tas rada iespējas atrast domubiedrus pat cilvēkiem ar specifiskām kultūras interesēm.

Salīdzinot pārējos Latvijas reģionus, situācija tajos ir diezgan līdzīga. Kurzemes un Vidzemes reģionos ir aptuveni piecas kultūras NVO uz 10 000 iedzīvotājiem, un Latgales un Zemgales reģionos ir tikai nedaudz mazāk – četras kultūras NVO uz katrām 10 000 cilvēkiem.

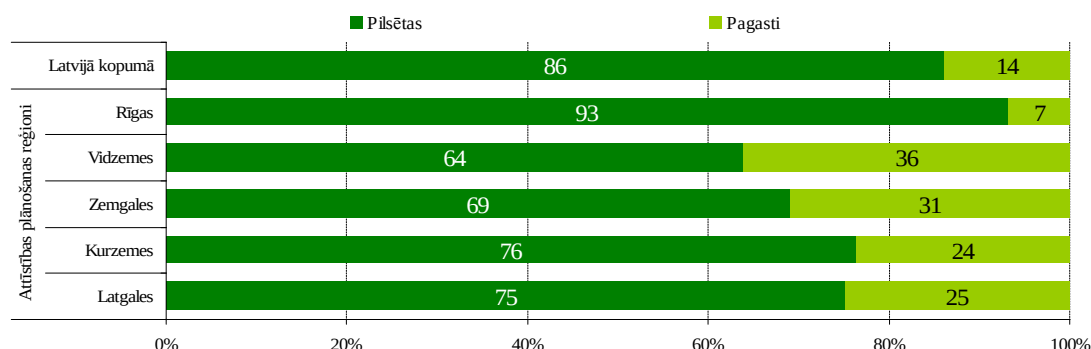
19. attēls. Kultūras NVO skaits Latvijas attīstības plānošanas reģionos uz 10 000 iedzīvotājiem

n (kultūras NVO)=1494; Datu par iedzīvotāju skaitu reģionos avots: Centrālā statistikas pārvalde

Svarīgi ir zināt arī kultūras NVO izvietojumu vadoties pēc apdzīvotas vietas tipa, kurā tās atrodas. Latvijā kopumā 86% no visām kultūras NVO atrodas pilsētās, 14% – pagastos. Tas ir skaidrojams ar to, ka pilsētas ir daudz blīvāk apdzīvotas, tur ir attīstītāka saimnieciskā infrastruktūra un līdz ar to arī labāki nosacījumi nevalstiskā sektora attīstībai.

20. attēls. Kultūras NVO sadalījums Latvijas attīstības plānošanas reģionos pēc apdzīvotas vietas tipa (%)

n=1494

Tomēr pilsētu un pagastu NVO proporcijas dažādos reģionos atšķiras. Lielākā daļa no Rīgas reģiona kultūras NVO atrodas pilsētās – 93%, un pagastos atrodas tikai 9% no

Rīgas reģiona kultūras NVO. Procentuāli visvairāk (36%) NVO bija Vidzemes pagastos. To varētu skaidrot gan ar mazo pilsētu skaitu un nelielo iedzīvotāju blīvumu, gan arī lielāku iedzīvotāju etniskās struktūras viendabību un lauku kopienā stipri iesakņotām nacionālajām kultūras tradīcijām.

NVO sīkāku sadalījumu pa rajoniem var aplūkojot 26. tabulā ‘*Kultūras NVO izkārtojums pa rajoniem*’ (26 Latvijas rajoni sakārtoti alfabēta secībā), kur norādīts, cik tajos šobrīd darbojas kultūras NVO (absolūtos skaitļos un procentuāli no visām Latvijas kultūras NVO).

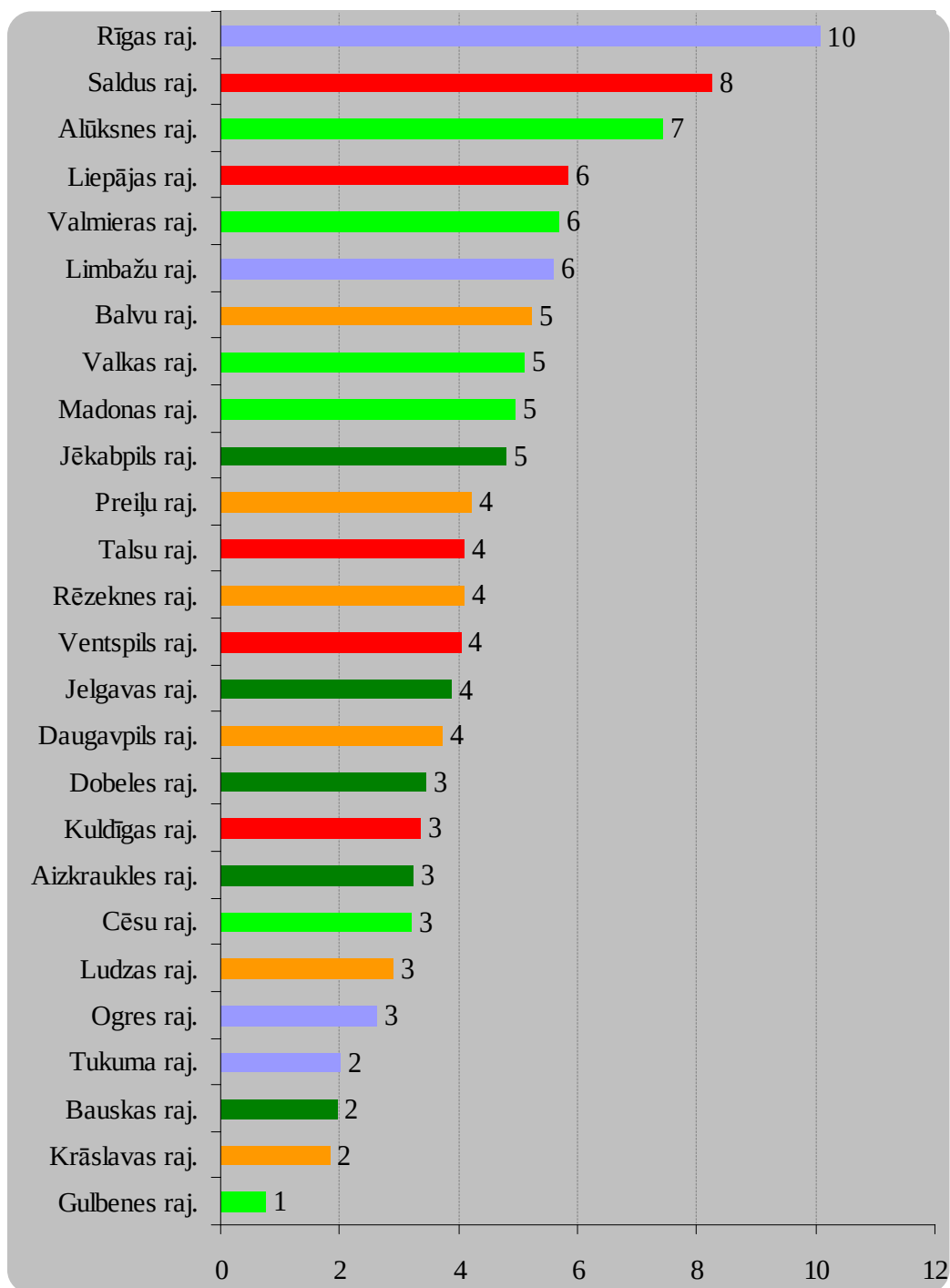
26. tabula. **Kultūras NVO izkārtojums pa rajoniem**

Rajons	Skaits	Procenti
Aizkraukles	13	0,9
Alūksnes	18	1,2
Balvu	14	0,9
Bauskas	10	0,7
Cēsu	18	1,2
Daugavpils	54	3,6
Dobeles	14	0,9
Gulbenes	2	0,1
Jēkabpils	26	1,7
Jelgavas	39	2,6
Krāslavas	6	0,4
Kuldīgas	12	0,8
Liepājas	75	5,0
Limbažu	21	1,4

Rajons	Skaits	Procenti
Ludzas	9	0,6
Madonas	21	1,4
Ogres	17	1,1
Preiļu	15	1,0
Rēzeknes	31	2,1
Rīgas	946	63,3
Saldus	30	2,0
Talsu	20	1,3
Tukuma	11	0,7
Valkas	16	1,1
Valmieras	33	2,2
Ventspils	23	1,5
Kopā:	1494	100

Lai labāk izprastu kultūras NVO sadalījumu pa rajoniem, pārrēķinām to skaitu uz katriem desmit tūkstošiem rajona iedzīvotājiem (skat. 21. attēlā ‘*Kultūras NVO skaits uz 10 000 iedzīvotājiem rajonos*’). Lai informācija būtu vieglāk uztverama, dažādi Latvijas rajoni apzīmēti ar dažādām krāsām.

21. attēls. Kultūras NVO skaits uz 10 000 iedzīvotājiem rajonos

n (kultūras NVO)=1494

Datu par iedzīvotāju skaitu rajonos avots: Centrālā statistikas pārvalde

Arī rajonu dalījumā Rīgas rajons saglabā ievērojamu pārsvaru pār citiem ar 10 kultūras NVO uz 10 000 iedzīvotājiem. Tālāk seko Saldus rajons ar astoņām un Alūksnes rajons ar septiņām organizācijām uz 10 000 iedzīvotājiem. Liepājas, Valmieras, Limbažu

rajonos ir aptuveni sešas kultūras NVO uz 10 000 iedzīvotājiem, Balvu, Valkas, Madonas un Jēkabpils rajonos – piecas, Preiļu, Talsu, Rēzeknes, Ventspils, Jelgavas un Daugavpils rajonos – četras, Dobeles, Kuldīgas, Aizkraukles, Cēsu, Ludzas un Ogres rajonos – trīs, Tukuma, Bauskas un Krāslavas rajonos – divas, un Gulbenes rajonā ir tikai viena kultūras NVO uz katriem 10 000 iedzīvotājiem.

Līdzīgas tendences NVO skaitā uz 10 000 iedzīvotājiem ir novērojamas arī aplūkojot kopēju NVO skaitu rajonos. Bauskas, Krāslavas un Gulbenes rajoni arī pēc šī rādītāja atrodas saraksta apakšgalā (Bauskas rajonā 24 NVO, Gulbenes – 22, Krāslavas – 20). Salīdzinājumam var minēt, ka saraksta augšgalā kā parasti atrodas Rīgas rajons ar 62 NVO uz 10 000 iedzīvotājiem, Liepājas rajons ar 56 un Alūksnes rajons ar 46 organizācijām. Līdz ar to var izdarīt secinājumu, ka kultūras NVO izplatība ir saistīta ar to, cik nevalstiskais sektors kopumā ir attīstīts konkrētos rajonos.

Aplūkojot kultūras NVO koncentrāciju Latvijā dažādos reģionos un rajonos, redzams, ka iedzīvotāju blīvums un skaits noteiktā teritorijā nav vienīgie būtiskie faktori, kas veido labvēlīgu vidi kultūras NVO darbībai. To ilustrē fakts, ka otrā un trešā lielākā kultūras NVO koncentrācija uz 10 000 iedzīvotājiem vērojama attiecīgi Saldus un Alūksnes rajonos, kas neizceļas nedz ar lielu iedzīvotāju skaitu, nedz ar blīvu apdzīvotību. Tajā pašā laikā tādi rajoni kā Daugavpils, Rēzeknes, Jelgavas un Ventspils, kuros ietilpst arī republikas nozīmes pilsētas, kas pēc iedzīvotāju blīvuma seko tūlīt aiz Rīgas, kultūras NVO koncentrācijas uz 10 000 iedzīvotājiem ziņā atrodas nedaudz zem vidējiem rādītājiem Latvijā. Tas parāda, ka kultūras NVO koncentrāciju būtiski var ietekmēt arī citi faktori, piemēram, vietas ģeogrāfiskais stāvoklis, transporta un sakaru infrastruktūras attīstība, dažādi sociāli faktori, kultūras tradīcijas. Tādējādi mēs varam secināt, ka rajonu pašvaldībām ir iespēja veicināt cilvēku sociālās aktivitātes, tajā skaitā arī dažādās kultūras aktivitātes. Lai šīs īpatnības noskaidrotu, būtu jāveic atsevišķi salīdzinošie pētījumi.

Kultūras NVO sadalījums pēc to darbības jomām

Pilnīgāku priekšstatu par kultūras NVO darbību sniedz ziņas par to, kādi darbības virzieni kultūras jomā darbojošos nevalstisko organizāciju vidū ir visizplatītākie un kādi – mazāk izplatīti. Šāda analīze var palīdzēt atbildīgām instancēm novērtēt un pieņemt informētus, pamatotus lēmumus kādas nozares atbalstīšanai, lai saglabātu kultūras vides daudzveidību. Šajā nodaļā tiks sniegts ieskats gan vispārīgā kultūras NVO darbības virzienu raksturojumā, gan arī tiks sīkāk analizēts katrs darbības virziens atsevišķi.

Šajā datu bāzē ir gan nevalstiskas organizācijas, kuru darbība ir orientēta tieši uz kultūru, gan tās NVO, kurām kultūras aktivitātes ir pakārtotas citiem darbības virzieniem. Kopumā vairāk nekā 80% jeb 1207 no datu bāzē iekļautajām NVO kultūra ir to galvenā darbības sfēra. Vismazāk ar kultūras aktivitātēm nodarbojas NVO, kuru pamatdarbības virzieni ir veselība (9 organizācijas), likumdošana, interešu aizstāvēšana, politika (6) un filantropijas starpniecība, brīvprātīgā darba veicināšana (6). Jāpiebilst, ka daudzas no NVO, kuru pamatdarbība ir kultūra un māksla, nodarbojas ar filantropiju vai brīvprātīgo darbu, bet šīs darbības virziens nav tik izteikts, lai būtu galvenais.

27. tabula. **Kultūras NVO galvenās darbības jomas**

Galvenā darbības joma	Skaitis
Kultūra, māksla	1207
Biznesa, profesionālās asociācijas, arodbiedrības	43
Sociālie pakalpojumi	42
Attīstība, mājokļu apgāde	42
Izglītība, pētniecība	39
Starptautiskās aktivitātes	24
Cita atpūta; sociālie klubi	23
Reliģija	20
Vide	19
Sports	14
Veselība	9
Likumdošana, interešu aizstāvība, politika	6
Filantropijas starpniecība, brīvprātīgā darba veicināšana	6
Kopā	1494

Latvijā kopumā var runāt par trim dominējošiem kultūras NVO darbības virzieniem¹⁰⁶. 54% no visām kultūras NVO darbojas kultūras un mākslas pakalpojumu un aktivitāšu sfērā¹⁰⁷. Šīs darbības jomas augstā izplatība varētu būt skaidrojama arī ar to, ka šai jomai

¹⁰⁶ Šajā sadaļā attēlos un tabulās darbības jomu sadalījumos to kopējā procentu summa var pārsniegt 100%. Tas saistīts ar to, ka viena kultūras NVO var vienlaikus darboties vairākas nozarēs, piemēram, skatuves mākslā un mūzikā, un kodējot šīs organizācijas darbības jomas, tai tiek piešķirti divi kodi. Detalizētāku aprakstu par kodēšanu un metodoloģiju var iegūt apakšnodaļā „Kultūras iniciatīvu datu bāzes kodēšana”.

¹⁰⁷ Darbības jomu kodu skaidrojumi:

Kultūrizglītība – NVO, kas veic izglītojošas darbības kultūras sfērā;

Literatūra – NVO, kuru darbība saistīta ar literatūru;

Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes – NVO, kas iesaistās dažādās ar kultūru un mākslu saistītās aktivitātēs – pasākumu, izstāžu organizēšana, mākslinieku atbalstīšana un tamlīdzīgi, gan Latvijas, gan starptautiskā mērogā;

Kultūras mantojums – NVO, kas dažādos veidos iesaistās kultūras mantojuma saglabāšanā un popularizēšanā;

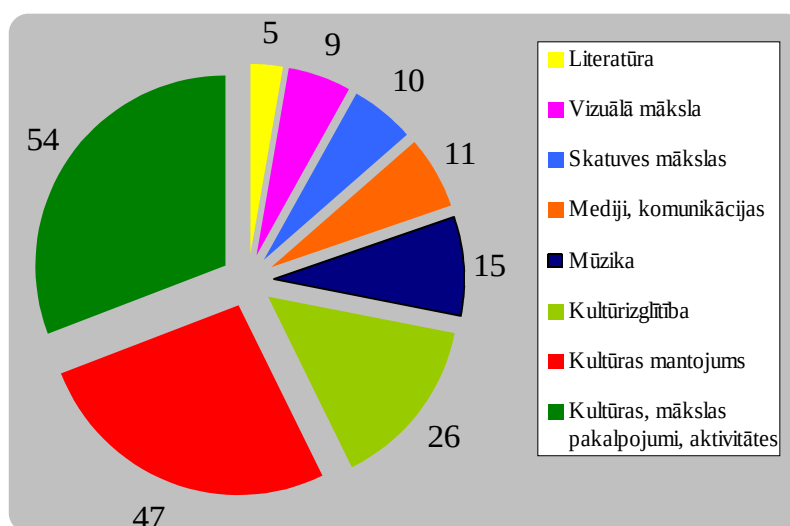
Skatuves māksla – NVO, kuru darbība saistīta ar skatuves mākslu, piemēram, teātri, deju.

Mūzika – NVO, kuru darbība saistās ar dažādiem mūzikas žanriem, piemēram, tautas, akadēmisko, koru, populāro mūziku un tamlīdzīgi;

Mediji un komunikācija – NVO, kuru darbība saistīta ar medijiem, filmu, mūzikas, papīra formāta izdevumu - grāmatu, žurnālu u.c. – izdošanu vai publicēšanu;

nereti tika pieskaitītas kultūras NVO, kuru darbība statūtos bija salīdzinoši vispārīgi aprakstīta vai kurām statūtos bija minēti daudzi darbības virzieni, kurus visus nevarēja atsevišķi nokodēt, bet kuri kopumā iekļāvās kategorijā *kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes*. Otrā izplatītākā ir kultūras mantojuma sfēra, pie kuras var pieskaitīt 47% kultūras NVO. Trešajā vietā ir kultūrizglītība, ar ko nodarbojas aptuveni ceturtdaļa jeb 26% no visām kultūras NVO. Nākamās izplatītākās ir kultūras NVO, kas darbojas mūzikas laukā un kuras sastāda 15% no kultūras NVO. Tālāk seko kultūras NVO, kas darbojas mediju un komunikācijas (11%), skatuves mākslas (10%), vizuālās mākslas sfērās (9%). Vismazāk ir kultūras NVO, kas savu darbību izvērš literatūras laukā, pie šīs jomas tiek pieskaitīti tikai pieci procenti no visām kultūras NVO.

22. attēls. Kultūras NVO sadalījums pa darbības jomām (%)

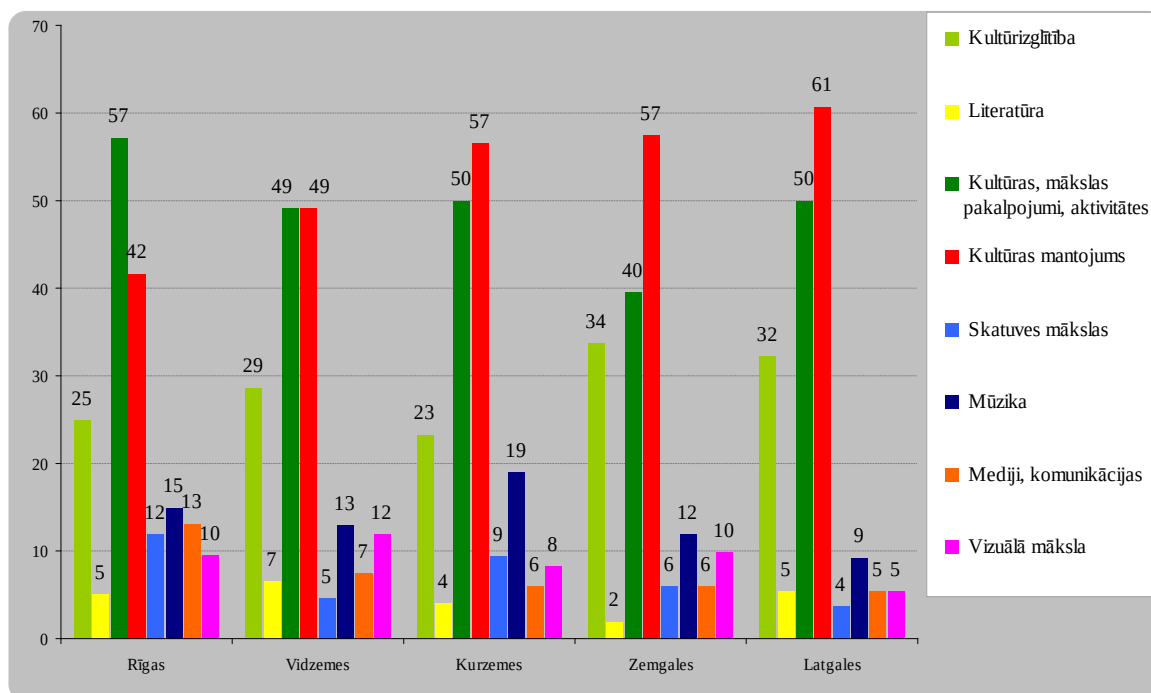

n=1494; vairākatbilžu jautājums (summa var pārsniegt 100%)

Detalizētāku informāciju ainu par kultūras NVO darbības virzienu izplatību var iegūt, aplūkojot to reģionālā griezumā (skat. 23. attēlā ‘*Kultūras NVO sadalījums pa sašaurinātām darbības jomām Latvijas attīstības plānošanas reģionos*’).

Vizuālā māksla – NVO, kuru darbība saistīta ar fotografēšanu, glezniecību, arhitektūru, skulptūru un citiem vizuālās mākslas veidiem.

23. attēls. Kultūras NVO sadalījums pa darbības jomām Latvijas attīstības plānošanas reģionos (%)

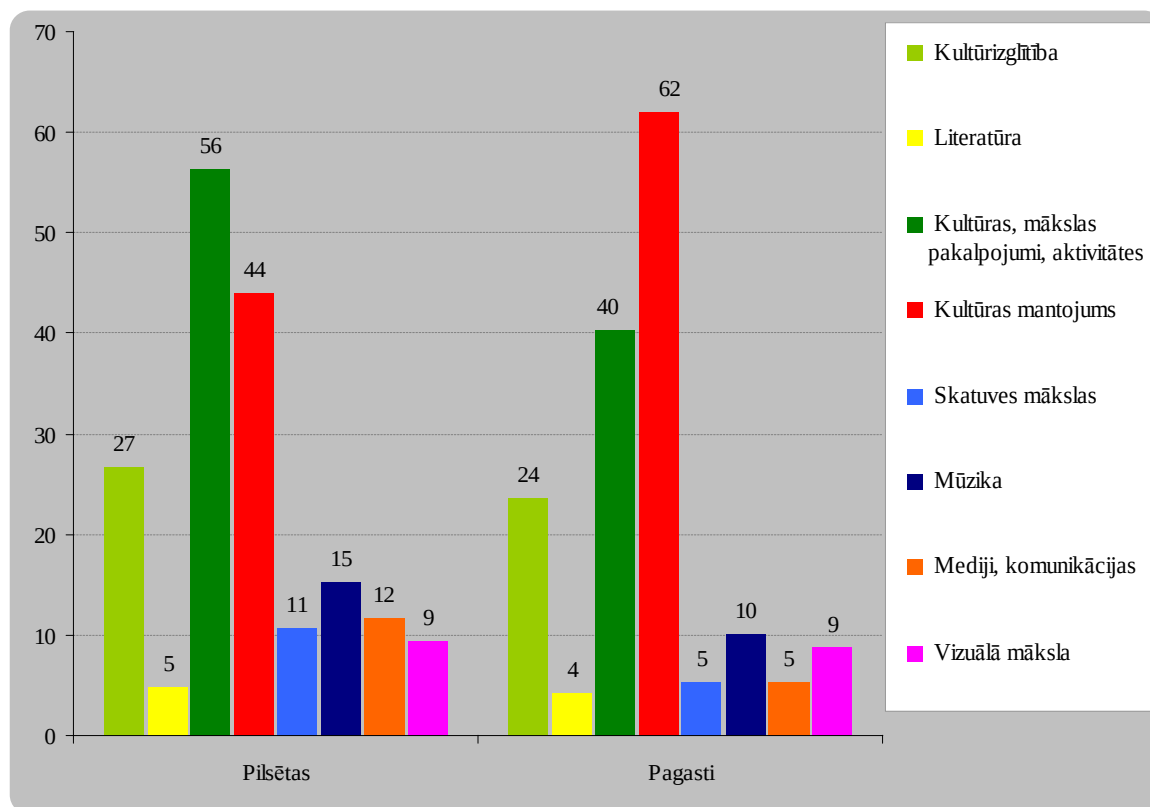

n=1494; vairākatbilžu jautājums (summa var pārsniegt 100%)

Aplūkojot kultūras NVO darbības virzienus reģionālā griezumā, redzams, ka Latvijas reģionos dažādu NVO darbības jomu īpatsvars būtiski atšķiras. Salīdzinājumā ar citiem reģioniem, Rīgas reģionā īpaši izplatītas jomas ir kultūras un mākslas pakalpojumi un aktivitātes (57%), skatuves māksla (12%) un mediji un komunikācija (13%), savukārt procentuāli mazāk ir izplatītas kultūras NVO, kas darbojas kultūras mantojuma (42%) laukā. Vidzemes reģionā, salīdzinot ar citiem, ir vairāk izplatīta vizuālā māksla (12%) un literatūra (7%). Kurzemes reģionā ir lielākais mūzikas NVO īpatsvars (19%). Zemgales reģionā procentuāli vismazāk kultūras NVO darbojas kultūras un mākslas aktivitāšu un pakalpojumu (40%) un literatūras (2%) jomās, bet vairāk attīstīta ir kultūrizglītības (34%) joma. Latgales reģionā ir visvairāk izplatīta kultūras NVO darbība kultūras mantojuma (61%) laukā, toties procentuāli vismazāk kultūras NVO salīdzinājumā ar pārējiem reģioniem pievēršas skatuves mākslai (4%) un vizuālajai mākslai (5%).

Svarīgi ir arī aplūkot kultūras NVO darbības virzienu izplatību atkarībā no apdzīvotas vietas tipa, kurā kultūras NVO darbojas, tādēļ tiks aplūkota kultūras NVO darbības jomu izplatība pilsētās un pagastos. Šāds skatījums ļaus iegūt priekšstatu, kā konkrētu kultūras NVO darbības virzienu izplatība ir atkarīga no apdzīvotas vietas lieluma, iedzīvotāju skaita un apdzīvotības blīvuma tajā.

24. attēls. Kultūras NVO sadalījums pa sašaurinātām darbības jomām pēc apdzīvotas vietas tiptiem (%)

n=1494; vairākatbilžu jautājums (summa var pārsniegt 100%)

Dažādos apdzīvotu vietu tipos atšķiras dažādu kultūras jomu NVO īpatsvars. Īpaši tas attiecas uz kultūras un mākslas pakalpojumiem, medijiem un komunikāciju, kā arī kultūras mantojumu. Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes ir biežāk izplatītas pilsētu kultūras NVO darbības laukā – šajā jomā darbojas 56% pilsētu, bet pagastos – 40% kultūras NVO). Arī mediji, komunikācijas, mūzika, skatuves māksla kā kultūras NVO darbības jomas ir vairāk izplatītas pilsētās nekā pagastos. Savukārt pagastos izteiktāka ir kultūras NVO darbība kultūras mantojuma sfērā, kur šai nozarei pievēršas 62% kultūras NVO, kamēr pilsētās – 44%.

Kultūras NVO darbības jomas: kultūras, mākslas pakalpojumi un aktivitātes

Kultūras un mākslas pakalpojumu joma Latvijā kopumā ir visizplatītākā. Kultūras NVO darbības jomā *kultūras, mākslas pakalpojumi un aktivitātes*, atbilstoši lietotajai klasifikācijas sistēmai, tika dalītas sīkākās apakšjomās – mākslinieku tiesību aizstāvība, profesionālās apvienības; kultūras, mākslas producēšana; starpkultūru sakari un starptautiskā sadarbība.

Apakškategoriā *mākslinieku tiesību aizstāvība, profesionālās apvienības* tika iekļautas tās kultūras NVO, kuru darbība saistās ar mākslinieku apvienošanu vai nu pēc profesionālās darbības vai kādiem citiem kritērijiem, lai veicinātu viņu darbību, aizstāvētu mākslinieku tiesības. Ilustrācijai var minēt biedrību "Latvijas Grāmatu autoru asociācija", kuras statūtos darbības virzienos ir rakstīts: „Apvienot grāmatu autorus neatkarīgi no to pārstāvēto žanru specifikas...”.

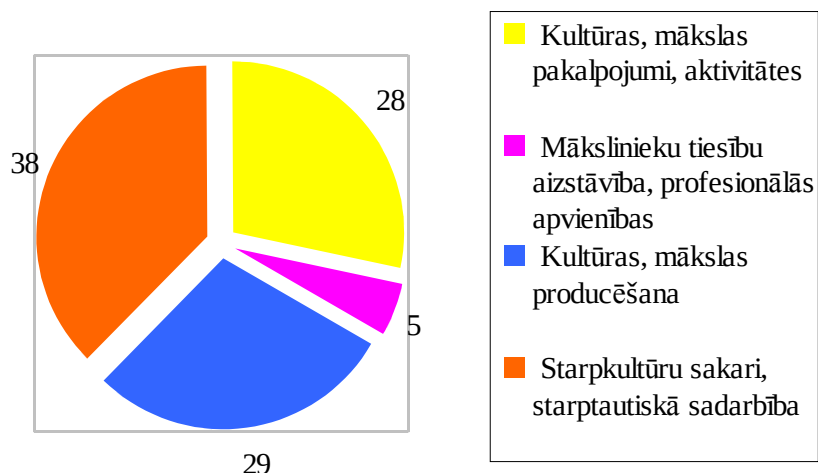
Apakškatēgorija *kultūras, mākslas producēšana* ietver kultūras NVO, kuru darbība saistās ar dažādu kultūras vai mākslas pasākumu, izstāžu, koncertu rīkošanu, organizēšanu vai kuras savādāk ir tieši iesaistītas kultūras vai mākslas radīšanā. Ilustrācijai var minēt biedrību „Vārda mūzika”, kura darbības virzienos ir norādījusi „kultūras un mūzikas pasākumu, festivālu organizēšanu”.

Apakškategoriā *starpkultūru sakari, starptautiska sadarbība* ir kultūras NVO, kuru darbība kultūras sfērā mērķu sasniegšanai ietver sevī sadarbību starptautiskā līmenī ar citām organizācijām vai kuru darbība ietver citu kultūru popularizēšanu Latvijā vai Latvijas kultūras dzīves popularizēšanu ārvalstīs. Ilustrācijai var minēt „Kultūras un izglītības atbalsta biedrību”, kuras darbības mērķis ir „veicināt ... koru kultūras starptautisku sadarbību, apmaiņu un bagātināšanos; aktivizēt Latvijas starptautisko kultūras sadarbību; popularizēt Latvijas koru kultūru ārzemēs”.

Tās kultūras NVO, kuras nevarēja klasificēt kādā no apakškategoriām, piemēram, biedrība „Garāža”, kuras viens no darbības mērķiem ir „apkārtējās kultūras dzīves veicināšana”, tika kodētas ar vispārīgo kodu – *kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes*.

23. attēlā „Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes (%)” var redzēt, kā vispārīgā darbības joma – kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes – sadalās sīkāk un cik procentuāli šīs jomas ietvaros izplatīta ir katra apakškatēgorija. Vislielākā daļa no šīs jomas organizācijām nodarbojas ar starpkultūru sakariem, starptautisku sadarbību (38%). Ļoti izplatīta ir arī kultūras, mākslas producēšana (29%) un kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes (28%). Šīs jomas ietvaros mākslinieku tiesību aizstāvība, profesionālās apvienības (5%) ir diezgan maz izplatīts kultūras NVO darbības virziens.

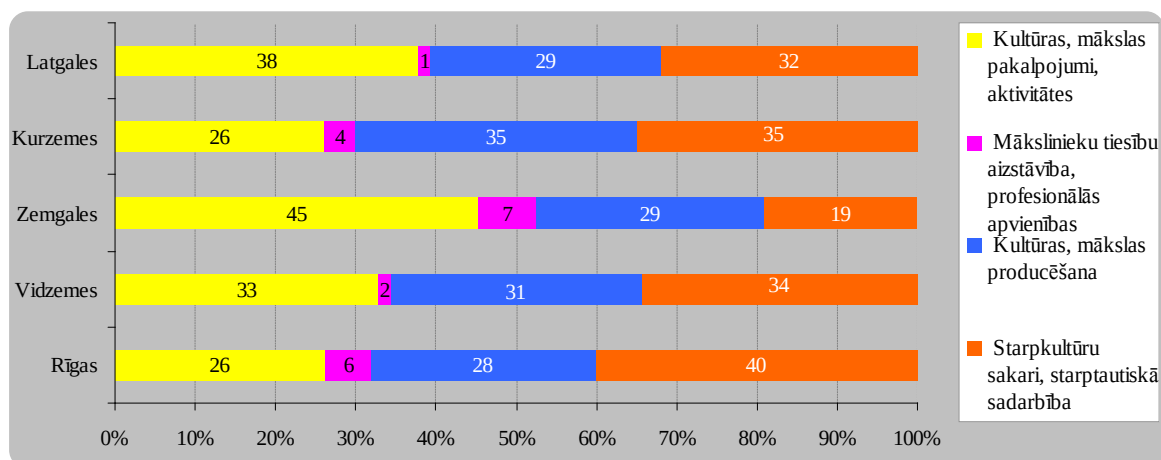
25. attēls. Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes (%)

n=959 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Aplūkojot šīs jomas apakškategoriju sadalījumu pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, var novērot, ka dažādos reģionos sadalījums ir atšķirīgs. Tikai darbības joma - kultūras, mākslas producēšana veido salīdzinoši līdzīgu daļu visos reģionos, apmēram 30% (Rīgas reģionā 28%, Vidzemes – 31%, Zemgales – 29%, Kurzemes – 35%, Latgales – 29%). Vislielākās atšķirības ir vērojamas starpkultūru sakaru, starptautiskās sadarbības apakšjomā, ar ko Zemgales reģionā nodarbojas 19% no šīs jomas kultūras NVO, bet Rīgas reģionā 40%. Pārējos reģionos šī apakškategorija svārstās no 32% Latgalē līdz 35% Kurzēmē. Zemgales reģionā (7%) un Rīgas reģionā (6%) lielāka daļa šīs jomas kultūras NVO nekā citos reģionos pievēršas mākslinieku tiesību aizstāvībai, profesionālo asociāciju darbībai.

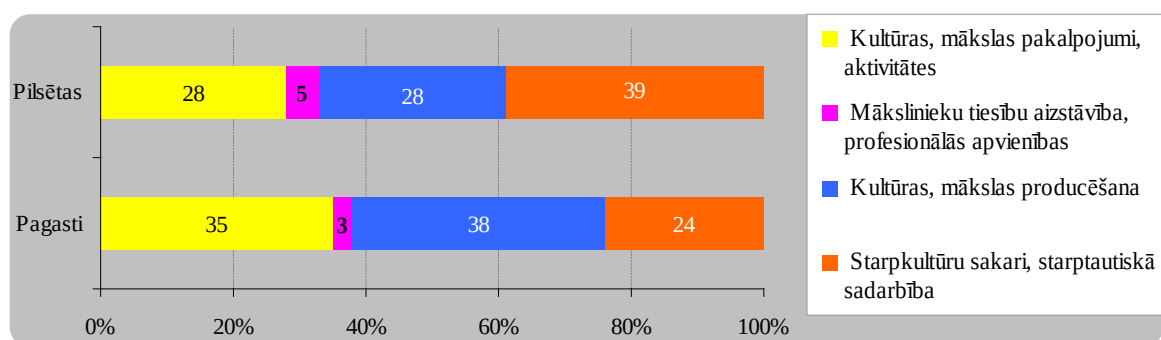
26. attēls. Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem (%)

n=959 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Šīs jomas apakškategoriju veidu proporcijās ir vērā ņemamas atšķirības, raugoties no apdzīvotas vietas tipa perspektīvas. Pagastos (35%) ir izteikti lielāks īpatsvars vispārīgākai kultūras NVO darbības apakšjomai (kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes) nekā pilsētās (28%). Savukārt pilsētās ir procentuāli vairāk kultūras NVO, kas darbojas starpkultūru sakaru, starptautiskās sadarbības apakšjomā (pilsētās – 39%, pagastos – 24%).

27. attēls. Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes: sadalījums pēc apdzīvotas vietas tipa (%)

n=959 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

28. tabulā „Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes: sadalījums pa rajoniem” var iepazīties ar šīs kultūras NVO darbības jomas apakškategoriju izplatību absolūtos skaitļos Latvijas 26 rajonos.

28. tabula. Kultūras un mākslas pakalpojumi, aktivitātes: sadalījums pa rajoniem

Rajons	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	Mākslinieku tiesību aizstāvība, profesionālās apvienības	Kultūras, mākslas producēšana	Starpkultūru sakari, starptautiskā sadarbība	Kopā
Aizkraukles	3	0	1	0	4
Alūksnes	3	1	1	5	10
Balvu	5	1	2	1	9
Bauskas	0	0	4	0	4
Cēsu	5	0	4	5	14
Daugavpils	11	0	10	12	33
Dobeles	4	0	2	0	6
Gulbenes	2	0	0	0	2
Jēkabpils	6	0	2	3	11
Jelgavas	6	3	4	5	18
Krāslavas	2	0	0	0	2
Kuldīgas	2	0	4	1	7
Liepājas	8	2	16	20	46
Limbažu	4	0	5	1	10
Ludzas	0	0	0	1	1
Madonas	2	0	5	3	10
Ogres	4	0	0	1	5
Preiļu	4	0	1	2	7
Rēzeknes	6	0	8	7	21
Rīgas	171	38	183	272	664
Saldus	8	0	7	7	22
Talsu	4	0	3	2	9
Tukuma	1	0	2	0	3
Valkas	5	0	1	2	8
Valmieras	3	0	8	6	17
Ventspils	4	2	5	5	16
Kopā	273	47	278	361	959

Kultūras NVO darbības jomas: kultūras mantojums

Šajā nodaļā tiks analizēts kultūras mantojums kā kultūras NVO darbības joma. Kultūras mantojums Latvijā kopumā ir otra izplatītākā kultūras NVO darbības sfēra.

Kultūras NVO darbības jomā kultūras mantojums tika klasificēts šādās apakšvienībās – tradicionālā kultūra; etniskās minoritātes; kultūras pieminekļu aizsardzība; muzeji; arhīvi; nemateriālais kultūras mantojums; bibliotēkas; autortiesības.

Apakš kategorija *tradicionālā kultūra* ietver tās kultūras NVO, kuru darbība saistās ar kādu kultūras tradīciju saglabāšanu, veidošanu vai popularizēšanu. Ilustrācijai var minēt biedrību "LINDADRIEK", kuras darbības virzienos ir minēta „Limbažu pagasta

kultūrvēsturiskās vides apzināšana, izceļot Ziemeļvidzemes lībiešu tradīcijas; Dzimtas kultūrvides sakopšana, saglabājot un pilnveidojot lauku sētas tradīcijas..”.

Apakš kategorijā *etniskās minoritātes* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība kaut kādā mērā ir saistīta ar etniskām minoritātēm, to kultūru saglabāšanu, popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Kham”, kuras viens no darbības mērķiem ir „rosināt čigānu tautību apzināt savas kultūras mantojumu..”.

Apakš kategorijā *kultūras pieminekļu aizsardzība* ir grupētas tās kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar dažādu kultūras pieminekļu saglabāšanu, aprūpi, aizsardzību. Ilustrācijai var minēt biedrību „Oleru muiža”, kuras viens no darbības mērķiem ir minēta „Oleru muižas kultūrvēsturiskās vides atjaunošana saglabāšana un uzturēšana”.

Apakš kategorijā *muzeji* tika ierindotas kultūras NVO, kuru darbība saistās ar dažādu muzeju darbību, to darbības veicināšanu vai savādāku atbalstu muzejiem, piemēram, „Miervalda Ķemera mākslas biedrība”, kuras viens no darbības mērķiem ir „nodrošināt Miervalda Ķemera sabiedriskā muzeja Ķemeros, Jūrmalā saglabāšanu, kolekcijas papildināšanu, latviskās kultūras eksponēšanu..”.

Apakš kategorijā *arhīvi* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar dažādu kultūras nozaru arhīvu un datu bāzu veidošanu, uzturēšanu, izplatīšanu un popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Projekts videoatmiņa”, kurai viens no darbības uzdevumiem ir izvirzīts „veidot TV, video un kino dokumentālo darbu digitāla formāta arhīvus. Izplatīt informāciju par minēto arhīvu saturu, pieejamību un izmantošanas nosacījumiem”.

Apakš kategorijā *nemateriālais kultūras mantojums* tika klasificētas tādas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar nemateriālu kultūras vērtību apzināšanu, glabāšanu un popularizēšanu, piemēram, biedrības „Baltu būra” darbības uzdevums ir „apzināt, saglabāt un vairogt baltu cilmes tautu, tajā skaitā - latviešu, nemateriālās kultūras vērtības”.

Apakš kategorijā *bibliotēkas* tika iekļautas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar bibliotēku darbību, uzturēšanu, materiālu vai kāda cita veida atbalstīšanu. Kā ilustrāciju var minēt fondu „Atbalsts kultūrai Jelgavā”, kura viens no darbības uzdevumiem ir „sekmēt un finansiāli atbalstīt Jelgavas pilsētas bibliotēku, muzeju un kultūras darbinieku tālākizglītošanos”.

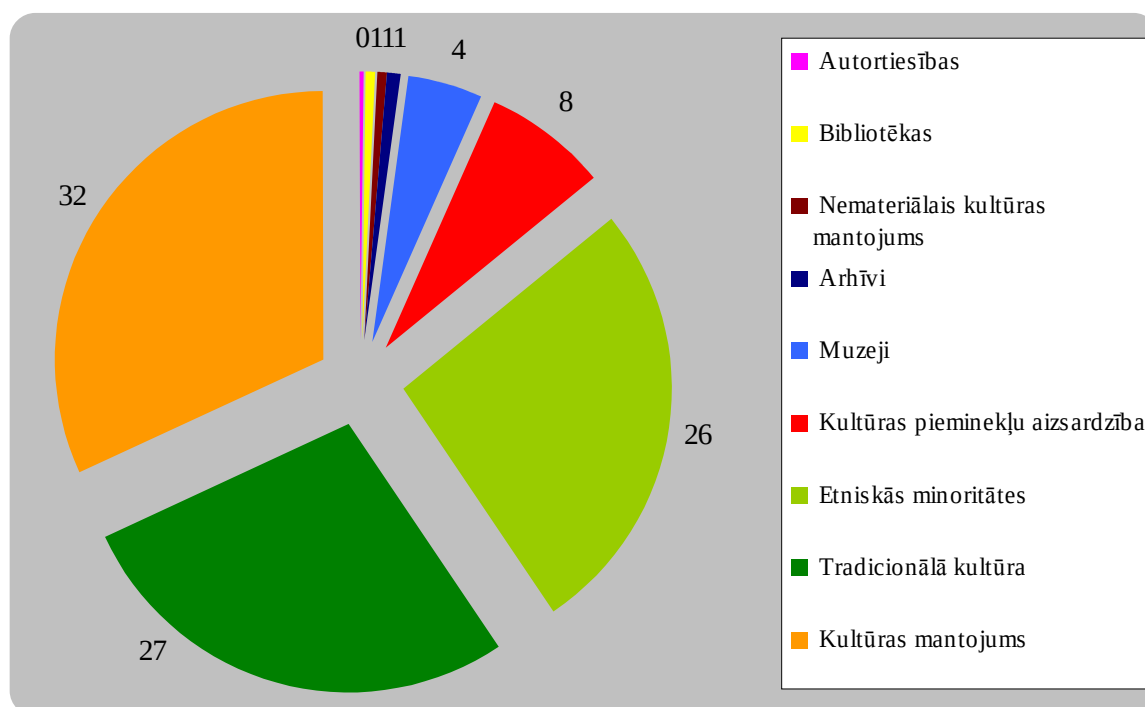
Apakš kategorija *autortiesības* ietver kultūras NVO, kuru darbība ir vērsta uz rūpēšanos par to, lai tiktu realizētas un netiktu pārkāptas radošo autoru autortiesības. Kā piemēru

šādai organizācijai var minēt biedrību „Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūra/Latvijas Autoru apvienība”, kuras darbības uzdevumi ietver „labvēlīgu apstākļu veicināšanu autoru radošai darbībai, realizējot viņu autortiesības un aizstāvēt viņu likumīgas intereses”.

Tās kultūras NVO, kuras nevarēja klasificēt kādā no iepriekš minētajām apakškategoriņām, bet kuru darbība bija saistīta ar kultūras mantojumu, tika pievienotas vispārīgai kategorijai *kultūras mantojums*. Piemēram, var minēt biedrību „Radošā apvienība Perspektīva”, kurai viens no darbības mērķiem ir vispārīgi „atbalstīt kultūras mantojuma saglabāšanu, popularizēšanu”.

Raugoties uz kultūras NVO darbības jomas kultūras mantojums detalizētāku sadalījumu, var redzēt, ka tādu NVO aktivitāšu, kuru darbību kultūras mantojuma laukā nevarēja klasificēt kādā citā apakškategoriņā, ir daudz (32%). Ļoti izplatīti darbības virzieni kultūras mantojuma laukā ir „tradicionālā kultūra” (27%) un etnisko minoritāšu kultūraktivitātes (26%). Ļoti maz izplatītas kultūras NVO darbības jomas ir arhīvi, bibliotēkas, nemateriālais kultūras mantojums, kas kopumā veido mazāk par desmitdaļu no visām kultūras mantojuma laukā strādājošām NVO. Tas visdrīzāk liecina par NVO potenciāla nepietiekošu izmantošanu šajā darbā.

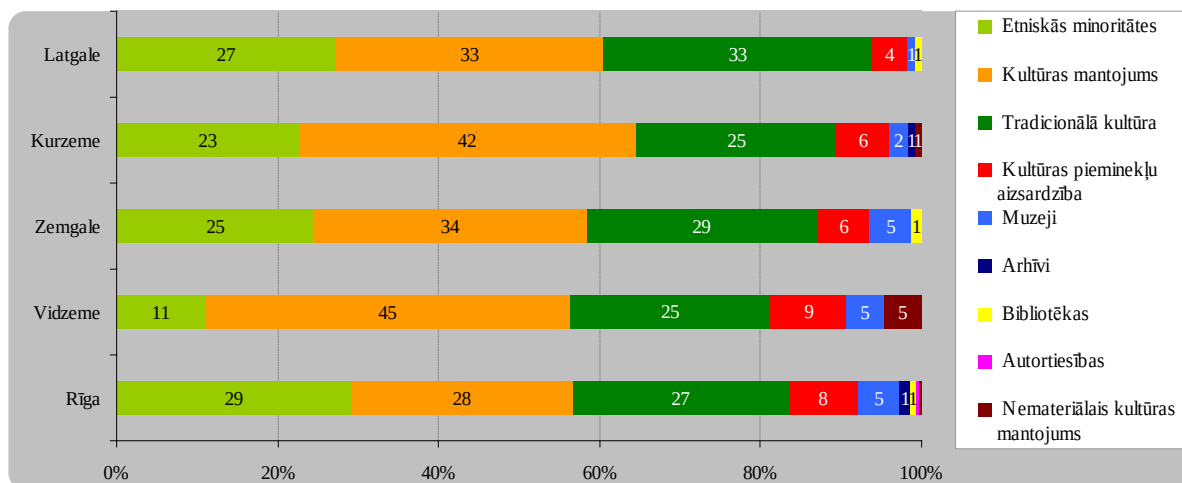
28. attēls. **Kultūras mantojums (%)**

n=933 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

29. attēlā „Kultūras mantojums: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem” var detalizētāk iepazīties ar kultūras mantojuma sfērā darbojošos kultūras NVO apakškategoriju procentuālu sastāvu piecos Latvijas attīstības plānošanas reģionos.

29. attēls. Kultūras mantojums: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem (%)

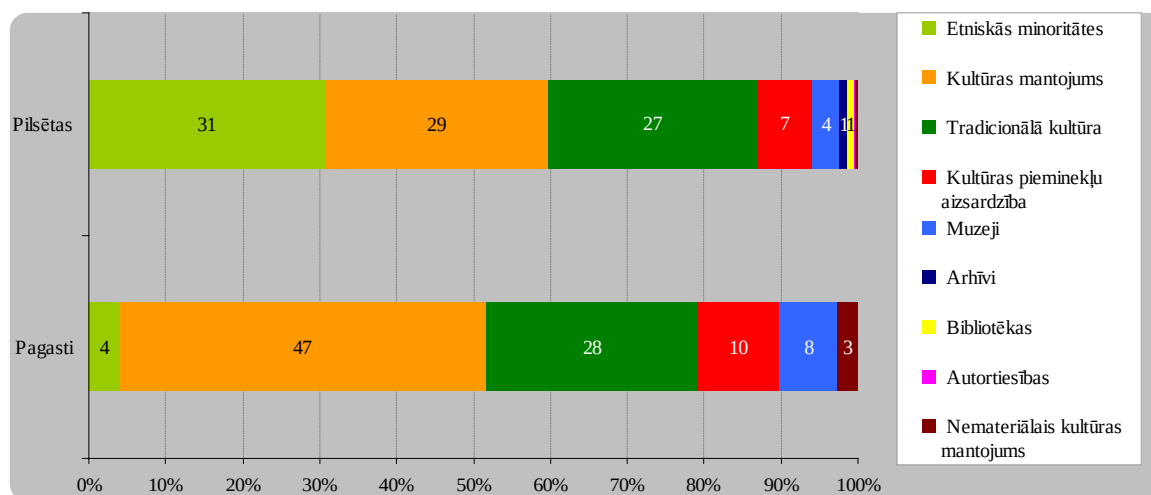
n=933 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Vidzemes reģionā, salīdzinot ar pārējiem reģioniem, procentuāli mazāk kultūras mantojuma jomā darbojošos kultūras NVO savu darbību saista ar etniskajām minoritātēm (11%), bet izplatītāka ir vispārīga darbība saistībā ar kultūras mantojumu (45%). Vidzemē procentuāli visvairāk kultūras NVO darbojas arī nemateriālā kultūras mantojuma laukā (5%), kamēr citos reģionos šī joma ir mazāk izplatīta. Līdz ar to Vidzemes NVO gadījumā vērojama specializācija nacionālā kultūras mantojuma jomā, kas sakņojas gan reģiona vēsturē, gan etniskajā situācijā.

Kultūras NVO darbība saistībā ar arhīviem ir vērojama tikai Rīgas un Kurzemes reģionos, un arī šajos reģionos šīs apakškategorijas īpatsvars no visām kultūras mantojuma laukā strādājošām kultūras NVO ir tikai 1%.

Atšķirības kultūras mantojuma laukā darbojošos NVO apakškategoriju procentuālajā sastāvā ir vērojamas arī atkarībā no apdzīvotas vietas tipa. Kultūras pieminekļu aizsardzība kā kultūras NVO darbības virziens ir izteiktāks pagastos, kur tas sastāda 10% no visām kultūras mantojuma jomā strādājošām NVO, kamēr pilsētās tas veido 7%. Tāda pati tendence ir vērojama arī muzeju jomā darbojošos kultūras NVO procentuālajā sastāvā. Savukārt saistībā ar etniskām minoritātēm strādājošo kultūras NVO izplatībā ir vērojama pretēja tendence. Pilsētās 31% no kultūras mantojuma laukā strādājošām NVO pievēršas etniskajām minoritātēm, bet pagastos tikai 4%.

30. attēls. Kultūras mantojums: sadalījums pēc apdzīvotas vietas tipa (%)

n=933 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

29. tabulā „Kultūras mantojums: sadalījums pa rajoniem” var iepazīties ar kultūras mantojuma laukā darbošos NVO sadalījumu pa apakškategoriņām 26 Latvijas rajonos. Šeit var redzēt, ka ar autortiesībām savu darbību saista tikai divas NVO Latvijā, abas atrodas Rīgas rajonā. Šī apakškategorija neveido pat vienu procentu no kultūras mantojuma laukā strādājošām NVO, tādēļ neparādījās iepriekšējos attēlos.

29. tabula. Kultūras mantojums: sadalījums pa rajoniem

Rajons	Kultūras mantojums	Arhīvi	Autortiesības	Bibliotēkas	Muzeji	Etniskās minoritātes	Kultūras pieminekļu aizsardzība	Nemateriālais kultūras mantojums	Tradicionālā kultūra	Kopā
Aizkraukles	5	0	0	0	0	1	0	0	3	9
Alūksnes	7	0	0	0	1	2	2	0	2	14
Balvu	3	0	0	0	0	1	0	0	0	4
Bauskas	4	0	0	0	1	1	0	0	1	7
Cēsu	3	0	0	0	1	1	2	0	2	9
Daugavpils	17	0	0	1	1	18	3	0	20	60
Dobeles	4	0	0	0	1	2	0	0	0	7
Gulbenes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jēkabpils	8	0	0	0	1	6	1	0	9	25
Jelgavas	5	0	0	1	1	9	4	0	9	29
Krāslavas	2	0	0	0	0	2	0	0	1	5
Kuldīgas	5	1	0	0	0	0	0	1	2	9
Liepājas	18	0	0	0	1	14	7	0	17	57
Limbažu	4	0	0	0	1	0	2	0	3	10
Ludzas	4	0	0	0	0	2	0	0	4	10
Madonas	6	0	0	0	1	2	0	3	6	18
Ogres	6	0	0	0	2	0	1	0	3	12
Preiļu	5	0	0	0	0	1	2	0	2	10
Rēzeknes	7	0	0	0	0	7	0	0	11	25
Rīgas	142	7	2	4	26	160	40	2	141	524
Saldus	12	0	0	0	0	2	0	0	7	21
Talsu	11	0	0	0	1	5	0	0	1	18
Tukuma	2	0	0	0	0	1	4	0	1	8
Valkas	7	0	0	0	0	1	0	0	2	10
Valmieras	6	0	0	0	0	1	2	0	4	13
Ventspils	6	0	0	0	1	7	1	0	4	19
Kopā	299	8	2	6	40	246	71	6	255	933

Kultūras NVO darbības jomas: kultūrizglītība

Kultūrizglītība Latvijā kopumā ir trešā izplatītākā darbības sfēra kultūras NVO vidū. Kultūrizglītības jomā tika izdalīta tika viena sīkāka apakšvienība – *bērnu un jauniešu kultūrizglītība, pulciņi, pašdarbība*. Šai apakšnozarei tika pieskaitītas tās kultūras NVO, kuru darbība bija vērsta uz bērnu un jauniešu attīstības veicināšanu un izglītību dažādās kultūras sfērās. Kā piemēru šādai organizācijai var minēt biedrību Marijas Naumovas bērnu-jauniešu studija "MarieN Studio", kuras darbības uzdevumos ir minēta „bērnu un

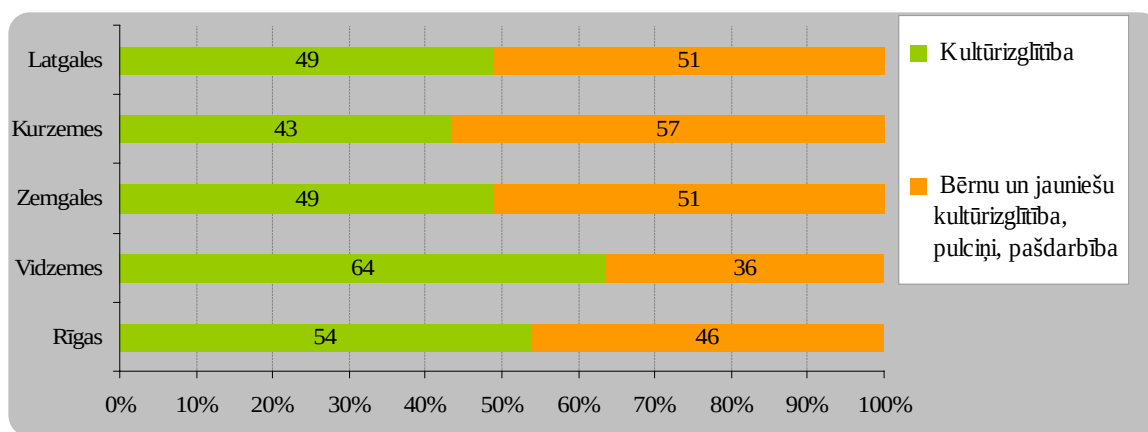
pusaudžu apmācība un izglītošana, personības pilnveidošana mākslas jomā un emocionālās pasaules bagātināšana, bērnu un pusaudžu radošo spēju attīstīšana”. Tās kultūras NVO, kuru darbība kultūrizglītības sfērā nav specifiski orientēta uz bērnu un jauniešu auditoriju, tika pievienotas kategorijai *kultūrizglītība*, piemēram, biedrība „Biba un māsas” ar darbības mērķi „izglītēt biedrības biedrus un citus interesentus dažādās mākslas un kultūras nozarēs, un veicināt viņu radošo attīstību”.

Kultūrizglītības jomā darbojošās kultūras NVO diezgan vienmērīgi sadalās pa apakškategorijām. Gan bērnu un jauniešu kultūrizglītības (47%) apakšnozarē, gan vispārīgi kultūrizglītības (53%) jomā darbojas apmēram puse no visām NVO, kas savu darbību saista ar kultūrizglītību.

Salīdzinoši liels uz bērniem un jauniešiem orientētu NVO aktivitāšu daudzums var liecināt par to, ka trešais sektors spēj veiksmīgi sadarboties ar valsti (daudzas šādas organizācijas darbojas valsts bērnu kultūras centros), kura uztur plašu bērnu un jauniešu interešu sistēmu.

Arī aplūkojot šīs apakšnozares reģionālā griezumā, paveras līdzīga aina. Vienīgi Vidzemes reģionā var novērot, ka bērnu un jauniešu kultūrizglītības, pulciņu, pašdarbības laukā darbojas procentuāli mazāk NVO (36%) nekā pārējos Latvijas reģionos. Citos reģionos ar nelielām svārstībām attiecības ir apmēram līdzīgas.

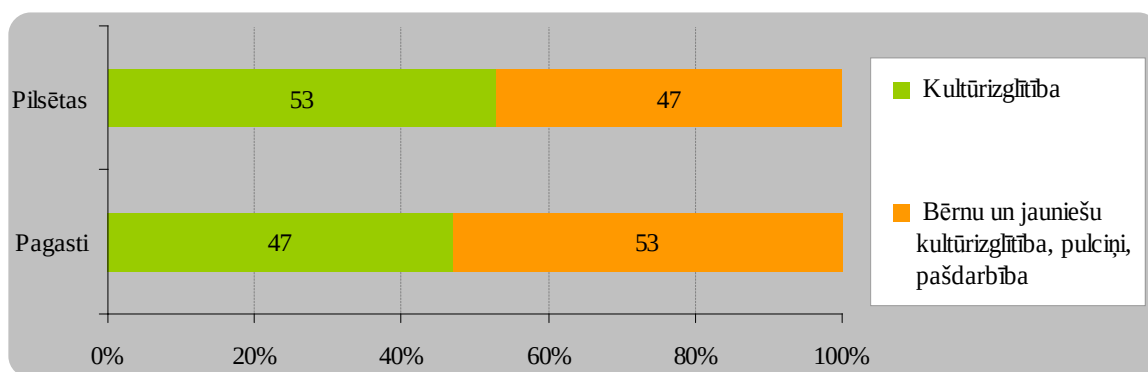
31. attēls. Kultūrizglītība: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem (%)

n=399 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Aplūkojot kultūrizglītības sfērā darbojošos NVO apakšnozaru procentuālo sadalījumu atkarībā no apdzīvotas vietas tipa, ir pamanāma tendence, ka pilsētās ir mazāks NVO īpatsvars (47%), kas pievēršas tieši bērnu un jauniešu kultūrizglītībai. Pagastos tie ir 53% no NVO, kas darbojas kultūrizglītības jomā.

32. attēls. **Kultūrizglītība: sadalījums pēc apdzīvotās vietas tipa (%)**

n=399 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Detalizētāk iepazīties ar kultūrizglītības laukā strādājošo kultūras NVO apakšnozaru sadalījumu absolūtos skaitļos pa 26 Latvijas rajoniem var 30. tabulā ‘*Kultūrizglītība: sadalījums pa rajoniem*’.

30. tabula. **Kultūrizglītība: sadalījums pa rajoniem**

Rajons	Kultūrizglītība	Bērnu un jauniešu kultūrizglītība, pulciņi, pašdarbība	Kopā
Aizkraukles	1	2	3
Alūksnes	3	4	7
Balvu	2	4	6
Bauskas	1	2	3
Cēsu	2	3	5
Daugavpils	6	11	17
Dobeles	2	4	6
Gulbenes	0	0	0
Jēkabpils	5	2	7
Jelgavas	8	9	17
Krāslavas	1	0	1
Kuldīgas	1	1	2
Liepājas	10	11	21
Limbažu	1	3	4
Ludzas	0	1	1
Madonas	5	0	5
Ogres	0	5	5
Preiļu	7	1	8
Rēzeknes	4	4	8
Rīgas	134	105	239
Saldus	3	4	7
Talsu	2	1	3

Tukuma	1	3	4
Valkas	4	2	6
Valmieras	7	3	10
Ventspils	0	4	4
Kopā	210	189	399

Kultūras NVO darbības jomas: mūzika

Mūzika Latvijā kopumā ir ceturrtā izplatītākā darbības sfēra kultūras NVO vidū. Mūzikas darbības jomā tika izdalītas šādas sīkākas apakšvienības – tautas, folkloras, etniskā mūzika; popmūzika; akadēmiskā mūzika; kantrī, šlāgermūzika; kori.

Apakš kategorijā *tautas, folkloras, etniskā mūzika* tika iedalītas tās kultūras NVO, kuru darbība mūzikas laukā saistās ar tautas mūziku, šī mūzikas virziena attīstības veicināšanu, atbalstīšanu, popularizēšanu. Ilustrācijai var minēt biedrību "Pārdaugavas tautas mūzikas biedrība", kuras darbības virzienos ir minēta „tautas mūzikas procesu veicināšana un popularizēšana, izpēte, dokumentēšana; tautas mūzikas kolektīvu un individuālu muzikantu darbības atbalstīšana”.

Apakš kategorija *popmūzika* ietver tādas mūzikas laukā strādājošas NVO, kuru darbība ir specifiski saistīta ar populāro mūziku, piemēram, džezu, roku, blūzu, repu, elektronisko mūziku u.c., kā arī šo mūzikas virzienu attīstības veicināšanu, atbalstīšanu un popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Mūsdienu ritmiskās mūzikas klubs”, kuras darbības virzienos ir minēts „popularizēt un attīstīt mūsdienu (džeza, progresīvo un jauno) mūziku Latvijā”.

Apakš kategorijā *akadēmiskā mūzika* ietilpst kultūras NVO, kuru darbība saistās ar akadēmisko mūziku, tās popularizēšanu, atbalstīšanu, piemēram, biedrība „Baha mūzikas fonds”, kuras darbības mērķis „veicināt J.S.Baha mūzikas popularizēšanu Latvijā, šī laikmeta mūzikas izpratni un interpretāciju”.

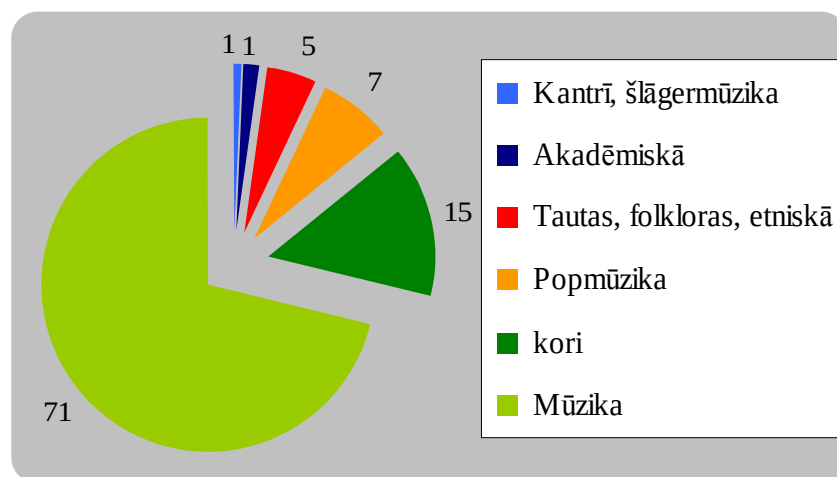
Apakš kategorijai *kantrī, šlāgermūzika* tika pieskaitītas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar kantrī vai šlāgermūziku, tās popularizēšanu, atbalstīšanu. Kā šai apakš kategorijai piederīgu kultūras NVO var minēt biedrību „Country music club of Latvia”, kuras darbības mērķis ir „country (kantrī) mūzikas popularizēšana”.

Apakš kategorijā *kori* tika klasificētas nevalstiskās organizācijas, kuru darbība saistās ar koriem, to darbības nodrošināšanu, attīstīšanu, šī mūzikas žanra popularizēšanu. Kā ilustrāciju var minēt biedrību „Līgatnes novada mūzikas atbalsta fonds”, kuras darbības mērķis ir „sabiedriskā labuma darbība, kas vērsta uz mūzikas, mākslas, izglītības un kultūras veicināšanu, aktivizējot un atbalstot koru kustību”.

Tādas kultūras NVO, kuras darbojas mūzikas laukā, bet neiekļaujas nevienā no iepriekš minētajām apakškategoriām, tika klasificētas kategorijā *mūzika*. Kā piemēru šādai organizācijai var minēt biedrību mūzikas aģentūra „Daina”, kuras darbība ir vērsta uz to, lai „veicinātu aktīvu Latvijas mūzikas dzīvi; popularizētu Latvijas mākslinieku muzikālo darbību; veicinātu pozitīvu sabiedrības attieksmi pret mūziku, kultūru, skatuves māksliniekiem”.

Latvijā kopumā kultūras NVO, kas darbojas mūzikas sfērā, lielākoties nav sīkāk klasificējamās izmantojot augstāk minētās kategorijas, bet viņu darbība ir saistīta ar mūziku vispārīgi (71%). No sīkākām kategorijām vispopulārākā ir darbošanās saistībā ar koriem, kas sastāda 15% no visām NVO, kas darbojas mūzikas sfērā. Vismazāk izplatītas darbības jomas ir akadēmiskā mūzika (1%) un kantrī, šlāgermūzika (1%).

33. attēls. **Mūzika (%)**

n=218 (viena kultūras NVO var būt pieskaitīta vairākas reizes, ja ietilpst vairākās kategorijās)

Aplūkojot kultūras NVO, kas darbojas kādā no mūzikas sfēras apakšnozarēm, sadalījumu pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, var redzēt, ka visvairāk kultūras NVO mūzikas laukā darbojas Rīgas reģionā – 148 NVO. Kurzemes reģionā mūzikas laukā darbojas 31 kultūras NVO, bet pārējos Latvijas reģionos vēl mazāk – Vidzemē 15 NVO, Zemgalē un Latgalē pa 12 NVO. Akadēmiskā mūzika kā kultūras NVO darbības virziens ir sastopama tikai Rīgas reģionā, kur tai pievēršas trīs no mūzikas nozarē strādājošajām NVO.

Raugoties uz mūzikas jomā strādājošo kultūras NVO sadalījumu apakškategoriās atbilstoši apdzīvotas vietas tipam, var redzēt, ka 197 no 218 šādām NVO atrodas pilsētās, pagastos atrodas tikai 21.

31. tabulā *‘Mūzika: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, rajoniem, pēc apdzīvotas vietas tipa’* var sīkāk iepazīties arī ar kultūras NVO, kas darbojas mūzikas sfērā, sadalījumu pa apakškategorijām 26 Latvijas rajonos. Arī rajonu griezumā Rīgas rajonā atrodas visvairāk kultūras NVO, kas darbojas mūzikas sfērā. Arī Liepājas rajonā, salīdzinot ar citiem rajoniem, ir diezgan daudz mūzikas NVO – 17, no kurām triju darbība saistīta ar koriem, vienas – ar popmūziku, vienas – ar tautas, folkloras, etnisko mūziku, bet 12 – ar mūziku vispārīgi. Pārējos rajonos mūzikas NVO ir salīdzinoši maz.

31. tabula. **Mūzika: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, rajoniem, pēc apdzīvotas vietas tipa**

Attīstības plānošanas reģions	Mūzika	Tautas, folkloras, etniskā	Popmūzika	Akadēmiskā	Kantrī, šlagermūzika	Kori	Kopā
Rīgas	103	9	10	3	1	22	148
Vidzemes	9	0	1	0	1	4	15
Zemgales	12	0	0	0	0	0	12
Kurzemes	20	2	3	0	0	6	31
Latgales	10	1	1	0	0	0	12
Apdzīvotās vietas tips							
Pilsētas	138	11	15	3	2	28	197
Pagasti	16	1	0	0	0	4	21
Rajons							
Aizkraukles	1	0	0	0	0	0	1
Alūksnes	3	0	0	0	0	0	3
Balvu	1	0	0	0	0	0	1
Bauskas	2	0	0	0	0	0	2
Cēsu	0	0	0	0	0	0	0
Daugavpils	1	0	1	0	0	0	2
Dobeles	1	0	0	0	0	0	1
Gulbenes	0	0	0	0	0	0	0
Jēkabpils	1	0	0	0	0	0	1
Jelgavas	7	0	0	0	0	0	7
Krāslavas	0	0	0	0	0	0	0
Kuldīgas	0	0	2	0	0	0	2
Liepājas	12	1	1	0	0	3	17
Limbažu	2	0	0	0	0	0	2
Ludzas	2	0	0	0	0	0	2
Madonas	1	0	1	0	0	0	2
Ogres	0	0	0	0	0	0	0
Preiļu	0	0	0	0	0	0	0
Rēzeknes	6	1	0	0	0	0	7
Rīgas	101	9	10	3	1	22	146
Saldus	4	1	0	0	0	2	7
Talsu	1	0	0	0	0	0	1
Tukuma	0	0	0	0	0	0	0
Valkas	1	0	0	0	0	0	1
Valmieras	4	0	0	0	1	4	9
Ventspils	3	0	0	0	0	1	4

Mūzikas pašdarbības kolektīviem ir iespēja reģistrēties kā biedrībai un tādējādi iegūt juridisku statusu, turpināt savu darbību autonomāk, ar lielāku rīcības brīvību. Citās valstīs mūziķi šo iespēju izmantoto bieži, bet Latvijā visai reti (Zemgalē un Latgalē nav pat viena šāda piemēra). Visdrīzāk tas skaidrojams ar valsts kultūrpolitiku, kas ir orientēta uz lielo kultūrpasākumu atbalstu, bet rūpes par kultūriniciatīvu ikdienas aktivitātēm nereti tiek deleģētas pašvaldībām.

Kultūras NVO darbības jomas: mediji, komunikācijas

Kultūras NVO darbības jomā mediji, komunikācijas tika izdalītas šādas sīkākas apakšvienības – filmas, video; žurnālu, grāmatu, avīžu izdošana; mūzikas izdošana; multimediji; radio, TV.

Apakš kategorijā *filmas, video* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība saistās ar filmu vai video uzņemšanu, kā arī šī virziena attīstības veicināšanu, atbalstīšanu, popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību "Amatieru video", kuras darbības virzienos ir minēta „nekomerciālā un amatieru video attīstībai labvēlīgas vides veicināšana, atbalstīšana un līdzekļu piesaistīšana”.

Apakš kategorijai *žurnālu, grāmatu, avīžu izdošana* tika pieskaitītas NVO, kuru darbība saistās ar drukātu izdevumu izdošanu, piemēram, fonds „Kultūras forums”, kura darbības mērķi ir „izdot laikrakstu "Kultūras Forums"; izdot citus periodiskus izdevumus - laikrakstus, žurnālus, biļetenus, rakstu krājumus, gadagrāmatas”.

Apakš kategorija *mūzikas izdošana* iekļāva kultūras NVO, kuras savu darbību saista ar dažāda veida mūzikas ierakstu izdošanu, izplatīšanu. Kā ilustrāciju var minēt biedrību „Mūziķu apvienība Tornis”, kuras darbības virzienos ir minēts „Latvijas nekomerciālās mūzikas izpildītāju atbalstīšana visā muzicēšanas procesā, ieskaitot palīdzību mēģinājumu apstākļu nodrošināšanā, skaņu ierakstu veikšanā, to izdošanā, izplatīšanā un reklamēšanā”.

Apakš kategorijā *multimediji* sagrupētas tās kultūras NVO, kuras savā darbībā kultūras jomā izmanto multimediju un mūsdienu tehnoloģiju sniegtās iespējas. Kā piemēru var minēt biedrību Liepājas aktrišu folkloras apvienība "Atštaukas", kura kā vienu no savas darbības virzieniem ir norādījusi „popularizēt latviešu tradicionālo kultūru un veikt multimediju materiālu veidošanu un publicēšanu”.

Apakš kategorijā *radio, TV* tika klasificētas tādas kultūras NVO, kuru darbība kultūras jomā ir saistīta ar radio vai televīzijas darbu, piemēram, biedrība „NABA”, kuras

darbības mērķis ir „veiksmīga līdzdalība neatkarīgās Studentu radio programmas "Radio NABA" muzikālā un informatīvā satura radīšanas procesā”.

Tādas kultūras NVO, kuras nevarēja precīzi iekļaut kādā no augstāk minētajām apakškategoriām, tika klasificētas kategorijā „*mediji, komunikācijas*”.

32. tabulā ‘*Mediji, komunikācijas*’ var iepazīties ar kultūras NVO, kas darbojas mediju, komunikācijas sfērā, sīkāku sadalījumu pa apakškategoriām gan Latvijā kopumā, gan pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, gan pēc apdzīvotas vietas tipa, gan Latvijas 26 rajonos.

32. tabula. **Mediji, komunikācijas**

	Mediji, komunikācijas	Filmas, video	Žurnālu, grāmatu, avīžu izdošana	Mūzikas izdošana	Multimediji	Radio, televīzija	Kopā
Latvijā kopumā	41	46	52	8	15	6	168
Attīstības plānošanas reģions							
Rīgas	32	39	41	7	13	6	138
Vidzemes	3	1	4	0	0	0	8
Zemgales	1	2	2	1	0	0	6
Kurzemes	1	4	2	0	2	0	9
Latgales	4	0	3	0	0	0	7
Apdzīvotās vietas tips							
Pilsētas	40	39	52	5	15	6	157
Pagasti	1	7	0	3	0	0	11
Rajons							
Aizkraukles	1	0	0	0	0	0	1
Alūksnes	0	1	0	0	0	0	1
Balvu	1	0	0	0	0	0	1
Bauskas	0	1	0	0	0	0	1
Cēsu	0	0	1	0	0	0	1
Daugavpils	2	0	1	0	0	0	3
Dobeles	0	0	1	0	0	0	1
Gulbenes	0	0	0	0	0	0	0
Jēkabpils	0	1	0	0	0	0	1
Jelgavas	0	0	1	1	0	0	2
Krāslavas	0	0	0	0	0	0	0
Kuldīgas	0	1	0	0	1	0	2
Liepājas	1	2	1	0	1	0	5
Limbažu	0	0	0	0	0	0	0
Ludzas	0	0	0	0	0	0	0

Madonas	1	0	3	0	0	0	4
Ogres	0	1	1	0	0	0	2
Preiļu	0	0	0	0	0	0	0
Rēzeknes	1	0	2	0	0	0	3
Rīgas	31	38	40	7	13	6	135
Saldus	0	0	0	0	0	0	0
Talsu	0	1	1	0	0	0	2
Tukuma	1	0	0	0	0	0	1
Valkas	0	0	0	0	0	0	0
Valmieras	2	0	0	0	0	0	2
Ventspils	0	0	0	0	0	0	0

Redzams, ka *mediji, komunikācijas* praktiski ir tikai pilsētu NVO sfēras (pagastu organizāciju īpatsvars ir aptuveni 5%). Jāsecina, ka pagastos komunikācijas funkcijas pilda vai nu pašvaldība vai arī tās vispār netiek veiktas.

Kultūras NVO darbības jomas: skatuves mākslas

NVO darbības jomā „skatuves mākslas” tika klasificētas divas apakš kategorijas – deja; teātris.

Apakš kategorijā *deja* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar deju kā skatuves mākslu, tās izkopšanu, popularizēšanu un atbalstīšanu. Kā piemēru var minēt biedrību tautas deju ansamblis "Rotaļa", kuras darbības virzieni ir šādi - „latviešu tautas deju popularizēšana sabiedrībā; aktīva dzīvesveida veicināšana; piedalīšanās tautas deju koncertos, priecējot skatītājus”.

Apakš kategorijā *teātris* tika iedalītas kultūras NVO, kuru darbība saistīta ar teātru darbību, teātru vai aktieru darbības atbalstīšanu, veicināšanu, popularizēšanu. Kā ilustrāciju var minēt biedrību improvizācijas teātra studija „Citrons”, kuras darbības virzienos ir minēts „veicināt Latvijas iedzīvotāju informētību par improvizācijas teātri, popularizēt improvizācijas teātri kā vienu no alternatīvām brīvā laika pavadīšanas iespējām”.

Kultūras NVO, kuru darbība bija saistīta ar skatuves mākslu, bet neietilpa konkrēti kategorijās deja vai teātris, tika pieskaitītas vispārīgai apakš kategorijai *skatuves māksla*. Kā piemēru var minēt biedrību „Cirka mākslinieku asociācija”, kuras darbība ir saistīta ar cirku kā skatuves mākslu – „Latvijas cirka mākslas attīstīšana, veicināšana un popularizēšana”.

33. tabulā '*Skatuves māksla*' var sīkāk iepazīties ar kultūras NVO darbības skatuves mākslas laukā izplatību gan Latvijā kopumā, gan Latvijas attīstības plānošanas reģionos, gan atkarībā no apdzīvotas vietas tipa, gan Latvijas 26 rajonos.

33. tabula. Skatuves māksla

	Skatuves mākslas	Deja	Teātris	Kopā
Latvijā kopumā	7	94	49	150
Attīstības plānošanas reģions				
Rīgas	6	74	39	119
Vidzemes	1	3	1	5
Zemgales	0	3	3	6
Kurzemes	0	11	4	15
Latgales	0	3	2	5
Apdzīvotās vietas tips				
Pilsētas	6	85	48	139
Pagasti	1	9	1	11
Rajons				
Aizkraukles	0	0	1	1
Alūksnes	0	0	1	1
Balvu	0	0	1	1
Bauskas	0	0	1	1
Cēsu	1	0	0	1
Daugavpils	0	2	0	2
Dobeles	0	0	0	0
Gulbenes	0	0	0	0
Jēkabpils	0	1	0	1
Jelgavas	0	2	1	3
Krāslavas	0	0	0	0
Kuldīgas	0	0	0	0
Liepājas	0	8	4	12
Limbažu	0	4	0	4
Ludzas	0	0	0	0
Madonas	0	1	0	1
Ogres	0	0	0	0
Preiļu	0	1	0	1
Rēzeknes	0	0	1	1
Rīgas	6	69	39	114
Saldus	0	1	0	1
Talsu	0	0	0	0
Tukuma	0	1	0	1
Valkas	0	0	0	0
Valmieras	0	2	0	2
Ventspils	0	2	0	2

Līdzīgi kā Latvijā plaši pārstāvēto koru gadījumā, arī amatieru teātri un deju kolektīvi reti reģistrējas kā NVO, jo daudzi kolektīvi darbojas kā valsts vai pašvaldību organizāciju struktūrvienības.

Kultūras NVO darbības jomas: vizuālā māksla

NVO darbības joma vizuālā māksla var tikt klasificēta šādās apakškategorijs – dizains; fotografēšana; keramika; skulptūra; arhitektūra; restaurēšana; amatniecība, tautas lietišķā un tēlotājmāksla.

Apakškategorijs *dizains* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība saistās ar dizainu dažādās nozarēs, dizaineru darbību, tās veicināšanu, popularizēšanu, piemēram, biedrība „Latvijas dizaineru savienība”, kuras darbības mērķis ir „dizaina attīstības veicināšana, tā vērtību apzināšana un saglabāšana, visu Latvijas dizaineru sadarbības sekmēšana, to interešu un tiesību noteikšana un aizstāvēšana, sabiedrības izglītošana un informēšana dizaina jomā”.

Apakškategorijs *fotografēšana* tika pieskaitītas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar fotogrāfiju kā vizuālās mākslas veidu, fotografēšanas attīstības veicināšanu, popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Latvijas fotogrāfu apvienība”, kuras darbības mērķis ir „veidot un veicināt sakarus starp Latvijas foto amatieriem, profesionālajiem fotogrāfiem, foto māksliniekiem un saistīto nozaru speciālistiem, uzlabot informācijas apriti Latvijas foto vidē, veidot un tālāk attīstīt Latvijas fotogrāfijas vidi un tradīcijas, popularizēt Latvijas fotogrāfu darbus un sasniegumus”.

Apakškategorijs *keramika* tika iekļautas NVO, kuru darbība saistās ar keramiku kā vizuālās mākslas izpausmi, keramikas popularizēšanu, atbalstīšanu. Kā piemēru var minēt biedrību Radošā keramikas asociācija „LOGS”, kurai viens no darbības veidiem ir „Latvijas keramikas kultūras un nacionālā daiļrades mantojuma saglabāšana, attīstīšana un popularizēšana. Apvienot profesionālus māksliniekus - keramiķus radošam darbam..”.

Apakškategorija *skulptūra* ietver tādas kultūras NVO, kuru darbība saistās ar skulptūru kā vizuālās mākslas veidu, rūpēm par skulptūras popularizēšanu, attīstību. Kā piemēru var minēt biedrību „Raganu parks kā kolekcija”, kuras darbības uzdevumi ir „veidot skulptūru kolekciju, katru gadu uzstādīt 2-3 skulptūras, kopt vidi skulptūru kolekcijas parkā”.

Apakškategorijs *arhitektūra* tika klasificētas tādas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar arhitektūru kā vizuālās mākslas veidu, arhitektūras attīstību, popularizēšanu, arhitektu darbības veicināšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Latvijas arhitektu savienība”,

kuras darbības mērķis ir „apvienot un koordinēt Latvijas arhitektu, ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu arhitektu un sabiedrības centienus arhitektūras un kultūrvēsturiskās vides saglabāšanā, izkopšanā un tālākā attīstībā Latvijā, veicināt arhitekta profesijas līdzdalību kultūrā, saimnieciskā un sociālā darbībā”.

Apakškategoriņ *restaurēšana* tika grupētas kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar dažādu vizuālās mākslas produktu restaurēšanu, restaurācijas attīstības veicināšanu, popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Gratio”, kurai viens no darbības mērķiem ir „Latvijas pilsētu vēsturisko centru restaurācija”.

Apakškategoriņā *amatniecība, tautas lietišķā un tēlotājmāksla* tika klasificētas kultūras NVO, kuru darbība saistīta ar amatniecību vai tautas lietišķo, vai tēlotājmākslu, kā arī šo nozaru darbības atbalstīšanu, attīstīšanu, popularizēšanu. Kā piemēru var minēt biedrību „Latviešu tautas lietišķās un tēlotājas mākslas savienība”, kuras darbības mērķis ir „tautas lietišķās un tēlotājas mākslas nozares saglabāšana, attīstīšana, pilnveidošana un popularizēšana, tautas lietišķās un tēlotājas mākslas studiju, pulciņu un kopu darbības veicināšana”.

Tās kultūras NVO, kuru darbība ir saistīta ar vizuālo mākslu, bet, kuras nevarēja precīzi iekļaut kādā no augstāk minētajām apakškategoriņām, tika klasificētas kategoriņā *vizuālā māksla*.

34. tabulā ‘*Vizuālā māksla*’ var sīkāk iepazīties ar kultūras NVO darbības vizuālās mākslas laukā izplatību gan Latvijā kopumā, gan Latvijas attīstības plānošanas reģionos, gan atkarībā no apdzīvotas vietas tipa, gan Latvijas 26 rajonos.

34. tabula. **Vizuālā māksla**

	Vizuālā māksla	Dizains	Fotografēšana	Keramika	Skulptūra	Arhitektūra	Restaurēšana	Amatniecība, tautas lietiskā un tēlotājmāksla	Kopā
Latvijā kopumā	28	9	22	2	2	12	23	43	141
Attīstības plānošanas reģions									
Rīgas	22	8	17	1	2	11	16	20	97
Vidzemes	1	0	3	0	0	0	3	7	14
Zemgales	2	0	0	0	0	1	3	4	10
Kurzemes	1	1	2	1	0	0	1	7	13
Latgales	2	0	0	0	0	0	0	5	7
Apdzīvotās vietas tips									
Pilsētas	24	9	20	2	1	11	18	38	123
Pagasti	4	0	2	0	1	1	5	5	18
Rajons									
Aizkraukles	0	0	0	0	0	1	0	1	2
Alūksnes	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Balvu	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Bauskas	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Cēsu	1	0	0	0	0	0	3	0	4
Daugavpils	1	0	0	0	0	0	0	2	3
Dobeles	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gulbenes	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jēkabpils	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Jelgavas	2	0	0	0	0	0	2	0	4
Krāslavas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kuldīgas	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liepājas	1	1	0	0	0	0	1	3	6
Limbažu	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ludzas	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Madonas	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Ogres	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Preiļu	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rēzeknes	1	0	0	0	0	0	0	1	2
Rīgas	22	8	16	1	2	11	16	19	95
Saldus	0	0	1	0	0	0	0	2	3
Talsu	0	0	1	1	0	0	0	1	3
Tukuma	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Valkas	0	0	1	0	0	0	0	3	4
Valmieras	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Ventspils	0	0	0	0	0	0	0	1	1

Kultūras NVO darbības jomas: literatūra

Literatūra kā kultūras NVO darbības virziens netika iedalīta sīkākās apakšvienībās. Šai kategorijai tika pieskaitītas kultūras NVO, kuru darbība saistīta dažādu autoru un žanru literatūru, tās popularizēšanu, literatūras attīstības veicināšanu. Kā piemēru var minēt literātu biedrību „Svetoč”, kuras darbības mērķi ir „latviešu un ārzemju literatūras daudzveidības popularizēšana, latviešu un ārzemju autoru darbu un literatūras popularizēšana un reklamēšana, savstarpēju kultūras notikumu apmaiņu veicināšana starp grāmatu lasītājiem”.

Ar literatūras kā kultūras NVO darbības virziena izplatību Latvijā, Latvijas attīstības plānošanas reģionos var iepazīties 35. tabulā '*Literatūra: sadalījums pa rajoniem*'.

35. tabula. **Literatūra: sadalījums pa rajoniem**

Rajons	Literatūra
Aizkraukles	0
Alūksnes	2
Balvu	1
Bauskas	0
Cēsu	1
Daugavpils	1
Dobeles	2
Gulbenes	0
Jēkabpils	0
Jelgavas	0
Krāslavas	0
Kuldīgas	1
Liepājas	2
Limbažu	0
Ludzas	2
Madonas	4
Ogres	2
Preiļu	0
Rēzeknes	3
Rīgas	47
Saldus	1
Talsu	2
Tukuma	1
Valkas	0
Valmieras	0
Ventspils	0
Kopā	72

Kultūras NVO sasniedzamība

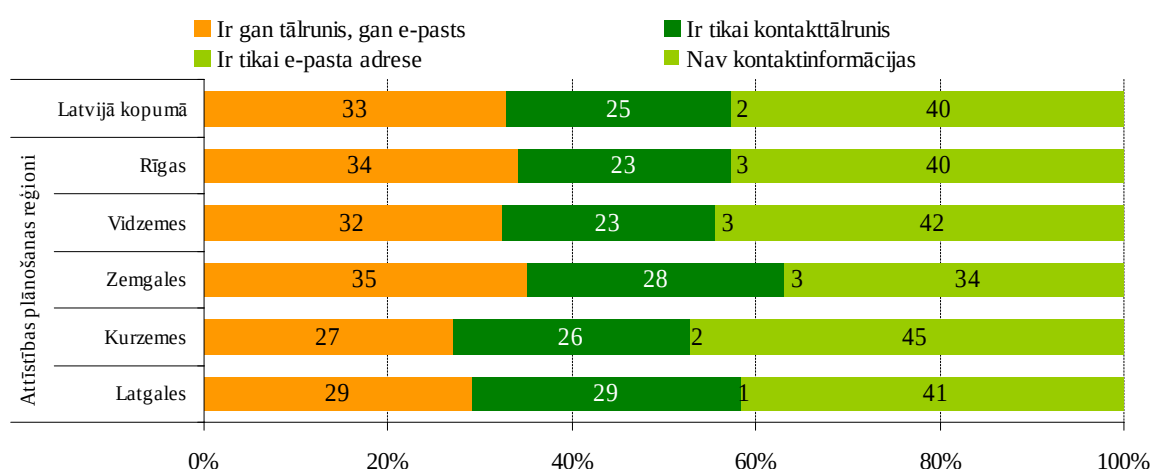
Viens no indikatoriem, kas norāda uz to, ka kultūras NVO tiešām darbojas, ir kontaktinformācijas pieejamība. Šīs datu bāzes veidošanas procesā tika rūpīgi meklēta kultūras NVO kontaktinformācija interneta vidē, izmantojot, piemēram, interneta meklētāju *Google*, dažādus reģistrus (1188.lv, 1189.lv, zl.lv, zalas-lapas.lv, companies.lv) u.c. Šajā nodaļā tiks sīkāk aplūkota kultūras NVO sasniedzamība, balstoties uz to kontaktinformācijas pieejamību internetā.

32. attēlā '*Kultūras NVO sasniedzamība Latvijas attīstības plānošanas reģionos*' var iepazīties ar kultūras NVO kontaktinformācijas pieejamību piecos Latvijas reģionos. Latvijā kopumā par 40% no kultūras NVO nav atrodama nekāda kontaktinformācija.

33% organizāciju ir pieejami gan tālruni, gan e-pasta adreses, 25% ir atrodami tikai tālrunu numuri, bet 2% – tikai e-pasta adreses. Kurzemes reģionā ir visvairāk kultūras NVO, kurām interneta vidē nav pieejama kontaktinformācija – 45%, bet Zemgales reģionā vismazāk – 34%. Pārējos Latvijas reģionos situācija ir diezgan līdzīga kā Latvijā kopumā.

Tas, ka 40% kultūras NVO praktiski nav atrodamas kontaktinformācijas, ļauj pieņemt, ka vai nu daļa no apsekotajiem NVO nedarbojas vai arī šīs organizācijas nesaskata ieguvumus no kontaktinformācijas publiskošanas internetā.

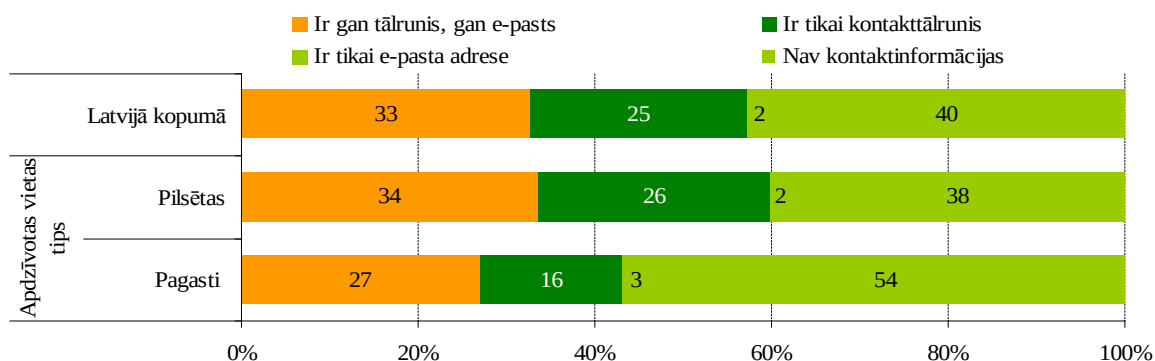
34. attēls. Kultūras NVO sasniedzamība Latvijas attīstības plānošanas reģionos (%)

n=1494

Lielākas atšķirības kultūras NVO kontaktinformācijas pieejamībā parādās aplūkojot, dažādās apdzīvotās vietā reģistrētos NVO. Pilsētās tādu kultūras NVO, kurām interneta vidē nebūtu atrodama kontaktinformācija, ir procentuāli mazāk nekā Latvijā kopumā. Toties pagastos vairāk nekā pusei (54%) no visām kultūras NVO interneta vidē nav atrodama informācija par iespējām sazināties ar šīm NVO.

35. attēls. Kultūras NVO sasniedzamība pēc apdzīvotas vietas tipa (%)

n=1494

Lai gan ir vērojamas zināmas atšķirības kontaktinformācijas pieejamībā par kultūras NVO atkarībā no to atrašanās vietas, tomēr jāuzsver, ka šie dati attiecas uz interneta vidē pieejamo informāciju. Lai gan interneta izplatība Latvijā ar katru gadu arvien vairāk izplatās, tomēr joprojām ir vērojamas atšķirības tā pieejamībā. Mazākās apdzīvotās vietās interneta pieejamība var būt mazāka nekā lielajās pilsētās. Informāciju par iespējām sazināties ar kultūras NVO var iegūt arī citos veidos, piemēram, tā var būt pieejama vietējās pašvaldības iestādēs, kultūras namos un tamlīdzīgi.

Vēl viens rādītājs, kas sniedz drošticamāku informāciju par kultūras NVO patieso aktivitāti, ir tas, vai šīm kultūras NVO ir izveidotas un darbojas mājas lapas. Mājas lapas izveidē, atjaunošanā un pastāvīgā uzturēšanā ir jāiegulda vērā ņemami finansiāli un/vai laika resursi. Līdz ar to, ja NVO ir spējušas mobilizēt šādus resursus, tas skaidri norāda uz to aktīvu darbību.

36. tabulā ‘Kultūras NVO mājas lapu izplatība: pēc kultūras NVO atrašanās vietas’ var redzēt, ka Latvijā kopumā 281 (19%) kultūras NVO ir izveidotas mājas lapas. Tomēr reģionālā griezumā var redzēt, ka lielākā daļa – 235, no šīm kultūras NVO atrodas Rīgas reģionā, procentuāli 24% no Rīgas reģiona kultūras NVO ir izveidotas pastāvīgas mājas lapas. Pārējos reģionos situācija ir sliktāka – Vidzemes un Zemgales reģionos 12% no kultūras NVO ir izveidojušas savu mājas lapu, Kurzemes reģionā – 9%, un Latgales reģionā procentuāli visretāk – 5% no kultūras NVO ir sava mājas lapu. No pilsētās esošām kultūras NVO 20% ir izveidojušas savu mājas lapu, bet pagastos apmēram divreiz retāk – 9%.

36. tabula. Kultūras NVO mājas lapu izplatība: pēc kultūras NVO atrašanās vietas

	Nav mājas lapas		Ir mājas lapa	
	Skaitis	Procenti	Skaitis	Procenti
Latvijā kopumā	1213	81	281	19
Attīstības plānošanas reģions				
Rīgas	761	76	235	24
Vidzemes	95	88	13	12
Zemgales	89	88	12	12
Kurzemes	145	91	14	9
Latgales	123	95	7	5
Apdzīvotās vietas tips				
Pilsēta	1024	80	262	20
Pagasts	189	91	19	9
Rajons				
Aizkraukles	11	85	2	15
Alūksnes	15	83	3	17
Balvu	13	93	1	7
Bauskas	10	100	0	0
Cēsu	16	89	2	11
Daugavpils	51	94	3	6
Dobeles	11	85	2	15
Gulbenes	2	100	0	0
Jēkabpils	24	96	1	4
Jelgavas	33	82	7	18
Krāslavas	6	100	0	0
Kuldīgas	8	67	4	33
Liepājas	68	91	7	9
Limbažu	20	95	1	5
Ludzas	9	100	0	0
Madonas	19	90	2	10
Ogres	13	76	4	24
Preiļu	15	94	1	6
Rēzeknes	29	94	2	6
Rīgas	719	76	228	24
Saldus	30	100	0	0
Talsu	18	95	1	5
Tukuma	9	82	2	18
Valkas	14	88	2	12
Valmieras	29	88	4	12
Ventspils	21	91	2	9

Procentuāli visvairāk mājas lapas ir kultūras NVO, kas darbojas skatuves mākslu (29%) un mediju, komunikācijas (24%) jomās. Mājas lapas vismazāk izplatītas ir starp NVO, kas darbojas literatūras (18%), kultūrizglītības (16%) un kultūras mantojuma (14%) sfērās.

37. tabula. **Kultūras NVO mājas lapu izplatība: pēc kultūras NVO darbības jomas**

	Nav mājas lapas		Ir mājas lapa	
	Skaits	Procenti	Skaits	Procenti
Latvijā kopumā	1213	81	281	19
Skatuves mākslas	107	71	43	29
Mediji, komunikācijas	122	76	38	24
Mūzika	169	78	48	22
Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	643	79	166	21
Vizuālā māksla	112	81	26	19
Literatūra	59	82	13	18
Kultūrizglītība	331	84	62	16
Kultūras mantojums	595	86	100	14

n=1494 (viena kultūras NVO var ietilpt vairākās darbības jomās)

Kultūras iniciatīvas ārpus nevalstisko organizāciju sektora

Veicot šo analīzi, no dažādām datu bāzēm tika iegūta informācija arī par t.s. ‘otrā sektora’ (komersantu) kultūras iniciatīvām. Iepriekšējā analīzē šīs organizācijas nav iekļautas, tādēļ īsu ieskatu par šīm kultūras iniciatīvām var iegūt šajā nodaļā, bet jāņem vērā, ka šī sektora kultūras iniciatīvu pārstāvēniecība ir fragmentāra, tāpēc analīzes rezultāti vispārināmi ar lielu piesardzību.

Ārpus NVO sektora kultūras iniciatīvu izplatītākā uzņēmuma forma ir SIA (171) un reliģiskās organizācijas (49), pēc tam seko IK (20), IU (15), VSIA (11)¹⁰⁸. AS, BO SIA un VBSIA vidū kultūras iniciatīvas novērotas tikai katram uzņēmuma vienu reizi. Septiņiem uzņēmumiem nebija iespējams noskaidrot uzņēmuma tipu.

216 no šīm 276 kultūras iniciatīvām atrodas Rīgas reģionā. Vismazāk to ir Zemgales reģionā (8) un Latgales reģionā (12).

¹⁰⁸ SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību; IK – individuālais komersants; IU – individuālais uzņēmējs; VSIA – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību; AS – akciju sabiedrība; BO SIA – bezpeļņas organizācijas sabiedrība ar ierobežotu atbildību; VBSIA – valsts bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību

38. tabula. Kultūras iniciatīvas ārpus NVO sektora: sadalījums pa Latvijas attīstības plānošanas reģioniem, pēc apdzīvotas vietas tipa

	SIA	Reliģiskā organizācija	IK	IU	VSIA	AS	BO SIA	VBSIA	Nav zināma
Latvija kopumā	171	49	20	15	11	1	1	1	7
Attīstības plānošanas reģions									
Rīgas	155	21	15	11	8	1	1	1	3
Vidzemes	3	9	0	1	1	0	0	0	2
Zemgales	3	3	1	1	0	0	0	0	0
Kurzemes	6	12	4	1	0	0	0	0	1
Latgales	4	4	0	1	2	0	0	0	1
Apdzīvotās vietas tips									
Pilsētas	162	35	17	13	11	1	1	1	7
Pagasti	9	14	3	2	0	0	0	0	0

39. tabulā ‘Kultūras iniciatīvas ārpus NVO sektora: sadalījums pēc darbības jomas’ var iepazīties ar šo uzņēmumu darbības virzieniem. Visvairāk šādu uzņēmumu darbojas kultūras, mākslas pakalpojumu, aktivitāšu sfērā (34%) un mediju, komunikācijas sfērā (27%). Pēc tam seko mūzikas (16%) un skatuves mākslas (11%) nozarēs strādājošie uzņēmumi. Šādu darbības virzienu izplatība privātā sektora kultūras iniciatīvu vidū var skaidrot ar to, ka šajās nozarēs ir salīdzinoši lielākas iespējas nopelnīt.

39. tabula. Kultūras iniciatīvas ārpus NVO sektora: sadalījums pēc darbības jomas

	Skaitis	Procenti
Kultūrizglītība	12	3
Literatūra	6	2
Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	137	34
Kultūras mantojums	7	2
Skatuves mākslas	46	11
Mūzika	64	16
Mediji, komunikācijas	107	27
Vizuālā māksla	19	5
Grūti klasificējami	5	1

n=276 (viena kultūras NVO var ietilpt vairākās darbības jomās)

Kopsavilkums un secinājumi

Kultūras pasākumu datu bāzes analīze

No 646 kultūras pasākumu datu bāzē (KP DB) fiksētiem pasākumiem 304 bija vienas dienas pasākumi, 313 - vairākdienu pasākumi, bet 29 pasākuma ilgumu nebija iespējams noteikt.

Informācija par kultūras pasākumu organizētājiem, kura tika iegūta KIDB, LPDB un tiešsaistes analīzes gaitā bija nepretrunīga. Pasākumus visbiežāk organizē pašvaldības – vai nu patstāvīgi (67,5% - 436 pasākumi), vai sadarbībā ar partneriem (ar valsti - 23 pasākumi; NVO - 11 pasākumi; uzņēmējiem - 2 pasākumi). Kopumā pašvaldības ir iesaistītas 73% pasākumu organizācijā. Valsts vai tās pārvaldības institūcijas patstāvīgi organizēja 98 pasākumus (15,2% no visiem pasākumiem) un 27 pasākumus sadarbībā ar pašvaldībām, NVO, privātpersonām (kopā 19,5%). NVO patstāvīgi organizēja 44 pasākumus un 15 pasākumus NVO organizēja sadarbībā ar kādu partneri (3 pasākumi ar kādu no valsts institūcijām, 11 - ar pašvaldībām, vienu ar SIA). Datu bāzē fiksēti 18 pasākumi, kurus organizēja uzņēmēji un četri pasākumi, kurus organizēja baznīcas.

45,8% no pasākumiem notika laikā no 1.maija līdz 31.augustam (4,5% pasākumu laiks netika fiksēts). Pārējos gada mēnešos pasākumu biežums bija nedaudz zemāks kā vasarā (vienā mēnesī vidēji 6,3% no pasākumiem).

Visbiežāk kā pasākumu vieta fiksēta Rīga (174 pasākumi – 26,9% no visiem pasākumiem). Vēl bieži kā pasākumi ir notikuši sekojošos rajonos: Ventspils (45 pasākumi), Ogres (32), Saldus (29), Aizkraukles (28), Jēkabpils (28), Daugavpils (24), Rēzeknes (21), Gulbenes (21), Cēsu (19), Liepājas (18).

Kultūras iniciatīvu datu bāzes analīze

Izmantojot dažādus uzņēmumu reģistrus un dažādu institūciju datu bāzes, tika izveidota datu bāze, kurā ir informācija par 1494 kultūras nevalstiskajām organizācijām, kuras darbojas Latvijā. Par daudzām kultūras NVO nav iegūta informācija, jo lielā daļā gadījumu tā nav atrodamā interneta vidē. Šī datu bāze labi atspoguļo situāciju Latvijā 2007. gada novembrī. Kultūras NVO dibināšana un likvidēšana ir ļoti dinamiski procesi, tādēļ *Kultūras kartes* uzturētājiem, kas ir šīs datu bāzes galamērķis un uzdevums (tikt publiskotai portālā www.kulturaskarte.lv), būtu jā rūpējas, lai dati tiktu regulāri atjaunoti, papildināti vai dzēsti, lai arī nākotnē šis būtu drošticams informācijas avots par nevalstisko organizāciju darbību kultūras laukā.

Secinājumi:

1. Kultūras NVO skaits Latvijā visu laiku ir pieaudzis, lai gan ir vērojamas svārstības to skaita pieauguma intensitātē, bet tas nekad nav bijis negatīvs. Tādēļ ir jā rēķinās,

ka nākotnē kultūras iniciatīva no nevalstiskā sektora puses var turpināt strauji pieaugt.

2. Vislielākā daļa Latvijas kultūras NVO atrodas Rīgas reģionā – 67%. Rīgas reģionā ir deviņas kultūras NVO uz katrām 10 000 iedzīvotājiem, kas ir būtiski, jo pārējā Latvijā vidēji ir apmēram divas reizes mazāk – 4 kultūras NVO uz 10 000 iedzīvotājiem.
3. Kurzemes reģions ir otrs aktīvākais. Kurzemē ir 11% no visām Latvijas kultūras NVO, un šeit ir 5 šādas organizācijas uz katrām 10 000 iedzīvotājiem.
4. Latvijā kopumā var runāt par trim kultūras NVO darbības virzieniem, kas izteikti dominē. 54% no visām kultūras NVO darbojas kultūras un mākslas pakalpojumu un aktivitāšu sfērā, 47% darbojas kultūras mantojuma laukā un 26% – kultūrizglītības jomā. Darbošanās kultūras mantojuma laukā ir vairāk izplatīta pagastos, bet kultūras un mākslas pakalpojumu un aktivitāšu sfērā – pilsētās.
5. Divām piektdaļām (40%) no visām kultūras NVO Latvijā interneta vidē nav pieejama nekāda kontaktinformācija – ne telefoni, ne e-pasti. Mājas lapas ir izveidotas 19% Latvijas kultūras NVO, no kurām, savukārt, 84% atrodas Rīgas reģionā. Tas varētu būt skaidrojams ar atšķirībām interneta pieejamībā un izmantošanas izplatībā dažādās Latvijas vietās.
6. Salīdzinoši maz ir tādu organizāciju, kas specializējas noteiktā kultūras jomā (piemēram, dejā, literatūrā). Daudz vairāk ir tādu, kuru darbības jomas ir definētas plaši. Tas var liecināt par to, ka Latvijas kultūras NVO sektors atrodas savas attīstības sākuma stadijā, liela daļa organizāciju tiek dibinātas bez skaidras vīzijas par savu nākotni, vai arī cerībā, ka tās varēs darboties vairākās jomās.

6. Kultūras iniciatīvu analīze

Metodoloģija

Gadījuma studijas metode paredz kāda atsevišķas parādības (piemēram, organizācijas, kopienas, personas, gadījuma) padziļinātu izpēti. Šajā projektā gadījumu studiju analīze balstās uz trīs informācijas avotiem: 1) daļēji strukturētas intervijas ar kultūras iniciatīvās iesaistītajām personām; 2) elektronisko mediju (internets) publikāciju analīze; 3) tiešais novērojums.

Gadījuma studiju izvēlē tika ņemti vērā ģeogrāfiskie, žanra, darbības ilguma, iesaistīto dalībnieku skaita, publicitātes un piesaistītā finansējuma daudzveidības kritēriji. Izvēle tika izdarīta pamatojoties uz: 1) Valsts Kultūrkapitāla fonda informāciju, 2) kultūras iniciatīvu datu bāzi, kura ir izveidota šī projekta ietvaros un 3) nacionālās un reģionālās preses, kā arī elektronisko mediju kontentanalīzi (kādas tēmas un problēmas tiek atspoguļotas publikācijās, kādi atslēgas vārdi dominē dažādu kultūras iniciatīvu aprakstā).

Projekta ietvaros tika izvēlēti 14 nevalstisko, pašvaldību un privāto kultūras iniciatīvu gadījumi no Rīgas un Latvijas reģioniem.

40. tabula. Izvēlētās gadījumu studijas

Nr.	Juridiskais statuss	Nosaukums	Reģions
1.	Neregistrēta, potenciāli biedrība	Urbantrip	Rīga
2.	Neregistrēta, potenciāli SIA	Karaliskais improvizāciju teātris	Rīga
3.	SIA	Minhauzena muzejs	Vidzeme
4.	Pašvaldības kolektīvs	Skultes jauktais koris	Vidzeme
5.	Biedrība	Vidzemes kultūras un mākslas biedrība Haritas	Vidzeme
6.	SIA	Fontaine Club	Kurzeme
7.	Biedrība	K@2	Kurzeme
8.	Biedrība	NEKAC	Kurzeme
9.	Biedrība	Auces kultūrizglītības biedrība Ausma	Zemgale
10.	Pašvaldības kolektīvs	Bērnu folkloras kopa Tarkšķi	Zemgale
11.	Biedrība	Jauniešu kultūrizglītības biedrība Cepums	Zemgale
12.	Biedrība	Subatieši sanākam, domājam, darām	Zemgale/ Latgale
13.	LKF kopa	Pūdnīku skūla	Latgale
14.	Biedrība	Latgolas sāta	Latgale

Galveno empīrisko materiālu gadījuma studijās veido intervijas, kuras tika veiktas laika posmā no 2008. gada jūnijam līdz 2008. gada septembrim. Intervijās piedalījās formālo, neformālo, nevalstisko, pašvaldības un privāto kultūras iniciatīvu līderi, dalībnieki,

sadarbības partneri un pašvaldību pārstāvji. Interviju materiālu pētnieki klasificēja jēgpilnās kategorijās, lai informācijas klāstā atklātu kopīgās un atšķirīgās iezīmes. Atkārtoto idejas, tēmas un pētījuma dalībnieku iezīmētās problēmas un izteiktās rekomendācijas veido ziņojuma par gadījuma studijām analītisko materiālu.

Kultūras iniciatīvu kapacitāte un pārvaldība

Kapacitāte un pārvaldība raksturo organizācijas spēju attīstīt un uzturēt tās struktūras, piesaistīt nepieciešamos resursus, cilvēkus un prasmes, lai nodrošinātu organizācijas ilgtspēju, īstenotu izvirzītos mērķus un sniegtu cilvēkiem iecerētos pakalpojumus. Organizācijas kapacitātes un pārvaldības analīze koncentrējas uz attīstību kavējošo un veicinošo faktoru identificēšanu un izpēti, īpašu uzmanību pievēršot sadarbībai un finanšu piesaistei. Apsēkotajās kultūras biedrībās biežāk sastopamās problēmas ir saistītas ar finanšu kapacitāti un ar tās sekām, cilvēkresursu piesaisti, infrastruktūras problēmām, plānošanu un regulāru aktivitāšu nodrošināšanu.

Pētījumā apsekoto kultūras biedrību kapacitātes un pārvaldības problemātika ir analizēta trīs galvenajos aspektos: izaugsmi veicinošo faktoru identifikācija, institucionālā kapacitātes izpēte, kas ietver sadarbības tīklus, un organizācijas kapacitātes raksturojums, kas ietver organizācijas pārvaldi, finanšu kapacitāti, pieejamos cilvēkresursus un dalībnieku prasmes.

Kultūras iniciatīvu izaugsmi veicinošie faktori

Viens no veidiem, kā dažādot kultūrvidi, ir radīt iespēju maksimāli dažādiem sociālajiem aģentiem iesaistīties tās veidošanā. Formālas un neformālas kultūras iniciatīvas ir vieni no galvenajiem kultūrvides veidotājiem, līdz ar to ir svarīgi izprast, kādi faktori kavē un veicina iniciatīvu veidošanos un attīstību, lai sekmētu iniciatīvu attīstību Latvijā.

Pētījums liecina, ka organizētu kultūras iniciatīvu tapšanā un sākuma posmā būtiski ir vairāki faktori:

- 1) spēcīgs līderis vai domubiedru grupa, kuri izjūt aicinājumu darboties un sniegt savu pienesumu kultūras nozarē;
- 2) kopīgs mērķis, kas tiek definēts iniciatīvas dalībnieku sanāksmēs;
- 3) atbildības sajūta par kādu problēmu un/vai padziļināta interese kādā tēmā;
- 4) kultūras iniciatīvu aktivitātes veicinoša likumdošana un pieejamais institucionālais atbalsts nevalstiskām organizācijām;

- 5) dalībnieku rīcībā esošie nemateriālie un materiālie resursi, ieskaitot prasmes un zināšanas;
- 6) veiksmīga sadarbība ar pašvaldību;
- 7) dalībnieku sociālais tīkls, īpaši vājās saites, kas nodrošina resursu un informācijas apriti un nepieciešamās konsultācijas;
- 8) aktivitāšu izvērtēšana un uzdevumu pārskatīšana;
- 9) dalībnieku vēlme un iespējas atrast laika resursus biedrības mērķu īstenošanai.

Es meklēju savas personības pielietojumu citās interesantās sfērās, vairāk saistībā ar mākslu, mūziku, teātriem, muzikāliem projektiem, izklaidi.

Tur ir gan negatīva attieksme no pilsētas puses. Viņiem pietrūkst viena uzņēmīga cilvēka, kas ietu un cīnītos, jo tas nav patīkams darbs – iet un ņemties, un pierādīt. Mums paveicās, ka mums tā sadarbība ir abpusēji pozitīva. Jutām, ka Dome mums palīdz un mēs palīdzējām viņiem.

Gribējām kaut ko darīt savai pilsētai. Mums – bibliotēkas vadītājai, kultūras nama vadītājai, vēl tādiem, kas kaut ko bija darījuši pašdarbībā – bija līdzīga domāšana. Apvienojāmies, jo solīja, ka reģistrētām biedrībām būšot nauda. Nu, bet tas nebija galvenais.

Mēs formulējām, ka esam kultūrvides, dabas aizsardzības un izglītības organizācija, bet galvenokārt mēs gribējām darboties kultūrvidē. Muzeju veidot, piedalīties pilsētas svētkos ar kādu savu ieguldījumu, gribējās kaut ko darīt, lai būtu sporta svētki, nometne.

Līdzdarbošanās kultūras iniciatīvās ir veids, kā indivīdi var realizēt savu radošo potenciālu un veicināt vietējās teritorijas attīstību, atpazīstamību, kā arī iesaistīties sabiedrībai nozīmīgu tēmu risināšanā (piemēram, kultūras dzīves veidošana, tradicionālā kultūras mantojuma saglabāšana un popularizēšana, sabiedrības uzmanības vēršana uz iniciatīvas dalībniekiem būtiskām problēmām). Pētījums atklāj, ka ļoti bieži iniciatīvu dalībniekiem ir aktuāla ne vien radošā potenciāla realizēšana, bet arī iespēja sniegt savu pienesumu teritorijas attīstībā – īpaši tas vērojams mazpilsētu un lauku teritoriju biedrībās. Šeit kultūras biedrības mērķis var tikt definēts ne vien caur kultūras, bet arī attīstības dimensiju. Šādos gadījumos biedrība kalpo gan par radošā potenciāla realizēšanas, gan par kopienas attīstības instrumentu, kas tiek pielietots ciešā sadarbībā ar pašvaldību.

Iniciatīvas turpmākajai izaugsmei un attīstībai no domubiedru interešu grupas uz kultūras iniciatīvu, kas īsteno regulārus, plašākai publikai interesantus projektus, bez iepriekšminētajiem faktoriem, kritiska loma ir:

- 1) organizācijas spējai piesaistīt trūkstošos resursus un prasmes;
- 2) cilvēkresursiem, kas balsta un iezīmē turpmāko iniciatīvas ceļu;
- 3) organizācijas spējai regulāri veikt iekšējo novērtējumu un mērķu pārskatīšanu, lai celtu savu kultūras produktu kvalitāti.

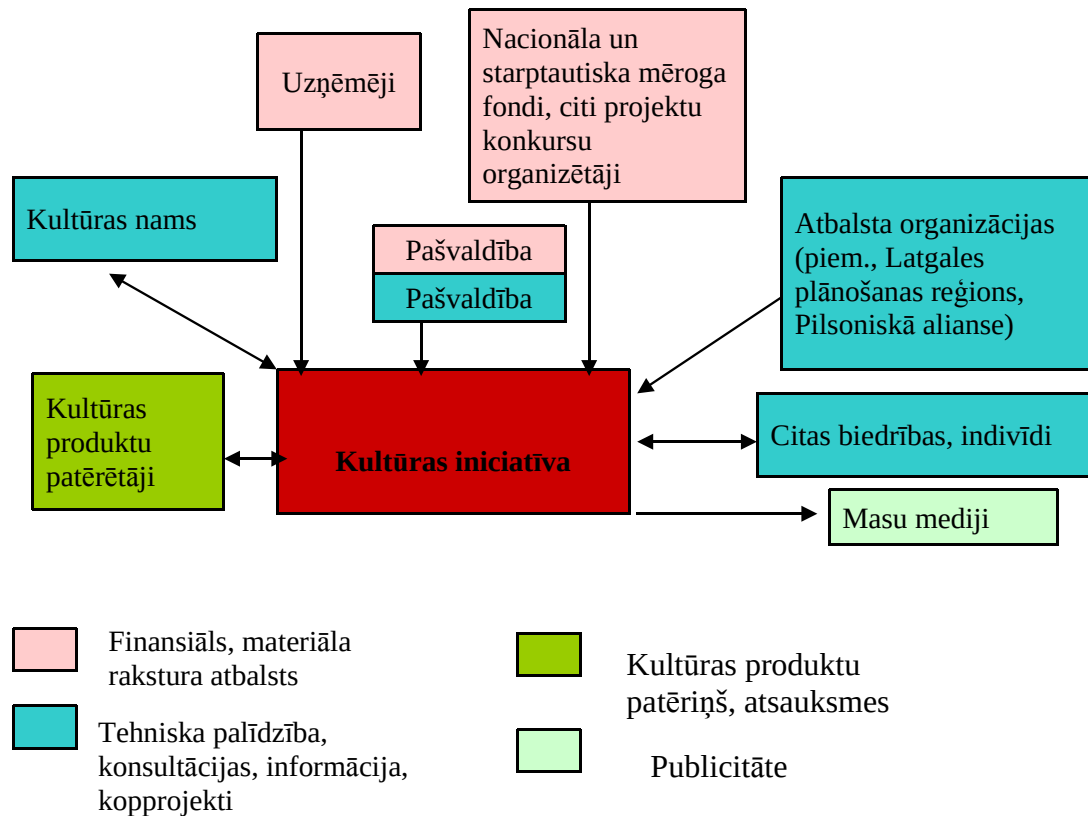
Ja biedrība dažādu apstākļu dēļ nespēj piesaistīt trūkstošos resursus, prasmes, cilvēkus un neveic iekšējo novērtējumu, tā saskaras ar stagnācijas risku un nespēj aktīvāk iesaistīties kultūras dzīvē.

Kultūras iniciatīvu sadarbības tīkli

Kultūras biedrību prakse

Visbiežāk kultūras biedrības ir tipiskas projektu organizācijas. Līdz ar to organizācijai atsevišķu projektu īstenošanai ir jāpiesaista dažādas organizācijas un indivīdi viņiem piemītošo resursu, prasmju un zināšanu dēļ. Var uzskatīt, ka biedrība ir sava veida tīkla organizācija. Tīkla organizācijas ir uzskatāmas par tādām organizācijām, kuras savu mērķu sasniegšanai un pastāvēšanas nodrošināšanai izmanto sociālo tīklu, līdz ar to sadarbība ar citām organizācijām un personām ir kultūras biedrību ikdienas neatņemama sastāvdaļa un pastāvēšanas nosacījums. Shematiski tas ir atveidots 34. attēlā „Kultūras iniciatīvu galvenie sadarbības partneri”.

36. attēls. Kultūras iniciatīvu galvenie sadarbības partneri

Pirmkārt, nepieciešamība sadarbīties ir saistīta ar organizācijas pastāvēšanas nodrošināšanu – tīkls funkcionē kā dažādu nepieciešamo resursu avots un tajā biedrība var rast finanšu, sociālo, simbolisko un varas kapitālu. Otrkārt, sadarbība saistās ar informācijas apmaiņu un “neizkrišanu no aprites” – tīklā notiek nepārtraukta informācijas aprīte un organizācijas to izmanto gan kā informācijas avotu, gan kā kanālu. Treškārt, tīkls līdzdarbojas organizācijas identitātes veidošanā un stiprināšanā, jo palīdz iniciatīvai citu organizāciju kontekstā definēt sevi, savus mērķus, uzdevumus un aktivitātes, veidot piederību noteiktiem kultūras virzieniem un/vai grupējumiem. Ceturtkārt, nereti nepieciešamība veidot partnerības ir finansējuma piešķiršanas nosacījums – tas nozīmē, ka biedrības tiek stimulētas veidot sadarbības projektus ar citām biedrībām vai kultūras iniciatīvām. Sadarbības projektus visbiežāk iniciē ārvalstu fondi. Šie četri aspekti rosina nošķirt divu veidu sadarbību – pirmkārt, sadarbība, ko organizācija iniciē, nepieciešamo resursu iegūšanas vadīta (piemēram, lai iegūtu finansiālo, simbolisko kapitālu, informāciju, vai publicitāti), un, otrkārt, sadarbības projektu veidošana, kur projekta aktivitāšu īstenošanā sadarbojas vairāki partneri. Jāatzīmē, ka pirmais sadarbības tips ir

plašāk sastopams kā otrais, ko var skaidrot ar sadarbības projektu pieredzes trūkumu un nelielajiem projektu apjomiem. Vienlaikus ir vērojama tendence, ka finanšu instrumenti veicina otra sadarbības veida veidošanos, kas pozitīvas pieredzes gadījumā var arī pāraugt ilgtermiņa sadarbībā.

Biežākās ar sadarbības projektu veidošanu identificētās problēmas saistās ar grūtībām atrast piemērotus sadarbības partnerus (gan informācijas un kontaktu trūkuma dēļ, gan atbilstības ziņā), atšķirīgu izpratni par sasniedzamo rezultātu un sadarbības pieredzes trūkumu. Sadarbību veicina gan sociālkulturālie, gan ekonomiskie faktori – kopīgi mērķi, personīgie kontakti, vienlīdzība, uzticēšanās un finanšu instrumenti. Turpmākajā tekstā ir aprakstīta kultūras biedrību pieredze sadarbības veidošanā.

Sadarbība ar pašvaldību / pilsētas domi

Administratīvās teritorijas pārvaldes institūcija ir būtisks kultūras biedrību sadarbības partneris vairākos aspektos. Pirmkārt, tā kalpo kā nepieciešamo finansiālo resursu avots gan ar atklātu projektu konkursu starpniecību, gan ar līdzfinansējumu, gan cita veida atbalsta nodrošināšanu atkarībā no pasākuma un pašvaldības iespējām (pasākuma dalībnieku ēdināšana, transports, telpas). Piemēram, vienā gadījumā pašvaldība nodrošina pasākuma dalībniekus ar pusdienām:

Finansiāls, jā. Daudz nē, bet pa bišķiņam. Vai, pieņemsim, viņiem ir ēdnīca, viņi ar barošanu palīdz. Nedod naudā, bet noorganizē visu cilvēku pabarošanu pasākumos un tamlīdzīgi.

Otrkārt, pašvaldība nepieciešamības gadījumā var nodrošināt biedrību ar nepieciešamo simbolisko kapitālu, piemēram, atbalsta vēstules vai publicitātes veidā, ievietojot informāciju par biedrības aktivitātēm savā mājas lapā. Treškārt, pašvaldība darbojas kā informācijas avots, ceturkārt, kā konsultants un, visbeidzot, nereti tās sniedz palīdzību nodrošinot biedrības ar nepieciešamo infrastruktūru:

Galvenais sadarbības partneris mums bija Dome, kas iedeva telpas, un mums joprojām nav jāmaksā īre.

Pašvaldība var sadarboties ar kultūras biedrībām arī ar citu savu struktūrvienību – kultūras centru vai kultūras namu – starpniecību. Sadarbība izpaužas kopīgu projektu veidošanā un telpu īrē. Piemēram, biedrība var izmantot kultūras nama telpas bez maksas, tiek veidoti kopīgi projekti, bet iegūtos resursus attiecīgi izmanto gan kultūras biedrības, gan kultūras nama organizētajiem pasākumiem. Tāpat kultūras nami un centri var izmantot biedrībās akumulētās zināšanas un prasmes:

Kultūras centrs startē, un mēs arī – kā partneri. Viena iemesla dēļ – ir lietas, ko Kultūras centrs viens pats nevar izdarīt. Kaut vai – ja būs vajadzīgi trīs vai četri cilvēki, kuriem vienlaicīgi jābrauc un jāprot labi komunicēt angļu valodā, Kultūras centram tās būs lielas problēmas.

Pasākumu plānošana un apspriešana sekmē biedrību sadarbību ar teritoriju pārvaldes institūcijām:

Un attiecībā par domi, kas ir pozitīvs sadarbībā, ka tad, kad mēs iesniedzam darbības plānu, viņi zina, ka mēs neskriesim ik pēc mēneša kaut ko prasīt. Viņi paskata savas iespējas un izvērtē, kas no tā viņus interesē. (..) Tad, kad žēlojas, ka nav sadarbības, organizācijām pašām vajag būt ļoti konkrētām un jāzina, ko viņas īsti darīs. Nevis iepriekšējā mēnesī stādīt nākamā mēneša plānu. Tas, dabiski, ir nenopietni. Bet, ja tā parāda, kas un kāpēc, kāds labums ir pilsētai, tad es domāju, ka problēmu nav.

Jo dažādākas funkcijas pašvaldība spēj un ir ieinteresēta īstenot, jo labvēlīgāka vide veidojas kultūras iniciatīvu attīstībai un kultūras dzīvei kopumā. Biedrības tiecas sadarboties ar pašvaldībām un meklēt risinājumus kopīgo interešu īstenošanai. Respondenti norāda, ka ļoti būtiski atbalsta saņemšanā ir tas, vai pašvaldības vadītājs/a ir “kultūras cilvēks”: izprot kultūras lomu vietējās sabiedrības dzīvē un biedrības ieguldījumu teritorijas pievilcīguma un tēla veidošanā. Svarīgs ir ne tikai finansiālais un materiālais atbalsts, bet arī biedrības mērķu un aktivitāšu izpratne un novērtēšana no pašvaldības un vietējās sabiedrības puses.

Vairumā gadījumu sadarbība tiek vērtēta kā pozitīva, respondenti norāda, ka saņem atbalstu “*iespēju robežās*”. Vairāk par sadarbības finansiālajiem aspektiem – sadaļā par finansējumu. Kopumā gadījumu studijas liecina, ka pašvaldības atbalsts un veiksmīga abpusēja sadarbība ir būtisks priekšnoteikums kultūras biedrības izaugsmē un aktivitāšu regularitātē.

Sadarbība ar nevalstiskā sektora atbalsta organizācijām

Kultūras biedrības sadarbojas arī ar dažādām nevalstiskā sektora atbalsta organizācijām. Kā piemērus var minēt Viduskurzemes nevalstisko organizāciju atbalsta centru, Zemgales nevalstisko organizāciju centru, Latgales plānošanas reģionu, “Latvijas Pilsonisko aliansi”. Šeit biedrības var saņemt konsultācijas, kā arī informāciju par plānotajām aktivitātēm un apmācību semināriem reģionā. Semināri nelielo pašvaldību kultūras biedrībām sniedz iespēju ne vien uzzināt ko jaunu, bet arī stimulē domu apmaiņu un jaunu ideju ģenerēšanu. Kāda respondente stāsta:

Mēs aizbraucam uz partnerības semināriem, mēs tiekamies. “O, kā tev tas

projekts?” - “Es tur sveces leju.” - “Es tevi uzaicināšu pie sevis?” Nu, un mēs maināmies. Pie mums arī brauc. Tāds arī ir mērķis, lai to izmanto ne tikai vietējie, lai to izmantotu arī citas pašvaldības cilvēki.” Cits biedrības dalībnieks atceras, ka, uzsākot savu darbību, bija svarīgi saņemt tehniska rakstura atbalstu: *“Nebija kur rakstīt, nebija datora, printera nevienam tajā laikā... Dators bija vai nu darbā vai centrā.*

No apsekotajām biedrībām tikai viena minēja, ka ir iesaistījusies politikas veidošanas procesā sadarbībā ar “Latvijas Pilsonisko aliansi” un līdzdarbojusies politikas veidošanas sanāksmēs un nevalstisko organizāciju memoranda parakstīšanā. Vairumā gadījumu kultūras biedrības atturas no iesaistīšanās politikas veidošanas procesā un šādā aspektā sadarbību ar citām organizācijām neattīsta.

Kultūras biedrības pārstāve ar plašu pieredzi sadarbības veidošanā un veicināšanā pauž viedokli, ka sadarbības atbalsta un veicināšanas institūcijas ir nepieciešamas, jo vienas pašas biedrības nespēj izveidot liela mēroga sadarbības projektus. Procesu būtiski atvieglo un sekmē, ja konceptuālo vadību un administratīvo funkciju uzņemas publiskā sektora pārstāvji:

Ir jābūt kādam, kas viņas [organizācijas] ved kopā. Es biju tā iedomājusies, ka visideālāk, ja tas būtu kāds kultūras inspektors, kas sasauc visas organizācijas kopā. Kāpēc? Tāpēc, ka ir lielie Eiropas fondi, lai var saplānot līdzfinansējumus. Ja, piemēram, vienlaicīgi teātris un bibliotēka, visi, kas mēs esam, izdomāsim iesniegt [projektu] pārrobežas sadarbības programmās, kur ir vajadzīgs līdzfinansējums, būs ļoti bēdīga situācija. Nebūs jau tas līdzfinansējums, ko pilsēta var piedāvāt. (..) Tas tāds akmentiņš mūsu dārzā, mums tā likās, ka mēs arī varētu kaut ko lietas labā darīt, bet tad tas ir pilnīgi cits līmenis. Nevalstiska organizācija viena var tiešām tikai informēt, bet nevar konceptuāli darboties.

Sadarbība ar citām biedrībām

Sadarbība ar citām kultūras biedrībām un nozarē iesaistītajiem indivīdiem ir ļoti būtiska kultūras biedrību ikdienas sastāvdaļa. Respondenti atzīst, ka horizontālā līmeņa sadarbību ir vienkārši veidot, jo tā bieži vien balstās uz personīgajiem kontaktiem un sociālajām saitēm, kas atvieglo sarunu, idejas skaidrošanas un vienošanās procesu. Sadarbības veidošana šajā gadījumā patērē mazāk laika, tomēr tā pamatā aprobežojas ar neformāla rakstura sadarbību – cilvēkresursu, tehnisko resursu, ideju apmaiņu, līdzdalību atsevišķos pasākumos. Retāk tiek veidoti sadarbības projekti uz līguma bāzes.

Kultūras biedrības īsteno dažādas aktivitātes un pasākumus, kuru īstenošanai nereti ir nepieciešami resursi un prasmes, kas jāmeklē ārpus biedrības. Visbiežāk kontakti tiek

meklēti caur dalībnieku personīgo tīklu jeb sociālajām saitēm:

Viens no pamatlicējiem pazina manu brāli, kurš ir video operators un arī beidzis fotogrāfus, un aicināja viņu braucienā, viņš netika. Nu, labi, tad es braukšu. Es arī fotografēju. Un tā izvērtās diezgan veiksmīga sadarbība ne tikai uz pašu projektu, bet arī uz visām pārējām organizatoriskajām lietām – gan uz izstādi, gan uz mājas lapu, gan... Tā mēs roku rokā strādājam.

Tāpat var tikt meklēti sadarbības partneri ārvalstīs:

Ja mums ir pazīstams latvietis, kurš dzīvo Zviedrijā, viņš apgrozās jaunieši vidē, “izzondē” priekš mums. Un tā viņš kaut kādus jauniešu dabū.

Sadarbības veidošanu atvieglo arī tas, ka Latvija ir salīdzinoši neliela teritorija. Biedrības un iniciatīvas, kas darbojas konkrētās kultūras nozarēs gadu gaitā ir iepazīnuši vai vismaz dzirdējuši viens par otru, kas atvieglo sadarbības uzsākšanu un nepieciešamo resursu vai prasmju piesaistīšanu:

Latvija ir tik maza, ka atliek tikai piezvanīt un pateikt konkrēti mērķi, kam vajag un kāpēc. Un cilvēki ir ļoti pretimnākoši un tas kompensē šo prasmju trūkumu un cilvēkam viena projekta dēļ nevajag kļūt par tautas instrumentu speciālistu. Ko es vienmēr saku tiem, kas grib taisīt projektus? “Mēs jau tam neatbilstam...” - “Jums nav tam jāatbilst, ja?” Ja jūs saskaraties ar citādiem partneriem, sameklējiet priekš viņiem interesantāko.

Īpaši būtisks atbalsts no citām organizācijām biedrībai ir tās darbības sākumā. Jaunai biedrībai tapšanas etapā ļoti aktuāla ir konsultatīva un informatīva rakstura palīdzība, kas būtiski atvieglo administratīvā procesa veikšanu. Kāds respondents stāsta, ka:

Tajā laikā man tas bija viss jauns un es neko nezināju, un es meklēju, vai mēs visi meklējām cilvēkus savā vidē, kas vairāk vai mazāk saprot no tā. Un tad mēs savā starpā kontaktējamies un nonācām arī līdz tam pašam Kozlovam, kas kaut ko bija rakstījis, viņš iedeva kaut kādu projektu. Tas bija pirmais, man liekas. Palīdzēja ļoti daudz cilvēku, īstenībā baigais atbalsts. (..) “Tornis” tajā laikā atbalstīja, kaut vai tās pašas rekomendācijas vēstules, kas bija nozīmīgi.

Kultūras iniciatīvas savā starpā sadarbojas ne vien konsultatīvā, pieredzes un informācijas apmaiņas līmenī, bet tās var arī cita citai nodrošināt tehniska rakstura palīdzību, kas atvieglo pasākumu organizēšanu:

Tas ir izmantots “Zvēros”, “Zābakos”, “Zaļumballē” un Valmierā. Visu laiku brauc pakaļ, aizved, atved, principā viņiem tas ir ļoti liels un nozīmīgs atbalsts, ja pašiem pirkt – tas ir ļoti dārgi. Mēs iedodam.(..) Aizbrauc pie Kalles ciemos. “Kalle, kas tev tas par treileri, mums šitādu vajag.” - “Ok, izej, apskati un

ņem.” Apmēram tā.”

Tādā pat veidā biedrības var piesaistīt nepieciešamās prasmes:

Mēs braucām pie viņiem taisīt skatuvi. Mums bija, bet viņiem nebija pieredze skatuvju būvniecībā, un mēs bijām piemērota kandidatūra, kas brauca taisīt.

Sadarbības partneri tiek meklēti arī caur profesionālām organizācijām, tomēr vairumā gadījumu tiek atzīts, ka veiksmīgāk sadarbība veidojas gadījumos, kad tā ir izaugusi no personīgiem kontaktiem ar citām organizācijām vai indivīdiem:

Pieredze rāda, ka stipri labāk ir tad, ja tev ir zināms cilvēks tajā valstī vai vismaz tu atrodi šos partnerus caur Eiropas jaunatnes fondu – viņiem ir organizāciju tīkls, ko viņi apziņo. Tā ir stipri vieglāk. Sūtot uz kaut kādām mākslas skolām... Vai tas ir pašu saņēmēju slinkuma pēc, es nezinu, varbūt mākslas skolā cilvēki domā citādāk, bet pieredze rāda, ka tieši no tādām organizācijām, kam vajadzētu būt ļoti atsaucīgām, patiesībā nāk zema aktivitāte.

Kultūras biedrību dalībnieki atzīst, ka sadarbība ir nepieciešama un stimulē kultūras iniciatīvu mērķu sasniegšanu. Piemēram, kāda respondente savu viedokli formulē šādi:

Es domāju, ka tas ļoti būtiski – iepazīties ar pieredzi, jo mēs tomēr neesam tik pieredzējuši, vai ne? Noteikti, noteikti, noteikti. Tieši tāpēc arī mums bija doma par pasākumu.

Sadarbība ar uzņēmējiem

Gadījuma studijas liecina, ka ilgtermiņa sadarbība ar uzņēmējiem ir izveidojusies tikai atsevišķos gadījumos. Divos gadījumos tika minēts atbalsts no “Swedbank” (“Hansabank”) un “SEB banka” (“Unibanka”). Tikai dažos gadījumos sadarbība izpaužas kā finansiāla rakstura palīdzība apmaiņā pret uzņēmuma publicitāti, biežāk sadarbība notiek bartera veidā. Piemēram, uzņēmuma produkcija tiek izlikta izstādes atklāšanā, uzņēmums nodrošina pasākuma dalībniekus ar pārtiku un dzērieniem, citā gadījumā uzņēmums apgādā biedrību ar malku.

Kā uzskata biedrību dalībnieki, sadarbību ar uzņēmējiem kavē un apgrūtina vairāki faktori. Pirmkārt, kopējā ekonomiskā situācija valstī, kas 2008. gadā ir izveidojusies īpaši sarežģīta. Otrkārt, turīgu uzņēmēju trūkums kultūras iniciatīvas darbības teritorijā. Kādas mazpilsētas respondente saka, ka:

Īsti varbūt nav, ko uzrunāt. Nav jau mums to uzņēmēju.

Cita situāciju raksturojot atzīst, ka:

Uzrunāt es varu, bet viņi nedos, es zinu – nedos. Mēs esam taisījuši pat tādu kā kopsapulci starp uzņēmējiem un biedrību, lai atnāk, lai parunājam, ko darīsim tālāk, bet neatnāca neviens uzņēmējs.(..) Mēģinām, visu laiku runājam. Viņi mani

kad ierauga, tad: “Voi, tu ej ātrāk prom, mēs tevi negribam redzēt.” Es saku: “Nāc šurp!” “Man maizei nav, liec tu man mieru,” viņš saka.

Lielākās pilsētās sadarbība veidojas salīdzinoši vieglāk, jo uzņēmējiem ir lielāka rocība. Treškārt, sadarbību var apgrūtināt uzņēmēju neizpratne par kultūras biedrību mērķiem un aktivitātēm:

Viņi nevar saprast, kas tā tāda – biedrība. Jā, bet, kad viņi redz, ka kaut kas notiek un pašu bērni šo to izmanto, atsauksme laba.

Ceturtkārt, pašas biedrības ne vienmēr ir pietiekami aktīvas, veidojot kontaktu ar uzņēmējiem, bet vienā gadījumā tā ir arī nevēlēšanās uzņemties saistības ilgtermiņā:

Var jau būt, ja mēs tā uzstājīgi meklētu, kaut ko atrastu. Tad arī mūs ierobežotu tas, ka mums visu laiku būtu jādod atpakaļ... Būtu nevis tā, kad mēs gribam, bet tā, kā vajag.

Lai veidotu sadarbību ar uzņēmējiem, vajadzīgas īpašas iemaņas un piedāvājuma sagatavošana:

Lai veidotu sadarbību ar uzņēmējiem, ir nepieciešama īpaša gatavošanās – jārunā tikšanās, jāveido prezentāciju materiāli, sadarbība nedrīkst būt neliela, lai arī uzņēmums gūtu kādu ieguvumu, piemēram, publicitāti.”

Sadarbību ar uzņēmējiem sekmē biedrības prasmes izskaidrot savu mērķi, atbalsta lomu konkrētajā pasākumā un uzņēmēja ieguvumu. Savu lomu spēlē arī personīgie kontakti – šādos gadījumos nodibināt sadarbību, protams, ir vieglāk:

Es uzskatu, ka galvenais ir veids kā komunicēt. Vēl Latvijā noteikti strādā tas, ka tev ir pazīstami tie cilvēki, viņi varbūt mazliet citādāk skatās nekā tad, ja tu esi pilnīgi svešs. Vai arī kāds tev iesaka, ja tas cilvēks ir tāds, uz ko tu vari paļauties, ka tas pasākums nebūs “ķeksītis”. Viņi ļoti skatās. Es domāju, ka jaunām organizācijām, jaunām idejām reizēm ir grūti, bet varbūt arī nē, es nezinu.

Pašvaldību kolektīvu un privātā sektora kultūras iniciatīvu sadarbības prakse

Sociālais tīkls spēlē būtisku lomu gan nevalstisko, gan pašvaldību, gan privāto kultūras iniciatīvu gadījumos. Sociālais tīkls kultūras iniciatīvas nodrošina ar nepieciešamajiem resursiem un iespējām kopīgu projektu īstenošanai.

Pašvaldību kolektīvi sadarbojas ar citām sev līdzīgām kultūras iniciatīvām – jauktā kora „Skulte” gadījumā – ar koriem, bet bērnu folkloras kopas „Tarkšķi” gadījumā - ar citām Latvijas bērnu un jauniešu folkloras kopām. Sadarbība visbiežāk izpaužas kopīgu priekšnesumu un pasākumu rīkošanā, piemēram, notiek koru sadraudzības koncerti, kopīgas bērnu nometnes. Sadraudzības pasākumi Latvijas ietvaros bieži vien balstās uz esošajiem neformālajiem kontaktiem, bet kopīgajos pasākumos – festivālos un nometnēs

dalībnieki meklē tālākas sadraudzības iespējas. Rezultātā pašvaldībā notiek aktīvāka koncertu dzīve, kas pieejama plašai publikai, jo rīkotie pasākumi un koncerti parasti ir bez maksas un kolektīvu dalībniekiem veidojas jaunas sociālās saites.

Mums ir koru sadraudzība. Mēs uzrīkojam koncertu ar diviem kori vai trīs koriem un pēc tam ir pasākums. Dalībniekiem ir gan koncerts, gan iepazīšanās ar jauniem cilvēkiem, gan izklaide. Pie reizes vari nojaust līmeni, kāds ir citur un ko vajadzētu savādāk. Dziedātājs nenāk uz turieni, lai justos nostrādājis. Teorētiski viņš nāk atpūsties.

Kontakti veidojas neformāli. Caur visādām tikšanās, nometnēm, sadancošanās, festivāliem. Tā vislabāk veidojas.

Rajonā kolektīvi draudzējas savā starpā. Mēs braucam ciemos pie citiem kolektīviem, un mēs arī aicinām pie sevis ciemos - katrs kolektīvs savus draugus.

Tā draugi ir salasīti. Katrā reizē rodas vēl kāds jauns. Un tad viņiem arī ir interesanti. Mēģini, ne jau tikai dēļ skates vai rajona Dziesmu svētkiem, vai ne?

Sadarbības tīkli ar citiem kolektīviem veidojas visas valsts teritorijā. Piemēram, Iecavas novada kolektīvi dodas pie sadraudzības kolektīviem Vidzemē un Kurzemē, jauktais koris „Skulte” dodas uz Latgales pusi un otrādi. Sadarbība ar ārvalstīm tiek veidota gan balstoties uz neformālajiem kontaktiem un sadarbības partneriem, gan meklējot iespējas internetā un piesakoties līdzdalībai festivālos.

Mēs bijām Slovākijā un Ungārijā. Tur strikti skatās, jāsūta DVD ieraksts vērtēšanai.

Privātā sektora kultūras iniciatīvas sociālo tīklu izmanto kā resursu avotu – informācija, iespējas, jaunas idejas tiek smeltas un ģenerētas sociālā tīkla ietvaros, kas nemitīgi paplašinās un aug. Privātajām iniciatīvām, gluži kā pārējām kultūras iniciatīvām, svarīga ir pieredzes apmaiņa un komunikācija ar citiem nozares pārstāvjiem.

Mēs šogad aizbraucām uz Dikļu pili paskatīties, kā tur strādā. Ļoti vērtīgi paskatīties idejas. Nevar vienā vietā visu laiku sēdēt, vajag paskatīties.

Daudzas grupas zvana pašas, interesējās. Un daudz mēs izdomājam, ko mēs gribam. Tad es atrodu kādu. Ir arī citi klubi, ar ko mēs ik pa laikam sadarbojamies – viņiem kāda grupa brauc un mēs sarunājam, ka mēs arī to grupu vai to mākslinieku paņemam.

Gluži kā kultūras biedrību gadījumos, arī komerciālās kultūras iniciatīvas ir izveidojušas vai apsver iespēju veidot sadarbību ar pašvaldību kultūras projektu īstenošanai, jo jauni sadarbības partneri sniedz jaunas iespējas un sekmē iniciatīvas izaugsmi. Partnerība starp pašvaldību un privātā sektora iniciatīvām ir viens no veidiem kā dažādot kultūras dzīvi

un plašināt sabiedrībai pieejamo kultūras produktu klāstu. Partnerība var izpausties kopīgā svētku un citu kultūras pasākumu organizēšanā pašvaldības teritorijā.

Veiksmīgs sadarbības piemērs ir sadarbības modelis, kas izveidojies starp dzīvās mūzikas klubu Fontaine un Dānijas Roka Padomi. Dānijas roka padome apmaksā dāņu grupām transporta izdevumus uz Latviju, savukārt, klubs nodrošina mūziķu uzturēšanos Latvijā. Šāda sadarbības prakse paplašina mūzikas kluba iespējas dažādot mūzikas piedāvājumu, mūziķi iegūst iespēju uzstāties, praksi un lielāku atpazīstamību. Sniegtais kopīgais valsts un privātās iniciatīvas atbalsts mūziķiem ir investīcija mūzikas produktu attīstībā un tālākā komercializācijā.

Īpaša atbalsta programma būtu nepieciešama specifisku kultūras projektu īstenošanai, kurus bez sadarbības nespēj īstenot nedz privātais, nedz publiskais sektors, piemēram, viesmākslinieku uzstāšanās no attālākām valstīm.

Par šiem līdzekļiem jāaicina tos, ko bez atbalsta nevar atvest - mākslu un māksliniekus, kas atrodas tālu. Līdzekļus jāpiešķir konkrētām pozīcijām. Citās valstīs atbalsts ir atsevišķu mūzikas žanru koncertiem, kas uzskatāmi par labu kultūru, bet tikai ar biļešu ienākumiem tos ir grūti finansēt.

Organizācijas kapacitāte

Menedžments un lēmumu pieņemšana

Kultūras biedrībām ir raksturīgs salīdzinoši brīvs aktivitāšu plānošanas un iniciēšanas stils. Sanāksmēs kopīgi tiek apspriestas idejas un nākotnes plāni:

“Mēs kopā strādājam. Un tad, kad mēs pirmajā tikšanās reizē satikāmies un domājam, kāda tēma varētu būt šogad, nu, tad tam, kuram bija galvā, tas arī kaut kā izspēra to iniciatīvu, un viss aizgāja.”

“Katrs savā lauciņā vairāk darbojās. Nu, uz lielajām idejām sanāk kopā un atkal visi apspriežas. Jo tomēr viens dzīvo vienā vietā, otrs otrā, nu, tā kā visi izmēti. Šeit notiek koncentrēšanās.”

Tomēr jāatzīmē, ka apsekotajās biedrībās, lai arī ir ievēlēta valde, visbiežāk dominē viens līdz trīs spēcīgi līderi, kuri pamatā ģenerē idejas, izdomā aktivitātes, kuras sanāksmēs tiek apspriestas un “apaudzētas” ar pārējo dalībnieku priekšlikumiem:

“Šobrīd ir trīs tādi izteikti projektu līderi, kas ik pa brīdim tiekas un ģenerē, teiksim tā, centrālo domu.”

“Rakstu, rakstu, jā. Kas mums vēl raksta? Nu, rakstu, jā, es rakstu.”

Līdera neaizstājamā loma organizācijā var radīt draudus organizācijas pastāvēšanai, ko raksturo piemērs par kādas kultūras biedrības sadarbības veidošanu ar citu kultūras

biedrību Lietuvā:

“Viņiem bija biedrība vienu brīdi, bet tagad pajuka, jo nav tā vīrieša, kas vadīja. Tā jau brieda [sadarbība] ar Lietuvu, bet līdzko tas vīrietis aizgāja prom, tad arī entuziasms tur noplaka, pašreiz tur nevar izkustināt nevienu uz sadarbību.”

Ne visās kultūras biedrībās pastāv funkcionāla darba dalīšana. Piemēram, daļā organizāciju ir prakse, ka vieni dalībnieki biežāk strādā pie projektu sagatavošanas, citi veic komunikatora vai kasiera funkcijas, bet citās organizācijās pienākumu sadalījums nav strikts, kas apgrūtina kopējo organizācijas darbību un rada haosu organizācijas pārvaldē, tādējādi radot draudus organizācijas ilgtspējai:

“Pirmkārt, stils diezgan autoritatīvs. Otrkārt, netika veidota tāda komanda, kurā katram būtu kaut kādi konkrēti uzdevumi (..), bet vienmēr ir vajadzīga kaut kāda komanda ar konkrētiem uzdevumiem “tu rakstīsi projektus”, “tu rūpēsies par tehniku” un tā, lai tiem cilvēkiem ir kaut kādas konkrētas funkcijas.”

Projektu skaita un apmēru pieauguma gadījumā organizatoriskais slogs top smagāks un atsevišķos gadījumos tas var beigties ar aktivitāšu pārtraukšanu, jo organizatori ierobežotu cilvēkresursu gadījumā sastopas ar “pārdegšanas” risku:

“Jā, vienkārši šausmīgi ir apnicis brīžiem organizēt, gribētos tiešām piedalīties citā projektā, kur kāds cits visu organizē. Tas ir tāds klusais sapnis, bet to mēs neaīstējam. Nu, jā, tas jau būtu forši.”

Bieži respondenti norāda, ka organizatoriskais darbs ir ļoti laikietilpīgs, bet tas nereti netiek novērtēts no finansētāju puses.

Ilgttermiņa aktivitāšu un pasākumu plānošana nenotiek visos gadījumos – tikai vienas kultūras iniciatīvas gadījumā aktivitātes ir saplānotas trīs gadus uz priekšu, bet citi pētījuma dalībnieki parasti tālāk par gadu konkrētas aktivitātes neplāno, bet uzkrāj idejas, ko īsteno *“līdzko parādās iespēja”*. Efektīvāk darbojas organizācijas, kuras plāno savas aktivitātes iespējami ilgāku laiku uz priekšu un kurām ir stratēģisks skatījums uz nākotnes attīstību:

“Jāskatās, ko mēs gribam sasniegt šajā periodā un kas būs nākamais, uz ko mēs tiecamies. Lai mērķis ir tāds lielāks, tas dod enerģiju un kopējo vīziju, kāpēc mēs esam kopā, ko darām.”

Neattīstīta pārvaldes sistēma apgrūtina ideju īstenošanu, kuras var izrādīties lielākas par iespējām:

“Nebija menedžments, lai varētu īstenot. (..) Līdzko tev ir māja, tev ir uzreiz īre, tev ir uzreiz komunālie, tev ir uzreiz ir citas lietas. Tev ir jālabo, remontu un cilvēki, kas to tad apsargā.”

Finansējums

Kultūras iniciatīvas spēja piesaistīt finansējumu lielā mērā nosaka tās pastāvēšanu, ilgtspēju, darbības mērogu un aktivitāšu regularitāti. Gadījumu studiju ietvaros apsektās biedrības savu pamata budžetu veido no biedru naudām, kuru apjomi lielākoties ir nelieli, piemēram, fizisku personu iemaksu apjoms variē no četriem līdz divpadsmit latiem gadā. Šādā situācijā būtisks finansējuma avots ir dažādu fondu un citu potenciālo finansētāju rīkotie atklātie projektu konkursi. Līdz ar to kultūras iniciatīvu darbībai ir raksturīgi zemākas un augstākas intensitātes posmi. Šāds darbošanās stils apgrūtina ilgtermiņa plānošanu, sadarbību un cilvēkresursu piesaisti. Pašvaldību kolektīvu izmaksas ir pašvaldības pārziņā, bet privātā sektora kultūras iniciatīvas strādā pēc uzņēmējdarbības principa un ir orientētas uz peļņas gūšanu.

Finansējuma piesaistīšana: kultūras biedrību prakse

Nemot vērā apstākli, ka apsektajās kultūras biedrībās nav algotu darbinieku, tad iniciatīvas pastāvēšanas nodrošināšana un finansējuma piesaiste visbiežāk ir atkarīga no līderiem un idejas iniciatoriem. Projektus visbiežāk raksta iniciatīvu līderi vai arī kāds cits dalībnieks, kam ir attiecīgās iemaņas un zināšanas. Biedrības darbības sākuma posmā projektu radīšana un vadīšana visbiežāk ir bijusi iniciatīvas līdera atbildība. Šo uzdevumu nedaudz atvieglo tas, ka biedrību līderi, pateicoties savai profesionālajai darbībai publiskajā un privātajā sektorā (piemēram, darbojoties kā uzņēmēji, pašvaldības projektu vadītāji), ir apguvuši projektu veidošanas pamatprasmes, kas tiek papildinātas NVO apmācību semināros. Tomēr nereti šī kompetence nav pietiekama. Projektu atteikumu gadījumos iesniedzējiem visbiežāk atteikuma iemesls nav skaidrs, izņemot to, ka: “visiem nepietiek”. Tikai vienā gadījumā respondente uzskatīja, ka viņai trūkst pieredzes, lai uzrakstītu projektu tādā veidā, kas tas liktos pieņemams finansētājam.

Vairums gadījumos iniciatīvu dalībnieki atzīst, ka bez finansējuma projektus īstenot nav iespējams. Izņēmums ir tie gadījumos, kad tiek realizēti nelieli projekti, kurus var raksturot kā patīkamu laika pavadīšana draugu lokā:

Finansējuma saņemšana mūsu organizācijai ir vitāli svarīga, jo mūsu kapacitāte pagaidām nav tik liela, lai spētu piesaistīt privātos sponsorus vai iztikt ar savām biedru naudām kādu aktivitāšu īstenošanā. Tāpēc aktivitātes, kas nav guvušas atbalstu, netiks realizētas līdz brīdim, kad tās gūs atbalstu kādā citā projektu konkursā.

Finansējuma piesaisti kultūras iniciatīvām apgrūtina tas, ka konkurence ir liela, bet līdzekļi – ierobežoti:

Bez finansējuma projekti nenotiek. Pagaidām mēs esam katru gadu vismaz vienu kaut kā izcīnījuši.

Latvijas kultūras biedrības finansējumu piesaista gan no ārvalstu, gan no vietējiem fondiem un avotiem. Pētījuma dalībnieki ir piedalījušies konkursos, ko organizējušas šādas organizācijas: Valsts Kultūrkapitāla fonds, Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts, Sabiedrības integrācijas fonds, Kopienų iniciatīvu fonds, valsts aģentūra "Eiropas savienības informācijas aģentūra", Rīgas Dome, Karalienes Juliānas fonds (Nīderlande), Eiropas Jaunatnes fonds, Eiropas Kultūras fonds, Valmieras pilsētas dome, Jelgavas pilsētas dome, Kuldīgas dome, Liepājas Kultūras pārvalde. Piesaistītie līdzekļi variē robežās no 69 līdz 20 000 latiem par īstenojamo projektu. Lielāka apmēra summas tiek piesaistītas no ārvalstu donoriem, tāpēc arī nākotnē biedrības, kurām ir sadarbības pieredze ar ārvalstu fondiem, plāno šo sadarbību turpināt un paplašināt:

Ja es runāju par nākotnes attīstības perspektīvām, tad tie ir tikai fondi ārpus Latvijas. Konkrēti, Eiropas kultūras fonds ir ļoti interesants un labs, domāts tieši NVO. Tagad arī pārrobežu sadarbības projekti, kas tūlīt vērsies vaļā...

Respondentu atbildes liecina, ka galvenās kultūras biedrību problēmas ir saistītas ar finansējumu – tas nav pietiekams, lai pilnībā īstenotu projektu rakstītāju ieceres. Valsts Kultūrkapitāla fonds ir galvenais nacionāla mēroga finansiālo resursu avots. Taču respondentu pieredze ar šo fondu ne vienmēr ir veidojusies pozitīva. Kritiskās piezīmes attiecās, pirmkārt, uz piešķirto summu, kas bieži vien ir mazāka par prasīto, līdz ar to ir apgrūtināta projekta īstenošana:

Kultūrkapitāla fondā it sevišķi grūti un summa ir salīdzinoši neliela, uz visiem izdalot. Tur ir baigi grūti.

Ļoti bieži iedotie līdzekļi ir krietni par "īsu" projektam. Tad ir jāiespringst, lai viss nepaliek iesāktā stadijā, bet vismaz pusgatavs.

Otrkārt, respondentu atbildes liecina, ka lēmumu pieņemšanas process un atteikumu iemesls viņiem nav skaidrs, trūkst pamatojumu. Līdz ar to projektu iesniedzējiem rodas aizdomas, ka citu intereses, pateicoties lobijiem, tiek aizstāvētas lielākā mērā kā viņu. Tāpēc izskan norādes uz pazīšanās nozīmi finansējuma sadalīšanā un "savējo" atbalstīšanu.

Nē, tur nekāds pamatojums nav bijis. Viņiem ir ļoti daudz projektu iesniegumi. Un arī tad... [palūdz izslēgt ierakstu]

Cits respondents norāda uz vēl kādu neskaidrību:

Kopā astoņus projektus esam iesnieguši. Vienam [finansējumu] dabūjām, bet tas

ir mērķprogrammā priekš reģiona, tas neskaitās. Ziemā no pieciem projektiem neatbalstīja nevienu. Dīvaini man tas likās. Visus noraidīja, bet tie projekti tādi paši, ko mēs sniedzām pirms diviem-trijiem gadiem. Tātad ir komisijas sastāvs mainījies, mūs viņi nepazīst. Vecajā sastāvā, man liekas, pazina mūs, tur privātais modelis nostrādā droši. Es nezinu, kāpēc noraidīja, tie ir mani minējumi.

Treškārt, izskan neapmierinātība ar to, ka laukiem un mazpilsētām tiek piešķirts mazāks atbalsts kā lielākām pilsētām. Respondenti no mazpilsētām uzskata, ka kultūra laukos būtu jāatbalsta vairāk kā līdz šim ar īpašas mērķprogrammas palīdzību:

Ieteikums tāds, ka, lai dalot Kultūrkapitāla naudiņu, varbūt arī mazliet skatās tās teritorijas. Projektiņš varbūt ne tik stiprs, varbūt nelielas, ka viņš arī ir labs, bet, nu, paskatieties, vai tā teritorija pēdējos gadus ir kaut ko saņēmusi?

Ceturtkārt, respondenti nav apmierināti ar to, ka kultūras biedrībām un pavisam jaunām iniciatīvām ilgu laiku ir bijis jākonkurē ar sevi jau pierādījušiem profesionāliem – tiek radīti negodīgas konkurences apstākļi:

Līdz ar to tur ir visi nopietnie mākslinieki. Mēs tomēr esam vairāk kā amatieri, mums nav diplomu, bet visi nopietnie mākslinieki, protams, tāpat uz finansējumu pretendē. Tad mums un līdzīgiem faktiski nav vietas, maz iespējams pie finansējuma tikt.

Cits respondents šo situāciju raksturo šādi:

Vēl viens no klupšanas akmeņiem bija tas, ka Valsts Kultūrkapitāla fonds piešķir naudu nekomerciāliem kultūras projektiem. Līdz ar to tādas organizācijas kā "Karosta", kurai nav nekāda valsts finansējuma, konkurēja vienā konkursā ar Valsts mākslas muzeju, kam ir būtībā valsts finansējums, bet viņi realizēja tādu kā saucamo nekomerciālo projektu. Ar Rundāles pili, piemēram, tajā pašā konkursā. Līdz ar to tev ir maz izredžu. (..) Pagājušā gada sākumā izdevās izcīnīt to, ka ir atsevišķs konkurss gan kultūras NVO, gan valsts. Tas pavērsa šo situāciju mazliet savādāk.

Atsevišķos gadījumos kultūras iniciatīvas ir pārtraukušas piedalīties projektu konkursos, jo, viņuprāt, tas neatmaksājas – piešķirtā summa ir neliela, bet iestājas saistības ar Valsts Kultūrkapitāla fondu.

Piektkārt, izskan viedoklis, ka Valsts Kultūrkapitāla fondam būtu retāk jāmaina prioritātes, jo ne visas biedrības darbojas tik dinamiski:

Varbūt viņi varētu nemainīt tik bieži prioritātes. Cilvēki apjūk. Tie, kas paši raksta projektiņus, viņi bieži nav izlasījuši, kas ir atkal mainīts. Tā prioritāte

vienkārši neeksistē. Tad viņi skrien un saka: “Nu, re, nu, projekts taču man labs.” Izklausās patiešām labs, bet tad es saku, ka šogad tas ir pavisam “garām”. Viņi neatbalstīs, un viss. Tur pat varbūt ir uzsvērts, ka neko tādu neatbalsta.

Pašvaldībām ir ierobežotas finansiālās iespējas atbalstīt biedrības ar līdzfinansējumu. Īpaši šī problēma aktualizējas finansiāli dārgāku projektu gadījumos – piemēram, ēku renovācijas projektos. Pašvaldībām bieži ir liela finansiāla spriedze un to iespējas atbalstīt nevalstiskā sektora aktivitātes ir ierobežotas. Palīdzība nelielu projektu gadījumos biedrībām parasti netiek atteikta, taču ir bijusi arī absurda situācija, kad kāda pašvaldība pasākuma norisei piešķīra desmit latus. Intervijās tika izteikts priekšlikums izveidot speciālu fondu nevalstiskajām organizācijām, kur tās varētu pieprasīt nepieciešamo līdzfinansējumu savām aktivitātēm. Īpaši nozīmīgi tas ir Eiropas struktūrfondu apguves gadījumā, kur projekta minimālās summas sliekšnis ir salīdzinoši augsts organizācijai ar nelielu apgrozījumu un minimālām iespējām nodrošināt nepieciešamo līdzfinansējumu:

Ko nozīmē biedrībai līdzfinansējumu naudā likt? Mums ir divi lati biedru nauda pusgadā, četri gadā. Parēķini: 9x4 ir 36 lati gadā.(..) Struktūrfondi, nu kas struktūrfondos ir? Tur arī, piemēram, brīvprātīgo darbu nedrīkst likt līdzfinansējumā...

Iespējas piesaistīt līdzfinansējumu Eiropas līmeņa projektiem intervētie vērtē kā ļoti niecīgas:

Finanšu resursi ir apburtais loks, jo līdzī ir jābūt reālai naudai – līdzfinansējumam. Nevalstiskā organizācija lai ņemtu kredītu? Tas ir ļoti nenopietni. Tad tai ir jābūt ļoti lielai.

Pašvaldības līdzfinansējuma iegūšanu ir vieglāka, ja biedrība spēj plānot savas aktivitātes ilgāku laiku uz priekšu. Tad sadarbībā ar pašvaldību var izvērtēt iespējamās aktivitātes:

Ar pašvaldību ir tāda vienošanās, ka gada sākumā vai faktiski iepriekšējā gada beigās mēs iesniedzam savu nākamā gada darbības plānu ar konkrētiem pasākumiem, konkrētiem datumiem. Kaut gan mēs apmēram zinām apmēram trīs gadus uz priekšu, ko mēs taisāmies darīt.

Respondentu atbildes liecina, ka kultūras nozare pašvaldībās nav galvenā prioritāte. Tas ietekmē kultūrai paredzēto līdzekļu apjomu budžetā, turklāt nereti kultūras un sporta dzīves organizatori savstarpēji konkurē:

Es domāju, ka savu iespēju robežās. Sociālajai jomai vajadzīgs vairāk. Tā atšķirība ir tāda, ka, piemēram, kultūras un sporta programmām ir konkurss

vienreiz gadā un atbalsts ir 500 latī. Sociālās jomas organizācijām konkurss ir divas reizes gadā un katram konkursa projektam atbalsts ir 700 latī. Man daudz vieglāk būs uzrakstīt sociālo projektu ar 700 latiem nekā kultūras un sporta, jo tur saliktas kopā kultūras un sporta organizācijas, kas ir ļoti dažādas.

Apsekotās kultūras biedrības, izņemot vienu gadījumu, nav izstrādājušas ilgstošas sadarbības shēmas ar uzņēmējiem, līdz ar to privātais sektors pagaidām netiek definēts kā būtisks finanšu resurss:

Viņi tiek uzrunāti. Neteikšu, ka bieži, bet tiek uzrunāti. Kaut kāds atbalsts ir, nevarētu teikt, ka viņi neatbalsta. Viņi skatās, ko viņi var un ko viņi nevar, bet tiek prasīts un tiek atbalstīts. Protams, ka vēlētos, lai tas būtu vairāk, bet teikt, ka nav atbalsta, es arī nevaru.

Savukārt vērsanos pie Latvijas lielajiem uzņēmumiem kavē projektu mērogs:

Mums tie projekti ir salīdzinoši maziņi, ja, tāpēc iet pie “Latvijas Finiera” par simts latiem runāt – tas tā kā īsti neatbilst.

Ziedojumu vākšana nav plaši izplatīts finanšu piesaistes mehānisms apsekoto biedrību vidū. Tomēr ir arī viens veiksmīgs piemērs:

Mēs izmēģinājām visdažādākos finansējuma modeļus. Nu, piemēram, tur bija arī ziedotie līdzekļi. Tajā reizē mēs vācām līdzekļus tikai un vienīgi biļetēm, lai varētu pasākumus apmeklēt rajona bērni. Pašvaldības nodrošināja transportu, lai varētu atvest. Kopsummā mums bija 678 bērniem biļetes nodrošinātas – pietiekami labi.

Kultūras biedrībām, kuras darbojas pēc pilna laika modeļa, ir spēcīgāks stimuls meklēt finansējumu, iesaistīties dažādos sadarbības modeļos.

Finanšu kapacitātes dēļ mēs nevaram iesniegt ļoti lielus projektus, tāpēc mēs veidojam projektus sadarbībā “ar kaut ko”. Tā, piemēram, sadarbībā ar kultūras centru arī esam projektu iesnieguši.

Tomēr vairumam apsekoto kultūras biedrību nav cieša sadarbība ar uzņēmējiem un nav strukturētas finanšu plānošanas.

Finansējuma piesaistīšana: pašvaldību kolektīvu un privātā sektora kultūras iniciatīvu prakse

Pašvaldību kolektīvu gadījumu studijas apstiprina atziņu, ka kultūras iniciatīvu sekmīgā darbībā lielu lomu spēlē pašvaldības sniegt atbalstu vietējām kultūras aktivitātēm. Pašvaldību kultūras kolektīvi gluži kā citas kultūras iniciatīvas izmanto dažādus finansējuma avotus, tomēr pārsvarā kolektīva materiālās vajadzības sedz pašvaldība no sava budžeta līdzekļiem. Kolektīva vadītāja alga, telpu īre, transporta un tērpu izmaksas

bieži vien ir pašvaldības pārziņā. Attiecīgi, līdzās vietējām tradīcijām un pieejamajiem cilvēkresursiem, pašvaldības prioritātes un iespējas atbalstīt kultūras dzīvi ir viens no vērā ņemamiem faktoriem, kas nosaka kultūras aktivitāšu blīvumu un dažādību pašvaldības teritorijā.

Paralēli pašvaldības finansējumam, atsevišķu aktivitāšu izmaksu segšanai kolektīvs var pieteikties kultūras nozares projektu konkursos un pretendēt uz papildus līdzekļiem savām aktivitātēm (piemēram, kompaktdiska izdošanai, kāda pasākuma nodrošināšanai, uzveduma iestudēšanai). Tomēr šī prakse nav uzskatāma par regulāra finansējuma piesaistīšanas veidu pašvaldību kolektīvos. Tāpat kultūras namu un kultūras dzīves vadītāji uzrunā vietējos uzņēmējus un cenšas piesaistīt papildus resursus kultūras aktivitāšu atbalstam. Īpaši veiksmīga sadarbība ir gadījumos, kad iniciatīva rod iespēju sniegt uzņēmējam ne vien publicitāti, bet arī cita veida pienesumu – piemēram, apkārtnes sakārtošana.

Ļoti daudz kas atkarīgs no vadības. Ja vadība nāks pretī cilvēkiem un atbalstīs, pat ja ideja liekas absurda, tad ritms arī iegriežas. Tam ir vajadzīgi līdzekļi un laiks. Maksimāli vajadzētu veidot tā, lai cilvēkiem, kas tur dzīvo, ir interesanti tur dzīvot.

Mēs tur diezgan bieži ejam talkās, un viņi mums sponsorē kādu vajadzību –kādu naudiņu ieskaita, vai uzsauc pirti. Ne tik daudz, lai gūtu materiālu labumu, bet lai varētu noorganizēt kādu kopīgu vakaru, jo tas arī ir ļoti svarīgi. Viņiem patīk kopā pabūt.

Regulārais finansējums nodrošina to, ka iniciatīva var regulāri darboties un plānot savas aktivitātes. Protams, finansējuma esamība neizslēdz citas problēmas, kuras ir aktuālas daudzām kultūras iniciatīvām – jaunu dalībnieku piesaistīšana un harizmātisku līderu atrašana.

Atšķirībā no kultūras biedrībām un pašvaldību kolektīviem, privātā sektora kultūras iniciatīvas darbojas pēc uzņēmējdarbības principiem un to galvenais mērķis ir gūt peļņu piedāvājot sabiedrībai savus vai citu kultūras iniciatīvu radītos kultūras produktus, vai ar tiem saistītus produktus. Mūzikas kluba Fontaine un Minhauzena muzeja gadījumā iniciatīvas uzsākšanā un idejas īstenošanā svarīga loma ir bijusi starta kapitālam un investīcijām, kas piesaistītas gan no Eiropas Savienības fondiem, gan privātiem līdzekļiem.

Ļoti daudz kas ir atkarīgs no pašiem. Ideja ir mēģināt uz savām kājām dzīvot. Mēs varētu nebūt konkurenti tiem, kas dzīvo no Kultūrkapitāla.

Gadījumu studijas liecina, ka nevalstiskās kultūras iniciatīvas var izmantot komercializāciju kā vienu no stratēģijām savu mērķu sasniegšanai, savukārt, komerciālās kultūras iniciatīvas var izmantot nekomerciālo struktūru darbības principus savu mērķus sasniegšanai. Piemēram, mūzikas klubs Fontaine ir atvērts sadarbībai ar nekomerciāliem kultūras projektiem. Šobrīd sadarbības rezultātā ir organizētas izstādes un kino vakari, kuru apmeklējums ir bez maksas, tomēr tādējādi klubam tiek piesaistīta jauna auditorija un patērētājiem ir iespēja baudīt plašāku kultūras produktu piedāvājumu.

Apskoto privātā sektora kultūras iniciatīvu dalībnieki uzskata, ka viņiem būtisks ir ne vien iniciatīvas komerciālais aspekts, bet arī izglītojošais. Respondenti norāda, ka viņiem ir būtiski sniegt publikai kvalitatīvu produktu vai pakalpojumu, paplašināt tās redzesloku, sniegt cilvēkiem jaunas zināšanas un emocijas. Viņi akcentē, ka vēlas izglītēt publiku, parādīt kultūras produktu dažādību, meklējot dažādus ceļus pie auditorijas, vienlaikus paplašinot savu produktu patērētāju loku. Šādas aktivitātes ir nepieciešamas, jo kultūras iniciatīvām nereti nākas pārvarēt tādus šķēršļus kā auditorijas neinformētību par noteiktiem kultūras procesiem, kultūras vērtībām un arī zemo pirkatspēju.

Man šķiet, ka mazpilsētās cilvēkiem par ļoti daudz ko trūkst informācijas un izglītības. Viņi arī nevar atļauties apmeklēt pasākumus.

Šeit ir salīdzinoši maz mūzikas. Pastāv daudz leģendāru grupu, par kurām Latvijā neviens nezina. Un tad tu atved pasaules leģendu un neviens nemaz nezina, ka tāda ir. Tas ierobežo, jo ko tik te nevarētu atvest, bet nav jau jēgas.

Mēs meklējam ļoti dažādas formas, kā piesaistīt lielāku publiku – televīzija, internets. Tas varētu būt viens no mērķiem.

Finansējuma ietekme uz organizāciju

Finansējums tiešā veidā ietekmē organizācijas darbību un tās cilvēkresursus. Nepietiekams finansējums mazina biedrības iespējas piesaistīt citu kompetentu personu (piemēram, grāmatvežu) pakalpojumus, bet tas apdraud iniciatīvas pastāvēšanu un izaugsmi. Respondenti uzskata, ka jaunām iniciatīvām ir nepieciešams īpašs atbalsts, jo tas veicinātu kultūras iniciatīvu dažādību:

Ļoti bieži jaunieši uz to arī "iegrimst", ka viņi nevar nodrošināt visu, lai kaut kādus speciālistus algotu. Paši viņi nemāk. Un rezultātā tādas, man liekas, jaunās kultūras iniciatīvas, kas varētu būt interesantas, noslāpst.

Atsevišķa problēma biedrībās, kuras strādā pēc pilna laika principa, ir algas. Respondenti norāda, ka nav iespējams paļauties tikai uz brīvprātīgo darbu, jo šāda veida darba attiecības rada draudus izpildījuma kvalitātei un mazina izpildītāja atbildību. Iespēja nodrošināt atalgojumu par ieguldīto darbu organizācijā ļauj uzstādīt kvalitātes standartus

un veicina arī dalībnieku iespējas pilnvērtīgi iesaistīties biedrības aktivitātēs. Taču šobrīd iespējas nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu ir minimālas. Atalgojums ir īpaši aktuāls tām personām, kuras veic projektu administratora darbu. Paši iniciatīvas dalībnieki bieži ir gatavi strādāt bez darba samaksas, bet administratori, kuri veic nozīmīgu “palīgdarbu” iniciatīvas realizācijai, vēlas, lai viņu ieguldījums tiktu finansiāli atalgots:

Problēma? Tas, ka kāds cilvēks iegulda savu enerģiju, laiku un visu pārējo, bet paralēli. Viņš nevar nodoties pilnībā dēļ tā, ka viņam ir ģimene un darbs. Tad parādās mīnusi. Tas ir neizbēgami, kamēr Kultūras ministrija un visas padotās struktūras nesapratīs to, ka cilvēks, kas organizē, reāli strādā. Tā nav izklaide. (..) Jā, es redzu, tā ir tāda globāla problēma Latvijā. Par darbu negrib maksāt. Par tehniku, par reklāmu, par jebko, bet par darbu liekas, ka tu uzreiz sāc vārtīties uz projekta rēķina. Nu, kādas muļķības!

Man pašam personīgi parādījās problēmas, kad gribēju taisīt labdarības projektus, par kuriem neviens nemaksā. Tad uzreiz jutu, ka to nevar, šito nevar. Viss, viss ap naudu vienmēr grozās.

Vienīgā programma, kur var iegūt atbalstu algām, šobrīd ir Eiropas Ekonomiskās zonas projekts, kas vēl būs vienu reizi. Tas ir vienīgais, kas parādījies šajā laikā.

Kultūras iniciatīvu projektu veida darbošanās stils – no aktivitātes uz aktivitāti – tiem iniciatīvu dalībniekiem, kuriem darbība biedrībā ir pamatnodarbošanās, rada ienākumu nedrošību un stresu:

No projekta un projektu. Tāpēc arī tas temps, tas nežēlīgais temps, ka tu raksti projektu, ka tu viņu īsteno, un tad tu atkal raksti projektu, un tad tu atkal viņu īsteno, nu, tāds nežēlīgs temps, bet tev nav vispār nekādi reāli ienākumi. Tu dzīvo no projekta uz projektu.

Kopumā galveno problēmu biedrības ilgtspējas un aktivitāšu nodrošināšanā kultūras iniciatīvas saskata finansējuma piesaistīšanā un laika resursos, kas bieži vien ierobežo iespējas īstenot dalībnieku idejas. Ierobežoti līdzekļi ietekmē gan projekta apjomu, gan arī tā īstenošanai nepieciešamo laiku un aktivitāšu nepārtrauktību:

Laiks atrastos tad, ja būtu līdzekļi. Tad visi vienkārši ietu un, kā saka, tiektos uz ideju. Ir ar ko strādāt, bet tagad it kā domā par to lietu, labi, kaut kādam sākumam tev ir līdzekļi, bet pēc tam tik un tā zini, ka tas projekts uz kādu brītiņu tiks apstādināts.

Cita ar finansējumu saistīta problēma attiecas uz iniciatīvas iespējām nodrošināt sev telpas. Tas ir aktuāls jautājums daudzām biedrībām gan uzsākot darbību, gan vēlākos

posmos. Dalībniekiem nereti nav telpu sanāksmēm, mēģinājumiem, nav kur izstādīt un izrādīt savus darbus un aktivitātes. Bieži vien šo problēmu palīdz risināt pašvaldības. Arī dalībnieki meklē individuālus risinājumus. Tomēr telpu problēmas un šī jautājuma sakārtošanas finansiālā puse iniciatīvām ir sevišķi sāpīgas:

Mēs rakstam projektus, lai vispār normāli varētu savest kārtībā telpas, kur visu izstādīt, jo mums nav, kur.

Ja būtu telpas, tad varētu lielākus kaldināt plānus. Nav mums... Būtu telpas, kur arī tas pats dators, tas pats internets... Varbūt vairāk piesaistītu cilvēkus, lai viņi nāktu darboties. Tā kā mums tagad nav nekā tāda, mēs esam kaut kur šeit pat, kultūras namā.

Pētījums liecina, ka iniciatīvām ir nepieciešams atbalsts lielāku projektu izstrādē un vadīšanā, jo nedrošības sajūta un atbalsta trūkums var atturēt iniciatīvu iesaistīties lielāka mēroga aktivitātēs:

Mani tas viss mazlietiņ baida. Kreditēšana un papīru būšanas, jo ar ņemoties, bija sajūta, ka esi noziedznieks. Taburetes bija plānotas piecas, nopirkām četras, jo cena cita. “Ā, taburetes nav!? Kur ir? Vadi – cik jums te ir, vadu nav šitik metru, tā, kur vēl metrs?” Nu, tu stāvi, apzadzis valsti. Tāda sajūta, ka tūlīt tā “puk pa” dibenu, “ah nu kur tu liki šito, kur tu liki šito, moš kabatā ieliki?” Nu, neuzticība ir pirmām kārtām no valsts puses. No Eiropas projektu puses neuzticība.

Finansiālie ierobežojumi kavē iniciatīvas dalībniekiem iespējas izstādīt darbus un veidot saikni ar potenciālajiem viņu radīto kultūras produktu patērētājiem:

Mani traucē tas, ka mēs savu produktu, gala rezultātu, savu ideju nevaram nogādāt pie pēc iespējas vairāk cilvēkiem. Tas maksā naudu, ja mēs kaut kur gribam likt reklāmu.

Problēmas ir parasti ar, piemēram, visādām izstāžu zālēm un tamlīdzīgu atbalstu. Teiksim, ir it kā gatava ekspozīcija, un pie tam laba un skaista, un tā, bet ir grūtāk dabūt brīžiem, teiksim, arī finansējumu, atbalstu, jo, nu, šie te fondi parasti tomēr cenšas pēc iespējas samazināt izmaksas, vai ne?

Interesants aspekts kultūras iniciatīvas darbībā saistās ar kultūras produktu komercializāciju (gadījumos, kad tas ir iespējams), piemēram, kultūras mantojuma vai konkrēta produkta (izrādes) radīšanas gadījumā. Ja iniciatīva ir vērsta uz komercializāciju, tad iniciatīvas dalībnieki retāk savas aktivitātes balsta uz donoru finansējumu, bet jau sākotnēji tiecas izzināt potenciālo tirgus nišu. Ar komercializāciju

saistītos izdevumus dalībnieki nereti var segt no saviem privātajiem līdzekļiem vai ar līdzekļu pārdalīšanas palīdzību. Arī šai aktivitātei trūkst atbalsta instrumentu:

Ir jāiegulda līdzekļi. Savukārt līdzekļu, ko ieguldīt, nav, tāpēc arī tādu finansiālu darbību izvērst neizdevās. Bet tas arī nebija mērķis.

Cilvēkresursi

Cilvēkresursu piesaiste, dalībnieku zināšanas un prasmes ir būtiska problēma daudzām kultūras biedrībām. Nereti dalībnieki atzīst, ka ideju ir krietni vairāk kā resursu un iespēju tās īstenot:

Ja ir ideja uztaisīt izstāžu zāli mājā, kurā ir tikai četras sienas, tad vajag kādu, kas dabū naudu un kas patiešām visu izdara. Idejas bija baigi lielas, bet nebija, kas skrietu līdzī tām, īstenotu vai meklētu resursus.

Šis aspekts, protams, ietekmē kultūras dzīves dinamiku un attīstību nelabvēlīgā virzienā, jo stipri ierobežotu cilvēkresursu gadījumā ir vērojama pārslodze, kas var novest pie iniciatīvas un aktivitāšu izsīkuma:

Ir tā, ka mums pat nākas atteikties no kaut kā. Mēs gribam tik daudz darīt, bet cilvēkresursu kapacitāte ir tāda, kādu nu tā mums ir, jo organizācijā algotu darbinieku nav vispār. Tāpēc mēs Sabiedrības integrācijas fonda projektu rakstījām arī tikai un vienīgi ar administratīvām izmaksām, jo es ļoti vēlētos piesaistīt vēl vienu cilvēku, tā ļoti nopietni, tad tas varētu būt glābiņš, jo mēs esam drusku apauguši ar pārāk daudziem darbiem. Jādomā vēl par kādu cilvēku piesaisti.

Taču iespējas piesaistīt cilvēkresursus bieži vien ir cieši saistītas ar organizācijas finansiālajām iespējām:

Viņiem arī cilvēku kapacitāte ir problēma, kas visur ir. Šobrīd tehniskie resursi nav tik bēdīgi, tos mēs projektos esam iegādājušies. Bet “resursi” – šobrīd tās ir finanses un cilvēki. Cilvēki un finanses. Tas ir tik saistīti, ka ir pilnīgi grūti atdalīt.

Respondenti norāda, ka pieejamie cilvēkresursi ir kritisks priekšnoteikums veiksmīgai projektu sagatavošanai un īstenošanai, ņemot vērā apstākli, ka visbiežāk biedrības nespēj piesaistīt nedz konsultantus, nedz algotus darbiniekus ierobežoto finanšu dēļ. Līdz ar to biedrībām aktuālas ir apmācības, kurās iniciatīvu dalībnieki apgūst projektu rakstīšanai, īstenošanai un atskaišu sagatavošanai nepieciešamās iemaņas, kas ir daļējs risinājums problēmai, jo ierobežotie cilvēkresursi var radīt pārslodzi esošajiem dalībniekiem, kas

gala rezultātā apdraud organizācijas ilgtspēju un mazina gandarījuma sajūtu par notikušo pasākumu.

Pētījums ļauj secināt, ka mazpilsētās un lauku teritorijās cilvēkresursu problēma ir daudz asāk izjūtama kā lielākās pilsētās, kas ilgtermiņā nelabvēlīgi ietekmē kultūras dzīves dažādību un radošumu mazpilsētās un lauku teritorijās teritorijās:

Mazpilsētā aktīvie cilvēki, kas jau ir, tas ir. Diemžēl nav tā, ka idejas un aktivitāte kūsāt kūsā. Gandrīz vien tie cilvēki ir pašdarbībā un tie paši ir biedrībā. Tāds diezgan ierobežots cilvēku loks.

Līdzīgi klājas citā mazpilsētā:

Jā, tie paši mēs esam biedrībā, tie paši mēs esam pašdarbībā. Kaut kur aizbraucam: "Atkal tu priekšā!". Braucam ar teātri: "Atkal tu, tad kur tad tu neesi? Visur tu esi." Nu, maz cilvēku, ja viņš ir aktīvs, tad viņš ir aktīvs visur, ja viņš nav, tad viņš uz stūra stāv, alu dzer.

Piedevām pētījuma dalībnieku vērojumi liecina, ka pagaidām pozitīvas tendences nav vērojamas iedzīvotāju novecošanās un jauniešu emigrācijas dēļ:

Lielākā daļa – uz Rīgu un uz citām augstskolām. Atpakaļ viņi, man liekas, neatnāk, jo, pirmkārt, viņiem nav šeit ko darīt. Viņam ir vajadzīga darba vieta. Viņš var būt ieguvis labu izglītību, un noteikti viņi daudz ko pārvērstu šeit uz labo pusi, bet mums nav... Ražošana ir ļoti minimāla. Nav nekādu perspektīvu, tāpēc es šaubos.

Ierobežotie cilvēkresursi liek meklēt alternatīvus risinājumus, piemēram, brīvprātīgo piesaisti, taču biedrību dalībnieki atzīst, ka šo palīdzību pamatā izmanto salīdzinoši vienkāršāku uzdevumu īstenošanā:

Tas ir diezgan vājprātīgi – šeit divatā uzrīkot pasākumus, ja ir live music un tur tā kā bars un ieeja, un viss pārējais... Un tad viņi mums palīdz. (..) Pasēž pie ieejas, izslauka, izmazgā zāli. Nu, tā vienkārši.

Cita stratēģija ir praktikantu piesaistīšana no augstskolām, ko var izmantot biedrības, kuras atrodas pilsētās ar augstskolām. Tādējādi jauniešiem rodas iespēja līdzdarboties nevalstiskajā sektorā:

Mums tāds glābjošs faktors ir Vidzemes augstskola. No Vidzemes augstskolas pie mums regulāri nāk praktikanti, no kuriem daži jau ilgstoši pie mums darbojas un ir iesaistīti projektos.

Individuālās prasmes

Biedrības radīto kultūras produktu kvalitāte, organizācijas ilgtspēja un aktivitāšu regularitāte lielā mērā ir atkarīga ne vien no organizācijas radošā potenciāla un spējas

ģenerēt idejas, bet arī no organizācijas rīcībā esošajām dažāda veida prasmēm, zināšanām un spējas piesaistīt trūkstošos materiālos un nemateriālos resursus no ārpusēs. Protams, vienlaikus organizācijas savas specifikas dēļ (visbiežāk brīvprātīgais darbs, radoša laika pavadīšana) ir vietas, kur indivīdi apgūst jaunas prasmes un vēlāk var tās pielietot gan attiecīgajā biedrībā, gan savā kopienā vai profesionālajā dzīvē:

Liels, ļoti liels plus ir tas, ka tad, kad jaunieši savācās kopā, viņi iemācās ne tikai to, ko ir izvēlējušies – vai nu tā ir fotogrāfija vai mūzika –, bet viņi iemācās arī tādas vienkāršas lietas kā pienākuma sadale, atbildība un uzticēšanās citam cilvēkam. Viņi kļūst sabiedriskāki, komunikablāki, pilnveido sevi ļoti dažādās jomās, ne tikai tai savā bildēšanā (..) un pēc tam savā sabiedrībā atpakaļ ir kā “baigie čaļi”.

Tos cilvēkus vajag iedrošināt un parādīt... Tāpēc es mēģinu, lai aizbrauc dažādi cilvēki. (..) Viņa no sākuma ar trīsošām kājiņām un balstiņu aizbrauca, izmēģināja un saprata, ka nekas jau nav briesmīgs. Pamazām strādājot, viņa ir ļoti izaugusi. Un ne viņa viena. Jaunieši šeit nāk, es viņiem izstāstu visas iespējas. Paskatos, kādas ir viņu pašu spējas, ko var mazliet veicināt.

Šeit arī iezīmējas problēmas kultūrizglītībā – tā tikai daļēji nodrošina jaunos speciālistus ar viņiem nepieciešamajām iemaņām:

Ar ko es atnācu? Ar bakalaura grādu. Ko es mācēju? Es neko nemācēju. Es nemācēju uzrakstīt recenziju, kur nu vēl izstādi sarīkot. Mūsu kultūras menedžments nav sagatavots pastāvīgai darbībai: ka tu izej no augstskolas un ka tu pastāvīgi vari kaut ko izdarīt, ka tu vari noorganizēt koncertu, ka vari uzrakstīt rakstu, sarīkot izstādi...

Izņemot jaundibinātu biedrību gadījumus, pamatā pētījuma dalībnieki nesūdzas par grūtībām sagatavot projektu nelieliem projektu konkursiem, taču atsevišķos gadījumos izskan, ka būtu grūtības sagatavot lielāku projektu un startēt, piemēram, Eiropas mēroga projektu konkursos nepietiekošas pieredzes un atbalsta trūkuma dēļ:

Problēma ir projekta sagatavošanā. Arī par tām Eiropas naudiņām. Piemēram, par remontiem. Mums ir tādi lieli mērķi, tikai kā tos realizēt? Un tad mums tagad tāda doma, ja rastu kādu naudiņu ar projekta palīdzību, vajadzētu kapitāli izremontēt telpas. Tās būtu kā biedrības telpas. Tur arī varētu veidot rokdarbnieču, daiļdarbnieku saloniņu. (..) Tur ir pietiekoši sarežģīti projekti. Un arī ir tā, ka mums nav te tādu lietpratēju cilvēku pilsētā – būtībā katrs, kā māc, tā cīnās un kā māc, tā raksta. Un mums arī domē nav šāda cilvēka, kas ļoti, ļoti nepieciešams būtu.

Atsevišķos gadījumos projektu sagatavošanā problēmas var sagādāt valodas zināšanas. Pat ja iniciatīvām ir pieejama informācija par iespējām pieteikties finansējumam, tad kā atzīst kāda respondente:

Ļoti bieži šķērslis ir valodas, ja ir jāraksta angļu, vācu, gadās, ka franču, bet pārsvarā angļu, vācu valodās.

Tāpat problēmas sagādātu atskaišu gatavošana, ja biedrībai nav pieredzes un nav attiecīga padomdevēja vai konsultanta neskaidros jautājumos. Cita situācija ir lielākos attīstības centros, kur biedrību rīcībā ir lielākas iespējas piesaistīt nepieciešamās zināšanas un prasmes no citiem avotiem, balstoties gan uz formālām, gan neformālām attiecībām. Par īpaši nozīmīgu ir uzskatāms biedrībām paredzētais konsultatīvais atbalsts biedrības administratīvajā teritorijā, taču ne visos gadījumos tas ir pieejams. Šādu pakalpojumu spēj sniegt tikai salīdzinoši lielākās pilsētas, bet mazpilsētās un lauku teritorijās šādu konsultantu visbiežāk nav. Līdz ar to – ja dalībnieku rīcībā nav nepieciešamās prasmes un trūkst atbalsta sistēmas, tad organizācijas izaugsmes iespējas ir stipri vien ierobežotas.

Informācija un informācijas avoti

Kultūras biedrībām ir plašas informācijas vajadzības. Iniciatīvu ilgtspēja lielā mērā ir atkarīga no biedrības dalībnieku informācijas iegūšanas un apstrādāšanas prasmēm, tādēļ viena no pētījumā analizētajām jomām ir informācijas aprīte – kāda informācija kultūras biedrībām ir vajadzīga, kādus informācijas avotus biedrības izmanto un ar kādām grūtībām biedrības sastopas informācijas ieguvē.

Kultūras biedrības darbības nodrošināšanai ir nepieciešama dažāda veida informācija – galvenokārt par finansējuma avotiem, kā arī par citu organizāciju plānotajām aktivitātēm un potenciālajiem sadarbības partneriem. Informācija ir nepieciešama, lai sekmīgi plānotu un īstenotu biedrības aktivitātes, sasniegtu izvirzītos mērķus un celtu organizācijas kapacitāti. Vairumā gadījumu apsekoto kultūras biedrību pārstāvji atzīst, ka par informācijas trūkumu nevar sūdzēties, informācija viņiem ir pieejama un viņi zina, kur meklēt nepieciešamo informāciju. Tomēr atsevišķos gadījumos izskan vēlme pēc labākas informācijas aprītes un pēc specifiskas informācijas, kas tiks plašāk aprakstīta turpmākajā tekstā.

7.5.1. Nepieciešamā informācija

Informācijas vajadzības kultūras biedrību dalībnieku vidū ir dažādas, ko var skaidrot ar respondentu līdzšinējo darbības ilgumu kultūras nozarē, pieredzi projektu dizainā un plānošanā, profesionālo darbību pamatdarbā, pieejamajiem resursiem un informatīvo semināru apmeklējumu biežumu. Visbiežāk kultūras iniciatīvām savas darbības nodrošināšanai ir nepieciešama informācija par:

- 4) finansējuma avotiem;
- 5) kultūras biedrības darbības uzsākšanu;
- 6) grāmatvedības jautājumiem un VID atskaitēm;
- 7) pieejamo informatīvo atbalstu NVO palīdzības un informācijas centros;
- 8) aktualitātēm konkrētajā kultūras nozarē;
- 9) likumdošanas aktualitātēm;
- 10) potenciālajiem sadarbības partneriem.

Jaunām kultūras iniciatīvām īpaši aktuāla ir informācija par potenciālajiem finanšu avotiem un projektu sagatavošanu. Pieredzējušu biedrību dalībnieki norāda, ka jaunajiem sākuma atbalsts ir īpaši būtisks un viņi paši īpaši atceras cilvēkus un organizācijas, kas viņu biedrībai, uzsākot darbu, ir snieguši padomus un atbalstu. Nespēja atrast informāciju un palīdzību vai šādas palīdzības neesamība ved pie situācijas, kad:

Viņi to nekad nerealizēs [potenciāla kultūras iniciatīva kādā Latvijas mazpilsētā] tāpēc, ka viņiem nebūs, kam pajautāt, kā to dara un kas vajadzīgs, lai to izdarītu.

Šajā ziņā iniciatīvas biedru kompetences, informācijas prasmes un sociālais tīkls ir kritiski būtisks, jo, kā atzīst kāds no respondentiem:

Manuprāt, informācijas ir diezgan maz. Ja sākumā mūs nebūtu pabikstījis cilvēks, kas jau iepriekš ar projektiem bija saskāries, mēs paši diez vai būtu šo informāciju atraduši un iedomājušies tā īsti, ka vispār kaut ko tādu var darīt.

7.5.2. Informācijas avoti

Kultūras biedrības izmanto dažādus informācijas avotus, lai iegūtu sev nepieciešamo informāciju. Visbiežāk lietotie informācijas avoti atrodas Internetā – tās ir konkrētu fondu mājas lapas (piemēram, Valsts Kultūrkapitāla fonds, Kopienų iniciatīvu fonds, Sabiedrības integrācijas fonds), biedrību reģistrācijas vietas pašvaldību mājas lapas (piemēram, Rīgas Domes mājas lapa), mājas lapas ministrijām, kuras rīko atklātos konkursus kultūras biedrībām (piemēram, Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts) un dažādi interneta meklētāji. Kultūras biedrības cenšas izmantot dažādas vēstkopas un NVO atbalsta centru ziņu lapas (piemēram, Zemgales

nevalstisko organizāciju sūtītā ziņu lapa, Latgales plānošanas reģiona ziņu lapa). Otrs biežāk minētais informācijas avots ir sociālais tīkls – profesionālie un personīgie kontakti ar cilvēkiem un organizācijām, kuras nodarbojas ar līdzīgām aktivitātēm vai strādā finansētāju struktūrās:

Ja godīgi, ir draugi, kas man reizi pa reizei piespēlē informāciju. Tiešām, tā ir. Tādi, kas būtībā strādā, nu, tieši tajā..

Arī informatīvajos semināros biedrību pārstāvji mēdz iegūt informāciju par aktualitātēm dažādu fondu un citu finansētāju plānotajās darbībās:

Priekšsēdētāja sistemātiski apmeklē seminārus un informācija ienāk ļoti daudz.

Interesanti, ka sadarbības partnerus vairumā gadījumos biedrības meklē caur organizācijas esošajiem sadarbības tīkliem, biedru sociālajiem tīkliem un personīgajiem kontaktiem.

7.5.3. Grūtības informācijas ieguvē

Lai arī visbiežāk izskan viedoklis, ka informācijas pieejamība nav problēma, tomēr tiek nosauktas vairākas grūtības informācijas atrašanā. Pirmkārt, informācijas meklēšana ir laikietilpīgs process un laika resursi kultūras biedrībām nereti ir ļoti ierobežoti. Kāds respondents atzīst, ka šobrīd biedrībai jau ir izveidota sadarbība ar finansētāju, taču tas ir prasījis daudz laika:

Mēs informāciju esam sameklējuši, bet vienkārši ir patērēts laiks, lieks laiks šīs informācijas meklēšanai.

Otrkārt, sev nepieciešamo informāciju neesot viegli atrast – tam vajadzīgas zināmas iemaņas un pieredze:

Ja tu pats neurb un nemeklē, informācija pie mums brīvprātīgā kārtā neskrien. Piemēram, par Eiropas fondiem. Tur ir “jāurbj” un jāmeklē, tev ir jārunā ar profesionāļiem. Tikai tādā veidā vari projektu izvērst lielāku.

Treškārt, grūtības var sagādāt informācijas interpretācija jeb “iztulkošana”:

Informācija par Eiropas fondiem ir aprakstīta lietišķā formā, kas ne vienmēr atbilst vērtējamai formai. Vienmēr vajag dabūt kaut vienu cilvēku no iekšienes, kurš tev pateiks: “nē, tur tas ir drusciņ savādāk”.

Ceturtkārt, trūkst informācijas par pieejamo informāciju:

Es nezinu, kam man ir jāiet prasīt. Vai tā ir Rīgas dome vai tā ir Kultūras ministrija? Kur es to varu uzzināt? Es nezinu. Nopietni, man nav ne jausmas. Tas arī ir tas, ka nezina īsti, pie kā vērsties. Un es, protams, nevaru galvot, bet es

varu likt vienu apelsīnu ķīlā, ka, ja, piemēram, zvanītu par šo, tad mani aizsūtītu pie kāda cita. Un varbūt mani šitā "izmētātu" un tad man tā iekāre pazustu.

Kāds respondents norādīja uz informācijas pasniegšanas veidu dažādām mērķa grupām, atzīmējot, ka jauniešiem informācija ir jāpasniedz citādāk nekā pieredzējušām kultūras biedrībām:

Piemēram, ja kāds jauniešis grib rakstīt projektu, tad, visticamāk, viņš jautājumus uzdos savam vienaudzim nevis kaut kādam svešam onkulim no ministrijas. Līdz ar to, ja mēs kaut vai tai pašā kartē [kultūras karte] publicējam informāciju arī par to, kādi ir bijuši projekti, tad viņš paskatās – ā, viņš tikko ir realizējis projektu, es viņam uzrakstišu, varbūt viņš man atbildēs. Tā tie jaunieši atkal savā starpā komunicē, viens otru bīda, viens otru stutē. Un fantastiski, aizvien mazāk cilvēku uz ielas dzer.

Intervijas liecina, ka ar neliela apjoma projektiem informācijas ziņā nav problēmu, jo biedrības ir apzinājušas potenciālos nacionāla mēroga finanšu avotus, kuru Latvijā nav pārāk daudz. Vairāk grūtību rodas, ja biedrība vēlas īstenot lielāka apjoma projektus, taču tās nav saistīts tikai ar informācijas grūtībām, bet ar plašāku problēmu spektru.

Kopumā kultūras biedrību dalībnieku informētības līmenī iezīmējas vairākas likumsakarības. Pirmkārt, pētījuma dalībnieki ir labāk informēti par to fondu darbību un programmām, ar kuriem ir veidojusies pozitīva sadarbības pieredze. Par šiem fondiem arī ir vērojamas pozitīvākas atsauksmes nekā par tiem, no kuriem ir saņemti projekta finansējuma atteikumi bez pamatojuma. Otrkārt, labāk informēti par potenciālajiem finanšu avotiem ir respondenti, kuru pamatdarbs vai citas blakus aktivitātes ir saistītas ar finanšu piesaisti, piemēram, pašvaldību darbinieki un aktīvisti, kas darbojas vairākās kultūras biedrībās. Treškārt, labāka informētība par organizācijai nepieciešamajiem jautājumiem un labākas informācijas prasmes ir vērojamas lielākos attīstības centros un to tuvumā – Rīgā, Jelgavā, Liepājā. Šeit ir labāki priekšnoteikumi intensīvākai informācijas aprītei – labāka komunikācijas infrastruktūra, informācijas pirmavotu tuvums, informatīvo aktivitāšu daudzums, lielāks kultūras biedrību blīvums u.tml.

Kultūras iniciatīvu dalībnieku priekšlikumi

1. Kultūras un kultūras iniciatīvu lomas sabiedrībā skaidrojums un veicināšana

Jāveicina izpratne par biedrību un nodibinājumu pienesumu un nozīmi sabiedrībai, jo neizpratne un morālā atbalsta trūkums kavē biedrībām īstenot savus mērķus. Savukārt Valsts Kultūrkapitāla fondam būtu jāizveido atsevišķa mērķprogramma kultūras biedrībām:

Cilvēki nesaprot. Cilvēkiem ir tāda dīvaina lieta: vienalga ko dari un sāk aktīvi darboties kaut kur provincē, viņiem tas liekas aizdomīgi. Cilvēki Latvijā ir nenormāli aizdomīgi. “Nu, kāpēc viņi to dara? Nē, klausies nevar būt, tādi nopietni cilvēki, nu, ko viņi tur nodarbojas?”

Jāveicina tradicionālās kultūras izpratne un loma sabiedrībā ar izglītības sistēmas un kultūras mērķprogrammu starpniecību. Jāatbalsta tradicionālās kultūras pētniecība un pasākumi:

Ja tu aiziesi uz muzeju un mēģināsi vienu rotu nofotografēt, uzreiz atļaujas vajadzīgas. Par fotogrāfijām un kopijām, kas vajadzīgas viena tautas tērpa restaurācijai, man būtu Vēstures muzejā jāsamaksā apmēram 50 vai 60 latī. Tradicionālās kultūras organizācijām nav nekādas atlaides. Tev ir tas pats jāmaksā, lai fondos strādātu, kā jebkurai personai.

Veicināt refleksiju sabiedrībā par kultūras procesiem Latvijā un ārpus valsts:

Strādāt produktīvi, efektīvi, pamatojoties uz esošo situāciju valstī, kā arī iespēju un pilnvaru ietvaros strādāt ar sabiedrību, to informējot un diskutējot ar to par kultūras procesiem valstī, Eiropā un pasaulē kopumā.

Nedrīkst aizmirst, ka kultūras baudīšanai ir nepieciešama sagatavotība un finansiālās iespējas, kas mūsdienā situācijā tiek virzītas citiem mērķiem.

Papildināt Latvijas kultūras karti un popularizēt to:

Tas būtu ideāli, ja būtu Latvijas karte, kurā atzīmētas iniciatīvu atrašanās vietas – kas, piemēram, Vecpiebalgā kokli spēlē.

2. Finansējums

Valsts Kultūrkapitāla fondam finansējuma piešķiršanā kā kritēriju būtu vēlams ņemt vērā teritoriju, no kurienes projekts tiek pieteikts:

Lai Kultūrkapitāls, dalot naudu, arī mazliet skatās teritorijas. Jā, projekts varbūt ne tik stiprs, bet paskatieties, vai tā teritorija pēdējos gadus ir kaut ko saņēmusi?

Jānodrošina kultūras biedrībām līdzfinansējums gadījumos, ja biedrības apgūst ārvalstu fondu līdzekļus:

Biedrībām pašām nav ko likt līdzfinansējumā, valsts varētu atbalstīt šajā ziņā.

Jānodrošina iespēja jaunām kultūras iniciatīvām augt un pilnveidoties. Īpaši jāsniedz atbalsts jaunām un jauniešu kultūraktivitātēm, tādējādi ieguldot nākotnes kultūras dzīvē un kultūras attīstībā:

Lai būtu dažādība, vajag pēc iespējas vairāk “grass-roots” aktivitātes, lai cik tās amatieriskas nebūtu. Tur citu variantu nav. Kultūra jāuztver kā demokrātiska un pieejama, kā process, nevis kā profesionāls produkts vai profesionāli cilvēki. Lai

būtu dažādība, vajag amatierismu veicināt.

Rast iespēju nodrošināt aktīvu kultūras dzīvi arī to pašvaldību teritorijās, kuru līdzekļi ir salīdzinoši ierobežotāki:

Lai būtu iespējas mākslinieciskām aktivitātēm visos pagastos, pacelt to valstiskā līmenī.

3. Likumdošana

Jāpabeidz izstrādāt "Brīvprātīgā darba likums", kas sakārtotu brīvprātīgo un organizācijas attiecības:

Kā rēķina brīvprātīgo darbu, kā viņu noformulē?

Skatīt iespēju neaplikt koncertu biļetes ar pievienotās vērtības nodokli, tādējādi radot mūziķiem iespēju saņemt lielāku samaksu:

Citās valstīs biļetes neapliet ar PVN. Nomaksājot PVN, no biļetēm mūziķiem nepaliek nauda. Tā ir liela problēma, jo 18% aiziet prom.

Iepazīties ar citu valstu atbalsta praksi dažādām – jaunām, sevi pierādījušām nevalstiskām, privātām kultūras iniciatīvām un autortiesību tiesisko regulējumu ārvalstīs:

Jāskatās, ko dara tie, kas jau ir mācījušies no savām kļūdām – Dānija, Zviedrija, Norvēģija. Ja kaut ko dari pirmo reizi, tad varbūt izdodas nedaudz savādi – skrien pret sienu. Labāk mācīties no organizācijām, kas jau strādā daudzus gadus.

4. Apmācības

Jāatbalsta uz konkrētu problēmu vai noteiktu organizāciju loku orientētus seminārus, kuros biedrību līderi dalās pieredzē ar jaundibināto biedrību dalībniekiem un sniedz viņiem konsultācijas:

Varētu uztaisīt nelielus seminārus, kur piedalās jau pieredzējušas un zināmas organizācijas un cilvēki, kuri vēlas kaut ko darīt, un tad viņi var uzdot jautājumus. Tad viņiem pasniedz, kā būtu labāk kaut ko izdarīt. Balstoties pieredzē, ir būtu vieglāk izstāstīt un saprast. Tas nekad nav realizēts.

Nodrošināt projektu veidošanas un vadīšanas apmācības kultūras iniciatīvu dalībniekiem, radošo profesiju pārstāvjiem:

Es gribētu, lai noteikti ir projektu apguves kursi, lai tas būtu pieejamākā veidā. Tagad jāmēģina caur paziņām rakstīt. Es gribētu, lai projektus rakstīšanas iespējas būtu pieejamākas, ka tu izdomā, ko darīt, tu apskaties internetā, kā tas jādara, un pats to dari.

5. Kultūras nozares organizāciju darbības uzlabošana, jaunu struktūru veidošana

Jāuzlabo Autortiesību un komunikēšanās konsultāciju aģentūras darbība:

Viņiem jāuzlabo sava darbība. Likums saka, ka par 50 gadus vecu mūziku nav jāmaksā, bet viņiem tas ir vienalga. Viņi savāc, bet nemaksā ne Polam Makartnijam, ne Joko. Viņi pieprasa 8% no biļetēm, neņemot vērā ne to, cik ilgi mākslinieks ir uzstājies, ne to, cik apmeklētāju bijuši uz pasākumu. Un par saviem koncertiem es neko neesmu saņēmis.

Izveidot “radošo telpu” – vietu, kur jaunās kultūras iniciatīvas varētu uzsākt savu darbību un tām tiktu nodrošinātas telpas brīvai radošai izpausmei:

Kultūras ministrijas uzdevums uztaisīt telpu, kur visi var darboties. Bet viņi to nevar izdarīt tāpēc, ka visi nesadarbosies. Kultūras ministrija iedos telpu un kāds atradīsies kā galvenais, kurš tomēr izdomās vienu savu virzienu un tad visu pagriezīs šajā virzienā, un pārējiem paliks garlaicīgi, un viņi tur vairāk neies un nedarbosies.

Nodrošināt iespēju jauniešiem māksliniekiem un kultūras iniciatīvām parādīt savus kultūras produktus:

Vai nebūtu fantastiski, ja, piemēram, vienreiz mēnesī kādai no šādām jauniešu organizācijām piedāvātu savus darbus izstādīt Rīgas centrā? Cenas galerijām ir anormālas, tas ir ārprāts. Tas arī jauniešus pamudina – atgriezeniskā saite, ko viņi iegūst, ja viņi var publicēt un parādīt cilvēkiem savu darbu.

Rast iespēju kultūras biedrībām saņemt konsultatīvo un juridisko palīdzību un grāmatvedības pakalpojumus (īpaši tiek uzsvērtā palīdzība atskaišu sagatavošanā), pildītu koordinēšanas funkciju:

Centrs, kurš būtu biedrībām. Tas palīdzētu izveidot biedrību tīklu un savstarpējo komunikāciju, kas šobrīd varbūt nav īpaši... Vajadzētu izveidot organizāciju, kurai valsts attiecīgi finansētu gan grāmatvedi, gan juristu, kas varētu palīdzēt nodarboties ar šīm finanšu lietām un atskaitēm. Viņi būtu algoti visu laiku, un mēs varētu pie šīs organizācijas vērsties.

Ja tu piesaisti līdzekļus, pēc tam ir jāraksta atskaite un tad tur sākās baigais “bums”. Mums nākas meklēt grāmatvedi, un tam aiziet līdzekļi. Iedomājies, cik liela mums ir motivācija, ka mēs savu naudu maksājam, lai visu to izdarītu? Tas ir mīnuss, ka nav palīdzības tālrunis, kur tu vari dabūt vai nu juristu konsultācijas par brīvu vai grāmatvedi. Tas daudzus attur kaut ko uzsākt. Uzrakstīt projektu nav tik sarežģīti, bet sarežģīti ir to visu realizēt un pēc tam atskaitīties par līdzekļiem. Te būtu vajadzīga palīdzība “no augšas”.

Izveidot virtuālo forumu, rīkot diskusijas ar kultūras biedrību dalībniekiem, kurās klātesošie ģenerētu idejas un formulētu savas vēlmes:

Varētu biežāk taisīt “brainstormus”, kuros savācās projektu aktīvisti ar ministrijas cilvēkiem un uz vietas ģenerē idejas. Forumu izveidot.

Secinājumi

Organizētu kultūras iniciatīvu tapšanā un sākuma posmā būtiski ir vairāki faktori: spēcīgs līderis, kopīgs mērķis, atbildības sajūta par kādu problēmu, kultūras iniciatīvu aktivitātes veicinoša likumdošana un pieejamais institucionālais atbalsts nevalstiskām organizācijām, dalībnieku rīcībā esošie nemateriālie un materiālie resursi, ieskaitot prasmes un zināšanas, veiksmīga sadarbība ar pašvaldību, dalībnieku sociālais tīkls, aktivitāšu izvērtēšana un atbilstoši laika resursi.

Apsekotajās kultūras biedrībās biežāk sastopamās problēmas ir saistītas ar finanšu kapacitāti un ar tās sekām, cilvēkresursu piesaisti, infrastruktūras problēmām, plānošanu un regulāru aktivitāšu nodrošināšanu.

Kultūras iniciatīvām ir plašas informācijas vajadzības - par finansējuma avotiem, par kultūras biedrības darbības uzsākšanu, par grāmatvedību, par pieejamo informatīvo atbalstu, par aktualitātēm konkrētajā kultūras nozarē, par likumdošanas aktualitātēm, par potenciālajiem sadarbības partneriem un par citu organizāciju plānotajām aktivitātēm un par potenciālajiem sadarbības partneriem. Informācija nodrošina sekmīgu darbības plānošanu un biedrības mērķu sasniegšanu. Respondenti par informācijas trūkumu nesūdzas, tomēr izskan vēlme pēc labākas informācijas aprites.

Biežāk lietotie informācijas avoti atrodas Internetā – tās ir konkrētu fondu mājas lapas, biedrību reģistrācijas vietas pašvaldību mājas lapas, mājas lapas ministrijām, kuras rīko atklātos konkursus kultūras biedrībām un dažādi interneta meklētāji. Kultūras biedrības izmanto dažādas vēstkopas un NVO atbalsta centru ziņu lapas un iegūst informāciju arī informatīvajos un izglītojošajos semināros. Cits nozīmīgs informācijas avots ir sociālais tīkls – profesionālie un personīgie kontakti ar cilvēkiem un organizācijām, kuras nodarbojas ar līdzīgām aktivitātēm vai strādā finansētāju struktūrās.

Lielākoties informācijas pieejamība nav problēma, taču atsevišķos gadījumos grūtības informācijas meklēšanā un apgūšanā sagādā ierobežotie laika resursi, informācijas meklēšanai nepieciešamo iemaņu trūkums, informācijas interpretācija jeb “iztulkošana”, informācijas par pieejamo informāciju trūkums, neatbilstošs informācijas pasniegšanas veids.

Kultūras iniciatīvu dalībnieki ir labāk informēti par to fondu darbību un programmām, ar kuriem ir veidojusies pozitīva sadarbības pieredze. Tāpat, labāk informēti par potenciālajiem finanšu avotiem ir respondenti, kuru pamatdarbs vai citas blakus aktivitātes ir saistītas ar finanšu piesaisti un labākas informācijas prasmes ir vērojamas lielākos attīstības centros un to tuvumā – Rīgā, Jelgavā, Liepājā, jo šeit ir labāki priekšnoteikumi intensīvākai informācijas aprītei.

Cilvēkresursu piesaiste ir būtiska problēma daudzām kultūras biedrībām, kas nereti ir saistīta ar finanšu resursiem. Cilvēkresursu problēmu dažkārt risina piesaistot iniciatīvai brīvprātīgos un praktikantus. Mazpilsētās un lauku teritorijās cilvēkresursu problēma ir izteiktāka kā lielākās pilsētās, ko veicina jauniešu emigrācija uz galvaspilsētu. Stipri ierobežotu cilvēkresursu gadījumā ir vērojama pārslodze, kas var novest pie iniciatīvas un aktivitāšu izsīkuma.

Kultūras iniciatīvu dalībnieki nesūdzas par grūtībām sagatavot projektus nelieliem projektu konkursiem, bet grūtības būtu sagatavot lielāku projektu un startēt Eiropas mēroga projektu konkursos nepietiekošas pieredzes un atbalsta trūkuma dēļ. Ja iniciatīvai nav pieejami resursi nepieciešamo prasmju iegūšanai un trūkst atbalsta sistēmas, tad organizācijas izaugsmes iespējas ir stipri vien ierobežotas.

Pētījumā iekļautajām kultūras biedrībām ir raksturīgs salīdzinoši brīvs aktivitāšu plānošanas un iniciēšanas stils, visbiežāk stratēģiskajā plānošanā un lēmumu pieņemšanā dominē viens līdz trīs spēcīgi līderi, kas var radīt draudus organizācijas ilgtspējai. Nepilnības pārvaldes sistēmā apgrūtina ideju īstenošanu, kuras var izrādīties lielākas par iespējām.

Kultūras iniciatīvas spēja piesaistīt finansējumu lielā mērā nosaka tās pastāvēšanu, ilgtspēju, darbības mērogu un aktivitāšu regularitāti. Kultūras biedrībām būtisks finansējuma avots ir atklātie projektu konkursi, pašvaldību kolektīvu izmaksas ir pašvaldības pārziņā, bet privātā sektora kultūras iniciatīvas strādā pēc uzņēmējdarbības principa un ir orientētas uz peļņas gūšanu.

Latvijas kultūras biedrības finansējumu piesaista gan no ārvalstu, gan no vietējiem fondiem. Piesaistītie līdzekļi apsekojumā iekļautajās organizācijās variē robežās no 69 līdz 20 000 latiem par iniciatīvas īstenojamo projektu. Lielāka apmēra summas tiek piesaistītas no ārvalstu donoriem, bet Valsts Kultūrkapitāla fonds ir galvenais nacionāla mēroga finansiālo resursu avots.

Valsts Kultūrkapitāla fonda darbības uzlabošanai jāņem vērā sekojošas iniciatīvu dalībnieku piezīmes: (1) piešķirtā summa bieži vien ir mazāka par prasīto, līdz ar to ir apgrūtināta projekta īstenošana; (2) nereti nav skaidrs lēmumu pieņemšanas process un

atteikumu iemesli; (3) šķirtne lauku, mazpilsētu un lielāku pilsētu kultūras iniciatīvu finansējumā; (4) ilgu laiku pastāvējusi negodīga konkurence starp iesācējiem un profesionāliem kultūras nozares pārstāvjiem; (5) pārāk bieža prioritāšu maiņa Valsts Kultūrkapitāla fondā.

Daudzām pašvaldībām ir ierobežotas finansiālās iespējas atbalstīt biedrības ar līdzfinansējumu, tomēr pašvaldības spēlē būtisku lomu kultūras iniciatīvu izaugsmei. Palīdzība nelielu projektu gadījumos biedrībām parasti netiek atteikta, tomēr ir izteikts priekšlikums izveidot speciālu fondu nevalstiskajām organizācijām, kur tās varētu pieprasīt nepieciešamo līdzfinansējumu savām aktivitātēm, jo iespējas piesaistīt līdzfinansējumu Eiropas līmeņa projektiem ir nelielas. Privātais sektors pagaidām netiek definēts kā būtisks finanšu resurss un arī ziedojumu vākšana nav plaši izplatīts finanšu piesaistes mehānisms apsekotajās kultūras biedrībās.

Pašvaldību kultūras kolektīvi izmanto dažādus finansējuma avotus, tomēr pārsvarā kolektīva materiālās vajadzības sedz pašvaldība. Paralēli pašvaldības finansējumam, atsevišķu aktivitāšu izmaksu segšanai kolektīvs var pieteikties kultūras nozares projektu konkursos, tomēr šī prakse nav uzskatāma par regulāra finansējuma piesaistīšanas veidu pašvaldību kolektīvos.

Privātā sektora kultūras iniciatīvas darbojas pēc uzņēmējdarbības principiem un to galvenais mērķis ir gūt peļņu piedāvājot sabiedrībai savus vai citu kultūras iniciatīvu radītos kultūras produktus, vai ar tiem saistītus produktus.

Kultūras produktu komercializācija ir viena no stratēģijām, kuru kultūras biedrības var izmantot savu mērķu sasniegšanai, savukārt, komerciālās kultūras iniciatīvas var izmantot nekomerciālo struktūru darbības principus savu mērķus sasniegšanai.

Nereti biedrībās aktualizējas atalgojuma problemātika, jo īpaši personām, kuras veic projektu administratora darbu. Kultūras iniciatīvu projektu veida darbošanās stils – no aktivitātes uz aktivitāti – tiem iniciatīvu dalībniekiem, kuriem darbība biedrībā ir pamatnodarbošanās, var radīt ienākumu nedrošību un stresu.

Pētījums liecina, ka iniciatīvām ir nepieciešams atbalsts telpu nodrošināšanā un lielāku projektu izstrādē. Nedrošības sajūta un atbalsta trūkums var atturēt iniciatīvu iesaistīties lielāka mēroga aktivitātēs. Finansiālie ierobežojumi kavē iniciatīvas dalībniekiem iespējas izstādīt darbus un veidot saikni ar potenciālajiem viņu radīto kultūras produktu patērētājiem.

Sadarbības tīkli nodrošina kultūras iniciatīvas pastāvēšanu. Tīkls funkcionē kā dažādu nepieciešamo resursu avots, sadarbojoties notiek informācijas apmaiņa, tīkls līdzdarbojas

organizācijas identitātes veidošanā. Nereti biedrības ar finanšu instrumentu palīdzību tiek stimulētas veidot sadarbības projektus ar citām kultūras iniciatīvām.

Biežākās ar sadarbības projektu veidošanu identificētās problēmas saistās ar grūtībām atrast piemērotus sadarbības partnerus, atšķirīgu izpratni par sasniedzamo rezultātu un sadarbības pieredzes trūkumu. Sadarbību veicina sociālie, kultūras, ekonomiskie faktori – kopīgi mērķi, personīgie kontakti, vienlīdzība, uzticēšanās un finanšu instrumenti.

Pašvaldība ir būtisks kultūras biedrību sadarbības partneris vairākos aspektos – tā ir finansiālo un materiālo resursu, simboliskā kapitāla un informācijas avots. Jo dažādākas funkcijas pašvaldība spēj un ir ieinteresēta īstenot, jo labvēlīgāka vide veidojas kultūras iniciatīvu attīstībai un kultūras dzīvei kopumā.

Kultūras biedrības sadarbojas arī ar dažādām nevalstiskā sektora atbalsta organizācijām, kas tām sniedz konsultācijas un nodrošina ar informāciju. Vairumā gadījumu kultūras biedrības atturas no iesaistīšanās politikas veidošanas procesā un šādā aspektā sadarbību ar citām organizācijām neattīsta.

Horizontālā līmeņa sadarbība kultūras biedrības nodrošina ar trūkstošajiem resursiem un prasmēm, kas jāmeklē ārpus biedrības. Īpaši būtisks atbalsts no citām organizācijām biedrībai ir tās darbības sākumā. Kultūras biedrību dalībnieki atzīst, ka sadarbība ir nepieciešama un stimulē kultūras iniciatīvu mērķu sasniegšanu.

Pašvaldību kolektīvi sadarbojas ar citām sev līdzīgām kultūras iniciatīvām visā valsts teritorijā. Sadarbība izpaužas kopīgu priekšnesumu un pasākumu rīkošanā. Privātā sektora kultūras iniciatīvas sociālo tīklu izmanto kā resursu avotu – informācija, iespējas, jaunas idejas tiek smeltas un ģenerētas sociālā tīkla ietvaros. Privātajām iniciatīvām, gluži kā pārējām kultūras iniciatīvām, svarīga ir pieredzes apmaiņa un komunikācija ar citiem nozares pārstāvjiem.

Saīsinājumi

CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DB	Datu bāze
FM	Finanšu ministrija
ĪUMSILS	Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāts
KI DB	Kultūras iniciatīvu datu bāze
KM	Kultūras ministrija
LU	Latvijas Universitāte
MK	Ministru kabinets
n	Izlases lielums
NA	Nav atbildes
NMRK	Nodokļu maksātāju reģistra kods
NVO	Nevalstiskā organizācija
PPO „Rīga”	Profesionālais pūtēju orķestris „Rīga”
PPP	Publiskā – privātā partnerība
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SLO	Sabiedriskā labuma organizācija
SPPI	Sociālo un politisko pētījumu institūts
Vid	Valsts ieņēmumu dienests
VKKF	Valsts kultūrkapitāla fonds

Izmantotie avoti

„Informatīvais ziņojums par NVO klasifikāciju un dotāciju uzskaites sistēmu (par NVO klasifikācijas un vienotas finansējuma no valsts budžeta līdzekļiem uzskaites sistēmas izveides jautājumiem)”, ĪUMSILS, 2008.gada 6.jūnijs

Classifications Newsletter, United Nations Statistics Division (UNSD) Number 18, December 2006, [http://unstats.un.org/unsd/class/intercop/newsletter/newsletter_18e.pdf]

Commission Discussion Paper. *The Commission and Non-Governmental Organisations: Building a Stronger Partnership*. Presented by President Prodi and Vice – President Kinnock [http://ec.europa.eu/civil_society/ngo/en/communication.pdf] pēdējo reizi skatīts 16.10.08.

Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts, [http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_91E.pdf]

Hewson, Claire; Yule, Peter; Laurent, Dianna; Vogel, Carl “Internet research methods: a practical guide for the social and behavioural sciences”, London, SAGE, 2003.

Kultūras ministrijas gada publiskais pārskats 2007 [<http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=5976>], skat. 2008.11.20.

Latvijas statistikas gadagrāmata 2007, Latvijas Republikas Valsts statistikas komiteja. Rīga : LR Centrālā Valsts statistikas komiteja

Likums “Biedrību un nodibinājumu likums” [<http://www.likumi.lv/doc.php?id=81050>] pēdējo reizi skatīts 12.10.08.

Likums “Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām” [<http://www.likumi.lv/doc.php?id=62836>]

O Dochartaigh, Niall “The Internet research handbook: a practical guide for students and researchers in the social sciences”, London, SAGE, 2002.

Pētījums “Dziesmu un deju svētki mainīgā sociālā vidē”, Tisenkopfs, Tālis (red.), SPPI, 2007 [<http://www.km.gov.lv/ui/imagebinary.asp?imageid=980>]

Pētījums “Kultūras patēriņš”, Ķīlis, Roberts (red.), Mūriņš, Sandris; Siliņa, Daina; Klāsons, Gints; Kovaļenko, Maksims; Selecka, Anna, SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, 2007 [<http://www.kkf.lv/fails.php?fid=207>]

Pētījums “Kultūras pieejamība novados: aptauja un ekspertu intervijas”, Zepa, Brigita (red.), Rīga: Baltijas Sociālo Zinātņu institūts, 2007 [<http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=4944>]

Pētījums “Nevalstisko organizāciju sektora klasifikācija un datu apkopošana”, ĪUMSILS, 2008 [http://www.integracija.gov.lv/doc_upl/NVO%20klasifikacija%20un%20datu%20apkoposana.pdf]

Pētījums “NVO statistika un klasifikācija”, Linda Curika, Latvijas Pilsoniskā Alianse, 2005 [http://www.nvo.lv/files/NVO_klasifikacija_un_statistika_2005.pdf].

Pētījums “Vital Signs: Metro Boston's Arts and Cultural Nonprofits 1999 and 2004”, Nelson, Susan; Ann McQueen, Boston Foundation, 2007 [http://www.tbf.org/uploadedFiles/tbforg/Utility_Navigation/Multimedia_Library/Reports/2007_ArtsReport_final.pdf]

Salamon, Lester; Anheier, M. Helmut K. „Toward a Common Classification” IN: *Defining the Nonprofit Sector: A Cross-national Analysis*, Johns Hopkins NonProfit Sector Series, 1997.

Pētījums „Informētība un attieksme pret NVO (Latvijas iedzīvotāju aptauja)”, Marketlab, 2004.

Pētījums „Radošās industrijas Latvijā, 1. Latvijas radošo industriju apskats (definīcija, statistika, ekonomika un savstarpējās saiknes)”, Baltijas Starptautiskais Ekonomikas un Politikas Studiju Centrs BICEPS, Alf Vanags, Anda Miķelsone, Sergejs Gubins, 2007.

Pētījums „Radošo industriju nozaru atlase, pēc NACE klasifikatora 2. Redakcijas”, Anda Miķelsone, Baltijas starptautiskais ekonomikas un politikas pētījumu centrs BICEPS, 2008

Pētījums „Reģionālo aspektu nozīme pilsonības jautājumu risināšana”, Ilze Brande Kehre, Ilona Stalidzāne, 2003.

Sabiedriskā labuma statusa organizāciju reģistrs, Finanšu ministrija, [<http://www.fm.gov.lv/sls/registrs/>]

Tabuns, Aivars (red.), Sūna, Laura; Daugavietis, Jānis; Kalniņa, Anita; Liepiņa – Ozola, Kristīne; Mūriņš, Sandris; Štramdijs, Madars, “Kultūras. Jaunieši. Mediji.”, Rīga: LU SZF, 2006 [http://www.lu.lv/szf/at_gram/at_gramata.pdf]

The International Classification of Nonprofit Organizations (ICNPO) [<http://www.statcan.ca/english/freepub/13-015-XIE/2005000/icnpo.htm>]

Valsts kultūrpolitikas vadlīnijas 2006. – 2015. gadam. NACIONĀLA VALSTS’, [<http://www.km.gov.lv/ui/imagebinary.asp?imageid=3124>]

Zobena, Aija (red.) „Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2004/2005. Rīcībspēja reģionos” 2005.

Регулирование НПО. Определение НПО согласно национальному законодательству [<http://www.legislationonline.org/ru/?tid=3&jid=42&less=false>] pēdējo reizi skatīts 16.10.08.

Pielikumi

Pielikums. Pašvaldības kultūras darbinieku aptaujas anketa

Jūsu pārstāvētās pašvaldības tips

Pilsēta
Pagasts
Novads
Rajons

Jūsu pārstāvētās pašvaldības rajons

Jūsu pašvaldības nosaukums

Pilsētas, pagasta, novada, pilsētas vai (mikro)rajona

Kāds ir kultūras NVO skaits, kas aktīvi darbojas Jūsu pašvaldībā?

Ja nezināt precīzi, rakstiet aptuveni!

Kas ir visaktīvākie Jūsu pašvaldības kultūras un brīvā laika organizētāji?

Izvēlieties trīs visaktīvākos (katram no tiem piešķirot 1.; 2. vai 3.vietu!)

Kultūras NVO un to pārstāvji
Citi NVO un to pārstāvji
Uzņēmēji, komersanti, firmas
Ar organizācijām un pašvaldību nesaistīti aktīvi indivīdi/neformālie līderi
Neformālas grupas
Pašvaldības iestādes un to darbinieki
Sporta biedrības/komandas
Draudze (-es)

Citi:

Lūdzu, nosauciet pozitīvos piemērus Jūsu pašvaldības kultūras un brīvā laika pasākumu organizācijā: aktīvākās NVO, biedrības, firmas, uzņēmēji, individuālas personas vai neformālas interešu grupas.

Nosaukums, juridiskais statuss (NVO, komersants, individuālas persona, neformāla grupa), darbības jomas (piem., nemateriālais kultūras mantojums, tradicionālā kultūra, literatūra, mūzika, dejas, teātris, dizains, zīmēšana u.c.)

Kurās vietās Jūsu pašvaldībā visbiežāk tiek organizēti kultūras un izklaides pasākumi?

*Izvēlieties **četras** visbiežāk izmantotās vietas (katrai no tām piešķirot 1.; 2.; 3. vai 4. vietu!)*

baznīcā
bibliotēkā
centrālajā laukumā, brīvdabā
kafejnīcā vai citā privātajā telpā
kultūras/tautas namā
muzejā
mūzikas un/vai mākslas skolā
skolā
sporta hallē, stadionā
Citur:

Kā Jūs novērtētu kultūras dzīvi savā dzīves vietā?

Tā ir ļoti rosīga
Diezgan rosīga
Kultūras pasākumi notiek reti
Kultūras dzīve pie mums ir neaktīva, nekas nenotiek
Nezinu/grūti pateikt

Lūdzu, nosauciet paredzamos nozīmīgākos (līdz 10) NVO u.c. kultūras iniciatoru rīkotos kultūras pasākumus Jūsu pašvaldībā 2009.gadā.

Lūdzu neminēt gadskārtu svētkus, valsts svinamās dienas, atceres dienas u.t.t.! Tāpat, lūdzu, neminiet izteikti lokālas nozīmes notikumus (piemēram, koru kolektīvu jubilejas, deju vakarus, diskotēkas u.t.t.).

Nosaukums, www adrese, norises laiks, vieta, neliels apraksts, organizatoru tel., organizatoru e-pasts

Vieta Jūsu komentāriem par kultūras un brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu ietekmi uz pašvaldības dzīvi.

Vai rosīga vietējā kultūras dzīves var uzlabot situāciju? Kas traucē rosīgai vietējai kultūras dzīvei? Kas būtu jādara, lai to uzlabotu?...

Anketu aizpildīja:

pašvaldības kultūras komitejas/nodaļas vadītājs vai speciālists
kultūras/tautas nama vadītājs vai speciālists
tūrisma informācijas centra speciālists
cits

Vārds, uzvārds:

Amats:

E-pasta adrese:

Tālrunis:

Pielikums. KM pavadvēstules teksts pašvaldību kultūras speciālistu on line aptaujas veikšanai

LR Kultūras ministrija

Rīgā

19.05.2008. Nr.1.2.1.-1/

***Pilsētu, rajonu, novadu un pagastu
vietējām pašvaldībām***

Par sadarbību pētījuma veikšanā

LR Kultūras ministrija sadarbībā ar Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūtu (SPPI) veic pētījumu „Kultūrvides daudzveidības veicināšana un pārvaldība: nevalstiskās un privātās kultūras iniciatīvas”.

Pētījuma galvenie mērķi ir apkopot drošticamu un aktuālu informāciju par nevalstiskām un privātām kultūras iniciatīvām Latvijas kultūras kartes (www.kulturaskarte.lv) datu bāzes papildināšanai, kā arī analizēt nevalstisko un privāto kultūras iniciatīvu sadarbību ar valsts un pašvaldību institūcijām un izstrādāt rekomendācijas sadarbības uzlabošanai.

Pētījuma ietvaros tiek veikta interneta tiešsaistes (on line) aptauja par kultūras NVO¹⁰⁹ un vietējām kultūraktivitātēm. Aptaujas anketas adrese ir www.kndati.lv/aptauja

Aptaujas veidlapu aizpildīt tiek lūgtas katras pašvaldības kultūras dzīvē kompetentākās amatpersonas – kultūras komitejas/komisijas/nodaļas vadītājs vai speciālists, kultūras/tautas nama vadītājs, kā arī tūrisma informācijas centru speciālisti.

Lai informācija par kultūras iniciatīvām būtu pēc iespējas pilnīgāka, mēs Jūs aicinām atbalstīt šo pētījumu un piedalīties anketas aizpildīšanā.

Konsultāciju un neskaidrību gadījumā lūdzam vērsties pie aptaujas koordinatora:

Jānis Daugavietis, mob. 26771848, janis.daugavietis@lu.lv, Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte, Lomonosova iela 1 (A korpuss), 109. kab., LV-1019, Rīga.

Mēs Jūs labprāt informēsim par pētījuma rezultātiem 2009.gada sākumā, kad pētījums tiks pabeigts.

Jau iepriekš pateicamies par Jūsu atsaucību un sadarbību!

Valsts sekretāre

S.Zvidriņa

U.Gedra

¹⁰⁹ Nevalstiskās organizācijas, biedrības, kuru darbība saistīta ar tradicionālo vai mūsdienu kultūru, mākslu, izklaidi utml.

Pielikums. Kultūras iniciatīvu gadījuma studijas: izvēlēto iniciatīvu saraksts.

Nr.	Juridiskais statuss	Nosaukums	Reģions
1	Nereģistrēta, potenciāli biedrība	Urbantrip	Rīga
2	Nereģistrēta, potenciāli SIA	Karaliskais improvizāciju teātris	Rīga
3	SIA	Minhauzena muzejs	Vidzeme
4	Pašvaldības	Skultes jauktais koris	Vidzeme
5	Biedrība	Vidzemes kultūras un mākslas biedrība HARITAS	Vidzeme
6	SIA	Fontaine Club	Kurzeme
7	Biedrība	K2	Kurzeme
8	Biedrība	NEKAC	Kurzeme
9	Biedrība	Auces kultūrizglītības biedrība Ausma	Zemgale
10	Biedrība	Jauniešu kultūrizglītības biedrība Cepums	Zemgale
11	Biedrība	Subatieši sanākam, domājam, darām	Zemgale
12	LKF kopa	Pūdnīku skūla	Latgale
13	Biedrība	Latgolas sāta	Latgale

Pielikums. Kultūras iniciatīvu gadījuma studijas: iniciatīvu apraksti.

Lai atvieglinātu izpratni par turpmākiem vērtējumiem, ir lietderīgi kaut lakoniski raksturot tās iniciatīvas, kuru pārstāvji novērtēja kultūras situāciju, to ietekmējošos faktorus. Vairums no šīm iniciatīvām var tikt vērtētas kā veiksmīgas un ir spējušas pašrealizēties. Līdz ar to tās tikai daļēji raksturo kopējo situāciju. Turpmākā analīzē nav reprezentatīvi pārstāvētas tās daudzās iniciatīvas, kuras savas aktivitātes ir pārtraukušas jau savas darbības pirmsākumos.

Kultūrizglītības biedrība “Ausma”

Kultūrizglītības biedrība “Ausma” ir nodibināta 2006. gadā Zemgalē, Dobeles rajonā, Aucē. Auces pilsēta atrodas Lietuvas pierobežā un tās iedzīvotāju skaits sasniedz 4000. Biedrība “Ausma” ir radusies, pateicoties vietējās uzņēmējas, arī biedrības priekšsēdētājas Zaigas Vismanes aktivitātei un mērķtiecībai. Šobrīd “Ausma” apvieno 20 biedrus.

Biedrības mērķi ir līdzdarboties Auces tēla un atpazīstamības veidošanā Latvijā un ārvalstīs, veicināt un atbalstīt kultūrizglītību Auces pilsētā, līdzdarboties Auces pilsētas kultūras mantojuma saglabāšanā, kā arī jaunu tradīciju iedibināšanā, un piesaistīt cilvēkus pašdarbībai un tautas mākslai. Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, “Ausma” organizē dažādus pasākumus, piemēram, aktīvi līdzdarbojas Auces vārda dienas svinību organizēšanā, atbalsta jauniešu kultūras iniciatīvas.

Biedrība “Ausma” projektu radīšanā un kopīgo mērķu īstenošanā ļoti cieši sadarbojas ar Auces kultūras namu un nereti projekti tiek plānoti kopā. Biedrības telpas atrodas kultūras namā, kur notiek arī biedru tikšanās. Nākotnē plānotas jaunas kopīgas aktivitātes un tiek veidoti plašāka mēroga kopējās attīstības plāni. Nozīmīgs sadarbības partneris ir arī Auces pilsētas pašvaldība, kura iespēju robežās nodrošina projektiem līdzfinansējumu.

Lai veicinātu organizācijas izaugsmi, tās vadītāja regulāri piedalās izglītojošos un informatīvos semināros nevalstiskā sektora aktīvistiem. Šie semināri ir nozīmīgi organizācijas kapacitātes stiprināšanā, jo nelielo pilsētu un lauku teritoriju biedrības salīdzinoši lielākā mērā nekā republikas nozīmes pilsētu biedrības saskaras ar cilvēkkapitāla un cilvēkresursu problēmām, tāpēc bieži vien iniciatīvas līderim ir jābūt kompetentam vairākās jomās.

Biedrība ir piesaistījusi līdzekļus no Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta organizētā projektu konkursa. Daļējs atbalsts viena projekta īstenošanai

ir iegūts arī no Kultūrkapitāla fonda Zemgales kultūras programmas, taču vairāki projekti ir tikuši noraidīti. Atbalsta summas svārstās no 2 500 līdz 300 latiem.

Avoti:

Intervija ar Zaigu Vismani

Intervija ar Lilitu Zāmeli

Biedrība “Cepums”

Biedrību “Cepums” nodibināja divi jaunieši Jelgavā 2007. gadā. Pašlaik biedrībā darbojas abi tās dibinātāji un viena brīvprātīgā. Biedrības mērķi ir veicināt Zemgales reģiona attīstību – veicināt radošas un demokrātiskas sabiedrības veidošanos, popularizēt veselīgu un aktīvu dzīvesveidu un attīstīt starptautisko sadarbību. Biedrība ir jauna struktūra, šobrīd tā strādā pie konkrētu aktivitāšu plānošanas.

Šobrīd iniciatīvas biedri sev ir definējuši trīs galvenos darbības virzienus – kultūru, tūrismu un veselīga dzīvesveida popularizēšanu Jelgavā un Jelgavas rajonā. Pirmais pastāvēšanas gads ir veltīts tam, lai biedrība nodefinētu, uz ko tiekties katrā no šīm jomām. Piemēram, tūrismā – attīstīt aktīvo, eko un dabas tūrismu, izmantojot dabas resursus Jelgavas pilsētā un rajonā; kultūrā – strādāt pie jauna veida kultūras mācību iestādes veidošanas; veselīga dzīvesveida jomā – mazināt ar dzīvesveidu saistīto slimību un atkarību izplatību Jelgavas pilsētas un rajona iedzīvotāju vidū, popularizējot aktīvu atpūtu (nometnes, pārgājienus, laivu braucienus utt.).

Biedrība finansējumu saņem caur atklātiem projektu konkursiem. Šobrīd biedrība sadarbībā ar Jelgavas nacionālo kultūras biedrību asociāciju un Zemgales nevalstisko organizāciju atbalsta centru īsteno pirmo projektu “Starpkultūru dialogs – mūsu ikdiena”, ko finansē valsts aģentūra “Eiropas savienības informācijas aģentūra” (ESIA). Projekts tiek realizēts no 2008. gada 1. maija līdz 30. decembrim.

Projekta mērķis ir radīt filmu par etnisko minoritāšu un brīvprātīgā darba veicēju kultūras vērtībām un tradīcijām. Filmu plānots izplatīt apmēram 120 Zemgales reģiona skolām, tādējādi veicinot starpkultūru dialogu reģionā.

Biedrības galvenie sadarbības partneri ir Zemgales nevalstisko organizāciju centrs un Jelgavas nacionālo kultūras biedrību asociācija, taču biedrība jau tuvākajā laikā plāno paplašināt savu sadarbības tīklu.

Avoti:

Intervija ar Lauru Žukovsku

Intervija ar Eviku Kaufeldi

<http://www.esia.gov.lv>

Dzīvās mūzikas klubs “Fontaine Palace”

Dzīvās mūzikas klubs “Fontaine Palace”, kas savu darbību uzsāka 2004. gadā Liepājā, pieder SIA “Fontaine ENT”. “Fontaine Palace” ir viens no vadošajiem dzīvās mūzikas klubiem Latvijā. Klubā uzstājas dažādos ar rokmūziku saistītos žanros spēlējošas ārvalstu un Latvijas grupas.

Koncertu dzīve klubā ir ļoti aktīva – katru nedēļu notiek pašmāju un ārvalstu grupu dzīvās mūzikas koncerti, kas sekmē Liepājas kā mūzikas pilsētas tēlu. Mūziķi gan paši zvana uz klubu un izsaka vēlmi uzstāties, gan atbild kluba aicinājumam. “Fontaine Palace” klubs ir izveidojis plašu sadarbību ar citiem dzīvās mūzikas klubiem Latvijā un kaimiņvalstīs, kas rada iespēju organizēt mūziķu koncerttūres. Mūzikas klubs savu misiju saskata mūzikas dzīves veicināšanā un attīstībā Latvijā, dodot iespēju uzstāties ne vien sevi pierādījušām grupām, bet arī jaunām mūziķu iniciatīvām. Klubā regulāri notiek kino vakari. Par tradīciju ir kļuvis “Fontaine” festivāls, kuru nu jau trīs gadus organizē dānis Luijs Fonteins (Louie Fontaine) – dzīvās mūzikas kluba īpašnieks. Lai festivālu organizēšana būtu vieglāka, klubs veidos biedrību, tādējādi piesaistot brīvprātīgo darbu kā tas notiek citos līdzīga rakstura mūzikas festivālos, kuru uzdevums ir veicināt mūzikas dzīvi, nevis pelnīt (piemēram, Roskildes festivālā iegūtie līdzekļi tiek ziedoti sociālajam atbalstam).

Galvenie “Fontaine Palace” sadarbības partneri ir mūzikas klubs “Depo” Rīgā, “Fono klubs” Cēsīs, Palangas mūzikas klubs, Dānijas Roka Padome ROSA (Rosa, the Danish Rock Council), Dānijas Kultūras institūts, Liepājas Kultūras pārvalde un dažādas Liepājas kultūras un kultūrizglītības organizācijas.

Kā labas prakses piemērs radošo industriju atbalstam tiek minēta Dānijas Roka padome ROSA (turpmāk – ROSA), kas ir dāņu rokmūzikas atbalsta organizācija. Tās darbība aptver dāņu rokmūzikas attīstīšanu un popularizēšanu Dānijā un ārpus valsts robežām. Dānijā tiek nodrošināts atbalsts gan akadēmiskai, gan populārai mūzikai. Tas dod iespēju jauniešiem mūziķiem ātrāk “augt”, gūt plašāku atpazīstamību, kā arī palīdz mūziķiem, kas dažādu apsvērumu dēļ pārtraukuši radošo darbību, atgriezties uz skatuves. Šāda atbalsta pieejamība nodrošina muzikālās dzīves dažādību un to, ka jaunas radošās iniciatīvas neapsīkst jau sākumā. Īpaši liela loma atbalstam ir grupas pirmā albuma izdošanā un arī ārvalstu koncertturneju nodrošināšanā. ROSA katru gadu organizē divu dienu festivālu “SPOT”, kura laikā uz astoņām vai deviņām skatuvēm var vērot ap 90 rok-, pop-, elektroniskās, džeza, *folk*, pasaules mūzikas, *R&B*, *hiphop* u.c. mūzikas žanru pārstāvju priekšnesumus. Organizācija saņem finansējumu no Dānijas Mūzikas padomes (Danish Music Council).

Avoti:

Intervija ar Lui Fontaine

Intervija ar Edgaru Āboliņu

<http://www.rosa.org>

Vidzemes kultūras un mākslas biedrība “Haritas”

Vidzemes kultūras un mākslas biedrība “Haritas” nodibināta 2005. gadā Valmierā. Biedrībā aktīvi darbojas pieci dalībnieki, bet kopumā organizācija apvieno vairāk kā 40 biedrus.

“Haritas” virsuzdevums ir sekmēt sadarbību kultūras jomā – sadarbību starp valsts institūcijām, nevalstisko sektoru, uzņēmējiem un pilsonisko sabiedrību, veicināt radošo industriju attīstību reģionā un sniegt atbalstu individuālām un kolektīvām kultūras iniciatīvām to projektu īstenošanā. Biedrība bieži vien izpilda administratīvā centra funkcijas reģionāla mēroga kultūras projektiem.

Biedrības aktivitātes ir daudzpusīgas – “Haritas” organizē dažādus kultūras pasākumus, sniedz konsultācijas par projektu pieteikumu izstrādi un ieviešanu nevalstiskajā sektorā, jaunu NVO reģistrēšanu, pārreģistrēšanu un citu izmaiņu veikšanu, kā arī palīdz kultūras biedrībām izstrādāt projektus un piesaistīt finansējumu ideju īstenošanai. Biedrība ir izveidojusi fondu datu bāzi, kas ir pieejama Valmieras pilsētas mājas lapā.

Galvenie biedrības sadarbības partneri ir Latvijas Pilsoniskā alianse, Vidzemes augstskola, Valmieras pilsētas dome, Valmieras rajona padome un Valmieras kultūras centrs. “Haritas” ir izveidojusi veiksmīgu un noturīgu sadarbību ar vietējiem uzņēmumiem, kas atbalsta “Haritas” pasākumus, nodrošinot to dalībniekus ar saviem pakalpojumiem vai produktiem.

Pašlaik tiek īstenots sešu valstu starptautiskās sadarbības projekts A.T.T.I.C. (arts, traditions, trainings, inheritance, culture – māksla, tradīcijas, apmācības, mantojums, kultūra) GRUNDTVIG programmā. Kā sadarbības partneris biedrība piedalās arī vairākos citos projektos. Kā nesenu labas sadarbības piemēru ar Valmieras rajona padomi var minēt Sabiedrības integrācijas fonda atbalstīto projektu “Kultūras saskares punkti Vidzemē”.

Avoti:

Intervija ar Solveigu Boicovu

<http://www.elap.lv>

Biedrība “Kultūras un informācijas centrs K@2”

Sabiedrisko organizāciju “Kultūras un informācijas centrs K@2” (turpmāk – K@2) nodibināja 2000. gadā, bet 2005. gadā likumdošanas izmaiņu dēļ tā tika pārreģistrēta

kā biedrība. Organizācija ir uzskatāma par vienu no pirmajām nevalstiskajām kultūras organizācijām Latvijā, un tās izaugsmē lielu lomu spēlēja internets un jauno tehnoloģiju piedāvātās iespējas.

K@2 pamatdarbība noris Liepājā – padomju laikā slēgtajā militārajā Karostas teritorijā (iniciatīvu bieži arī identificē ar šīs vietas nosaukumu). K@2 mērķi paredz veicināt gan Liepājas kultūras un sociālās vides sakārtošanu un attīstību, gan vispusīgu Latvijas un citu Eiropas valstu attīstību. Šo mērķu sasniegšanai iniciatīvas dalībnieki īstenoja izglītības, kultūras un integrācijas projektus, turklāt pasākumu un aktivitāšu mērķauditorija bija ne tikai tuvākās apkārtnes un Liepājas iedzīvotāji. Centrs realizēja arī nacionāla un starptautiska mēroga projektus.

K@2 izveidošanā būtisku ieguldījumu devuši Kristīne Briede un Karls Bjoršmarks (Carl Bioršmark). Vidēji iniciatīvā bija iesaistīti aptuveni desmit cilvēki – mākslinieki, kuratori un pedagogi. Šobrīd organizācijas nākotne tās dibinātāju atšķirīgo mērķu dēļ ir neskaidra.

Kultūras un izglītības centrā izveidota gan laicīgās mākslas galerija “K-Māksla?”, kurā notika ap desmit mākslas izstādēm gadā, gan mākslinieku rezidence, kas nodrošina Latvijas un ārvalstu mākslinieku uzturēšanos un radošu darbību Karostā. K@2 darbojās “Kino osta”, kurā notika kinolektoriji un semināri. Tika izveidota mediju laboratorija, kas īstenoja audio, video un kinostudijas funkcijas. Vasaras sezonā biedrības telpās darbojās mūzikas klubs/radošā skatuve, kur notika koncerti un izrādes, āra kafejnīca “Pie apaļā galda” un “Dzejnieku namiņš”. Plašu vietējo iedzīvotāju atbalstu guvusi centra izveidotā bērnu istaba “Klubene”. Tā bija atvērta ik dienu, un tajā ar bērniem strādāja profesionāli sociālie pedagogi. Teritorijā izveidots hostelis un vasarā tiek nodrošināti ar kultūrtūrisma saistīti pakalpojumi, darbojas muzejs un izstrādāti ekskursiju maršruti. K@2 izdod Liepājas pilsētas avīzes “Kurzemes Balss” pielikumu “K. Kultūra”, kas iemantojis liepājnieku atzinību. Preses izdevumā tiek apskatītas norises mākslā, piedāvātas diskusijas un intervijas. Tāpat K@2 īstenoja vairākus starptautiskus projektus, piemēram, jauno mediju kino festivālu “Tranzit Zero 2003”, projektu-darbnīcu “Eurowatching”, starptautisko kino darbnīcu “Minūte” un starptautisko konferenci “Jaunās iniciatīvas mākslā”.

Avoti:

Intervija ar Santu Maziku (2008)

Intervija ar Kristīni Briedi (2006)

Tabuns, A., et.al. Kultūra. Jaunieši. Mediji. Latvijas Universitāte, 2006, Rīga.

Mazika, S. Jaunā institucionālisma iezīmes Kultūras un informācijas centra K@2 darbībā. Maģistra darbs. LMA Mākslas zinātnes katedra. Rīga, 2007.

www.karosta.lv

Neformāla kultūras iniciatīva “Karaliskais improvizācijas teātris”

“Karaliskā improvizācijas teātra” (turpmāk – KIT) dalībnieki sevi pieteica 2007. gadā Jaunajā Rīgas teātrī ar projektu “Nav piena”, bet nosaukums KIT tika izvēlēts tikai 2008. gadā. Iniciatīvas sastāvā ir trīs improvizētāji (Varis Klausītājs, Jānis Skutelis, Ģirts Runātājs), izrādes vadītājs Andris Rupais un dīdžejs Karlo.

2008. gadā vasarā un rudenī KIT “Rīgas mākslas telpā”, kinoteātros “Rīga” un “Andalūzijas suns” veido vairākas izrādes, kuras vidēji apmeklē 100 – 120 cilvēki. Tas ir optimāls skaits improvizācijas teātrim, kam ļoti nozīmīgs ir tiešais kontakts ar skatītājiem – viņi tiek aktīvi iesaistīti izrādēs gan kā “aktieri”, gan kā skeču satura radītāji. Izrādēs muzikālo fonu un dažādas ad hoc aktivitātes īsteno profesionāls dīdžejs. Lai arī Latvijā improvizācijas kustība nav jaunums, tomēr KIT ir viens no redzamākajiem un ambiciozākajiem projektiem, kas atspoguļojas arī teātra nosaukumā.

KIT pamata auditorija ir jaunieši un vidējās vecuma grupas cilvēki, tomēr improvizācijas teātra forma ir ļoti elastīga, un skatītāji lielā mērā nosaka skeču saturu, līdz ar to improvizācijas aktieriem ir interesanti spēlēt izrādes dažādām auditorijām – gan bērniem, gan vecāka gadagājuma cilvēkiem.

KIT pagaidām nav reģistrēts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā. Teātrim nav nedz algotu darbinieku, nedz savu telpu, taču iniciatīvas dalībnieku mērķis ir attīstīt jaunizveidoto improvizācijas teātri par komerciāli veiksmīgu projektu ar augstu atpazīstamības un publicitātes līmeni. KIT ir sava mājas lapa www.kit.lv, kur interesenti var iegūt informāciju par izrāžu vietām, laikiem un aktieriem, kā arī aplūkot plašu foto galeriju.

KIT galveno sadarbības partneru vidū jāmin Rīgas pilsētas izstāžu zāle “Rīgas mākslas telpa”, kinoteātris “Rīga”, kinoteātris “Andalūzijas suns”, “Dirty Deal cafe” un jauniešu iniciatīvu centrs “Zabadaks”.

Avoti:

www.karaliskais.com

www.delfi.lv

Intervija ar Vari Klausītāju

Intervija ar Jāni Skuteli

Tradicionālās kultūras centrs “Latgaļu sāta”

Biedrība “Latgaļu sāta” ir nodibināta 2007. gadā un tā apvieno septiņus domubiedrus. Biedrība īsteno dažādus ar Latgales tradicionālo kultūru un eksperimentālo arheoloģiju saistītus projektus un tās darbība ir vērsta uz tradicionālās kultūras mantojuma apzināšanu, saglabāšanu un popularizēšanu.

Biedrība atrodas Rēzeknes rajonā, netālu no Varakļāniem, kur biedrības dibinātāji atjauno etnogrāfisku māju, kurā savulaik dzīvojis kokļu meistars Donats Vucins. Tradicionālās kultūras centra “Latgaļu sāta” dibinātāji vēlas izveidot vienīgo kokļu muzeju Baltijas valstīs. Jau šobrīd “Latgaļu sāta” var aplūkot dažādus senus priekšmetus – 4000 gadus vecus šķēpu uzgaļus, senas keramikas lauskas, stelles un kokles.

Ir realizēti vairāki projekti. Biedrībai ir izdevies noorganizēt vienu etnogrāfisko bērnu nometni, kuras dalībnieki cita starpā mācījās aust, cept maizi, apguva senās zīmes un vāca tējas. Te arī notiek Kokļu dienas, uz kurām ierodas koklētāji un tradicionālās kultūras interesenti no visas Latvijas un ārvalstīm. Ir izdota Vladislava Loča dienasgrāmata, kurā lasītāji var iepazīties ar pagājušā gadsimta 40. gadu notikumiem dienasgrāmatas autora redzējumā. “Latgaļu sāta” ir rekonstruēts Varakļānu novada tautas tērps un biedri plāno izveidot tradicionālo amatu darbnīcu, īpašu uzmanību pievēršot aušanai un kokļu darināšanai. Pašlaik notiek darbs pie tradicionālās kultūras mājas lapas izveides, biedrība aktīvi iesaistās Latgaliešu organizāciju padomes veidošanā.

Galvenie “Latgaļu sāta” sadarbības partneri ir Dekšāres pagasta padome, Tautas tērpu centrs “Senā klēts”, Varakļānu folkloristi, Gunāra Igauna un Ilmāra Dreļa tautas mūzikas instrumentu darbnīca, “Latgales radio”.

Kā pozitīvs radošās industrijas piemērs tradicionālās kultūras mantojuma jomā tiek minēts SIA “Ludzas Amatnieku centrs”. Uzņēmums veiksmīgi izmanto vietējo iedzīvotāju prasmes, vietējās tradīcijas, kultūras mantojumu un ārējos resursus. “Ludzas amatniecības centrā” darbojas muzejs un tirdzniecības zāle. Apmeklētājiem ir iespēja darboties keramikas, skroderu u.c. seno arodu darbnīcās. Šeit var iegādāties novada amatnieku darbus un pasūtīt linu tērpus.

Avoti:

Intervija ar Daini Mjartānu

Intervija ar Mariku Zeimuli

<http://turisms.latgale.lv>

SIA “Minhauzena muiža”

SIA “Minhauzena muiža” darbība ietver muzeju darbību un vēsturisko celtnu atjaunošanu. Uzņēmums ir daļa no neformālas uzņēmumu apvienības “Minhauzena pasaule”, kuras uzņēmumi sadarbojas, izmantojot Minhauzena vārdu. “Minhauzena muiža” projekts ir Minhauzena muzejs – tas atrodas Vidzemes jūrmalā, Limbažu rajonā, Liepupes pagastā, Duntē, blakus šosejai “Via Baltica”. Uzņēmēji pārņēma 2001. gadā ugunsgrēkā cietušā Minhauzena muzeja tradīcijas, kuras aizsākās 1991. gadā ar izstādi “Minhauzena atgriešanās” Limbažu rajona novadpētniecības muzejā Liepupē.

Limbažu rajona vadība 1994. gadā apstiprināja nosaukumu “Minhauzena muzejs”, kas no šī brīža juridiski bija viena no Limbažu rajona muzeja filiālēm. Apmeklētāju skaits 1994. gadā bija 2582, 1995. gadā – 9426, bet 1998. gadā apmeklētāju skaits sasniedza 30 546 cilvēkus. Muzeja popularitāti vairoja muzeja gide Austrā Dektere, saukta arī par “Minhauzena vecmāmiņu”.

2001. gada naktī uz 1. martu muzejā notika postošs ugunsgrēks, pēc kura neliela izstāde tika iekārtota Liepupes pagasta mājā, tomēr apmeklētāju skaits strauji kritās. 2002. gadā izstādi apmeklēja tikai 2992 cilvēki, bet 2003. gadā – 3120. Tā paša gada rudenī “Minhauzena pasaules” apvienības uzņēmēji izteica interesi atjaunot muzeja darbību. 2005. gada maija beigās tika atklāts muzejs jaunuzceltā ēkā, kas 2007. gadā piesaistīja gandrīz 40 000 apmeklētāju.

Muzeja galvenās darbības formas ietver Duntē muižas, Minhauzena un Liepupes novada vēstures ekspozīciju veidošanu un eksponēšanu; skolēnu aktivitāšu organizēšanu; koncertdzīves veicināšanu; kultūras un atpūtas pasākumu organizēšanu un vadīšanu; maksas pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Minhauzena muzejs tiecas kļūt par vietu, kur apmeklētājiem ir iespējams atraktīvā veidā iepazīties ar kultūrvēsturiskām vērtībām un atpūsties. Muzejā apskatāma arī Latvijā vienīgā vaska figūru ekspozīcija, bet Minhauzena meža taka 2006. gadā tika atzīta par veiksmīgāko jauno tūrisma objektu Latvijā. Muzejs vāc, pēta, popularizē un saglabā nākotnei liecības par baronu Minhauzenu. Muzejā strādā seši cilvēki, bet pieaicināto darbinieku skaits ir atkarīgs no sezonas.

No 2003. gadam līdz 2005. gadam Minhauzena muzeja un tam blakus esošās viesu mājas (SIA “Duntē muiža”), Duntē dīķu (SIA “Duntē dīķi”) un Minhauzena meža takas (SIA “Baltijas Lāse”) izveidē kopumā no ES fondiem piesaistīti Ls 476922. Šim finansējumam ir bijusi izšķiroša loma ātrai un kvalitatīvai visas “Minhauzena pasaules” darbības uzsākšanai.

Avoti:

Intervija ar Irinu Noriņu

Intervija ar Daci Martinsoni

Noriņa, I. Minhauzena muzeja ārējā komunikācija. Npublicēts materiāls. Rīga, 2008.

Jauktais koris “Skulte”

Limbažu rajona Skultes pagasta jauktais koris “Skulte” ir nodibināts 1868. gadā. Tas ir otrs vecākais koris Latvijā un savu darbību nav pārtraucis kopš pirmajiem Dziesmu svētkiem. Kora dalībnieku skaits svārstās 35 – 40 cilvēku robežās. Šobrīd kora diriģents un mākslinieciskais vadītājs ir Kaspars Vēvers, kormeistare – Arta Zunde. Diriģents atzīst, ka Limbažu rajons koru dzīves kontekstā ir interesants izņēmums, jo parasti pieaugušo kori aktīvāk veidojas un darbojas pilsētās. Bet Limbažu rajonā no astoņiem korim tikai viens pulcējas pilsētā, pārējie – pagastos.

Kora mēģinājumi notiek reizi vai divas reizes nedēļā. Mēģinājumu skaits ir atkarīgs no sezonas un plānotajiem pasākumiem. Dziesmu svētku gadā koris regulāri mēģināja divas reizes nedēļā. Vasarā mēģinājumi notiek retāk.

Būtiskākās problēmas, ar ko korim “Skulte” jāsaskaras, ir grūtības jaunu dalībnieku piesaistīšanā un kora sastāva novecošana, kaut arī pēdējā laikā korim ir pievienojušies vairāki gados jauni dalībnieki. Cita problēma ir saistīta ar telpām – pagastam nav sava kultūras nama, bet ir tikai zāle pagasta mājā, kas būtiski ierobežo kultūras pasākumu mērogus. Raugoties nākotnē, bažas raisa pārdomas par to, kā vietējo kultūras dzīvi un pašdarbības kolektīvus ietekmēs reģionālā reforma. No centra attālākajos pagastos aktuāls ir jautājums, vai centrs nemonopolizēs kultūras dzīvi, jo tad attālākos pagastos tā apsīks un novads nebūs ieinteresēts saglabāt visus pašdarbības kolektīvus.

Lai arī pagastam nav sava kultūras nama, tomēr gan diriģents, gan vietējās kultūras dzīves organizatore ļoti pozitīvi vērtē pašvaldības atbalstu korim, kas, iespējams, ne visās pašvaldībās ir tik liels kā Skultē. Koris ir nodrošināts ar tautas tērpiem, diriģents saņem atalgojumu no pašvaldības, koristi uz mēģinājumiem tiek atvesti ar autobusu, bet pēc mēģinājumiem visiem tiek nodrošināts transports atpakaļ uz mājām. Pašvaldība atbalsta kora izbraucienus uz koncertiem ar transportu gan Latvijas teritorijā, gan ārpus valsts robežām. Projektu konkursos savu aktivitāšu atbalstam koris “Skulte” nav piedalījies.

Iespēja uzstāties, piedalīties Dziesmu svētkos, sadziedāties ar citiem korim koru sadraudzības ietvaros, izbraucieni uz ārvalstu festivāliem un dažādi neformāli kopības sajūtu stiprinoši pasākumi ir neatņemamas kora dzīves sastāvdaļas.

Koris “Skulte” kā gadījuma studija ir izvēlēts, lai gūtu ieskatu kultūras iniciatīvās, kas darbojas pašvaldības struktūru ietvaros.

Avoti:

Intervija ar Kasparu Vēveru

Intervija ar Zintu Medni

Nekomerciālās kultūras attīstības centrs

Nekomerciālās kultūras attīstības centrs (turpmāk – NEKAC) tika reģistrēts 1998. gadā, bet neformāli NEKACieši sadarbojās jau no 1990. gadu sākuma, kad Kuldīgas jauniešus vadīja mērķis apvienot Kuldīgas *underground* mūziķus un apzināt *underground* situāciju Latvijā. Toreiz apvienības nosaukums bija KAMPA (Kuldīgas Agresīvās Mūzikas Pazinēju Apvienība) un galvenās aktivitātes bija muzicēšana, pasākumu organizēšana, ierakstu kolekcionēšana un Latvijas *underground* scēnas pētīšana – iniciatīvas biedri savas aktivitātes nevis “īstenoja”, bet tas bija viņu dzīvesveids. Iniciatīvai izvērstot aktivitātes, pieaugot domubiedru skaitam un daļēji arī ārējo apstākļu dēļ tika nodibināta sabiedriska organizācija NEKAC, kurā darbojās 15 aktīvisti. Šobrīd aktīvo biedru skaits ir sarucis gan ģimenes apstākļu, gan darba dēļ.

Ar Kuldīgas pašvaldības un Karalienes Juliānas centra atbalstu NEKACieši ir izveidojuši kultūras centru “Zabadaks”, kas atrodas pašu spēkiem atjaunotā mājā Kuldīgā. Kopš 2002. gada šeit notiek koncerti, teātra izrādes, izstādes un jauniešu sanāksmes. Gandrīz gatava ir arī mēģinājumu telpa, kur jaunie mūziķi varētu attīstīt savas muzikālās prasmes. Otrs lielākais NeKAC projekts ir festivāls “Tabūns”, kas gan vairs netiek organizēts iekšējo resursu trūkuma un ideoloģisko apsvērumu dēļ. Šobrīd NEKAC biedri ar Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu īsteno projektu “Opijs tautai”, kura mērķis ir sniegt visaptverošu skatījumu par 20. gadsimta 80. un 90. gadu Latvijas *underground*, *punk* un *hardcore* skatuvi.

Organizācijas aktivitātes ir vērstas uz to, lai parādītu, ka kultūra nav komercija, tā ir indivīda radoša izpausme un katram cilvēkam ir tiesības izpaust savu radošumu. “Zabadakā” notiek jauno mākslinieku izstādes un koncerti, tematiski pasākumi, lekcijas u.c. izglītojoši pasākumi. “Zabadaks” ir daļa no nekomerciālās kultūras aprites sistēmas, iniciatīvas aktīvisti arī konsultē citu pilsētu (Saldus, Ventspils, Bauskas, Kandavas u.c.) jauniešus, kuriem ir interese attīstīt līdzīgas aktivitātes citur Latvijā.

NeKAC galvenie sadarbības partneri ir Kuldīgas pašvaldība, dažādas mūzikas grupas un radošas iniciatīvas visā Latvijā. “Zabadakā” regulāri uzstājas grupas no ārvalstīm, lai gan speciālas publicitātes aktivitātes “Zabadaks” neīsteno.

Avoti:

Intervija ar Edgaru Embergu

Intervija ar Edgaru Brišku

Biedrība “Subatieši – sanākam, domājam, darām”

Biedrība “Subatieši – sanākam, domājam, darām” ir nodibināta 2003. gadā Subates pilsētā. Subates pilsēta atrodas Daugavpils rajonā, 53 kilometru attālumā no Daugavpils pie Lietuvas robežas. Pilsētā kopā ar lauku teritoriju dzīvo 1022 iedzīvotāji.

Biedrība savus mērķus definē pēc iespējas plašāk, lai vairotu iespējas veicināt pilsētas un lauku teritorijas attīstību, taču īpaša vērme biedriem ir darboties kultūras nozarē. Biedrība ir tapusi, pateicoties vietējiem aktīvistiem pašvaldībā un pašvaldības iestādēs – kultūras namā un bibliotēkā. Organizācija kalpo kā instruments vietējās kultūras dzīves dažādošanai un iedzīvotāju sabiedriskās un radošās aktivitātes celšanai.

Biedrības “Subatieši – sanākam, domājam, darām” mērķi ir Subates kultūrvides attīstība, iedzīvotāju izglītība, darbs ar jauniešiem un iedzīvotāju sabiedriskās aktivitātes celšana. Kopš biedrības nodibināšanas ir īstenoti vairāki projekti, kurus ir atbalstījusi biedrība “Daugavpils rajona partnerība”, Lauksaimniecības garantijas vērtības fonds “Līderprogramma”, Subates pilsētas dome un Latvijas Kopienų iniciatīvu fonds. Šobrīd biedrības galvenās aktivitātes ir radošo darbu un rokdarbu apmācību organizēšana un iespēju vairošana jauniešiem lietderīgi pavadīt brīvo laiku. Biedrība, piesaistot līdzekļus, ir izveidojusi spēļu telpu bērniem, kurā viņi var pavadīt brīvo laiku pēc skolas un spēlēt dažādas spēles. Biedrība organizē talkas, kuru laikā noris apkārtnes sakopšanas un labiekārtošanas darbi. Kultūras namā “Subatieši – sanākam, domājam, darām” organizē aušanas apmācības un sveču liešanas nodarbības.

Biedrība “Subatieši – sanākam, domājam, darām” projektu īstenošanā ļoti cieši sadarbojas ar vietējo pašvaldību, biedrību “Daugavpils rajona partnerība” un Subates kultūras namu. Pašvaldība nepieciešamības gadījumā nodrošina organizāciju ar transporta pakalpojumiem un ar līdzfinansējumu atsevišķu projektu īstenošanai. Tāpat ar pašvaldības lēmumu biedrība savām aktivitātēm var izmantot kultūras nama telpas bez atsevišķas samaksas. Sadarbība ar “Daugavpils rajona partnerību” notiek informācijas apmaiņas un konsultāciju līmenī. Šīs biedrības darbība ir vērsta uz Daugavpils rajona kopienu iniciatīvu atbalstu un to kapacitātes veicināšanu.

Avoti:

Intervija ar Guntu Semjonovu

<http://www.daugavpils.partneribas.lv/>

Iecavas bērnu folkloras kopa “Tarkšķi”

Iecavas bērnu folkloras kopa “Tarkšķi” spēlē, dzied un dejo kopš 2002. gada. Folkloras kopa darbojas Iecavas kultūras nama paspārnē kopā ar 12 citiem kolektīviem. Folkloras kopa “Tarkšķi” apvieno apmēram 50 bērnu vecumā no diviem līdz 18 gadiem. Kopas vadītāja ir Kristīne Karele – “Iecavas Gada cilvēks 2007”, Lielās Folkloras gada balvas laureāte 2007. gadā un Zemgales bērnu folkloras kopu koordinatore.

“Tarkšķos” bērni mācās senas latviešu tautas dziesmas un dažādu mūzikas instrumentu (vijoles, kokles, stabules, flautas, cītaras, dūdas u.c.) spēli. Tāpat viņi apgūst dažādas pāru dejas un kadriļas, kā arī iet rotaļās. Folkloras kopai katru mēnesi ir koncerti gan novadā, gan ārpus tā. Koncertos tiek izspēlētas tuvāko gadskārtu svētku raksturīgākās dziesmas un dejas. “Tarkšķu” darbība ir vērsta uz Iecavas novada kultūras mantojuma saglabāšanu un bērnu vispusīgu attīstību.

“Tarkšķiem” ir cieša sadarbība ar Iecavas kultūras namu, Iecavas vidusskolu un Latvijas Universitātes Etniskās kultūras centru. Iecavas novada dome sniedz nepieciešamo atbalstu “Tarkšķu” aktivitāšu īstenošanai (finansējums tautastērpu papildināšanai, līdzfinansējums atsevišķos projektos). Kopas mēģinājumi notiek Iecavas kultūras nama telpās, bet Iecavas vidusskola nodrošina folkloristus ar transportu, kad jādodas uzstāties ārpus Iecavas. Kopas vadītāja ar Iecavas novada domes un Valsts Kultūrkapitāla fonda palīdzību rīko dažādas muzikālas nometnes gan “Tarkšķiem”, gan arī citām Latvijas folkloras kopām, ar kurām “Tarkšķi” ir sadraudzējušies gadu gaitā. Kopa piedalās visos Dziesmu svētkos, “Pulkā eimu, pulkā teku” un “Baltica” festivālos, kā arī brauc muzicēt uz festivāliem citās valstīs – Polijā, Slovākijā, Ungārijā. Šobrīd “Tarkšķi” plāno izdot disku, folkloras kopai ir arī sava mājas lapa.

Avoti:

Intervija ar Kristīni Kareli

Intervija ar Birutu Švītiņu

<http://tarkski.lv>

Neformāla radošā apvienība “UrbanTrip”

“UrbanTrip” ir neformāla jauniešu apvienība, kuras pamatsastāvu pārsvarā veido fotogrāfi. Apvienība par savu mērķi izvirzījusi ar netradicionāliem paņēmieniem informēt sabiedrību par sociāli svarīgām problēmām (lielākoties tām, kuru pastāvēšanu nosaka urbanizācija) vides aizsardzības un harmoniskas pilsētattīstības sfērā. Apvienība ir dibināta Rīgā, bet tās aktivitātes tiek īstenotas visā Latvijā un arī aiz tās robežām.

Radošā apvienība “UrbanTrip” ir pieskaitāma *digeru* kustībai, kas apvieno indivīdus ar interesi par to, ko cilvēka acs neievēro ikdienā. Burtiskā līmenī tas ir viss, kas atrodas zem zemes vai būvju aizsegā, filozofiskā – slēptā informācija, vēsture un politika. *Digeru* kustības organizāciju darbības līmeņi ir ļoti dažādi, sākot ar amatieriem, kas klejo pa dažādiem pamestiem objektiem, visbiežāk personīgas intereses vadīti, un beidzot ar nopietnām, politiski aktīvām organizācijām, kas iesaistās arī valstiska līmeņa procesos. “UrbanTrip” biedri sevi pieskaita šīs kustības “zelta vidusceļam”.

Apvienība “UrbanTrip” darbojas kopš 2004. gada, bet sabiedriski nozīmīgu projektu īstenošana sākās ar 2005. gadu. “UrbanTrip” darbība noris divos līmeņos: (1) vietēja mēroga foto projekti, kuru ietvaros nelielas jauniešu grupas dodas fotografēt kādu objektu (piemēram, pamestas industriālās celtnes); (2) starptautiska mēroga foto projekti, kuru īstenošanai tiek piesaistīts Eiropas Savienības fondu finansējums. Projektu rezultāti tiek izplatīti internetā (apvienības mājas lapā www.urbantrip.lv, apvienības biedru blogos), par tiem tiek rīkotas izstādes un izdotas grāmatas. Apvienībā aktīvi darbojas apmēram 10 biedri, taču dalībnieku skaits dažādos projektos ir mainīgs – no diviem līdz vairāk kā 20 cilvēkiem.

Radošā apvienība “UrbanTrip” sadarbojas ar vairākām Latvijas pilsētas pētnieku apvienībām (“Diggers”, “Ostrog”, “Necton”, “Grauzti” un “PSRS mantojums”) , lai dalītos pieredzē, veidotu kopīgus projektus un popularizētu pilsētas pētnieku ētikas kodeksu. Citu nozīmīgu sadarbības partneru vidū ir Latvijas Zaļā kustība, Eiropas Jaunatnes fonds un līdzīga rakstura organizācijas ārpus Latvijas.

Nozīmīgākās aktivitātes 2008. gadā ir starptautiskā projekta “Via Baltica” izstāde Rīgā, starptautiskā projekta “Robeža, kas vieno” īstenošana, grāmatas “Daugavas abas malas” iznākšana un izstāde “Vilciens Rīga-Dubulti” Zviedrijā.

Apvienība pētījuma kontekstā ir īpaši interesanta ar to, ka, lai arī tā darbojas kopš 2004. gada un ir īstenojusi vairākus veiksmīgus nacionāla un starptautiska mēroga projektus, tā nav reģistrējusies Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā, taču nākotnē plāno reģistrēties kā biedrība.

Avoti:

Intervija ar Džeriju Šternu

Intervija ar Ervinu Labanovski

www.urbantrip.lv

<http://jerry.mix.lv/articles/sic-transit-gloria-urbis>

www.digg.lv

Pielikums. 12 NVO gadījumu studiju interviju jautājumi.

Daļēji strukturētas intervijas ar iniciatīvu dalībniekiem, sadarbības partneriem, kultūras ekspertiem, pašvaldību darbiniekiem, kultūras produktu patērētājiem, plašsaziņas līdzekļu un vietējo kopienu pārstāvjiem.

1. Vēsture

Oficiālais nosaukums

Lūdzu, pastāstiet savas organizācijas stāstu – kad un kā jūs uzsācāt savu darbību?

Kuras personas ir uzskatāmas par organizācijas veidotājiem? Vai joprojām darbojas?

2. Mērķi

Kādi ir iniciatīvas mērķi?

3. Aktivitātes

Galvenās aktivitātes/blakus aktivitātes?

Konkrēti projekti

4. Dalībnieki

Kāds ir iniciatīvas dalībnieku sastāvs, cik personas darbojas organizācijā? (Dzimums, vecums, tautība u.c.)?

Kāda ir organizācijas struktūra? Kā notiek lēmumu pieņemšana?

Kā notiek iniciatīvas dalībnieku rekrutācija?

Cik bieži grupas dalībnieki tiekas?

5. Publiskais atbalsts

Kā iniciatīvas tiek finansētas?

Vai iniciatīva ir saņēmusi publisko atbalstu (kad; no kurām organizācijām; kāda veida atbalsts)

Kā vērtē šo atbalstu?

Ja nav saņēmusi – vai ir mēģinājusi un kāpēc neveiksmīgi?

Ja ir saņēmusi: ar kādām grūtībām sastapās?

Kādi resursi ir iniciatīvas (telpas, sakaru līdzekļi, tml.) rīcībā? Tie pieder organizācijai, privāti, pašvaldībai, citām organizācijām?

Cik svarīga ir finansējuma saņemšana, lai īstenotu noteiktu projektu? Vai bez finansējuma (ar nepietiekošu) projekts tiktu uzsākts?

Kādi informācijas avoti par finansējumu ir bijuši visnoderīgākie? Kurus izmanto visbiežāk?

6. Partnerattiecības ar citām grupām, institūcijām

Vai tiek veidota sadarbība ar vietējām, nacionālām, starptautiskām organizācijām?

Ar ko tieši? Galvenie sadarbības partneri?

Vai organizācijā ir kāds cilvēks, kurš specializējas uz sadarbību?/finansējuma piesaistīšanu?

Kur meklē sadarbības partnerus?

Kā tiek veidotas partnerattiecības ar citām grupām, institūcijām?

Kā vērtē sadarbību ar pašvaldību un uzņēmējiem?

Kas ietekmē šīs sadarbības raksturu un apjomus?

Kādas ir galvenās problēmas sadarbībā?

7. Informācija

Kāda informācija ir visnepieciešamākā iniciatīvai?

Kādi ir organizācijas galvenie informācijas avoti?

7. Galvenās iekšējās problēmas

Kādas ir galvenās iekšējās nefinansiālās problēmas?

8. Ārējie apstākļi

Kādi ārējie apstākļi sekmē vai kavē iniciatīvas mērķu sasniegšanu?

Kāda ir cilvēku attieksme pret Jūsu aktivitātēm? Kā tiek uzturēta atgriezeniskā saite?

11. Nākotne

Kā iniciatīva varētu attīstīties?

Kas nosaka kultūras iniciatīvas veiksmīgu vai neveiksmīgu darbību Latvijā?

Kā kultūrpolitika ietekmē iniciatīvas darbību?

Pielikums. 50 NVO izlase

Nr.	Nozare	Nosaukums	Reģions, pilsēta
1	Kultūrizglītība	Pasaules kultūras fonds	Rīga
2	Kultūrizglītība	Aktīvās darbnīcas fonds	Rīga
3	Literatūra	Folkloras pedagoģiskais centrs "Tradīcija"	Rīga
4	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	Mācību centrs lieliem un maziem	Tukums
5	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	Rīgas rajona Babītes pagasta Deju grupas "Zvaigžņu AkA" atbalsta fonds	Rīgas rajons
6	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	"Latvijas Universitātes studentu biedrība DZIESMUVARA"	Rīga
7	Kultūras mantojums	"Latvijas poļu jaunatnes savienība"	Rīga
8	Kultūras mantojums	"AUSTRAS ZEME"	Rīga
9	Kultūras mantojums	"Socionika"	Rīga
10	Skatuves mākslas	"Sapņu teātris"	Rīga
11	Mūzika	Ziemeļvalstu Ģimnāzijas Bērnu muzikālais teātris "Pasaciņa"	Rīga
12	Mūzika	Biedrība "Meziko studio"	Rīga
13	Mediji, komunikācijas	"Akadēmiskās Dzīves" tēvzemes apgāds	Rīga
14	Vizuālā māksla	Kultūras fonds "ZEVS"	Rīga
15	Kultūrizglītība	Valmieras rajona vācu kultūras biedrība "LUCA"	Valmiera
16	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	"Cēsu Pils ģildes Fonds"	Cēsis
17	Kultūras mantojums	Biedrība "Sarkanmuiža"	Madonas rajons
18	Mūzika	"Country Music Club Of Latvia"	Valmiera
19	Mediji, komunikācijas	Cesvaines kultūras veicināšanas biedrība	Cesvaine
20	Vizuālā māksla	Mākslinieku un amatnieku "Reālā Aptieka"	Rūjiena
21	Kultūrizglītība	"Zem Sprieguma"	Jēkabpils
22	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	"Babadži centrs"	Jelgavas rajons
23	Kultūras mantojums	Fonds "Kareivju piemiņa"	Jelgava
24	Mūzika	"Vietalvas un Odzienas dziedāšanas biedrība"	Aizkraukles rajons
25	Vizuālā māksla	"Jūgendstila arhitektūras un dizaina apvienība"	Aizkraukles rajons
26	Kultūrizglītība	Liepājas multinacionālais kultūras centrs "Unisons"	Liepāja
27	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	"Kultūras aktīvistu apvienība "OPĀ""	Liepāja
28	Kultūras mantojums	Liepājas Latgaļu kultūras biedrība	Liepāja
29	Skatuves mākslas	"Liepājas, deju attīstības klubs "Tecktonik""	Liepāja
30	Mūzika	"Koris "Varavīksne""	Saldus
31	Mediji, komunikācijas	Liepājas aktrišu folkloras apvienība "Atštaukas"	Liepāja
32	Vizuālā māksla	"Ventspils Amatnieku biedrība"	Venstpils
33	Kultūrizglītība	"Latgales Jaunatnes Savienības Alianse"	Rēzekne
34	Literatūra	Daugavpils Krievu kopiena	Daugavpils
35	Kultūras, mākslas pakalpojumi, aktivitātes	"Aulejas nākotnei"	Krāslavas rajons
36	Kultūras mantojums	Biedrība "Senpilsāta"	Ludza
37	Mūzika	Latgaliešu mūzikas grupa "Bez PVN"	Kārsava
38	Vizuālā māksla	Daugavpils reģiona mākslinieku asociācija	Daugavpils
39	Vizuālā māksla/Fotogrāfija	Urbantrip	Rīga
40	Skatuves māksla/Teātris	Karaliskais improvizāciju teātris	Rīga
41	Mūzika/Koris	Skultes jauktais koris „Skulte”	Skulte

42	Pakalpojumi kultūras biedrībām	Haritas	Valmiera
43	Vizuālā māksla/mediji	K@2	Liepāja
44	Mūzika/pakalpojumi (Jauniešu kultūras centrs)	NEKAC	Kuldīga
45	Mūzika un skatuves māksla/Folklorā	Tarkšķi	Iecava
46	Tautas māksla	Auces kultūrizglītības biedrība Ausma	Auce
47	Kultūrizglītība	Jauniešu kultūrizglītības biedrība Cepums	Jelgava
48	Tautas māksla	Subatieši sanākam, domājam, daram	Subate (Daugavpils rajons)
49	Tradicionālā kultūra/Lietišķā māksla	Pūdnīku skūla	Rēzekne
50	Tradicionālā kultūra	Latgolas sāta	Rēzekne